M. ANTONII MVRETI
VARIARVM LECTIONVM
LIBRI VIII.

AD HIPPOLYTVM ESTENSEM, Cardinalem, ac Principem illuſtriſſimum.

CVM PRIVILEGIO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS,
EX OFFICINA IORDANI ZILLETI,
M D LIX.

M. ANTONII MVRETI IN LIBROS VARIARVM LECTIONVM PRAEFATIO,

AD HIPPOLYTVM ESTENSEM, CARDINALEM AC PRINCIPEM ILLVSTRISSIMVM,

SINGVLAREM OMNIVM
HONESTARVM ARTIVM
PATRONVM.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

MAGNOPERE peccare mihi uiderer HIPPOLYTE, Cardinalis illuſtriſsime, ſi ocium illud, quod & plurimum & honeſtiſsimum tua mihi benignitate conceditur, alia ulla re, quàm litterarum, & earum artium, quibus te inſigniter oble-ctari uideo, aſsidua tractatione conſumerem. nã cum ea te præcipue cauſſa commouerit, ut aditum mihi ad familiaritatem tuam ultro patefacien dum putaris, quòd ad te de mea erga illas incredibili uoluntate, meis fortaſſe ſcriptis, & amicis de me ſummorum hominum concitata ſermonibus fama peruenerat: quis me ferendum putet, niſi quam de me opinionem incognito adhuc & abſente conceperas, eam præſens ipſe omni ſtudio, omniq; corporis & animi contentione confirmem? Ita igitur facio. quarum artium ſingularis pulchritudo mentem meam, uſque à puero, admirabili quodam ſui deſiderio incenderat, eas

nunc demum beneficio tuo aliis omnibus curis ſo-
lutus, magno & alacri animo perſequor: neque ſa
ne committo, ut qui me tibi tanquam hominem
& non ineruditum, & eruditionis ac doctrinæ ſi-
tientiſsimum commendarunt, cum in illo priore
indulſerint amori erga me ſuo, in hoc etiam alte-
ro eidem obſecuti, ac non potius id quod explo-
ratum haberent, uere apud te teſtati eſſe uidean-
tur. quod cum facio, primum, quo nihil dulcius
eſt, nihil optabilius, naturæ meæ propenſionem
ſequor. Vere enim hoc tibi affirmare poſſum. ſi
quis mihi deus omnes opes, omnia commoda, om
nem potentiam proponat, ea lege ac conditione,
ut ſemel deponam hæc ſtudia, & has qualeſcun-
que litterulas, altrices adoleſcentiæ meæ, fidiſsi-
mas meorum omnium temporum comites deſe-
ram: nunquam id faciam: neque quicquam tanti
eſſe ducam, quod mererer uelim, ut à ſuauiſsimo
earum amplexu & contubernio abducar. quare,
ut dixi, cum in eas toto pectore incumbo, naturæ
meæ pareo: idq; facio, quod ſi facere uetarer, ui
talem mihi eſſe uitam non putarem. deinde, quo
mihi nihil prius ac potius neque eſt, neque eſſe
debet, uoluntati tuæ morem gero. ſæpe enim mi
hi, quæ tua eſt humanitas, affirmaſti, nullum tibi
à me genus obſequii præſtari poſſe iucundius,
quàm, ſi omne tempus arbitratu meo ponerem in
litteris, & aliquid aſsidue, quantum in me eſſet,
excuderem, quod & mihi ornamento, & aliis u-
ſui, & tibi oblectationi eſſe poſſet. neque uero
me, ut id faciam, oratione tantum cohortatis, ue
rum etiam exemplo. Quid enim facere nos opor-

A tet,

tet, quicunque tuis opibus non aliam ob cauſſam fouemur, ſuſtentamur, ornamur, quàm ut in his ſtudiis omni cogitatione defixa, dies noctesq; exerceamur: cum te, te inquam ipſum, quem moderatrix humanarum rerum prouidentia in altiſsimo dignitatis gradu collocatum, perpetua grauiſſimorum munerum procuratione diſtrictum teneri uoluit, inter tot, tam graues, tam multiplices curas, tantopere ad tranquillitatem & ſalutem publicam pertinentes, quotidie tamen aliquid temporis harum artium tractationi tribuere uideamus? Nimirum & unuſquiſque noſtrum naturæ ſuæ, ut ait poeta quidã, ſemina ſequitur: & quibuſcum diu ac familiariter uixit, eorum mores & inſtituta uiuendi facile ac libenter imitatur. Te uero cum omnis honeſtatis ac dignitatis amantiſſimum, omnium, quæ ad comparandam ueram ac ſolidam gloriam pertinent, appetentiſsimum natura genuiſſet: conſecuta deinde FRANCISCI VALESII, Galliarum Regis optimi, ac maximi, intima illa, quã tot annos uſus es, conſuetudo magis etiam incitauit ad eaſdem illas uias, in quas ipſa te natura deduxerat, animoſius & conſtantius perſequendas. Ille homines eruditos ad ſe ex omnibus orbis terrarum partibus, ampliſsima eorum induſtriæ præmia ſtatuens, conuocabat. idẽ illud exemplum iamdudum Italia te, maxima cum tua laude, renouantem intuetur. Ad regalem illius menſam non ullum acroama aut libentius, aut ſæpius, quàm uox alicuius eruditi hominis, audiebatur. epulæ quoque tuæ quotidie nullare magis, quàm grauiſsimis, & honeſtiſsimis

uirorum

uirorum doctrina præſtantium ſermonibus, condiuntur. Ille igitur ad ceteras ſuas laudes eam addidit, qua nulla, meo quidem iudicio, maior eſt, nulla præclarior, ut communi omnium populorum conſenſu LITTERARVM PATER nominaretur. idem illud cognomen tibi apud poſteros tributum iri, cuiuis perfacile eſt, qui tuam erga homines liberalium artium ſcientia excultos munificam, planeq; regiam uoluntatem cognouerit, augurari. Nos interea, qui per te hoc ocio fruimur, omnem induſtriam eò conferre oportet, ut quacunque ratione poſſumus, heroicas ac prope diuinas uirtutes tuas omni genere monimentorum ad immortalem poſteritatis memoriam cõſecremus. non quòd rerum à te geſtarum gloria noſtro teſtimonio indigeat: ſed quòd alia nobis uia nulla relinquitur, qua ingrati animi notam effugere ualeamus. Igitur alii quidem, quibus maior doctrinæ copia eſt, alia tibi grauiora, & maioris operæ inſcribent. ego autem, qui nondum eam facultatem conſecutus ſum, ut à me quicquam egregium expectari debeat, ſcribam tamen, qualiacunque potero, & hiſce paruis ac tenuibus muſculis teſtabor hominibus magnitudinem obſeruantiæ erga te meæ. Illud quidem certe omni ope conabor efficere, ut ſcripta mea, ſi nullã aliã ob cauſſam in precio ſint, utilitate tamen tueãtur ipſa ſe, & hoc ſaltẽ nomine à ſtudioſis hominibus non negligantur. quod & alias feci, & in iis maxime, quos nuper apud te ſcripſi, Variarum lectionum libris. Primum enim cum in præſtantiſſimis utriuſque linguæ ſcriptoribus multa, uel

temporum

temporum uel hominum culpa, corrupte & deprauate legantur: eaq; res uel non animaduerſa errorem, uel animaduerſa moleſtiam, & difficultatem legentibus obiicere ſoleat: eius incommodi ut pars aliqua per me tolleretur, operam dedi. deinde, cum & illud conſtet, ueteres latinos ſummo ſtudio eſſe in Græcorum imitatione uerſatos, & eorum locorum quos illi ab his acceptos in uſum ſuum tranſtulerunt, diligens, & acurata notatio magnam his temporibus utilitatem habere credatur: huius quoque generis inſpergenda nonnulla eſſe duxi. narratiunculas etiam aliquot admiſcui quarundam hiſtoriarum, quæ neque contritæ ac communes eſſent, neque fore iniucundæ cognitu uiderentur. Vbi autem ita res tulit, ut ab iis, qui uel ætate noſtra, uel etiam ſuperioribus temporibus in hoc ipſo curriculo induſtriam ſuam exercuerant, diſſentirem: feci id, ut & natura & conſuetudo mea fert, libere: ſed ea tamen moderatione ſeruata, ut, imminutam eſſe à me dignitatem ſuam, nemo conqueri poſsit, niſi qui tantum ſibi tribuat, ut errare ſe poſſe non putet. quod neque cuiquam unquam contigit, & maius eſt, quàm ut conuenire in humanam fragilitatem queat. ſed nos quid fecerimus, ipſa res indicabit. teſtatum quidē omnibus eſſe uolumus, nihil aliud nobis propoſitum fuiſſe, quàm ut ſine cuiuſquam offenſione, auxilii aliquid attuliſſe huic ſtudiorū generi diceremur. A te autem, HIPPOLYTE Principum decus, etiam atque etiam petimus, ut qua nos humanitate in familiarium tuorum numerum recipere dignatus es, eadem hos labores noſtros,

ſtros, qui nulla re magis, quàm tui nominis au-
ctoritate, nixi, in publicum prodeunt, tibi acci-
piendos putes: neque tam, quid amplitudini
tuæ conueniat, quàm, quid præſtari à nobis poſ-
ſit, expendas. nam & hæc ipſa nouis in-
dies acceſsionibus creſcent, & alia
ſuo tempore, quæ tibi gratio-
ra fore confidimus,
proferentur.

M. ANTONII MVRETI
AD HIPPOLYTVM ESTENSEM S. R. E. CARDINALEM AMPLISSIMVM ET ILLVSTRISSIMVM,

VARIARVM LECTIONVM LIBER PRIMVS.

Tres Iſocrates. Cuius ſit παραίνεσις ad Demonicum, indicatum. Cap. I.

ELEGANS in primis, & cum ſaluberrimis referta præceptis, tum omnibus condita dicendi feſtiuitatibus oratio, quæ parænesis ad Demonicum inſcribitur, non eius ſcriptoris eſt, cuius uulgo putatur. nam cum ab Iſocrate illo, qui Socratis & Platonis æqualis fuit, cuiusq́; domus officina eloquentiæ habita eſt, fluxiſſe, eiusq́; ingenio elaborata eſſe credatur, id ſecus eſt: quodq́; etiam in aliis cõtigiſſe ſcimus: errorem hic obiecit hominibus nominum ſimilitudo. tres enim facundi ac diſerti fuere homines, quibus omnibus idem Iſocratis nomen fuit. Vnus is, quẽ modo diximus: qui à Socrate commendatur in Phædro: quemq́; Cicero, diſſentiente Bruto, tantopere laudabat. alter, huius diſcipulus: cuius apud Suidam mentio eſt. neutrius autem horum eſt ea, de qua loquimur, oratio: ſed tertii cuiuſdam Iſocratis, qui Ciceronis temporibus floruit. Id ita eſſe, didici ex Dionyſio Halicarnaſſeo, qui in aureolo libello de arte rhetorica, quẽdam ex ea citans locum, Iſocratem ipſius auctorem, ſuum, & Echecratis, ad quem ſcribit, ſodalem nocat. eius uerba ſunt. Ἰσοκράτης μὲν ὁ σὸς ἑταῖρος καὶ ἐμὸς, ὦ Ἐχέκρατες, εἴπερ ἄλλο τι, φησὶ χρῆναι προσεῖναι τοῖς σπουδαίοις ἀνθρώποις, ἐν τῇ παραινέσει τῇ πρὸς τὸν Ἱππονίκου, (ita enim legendum eſt, non, ut in uulgatis libris, πρὸς τὸν Ἱππόνικον) καὶ τὴν φιλοπροσηγορίαν, ὅπέρ ἐστι τὸ προσφωνεῖν τοὺς

 ἀπαντῶντας,

ἀπαντῶντας, ὡς αὐτός φησι. Locus autem, quem indicauit Dionyſius, ita apud Iſocratem legitur. Τῷ μὲν τρόπῳ γίγνῃ φιλοπροσήγορος, τῷ δὲ λόγῳ εὐπροσήγορος. ἔστι δὲ φιλοπροσηγορίας μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας, εὐπροσηγορίας δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγχάνειν. Harpocration tamen, qui ſit ἐπακτὸς ὅρκος, exponens, Iſocratem Apolloniaten eius, de quo agimus, li belli auctorem facit. at is ueteris illius Iſocratis auditor fuit: ut apud Suidam eſt. ſed magis me ea, quæ ſupra recitaui, uerba Dionyſii mouent.

Mithridatem cur Dionyſum Tralliani honoris cauſſa uocarent. Illuſtratus locus ex oratione pro Flacco. Eius qui Plutarchi συμποσιακὰ interpretatus eſt, notatus error. Cap. 11.

M. Tullius in oratione pro L. Flacco cum percenſeret eas laudes, quas Tralliani in Mithridatem, regem populo R. infeſtiſsimum, congeſſerant, ita ſcribit. Mithrida
„ tem deum, illum patrem, illum conſeruatorem Aſiæ, il-
„ lum Dionyſium, Bacchum, Liberum nominabant. atque hoc Petrus Victorius admonuit dictum eſſe ad Demoſthenis imitationem, cuius illa ſunt ex oratione de corona. Οἱ μὲν κατάπλυστοι Θετταλοί, καὶ ἀναίσθητοι Θηβαῖοι φίλον, εὐεργέτην, σωτῆρα τὸν Φίλιππον ἡγοῦντο. πάντ᾽ ἐκεῖνος ἦν αὐτοῖς. protulit etiam locum ex Athenæo, quo confirmatur, Mithridatem uiuũ ac uidentem, diuinis affectum honoribus. ſed cur Liberi patris potius, quàm cuiuſquam alii dei nomine honeſtaretur ille rex, quando de eo ſibi non liquere ſubobſcure indicauit Victorius, ego aperire conſtitui. Duæ autem eius appellationis cauſſæ à Plutarcho libro primo συμποσιακῶν afferuntur. una, quòd Mithridates præmium propoſuerit, qui plurimum ediſſet, quiq; plurimum bibiſſet: ipſeq; in utroque certamine palmam tulerit: utpote qui omnes ætatis ſuæ homines bibendo ſuperaret. ob id igitur Dionyſum uocatum. ſed eam cauſſam Plutarchus ipſe, ut inanem, cõmenticiamq;, & minus idoneam reprobat. ac pla

ne,

ne, ſi hæc uera eſſet, uideri poterant Tralliani, cum Mithridatem Dionyſum ſalutarent, non tam ei honorem tribuere, quàm contumeliam facere: quaſi ebrioſum eum & helluonem ac gurgitem uocarent. quare hæc altera cauſſa putanda eſt uerior. bis eum fulmine appetitum fuiſſe: ita ut innocuus incolumiſq; remanſerit. nam cum adhuc infantulus in cunis uagiret, collapſum fulmen, faſcias, quibus inuolutus erat, exuſsit, neque tamen ipſum læſit. ueſtigium modo quoddam ignis in fronte relictum eſt: quod facile occultaret coma. rurſus cum iam uir eſſet, ita propinquum ei dormienti cecidit, ut tela in pharetram, quæ haud procul à lecto pendebat, condita conflagrauerint. ipſe tum quoque intactus. iis expoſitis, addit Plutarchus. Οἱ μὲν οὖν μάντεις ἀπεφήναντο, πλεῖστον αὐτὸν ἰσχύσειν ἀπὸ τῆς τοξικῆς καὶ κούφης στρατιᾶς. οἱ δὲ πολλοὶ Διόνυσον αὐτὸν, ἀπὸ τῶν κεραυνοβολιῶν, ὁμοιότητι τοῦ πάθους προσηγόρευσαν. id eſt. Igitur uates quidem pronunciarunt, plurimum ipſum ſagittariis, & leui armatura eſſe ualiturum. uulgus autem ei Dionyſo nomen fecit, ab illis fulminum iactibus: quòd ei ſimile quiddam, atque Dionyſo, contigiſſet. Hanc poſtremam partem quidam, qui librum illum Plutarchi Latinum facere ſtuduit, ita reddidit. Quam ob cauſſam uates plurimum ſagittariorum manu, leuiſq; armaturæ copiis præſtiturum prædixerant. Quanquam non deſunt, qui Bacchi nomen à morbo ſideratis ac de cælo tactis familiare datum illi exiſtiment. quæ interpretatio ita eſt abſurda & aliena, ut ualde mirer, quid tum illi homini in mentem uenerit.

Locus quidam Ciceronis in Verrem uindicatus à praua aliorum correctione. Plinii alter declaratus. Cap. III.

VTUNTUR interdum latini ſcriptores Græcis quibuſdam uocibus, eaſq; latinis tamen litteris notant: quod qui nõ animaduertunt, facile in errorem incidunt: præcipue cum eæ uoces eiuſmodi ſunt, ut etiam Romanæ uideri queant: id quod accidit homini in primis erudito explicanti ora-

tiones Ciceronis in Verrem. Nam cum Cicero impurum illum hominem æſtate ſumma, quo tempore ceteri præto res obire prouinciam, & concurſare conſueuerant, totum ſe ad nequitiam & ad libidinem contuliſſe diceret, & tabernacula carbaſeis intenta uelis in littore collocari iuſsiſſe, ubi totos dies cum impudicis mulieribus perpotaret: haud ita multis interiectis uerbis, ita poſtea locutus
,, eſt. Illo autem tempore iſte, tametſi ea eſt hominis impu 266. b.
,, dentia, quam noſtis, ipſe tamen, cum uir eſſet Syracuſis,
,, uxorem eius parum poterat animo ſoluto ac libero tot
,, in acta dies ſecum habere. quorum uerborum ille, quiſquis eſt, ſenſum non uidere ſe dixit: niſi pro, in acta, legatur, in lecto. neque intellexit, Ciceronem, quod antea Romano more littus dixerat, id poſtea actam uoce Græca, ut uidelicet in Sicilia loquerentur, nominaſſe. notum eſt autem, Siculos eo quondam ſermone uſos, qui è Græcis, latiniſq; uocibus permiſtus eſſet. Actam uero ſolitos eos dicere pro littore, etiam Virgilius indicio eſt, qui illud ipſum littus eo nomine uocauit.

At procul in ſola ſecretæ Troades acta
Amiſſum Anchiſen flebant.

Ita igitur actam uterque, ut Terentius, & Cicero ipſe urbem Athenienſium, Aſtu. Neque diſsimili modo C. Plinius libro VII. naturalis hiſtoriæ probata pro pecudibus
,, dixit. eius uerba ſunt. In eadem Africa familias quaſdam
,, effaſcinantium Iſigonus & Nymphodorus tradunt: qua-
,, rum laudatione intereant probata, areſcant arbores, emo
,, riantur infantes. non enim quæ familiæ illæ probaſſent, ea interire affirmauit, ſed ut dixi, τὰ πρόβατα.

Horatii locus ex Euripide expreſſus. Cap. IIII.

QVOD Horatius lib. primo epiſtolarum pereleganter ſcripſit, eſſe uerba & uoces quaſdam, quibus animi morbos lenire ac mitigare fas eſſet, reſpexiſſe ipſum arbitror ad locum quendam Euripidis ex Hippolyto coronato, ubi nutrix Phædrã inſano priuigni amore incenſam alloquens, admonet

admonet eam, ut morbum illum ſuum fortiter ferat: eſſe enim cantus & ſermones quoſdam, in quibus inſit uis ad eum mulcendum ac molliendum. Verſus Euripidis hi ſunt.

> Νοσεῖς τὰ δ' ἄν πως τὴν νόσον καταστρέφου.
> Εἰσὶν δ' ἐπῳδαὶ, καὶ λόγοι θελκτήριοι.
> Φανήσεταί τι τῆσδε φάρμακον νόσου.

Horatii autem hi.

> Feruet auaritia, miſeroq́; cupidine pectus?
> Sunt uerba, & uoces, quibus hunc lenire dolorem
> Poſsis, & magnam morbi deponere partem.

non tamen uterque idem intellexit. nam illa de magicis carminibus: hic de ſermonibus philoſophicis loquitur, à quibus uera omnium morborum animi petenda medicina eſt. quanquam ſi quis Euripidem quoque idem κατ' ἀλληγορίαν τινὰ ſignificare uoluiſſe cenſeat, libenter me ſocium ipſius ſententiæ aſcripſerim. Gaudet enim poeta ille eiuſmodi ſententiis, quæ neque à populari conſuetudine diſcedant, & philoſophicum tamen intra ſe aliquid occultent. nam quod in uerſibus Horatii lego, miſeroq́; cupidine, non, ut in pleriſque libris legitur, miſeraq́; cupidine, in eo ueteres libros auctores habeo, ac præterea, eſſe id ex Horatii conſuetudine, nullo negocio probare poſſum. ita enim alibi.

> At bona pars hominum decepta cupidine falſo,
> Nil ſatis eſt, inquit. & in odis:
> Nec leues ſomnos timor, aut cupido
> Sordidus aufert.

ut dubitari plane non poſsit, quin ea uera ſcriptura ſit.

Eiuſdem Horatii locus ex Iſocrate prope conuerſus. Cap. V.

VENIT mihi in mentem quorundam eiuſdem poetæ uerſuum è ſermonibus, quibus exponit, quæ primis temporibus uita hominum fuerit, agreſtis uidelicet, & ferina: utq́; poſt, rationis & orationis beneficio, ad ciuiliorem uiuen-

uiuendi modum, & humanæ naturæ magis conſentaneum uenerint: qui quidem uerſus tantam habent cum Iſocratea quadam eiuſdem rei narratione ſimilitudinem & conuenientiam, ut eam poeta non modo imitatus, ſed prope interpretatus eſſe uideatur. qua de re ut cuiuis utriuſque linguæ intelligenti exiſtimare liceat, utriuſque uerba ſubiiciam. His igitur uerſibus eam latinus uates ſententiam eſt executus.

Cum prorepſerunt primis animalia terris,
Mutũ & turpe pecus, glandem atque cubilia propter,
Vnguibus & pugnis, dein fuſtibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quæ poſt fabricauerat uſus.
Donec uerba, quibus uoces ſenſusq; notarent,
Nominaq; inuenere. dehinc abſiſtere bello,
Oppida cœperunt munire, & ponere leges.

Iſocrates autem ita Nicoclem loquentem facit. Ἐγγενομένου δὲ ἡμῖν τοῦ πείθειν ἀλλήλους, καὶ δηλοῦν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς περὶ ὧν ἂν βουληθῶμεν, οὐ μόνον τοῦ θηριωδῶς ζῆν ἀπηλλάγημεν. ἀλλὰ καὶ συνελθόντες πόλεις ᾠκίσαμεν, καὶ νόμους ἐθέμεθα, & quæ ſequuntur.

Ciceronis locus ex oratione pro P. Quinctio pulchre à Paulo Manutio correctus. Cap. VI.

QVOD ſi facere nolit, atque inhibuerit eiuſmodi rationibus illum ad ſuas conditiones perducere: ſeſe nihil precari, & ſi quid agere uelit, iudicio defendere. Ita leguntur Ciceronis uerba hæc ex oratione pro P. Quinctio in omnibus impreſsis libris, præterquam in Manutianis. quæ cum corrupta eſſe conſtaret, fuerunt, qui pro, inhibuerit, reponerent, inſtituerit. At præclare, ut ſolet, Manutius: de quo uiro merito dubitari poteſt, plus ne ipſe Ciceroni, an ipſi Cicero debeat. Nam & ipſe tractandis aſſidue Ciceronis ſcriptis eam aſſecutus eſt eloquentiæ laudem, qua uincit omnes: & cum ad ingenium, quo excellit, addidiſſet eam diligentiam, eamq; laborum perpeſ-

ſionem

ſionem ac tolerantiam, qua uires, ipſamq; adeo ualetudinem ſuam, magno noſtro omnium, quotquot eum, quia plane nouimus, plurimi etiam facimus, dolore proſtrauit; incredibile eſt, quot ab errorum millibus eos libros felicisſime uindicarit. at ætas noſtra mirificam quandam extulit uim hominum improborum, qui magnam laudem in obtrectatione poſitam putant, neque quicquam cupidius faciunt, quàm ut quicquid poſſunt, quacunque ratione poſſunt, ex aliena gloria deterant, creduntq; ita ſe demum emerſuros, ſi eos, qui extant, depreſſerint. quam rationem graſſandi ad famam nemo unquam ſapiens approbauit. ſed me amoris quidam æſtus ab eo, de quo dicere cœperam, abduxit. omnino autem, cum de Paulo Manutio loquendum eſt, moderari orationi meæ neque uolo, neque poſſum, neque debeo. alii complures rationem inire poterunt, quot ipſi locos in Cicerone correxerint: illi aut uni, aut cum paucisſimis, licet dicere,

Pauperis eſt numerare pecus.

in illius igitur libris (tandem enim ad propoſitum me referam tamen) is, de quo agebam, locus ita legitur. Quod
„ ſi facere nolit, atque imbiberit eiuſmodi rationibus illum
„ ad ſuas conditiones perducere, & cetera. præclare, ut dixi. Imbiberit enim eſt, hoc ſibi plane propoſuerit, hoc ita in mente ac cogitatione ſua defixerit, ut euelli non queat. eſt autem ita ſcriptum omnibus litteris, in longe plurimis uetuſtis codicibus. ſed inſolentia locutionis fefellerat alios, quæ Manutium non fugit. meminerat enim ita locutum Lucretium libro ſexto,

„ non quòd uiolari ſumma deum uis
Posſit, ut ex ira pœnas petere imbibat acres.

ut ergo à Lucretio dictum eſt, imbibat petere, ſic à M. Tullio, qui eum poetam ſtudioſisſime legerat, imbiberit perducere.

Epitheton,

Epitheton, quo Corinthum ornauit Horatius, è Græca uoce expreſſum uideri. Cap. VII.

BIMAREM Corinthum cum diceret Horatius, non dubito, quin exprimere uoluerit Græcam uocem, ἀμφιθάλασσος. eſt autem ea uox non admodum frequens, proba tamen & antiqua: uſusq; ea eſt Xenophon, cum urbis Athenienſis commoditates celebraret, doceretq́;, eam opportuno admodum loco ſitam ad importãda & exportanda quæ opus foret. ita enim loquitur. Καὶ μὴν ἐ περίῤῥυτός γε ὖσα, ὅμως ὥσπερ νῆσος πᾶσιν ἀνέμοις προσάγεταί τε ὧν δεῖται, καὶ ἀποπέμπεται ἃ βὔλεται. ἀμφιθάλασσος γάρ ἐστι. Hoc eo annotare uiſum eſt, quoniam in ſcholiis Horatianis, quæ, abhinc annos quatuor, ad Io. Auanſonium V. C. qui tum Romæ Gallorum regis legatus erat, miſeram, cum, ceterarum urbium epitheta unde ſumpta eſſent, indicaſſem: neſcio quo modo contigit, ut hoc, quod minime decuerat, prætermitteretur.

Horatii locus, qui multis in libris corrupte legitur, explicatus. Cap. VIII.

VERSVS hi ſunt è ſecundo odarum Horatii:

Viuet extento Proculeius æuo,
Notus in fratres animi paterni.
Illum aget penna metuente ſolui
Fama ſuperſtes.

quorum qui proxime ultimum antecedit, ita in multis libris legitur:

Illum aget penna haud metuente ſolui.

conſtat autem, ita correctum eſſe ab aliquo, qui ſententiam quidem uideret, ſed uim uerborum non ſatis perſpiceret: putaretq́; ita melius æternitatem famæ ſignificatũ iri, ſi particula illa negandi uim habens adderetur. alioqui fore, ut parum firmitatis ineſſet ea in fama, cuius pennæ ſolutionem metuere dicerentur. firmitas enim fiduciam, infirmitas metum parit. at ille, quiſquis fuit, inani & friuolo

& friuolo argumento deluſus eſt. nam, quia quæ metuimus, refugimus, longiſsimeq; nos ab iis abducimus, factum, ut Horatius pennam metuentem ſolui dixerit eam, quæ ſemper longiſsime ab omni ſolutione abfutura eſſet. eſt autem ſimile illud Virgilii,

Arctos Oceani metuentes æquore tingi.

nam ut metuentes tingi dixit is, quæ nunquam tingerentur: ita hic pennam metuentem ſolui, quæ nunquam ſolueretur. Hoc eo libentius annotaui, quòd ut alia multa, ita hoc quoque mendum in eos libros, quibus addita ſunt mea ſcholia, operarum negligentia, me abſente atque inſcio, irrepſerat.

Sententia quædam Terentiana ab Aeſchylo etiam prolata oſtenditur: &, qui eandem continet, Græcus incerti ſcriptoris uerſiculus indicatur. Cap. IX.

QVOD apud Terentium adoleſcens amore ſaucius dixit,

Facile omnes cũ ualemus, recta cõſilia ægrotis damus:

eius non diſsimile quiddam Prometheum dicentem fecerat Aeſchylus. cum enim miſerum illum & ærumnoſum deum nymphæ Oceanitides reprehenderent, quòd peccaſſet: ita eum reſpondentem induxit: facile eſſe iis, qui malis ſoluti ſunt, admonere ac corripere eos, qui aduerſis rebus premuntur. Verſus Aeſchyli, ſi quis eos requirit, hi ſunt.

Ελαφρὸν, ὅς τις πημάτων ἔξω πόδα
Εχει παραινεῖν, νυθετεῖν τε τὺς κακῶς
Πράσσοντας. id eſt.

Haud difficile eſt, pars nulla quem attingit mali,
Monere eos, ac corripere, qui miſeriis
Vrgentur.

tale igitur aliquid eo loco dixerat & Menander. ſed & hũc uerſum alicubi legere memini.

Υγιὴς νοσῦντα ῥᾳςα πᾶς τις νυθετεῖ.

Equitandi uerbum quòd Euro tribuit Horatius, Euripidem quoque eodem modo locutum eſſe. Cap. X.

Avdaci ſanè metaphora uſus uidetur Horatius, cum Euro uento equitandi uerbum tribuit. notus eſt enim ille uerſiculus,

Per Siculas equitauit undas.

neque unquam id, ut opinor, ſine ueterum exemplo auſus eſſet. ſed meminerat, Euripidem quoque eodem modo locutum eſſe de Zephyro. itaque fecit more ſuo, ut, perſequendis Græcorum ueſtigiis, τὸ τῆς λέξεως καινόντε καὶ ξενικὸν quæreret, ſeq; quamlongiſsime à trita & plebeia loquendi conſuetudine abduceret. quo in genere plane ſingularis fuit: neque, meo quidem iudicio, Græcas loquendi formas latinorum poetarum quiſquam uel frequētius, uel fidentius, uel felicius imitatus eſt. Locus autem ille Euripidis, quem dico, ita ſcriptus eſt in Phœniſsis.

Ζεφύρου πνοαῖς ἱππεύσαντος ἐν οὐρανῷ.

Currum pro naui, ut à Catullo, ſic & à Græcis poetis dictum eſſe. Cap. XI.

Etiam illud Græcorum exemplo fecit Catullus, ut nauim currū uocaret, in libello de nuptiis Pelei & Thetidos.

Diua quibus retinens in ſummis urbibus arces,
Ipſa leui fecit uolitantem flamine currum.

ſiquidem apud Aeſchylum Prometheus in illa longa enumeratione artium, quas à ſe in uſum mortalium excogitatas & inuentas gloriatur, ait repertum ſuum eſſe currus illos nautarum, qui lineis alis uagentur per mare.

Θαλασσόπλαγκτα δ' οὔτις ἄλλος ἀντ' ἐμοῦ
Λινόπτερ' εὗρε ναυτίλων ὀχήματα.

Sed & Euripidem eadem figura uſum memini. apud quem nuncius, qui Medeam admonet, ut ſe mandet fugæ, præcipit ei, ut neque id uehiculum ſpernat, quod nauigandi,

neque id, quod terreſtris itineris conficiendi cauſſa comparatum eſt.

> Ω δεινὸν ἔργον παρανόμως εἰργασμένη
> Μήδεια, φεῦγε, φεῦγε, μήτε ναῖ' αν
> Λιποῦσ' ἀπήνην, μήτ' ὄχον πεδοστιβῆ.

Libidinoſarum mulierum, quæ calumniatæ ſunt eos, à quibus ſpretæ ac repudiatæ erant, exempla octo. Cap. XII.

Exempla octo memini legere, earum mulierum, quæ uiros à ſe impudice appetitos, cum eos ad reſtinguendum libidinis ſuæ ardorem flectere nequiuiſſent, calumniatæ ſunt poſtea, tanquam ab ipſis tentatæ forent: eisq́; partim crearunt ingens periculum, partim etiam exitium attulerunt. eorum unum eſt in ſacra hiſtoria, de Ioſippo Iacobi filio, qui, cum obtemperare heræ ſuæ, Phutipharis uxori, noluiſſet: ſtructis ab ea calumniis in uitæ diſcrimen adductus eſt. atque hoc, ut quod omnibus notum ſit, nihil eſt neceſſe pluribus uerbis exponere. Hippolytum quoque Theſei filium ut Phædra nouerca tentarit: ſeq́; ab eo ſpretam uidens, reuerſo ab inferis marito perſuaſerit, eum ſibi uim afferre uoluiſſe, (quanquam paulo aliter eſt apud Euripidem) utq́; caſtiſsimus adoleſcens crudeliſsime ob eam rem diſcerptus dilaniatusq́; ſit, & lippis, ut ait Horatius, & tonſoribus notũ eſt. Sed & Tenni Cycni filio, Neptuni nepoti idem contigiſſe memoratur. eius enim ephebi iam, &, ut Græci dicunt, ἀνδρόπαιδος deſiderio tacta nouerca Phylonome, ſeu, ut alii uocant, Peribœa, ſermonem cum eo de ſtupro contulit. Reiecta & repudiata, inſimulauit eum apud patrem, eodem plane modo, quo Hippolytum Phædra. Credulus parens incluſum in capſam quandam filium proiecit in mare. tulit opem Neptunus innocenti nepoti. delataq́; eſt capſa ad inſulam Leucophryn: quam cum incolæ apetuiſſent, remq́; cognoſſent: non tantum Tenni regnum detulerunt: ſed etiã de nomine ipſius, inſulam Tenedon nominarunt. quin &

mortuũ coluerunt pro deo. Eodem modo prope perditus eſt Bellerophon ab Antæa Prœti uxore: & Peleus ab Hippolyte uxore Acaſti. de quibus apud Horatium ſunt illa.

Vt Prœtum mulier perfida credulum
Falſis impulerit criminibus, nimis
Caſto Bellerophonti
Maturare necem, refert.
Narrat pene datum Pelea tartaro,
Magneſſam Hippolyten dum fugit abſtinens.

Nos autem utranque ſiue hiſtoriam ſiue fabulam alibi copioſiſsime expoſuimus. Hippodamia quoque cum eam aueheret Pelops, ſiti aliquando correpta eſſe dicitur. cũq; Pelops, quærendæ aquæ cauſſa deſcendiſſet è curru, iamq; longius abiiſſet, (magnæ enim circum ſolitudines erant) illa Myrtilum aurigam, cum quo ſola remanſerat, ſolicitare cœpit, ut ſecum rem haberet. uolebat uidelicet, interea dum reuerteretur Pelops, aliam quandam ſitim reſtinguere. ſed cum Myrtilus morem gerere noluiſſet: accuſatus eſt apud reuerſum Pelopem, quòd ipſam uiolare conatus eſſet: ob idq; proiectus in uicinum mare: quod ex eo Myrtoum uſurpari cœpit. Philoſtratus libro ſexto de uita Apollonii, Timaſionem quendam Aegyptium à nouerca fruſtra adamatum, deinde illius calumniis ſolum uertere coactum eſſe narrat. etſi illa quidem alio quodam modo, quàm ceteræ, priuignum calumniata eſt. Denique Fauſta, Maximiani filia, Conſtantini Magni uxor, eodem modo ut Phædra, Criſpum priuignum ſuum accuſauit. itaque imperator optimus, ſed hac quidem in re non ſatis conſideratus, immerentem filium morte multauit. idemq; poſtea, re cognita, etiam de uxore ſupplicium ſumpſit.

Falſam quandam hiſtoriam à Petro Victorio pro uera traditam eſſe. Cap. XIII.

177. FALSVM eſt, quod Victorius tradidit libro duodecimo cap. x. Variarum lectionum, extitiſſe quendam capitalem importunumq; hominem Athenis, qui dixerit, ſe, dum regno

Athenarum

Athenarum uno die potiri poſſet, nullum ſupplicii genus recuſaturum: paſſurumq́; æquo animo, ut acerbiſsimis cruciatibus poſtea afficeretur: omniſq́; ipſius familia funditus periret. Nam quod putauit id Plutarchum in Solone dicere: declarauit exemplo ſuo, quamuis eruditos homines cæcutire & παρορᾶν, ubi aliquid conniuentes legunt. Nihil enim tale Plutarchus, quale Victorius credidit. narrat, tantum, Solonem, cum delatam ſibi à ciuibus ſuis tyrannidem maximo animo reiiceret, aſpernaretur: à multis reprehenſum eſſe, & parum ſanæ mentis habitum. aiebant enim, eum, ſi ſaperet, accepturum fuiſſe tyrannida, uel propoſitis iis conditionibus, quas ſupra expoſuimus. Ergo eos reprehenſorum ſuorum ſermones his uerſibus trochaicis incluſit Solo.

Οὐκ ἔφυ Σόλων βαθύφρων, οὐδὲ βουλήεις ἀνήρ.
Ἐσθλὰ γὰρ θεοῦ διδόντος, αὐτὸς οὐκ ἐδέξατο.
Περιβαλὼν δ᾽ ἄγραν, ἀγασθεὶς οὐκ ἀνέσπασε μέγα
Δίκτυον, θυμοῦ δ᾽ ἁμαρτὼν, καὶ φρενῶν ἀποσφαλείς.
Ἤθελε γάρ κεν κρατήσας, πλοῦτον ἄφθονον λαβὼν,
Καὶ τυραννεύσας Ἀθηνῶν μοῦνον ἡμέραν μίαν,
Ἀσκὸς ὕστερον δεδάρθαι, κἀπιτετρίφθαι γένος.

Neque ego hæc indicarem, niſi uiderem, periculum eſſe, ne quis Victorii teſtimonio fretus, ne quærendum quidem amplius putaret, uera eſſent, an minus.

Ariſtotelem in Hippodamo reprehendendo parum bona fide uerſatum eſſe. Cap. XIIII.

VIDETUR Ariſtoteles interdum non ſatis bona fide retuliſſe eorum ſententias, quos redarguere ac reprehendere ſtatuiſſet. cuius rei libet nunc exemplum proferre unum, ex quo de multis ſimilibus coniectura fieri poſsit. Etenim libro ſecundo πολιτικῶν, ubi exagitat eam reip. formam, quæ ab Hippodamo Mileſio deſcripta erat: ait ciuitatem ab eo diſtributam eſſe in tres partes: nempe in artifices, in agricolas, & in milites. Κατεσκεύαζε δὲ, inquit, τὴν πόλιν τῷ πλήθει μὲν μυρίανδρον, εἰς τρία δὲ μέρη διῃρημένην. ἐποίει γὰρ ἓν μὲν μέρος,

μέρος, τεχνίτας· ἓν δὲ, γεωργὺς, τρίτον δὲ τὸ προπολεμῦν, καὶ τὸ ὅπλα ἔχον. quod ſi uerum eſſet, inſcienter ſane, & imperite ſe geſsiſſet Hippodamus, qui ciuitatem ſine conſilio, tanquam corpus ſine animo, eſſe uoluiſſet. at uero non ita inconſultus fuerat. extant enim magna ex parte leges ipſius, quæ Ariſtotelis, hac quidem in re, ſingularem quandam improbitatem manifeſto patefaciant. Deſcripſerat autem ille ciuitatem tres in partes, quarum primam fecerat, eorum qui conſilio remp. gubernarent: alteram eorum, qui eandem armis defenderent: tertiam ex iis conſtituerat, qui artes neceſſarias exercerent. atque in hanc poſtremam, & opifices, & agricolas, & mercatores incluſerat. Id adeo prolatis ipſius uerbis intelligetur. *Φαμὶ δ' ἐγὼ εἰς μοίρας τρεῖς διεσάσθαι τὰν σύμπασαν πολιτείαν, καὶ μίαν μὲν εἶναι μοῖραν τῶν ἀγαθῶν, κυβερνώντων τὰ κοινά. δευτέραν δὲ τῶν, δυνάμει, τρίταν δὲ, τῶν ἐκπλαρώσει καὶ χορηγίᾳ τῶν ἀναγκαίων. ὀνομάνω δὲ τὸ μὲν πρᾶτον πλᾶθος, βυλευτικόν. τὸ δὲ δεύτερον, ἐπίκουρον. τὸ δὲ τρίτον, βάναυσον.* & aliquanto poſt. *Τῶ δὲ βαναύσω καὶ βιοπονατικῶ, τὸ μὲν ἐστι γεώπονον, καὶ περὶ τὰν κατεργασίαν τᾶς χώρας καταγχολύμενον. τὸ δὲ τεχνασικὸν, ὄργανα καὶ ἐπιμαχανήματα τοῖς τῶ βίω πράγμασιν ἐκποριζόμενον. τὸ δὲ μεταβατικὸν καὶ ἐμπορικὸν, ὃ τὰ μὲν ἐν τῇ πόλει περιυσιάζοντα, ἐπὶ τὰν ξέναν διάγεται· τὰ δὲ, ἀπὸ τᾶς ξένας ἐς τὰν πόλιν.* Sed & cetera ſi quis attente conſideret, uidebit, non tam multa in iis reprehendenda eſſe, quàm uidetur eis, qui, audita tantũ altera parte, pronunciant. ſunt autem apud Stobæum *ἐν τῷ περὶ πολιτείας.*

Duræ compoſitionis duo inſignia exempla: ex Euripide unum, alterum è Sophocle. Cap. xv.

INTER ea quæ duram atque inſuauem orationis compoſitionem efficiunt, uix quicquam eſt, quod magis reprehendatur à dicendi magiſtris, quàm crebra & continuata eiuſdem litteræ repetitio. Itaque in Virgilio, caſus Caſſandra canebat: in Terentio, tantam, tam improuiſam, & conſilia conſequi conſimilia in Cicerone, ſtatua tua ſtabat: &, inuiſæ uiſæ, & in Cœliana, unquam quanquã, eiuſdemq;

demq; modi alia in aliis primæ claſsis auctoribus notantur. ſed enim quæ duo eius rei exempla in duobus optimis ac præſtantiſsimis poetis reperi, ea (ita inſignia uiſa ſunt) hoc loco proponenda eſſe duxi. eorum unum Euripidis eſt: apud quem Medea cum Iaſoni exprobraret, illum ſua opera ſeruatum eſſe, ita loquitur:

Εσωσά σ᾽, ὡς ἴσασιν Ελλήνων ὅσοι
Ταυτὸν συνεισέβησαν Αργῶον σκάφος.

quorum uerſuum in priore, crebra illa repetitio litteræ σ, locum etiam comicis iocis ac ſalibus dedit. ſiquidem Plato comicus, & Eubulus, eiuſdem homo artificii, Euripidem ea de cauſſa urbaniſsime tetigiſſe traduntur. Alterum Sophoclis, & quidem ea in fabula, quæ quaſi regnum poſsidere inter tragœdias dicitur. ibi enim Oedipus cum Tireſia iurgans, eiq; & aurium, & mentis, & oculorum cæcitatem obiiciens, hoc eum uerſu indignabundus inceſsit:

Τυφλὸς τά τ᾽ ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ᾽ ὄμματ᾽ εἶ.

ubi cum ſæpius etiam inculcauerit litteram τ, quàm ille alter litteram σ, tamen Euripides dicacium aculeos expertus eſt: Sophocles à nemine, quod ſciam, notatus. Sophoclei non diſsimilis eſt Ennianus ille, me puero, decantatus in ſcholis,

O Tite tute Tati tibi tanta tyranne tuliſti.

Coniecturæ de aliquot locis è libello Demetrii περὶ ἑρμηνείας. Cap. XVI.

QVICVNQVE ille Demetrius fuit, cuius eſt libellus, qui nunc omnium manibus teritur, περὶ ἑρμηνείας, (non enim mihi facile quiſquam perſuaſerit, Phalereum eſſe) utile profecto nobis, & minime triuialis doctrinæ plenum ingenii ſui monimentum reliquit. neque uero paruum emolumentum Petrus Victorius ſtudioſis attuliſſe cẽſendus eſt, cum olim ad eum librum purgandum incubuit: laborq; ipſius, ut ſemper alias, ita hic quoque admodum utilis, & fructuoſus fuit. cuius ſummi uiri exemplo nos etiam incitati, longe quidem ac multum impari facultate, ſed non

diſpari uoluntate, eandem uiam ſequimur, & ueterum ſcripta, quantum in nobis eſt, obſcura illuſtrare, deprauata emendare conamur. Igitur quæ, cum eum librum attente diligenterq́; legeremus, nobis & correctione aliqua indigere, & non ita difficile corrigi poſſe uiſa ſunt, eorum hic partem aliquam cum ſtudioſis communicabimus: ſi forte noſtra quoque induſtria tam polito ſcriptori opis aliquid afferri queat. Ipſum autem libri principium ſcio negocium exhibuiſſe multis. ita enim legitur. Ὥσπερ ἡ ποίησις διαιρεῖται τοῖς μέτροις, οἷον ἡμιμέτροις, ἢ ἑξαμέτροις, ἢ τοῖς ἄλλοις· οὕτω καὶ τὴν ἑρμηνείαν τὴν λογικὴν διαιρεῖ καὶ διακρίνει τὰ καλούμενα κῶλα. ſed cum abſurdum ſit, pro metrorum exemplo ἡμίμετρα ponere, pro, οἷον ἡμιμέτροις, legendum cenſeo, οἷον ἢ διμέτροις.

Item, ubi loquitur de iis periodis, quæ habent ſpeciem aliquam ἀντιθέσεως, cum tamen ἀντίθεσις in eis nulla ſit, exemplo quidem hoc Epicharmi utitur,

Τόκα μὲν ἐν τήνοις ἐγὼν ἦν, τόκα δὲ παρὰ τήνοις ἐγών.

deinde addit. τὸ αὐτὸ μὲν γὰρ εἴρηται, καὶ οὐδὲν ἐναντίον. ὁ δὲ τρόπος τῆς ἑρμηνείας μεμιγμένος, ἀντίθεσίν τινα πλανῶντι ἔοικεν. quam ultimam partem ita lego. Ο δὲ τρόπος τῆς ἑρμηνείας μιμούμενος ἀντίθεσίν τινα, πλανῶντι ἔοικεν. Haud ita multo poſt, ubi de ſimiliter deſinentibus uerbis diſputatur, oſtenditurq́; id ornamentum ad affectus exprimendos inutile eſſe: ubi legitur. Ποίαν γὰρ πόλιν τῶν ἐχθρῶν τοιαύτην ἔλαβον, ὁποίαν τὴν ἰδίαν ἀπέβαλον; pro ἔλαβον, libentius legerim, ἀπέλαβον. Vbi de magnifica oratione diſſeritur, cum dixiſſet ſcriptor ille, de Ariſtotelis ſententia, pæonicam orationem magnificam eſſe: pæona etiam duplicem eſſe docuit, unum προκαταρκτικὸν, qui quatuor ſyllabis conſtet, longa prima, ceteris breuibus: eiusq́; exemplum ponit, ἤρξατο δὲ. alterum, qui ſuperiori illi ex altera parte reſpondeat, & à tribus exorſus breuibus, in longam deſinat. huius autem exemplum eſſe uult, τὰ ἀράβεια. quod quin corruptum ſit, dubitari non poteſt. legi autem debere arbitror, ταραβέα. Exemplum Antiphontis, quo docet, negligentia quadam interdum orationi dignitatem ac granditatem comparari, ita legendum uidetur. Η γὰρ νῆσος ἣν ἐρχομένοις δήλη μὲν, καὶ πόῤῥωθεν μέν ἐστιν ὑψηλὴ, καὶ τραχεῖα

χεῖα

χεῖα, καὶ τὰ μὲν χρήσιμα καὶ ἐργάσιμα μικρὰ αὐτῆς ἐστὶ, τὰ δὲ ἀργὰ πολλὰ, σμικρᾶς αὐτῆς οὔσης. Paulo poſt autem, ubi agit περὶ παραπληρωματικῶν, notatq; non nullos qui eis intempeſtiue utebantur: ubi eſt, καὶ τῷ νυ, καὶ τῷ πότερον: lego, καὶ τῷ νυ, καὶ τῷ ποτὲ. Vnum ſi addidero, cetera in aliud tempus reiiciam. ubi enim eos ipſos, quos modo dixi, comparat cum ineptis fabularum actoribus, uerba, quibus ea comparatio exponitur, ita in omnibus libris leguntur. Οἱ δὲ πρὸς οὐδὲν ἀναπληροῦντες, φησὶ, τὸν σύνδεσμον, ἐοίκασι τοῖς ὑποκριταῖς, τοῖς τὸ καὶ τὸ πρὸς οὐδὲν ἔπος λέγουσι. quibus in uerbis inſit fortaſsis etiã aliquid aliud uitii: illud quidem certe uix dubium eſt, quin poſtrema pars ita legenda ſit: ἐοίκασι τοῖς ὑποκριταῖς, τοῖς τὸ αἶ, καὶ τὸ φεῦ πρὸς οὐδὲν ἔπος λέγουσι. non quin ſciam, τὸ καὶ τὸ, Græcis ualere, hoc & illud: ſed exempla ipſa, quæ ponuntur à Demetrio, faciunt, ut ad eum, quem dixi, modum legi debere ſuſpicer.

De forium aperiendarum ratione apud ueteres Græcos. multis Plauti ac Terentii locis allata lux. Cap. XVII.

QVAESITVM eſt ex me, cur in Plauti ac Terentii fabulis nunquam fere quiſquam egrederetur domo, ut non antea crepuiſſe fores dicerentur. Reſpondi, eas fabulas è Græco conuerſas eſſe, iccircoq; quarundam conſuetudinum, quibus olim Græci uſi eſſent, impreſſa in eis extare ueſtigia. Quod autem Romæ antiquis temporibus M. Valerius Poplicolæ frater honoris inſigne habuiſſe dicitur, ut fores ædium ipſius, non introrſum trahendo, ſed in uiam publicam pellendo aperirentur, id quondam in Græcia uulgatum fuit: omneſq; omnium ædium fores eo modo pandebantur. quoniam igitur periculum erat, ne quiſpiam, qui aut præteriret, aut pro foribus ſtaret, ab impulſa ianua pelleretur: ideo qui exituri erant domo, ſolebant prius ipſimet intrinſecus fores ædium ſuarum percutere: ut illo ſtrepitu admonerentur, qui foris erant, cauere ſibi, atque eatenus abſiſtere, ut ne læderentur. Hoc à Plutar-

D cho

cho memoriæ proditum eſt: cuius hæc ſunt in Poplicola. Τὰς δὲ ἑλληνικὰς, de ianuis loquitur, πρότερον οὕτως ἔχειν ἁπάσας λέγουσιν, ἀπὸ τῶν κωμῳδιῶν λαμβάνοντες. ὅτι κόπτουσι καὶ ψοφοῦσι τὰς ἑαυτῶν θύρας ἔσωθεν, οἱ προϊέναι μέλλοντες, ὅπως αἴσθησις ἔξω γένοιτο τοῖς παρερχομένοις, ἢ προεστῶσι, καὶ μὴ καταλαμβάνοιντο προϊούσαις ταῖς κλεισιάσιν εἰς τὸν στενωπόν.

Quod de fama Virgilius dixit, idem Callimachum de Cerere, Homerum de contentione dixiſſe. Cap. XVIII.

Svspicari fortaſſe poſſit quiſpiam, uerſum illum, qui de fama apud Virgilium libro quarto Aeneidos legitur,

Ingrediturq; ſolo, & caput inter ſidera condit,

è Callimacho uerſum eſſe. quamuis Callimachus non de fama id, ſed de Cerere dixerat: ſed potuit latinus poeta, quod de una dea Græcus dixiſſet ad aliam accommodare. uerſus quidem certe tantum non ad uerbum expreſſus eſt.

Ἴθματα μὲν χέρσῳ, κεφαλὰ δέ οἱ ἅψατ' ὀλύμπω.

ſed tamen ueriſimilius eſt totum illum latini poetæ locum expreſſum eſſe ex iis, quæ apud Homerum de Contentione dicuntur.

Ἥτ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα
Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη, καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει.

Quid ſibi uelit apud Ciceronem in epiſtolis ad Atticum paſtoricia fiſtula, explicatum. Cap. XIX.

Ciceronis è libro primo epiſtolarum ad Atticum uerba ſunt hæc: Itaque & ludis, & gladiatoribus mirandas ἐπισημασίας ſine ulla paſtoricia fiſtula auferebamus. quo loco ἐπισημασίας uocat plauſus, acclamationes, & ſimilia, quibus populus bonum ſuum animum erga quempiam ſignificare ſolitus erat, & lætitiam, quam ex illius aſpectu caperet, oſtendere. hoc enim Græci uocant ἐπισημαίνεσθαι. ut apud Iſocratem in panathenaico: Καὶ τῶν ἄλλων ἰδιωτῶν τῶν ἐν ταῖς

ῥητορείαις διαλαμπουσῶν, καὶ τοὺς ἀκούοντας ἐπισημαίνεσθαι καὶ θορυβεῖν ἀναγκαζουσῶν. ſed quod addit, ſine ulla paſtoricia fiſtula, in eo declarando, quid alii dixerint, è libris ipſorum cognoſcere eſt. ego, quod mihi uerum uidetur, id proponere ſatis habebo. ueritatis enim prolata lux omnis facile tenebras diſsipabit. Intelligendum igitur eſt, non nunquam contigiſſe, ut cũ quiſpiam alicui parti multitudinis carus & acceptus erat, ceteris autem odioſus & inuiſus, partim plauſu exciperetur, partim ſibilo. plaudentibus enim iis, quos aſpectus ipſius hilarabat, ceteri ſibilabant. Ergo Cicero ut oſtendat, ἐπισημασίας illas ſuas eiuſmodi non fuiſſe, ſed puras omnino, & εἰλικρινεῖς, ait eas fuiſſe ſine ulla paſtoricia fiſtula: id eſt, ſine ſibilo, cuius ſimilem ſonum notum eſt è paſtoriciis fiſtulis reddi. itaque Græci in utroque dicunt συρίζειν: iidemq; interdum σύριγγα, id eſt, paſtoriciam fiſtulam pro ſibilo dicunt. Hæc cum iam ſcripſiſſem: uenit ad me Petrus Morinus Pariſienſis, adoleſcens utriuſque linguæ peritisſimus, idemq; omnium artium, quæ quidem ingenuum hominem decent, ſcientia mirifice inſtructus, quicum ego, quàm diu hic fuit, mea omnia ioca ſeria, ut dicitur, libentisſime communicabam: cum prope aſsidua quadriennii conſuetudine raram quandam in eo & exquiſitam eruditionem pari coniunctam bonitate cognoſſem. is igitur non modo declarationi meæ calculum ſuum adiecit, uerum etiam, quòd tum in legendis Platonis libris de legibus ſtudioſiſsime uerſabatur, locum mihi indicauit, qui eam ſummopere confirmaret. quem appingere libuit: ut & ſententiam ſtabilirem meam, & iucundisſimã magni amici memoriam grata recordatione renouarem. ergo ita ſcriptum eſt in extremo tertio de legibus. Τὸ δὲ κῦρος τούτων, γνῶναί τε, καὶ ἅμα γνόντα δικάσαι, ζημιοῦν τε αὖ τὸν μὴ πειθόμενον, οὐ σύριγξ ἦν, οὐδέ τινες ἄμουσοι βοαὶ πλήθους, καθάπερ τανῦν, οὐδ᾽ αὖ κρότοι ἐπαίνους ἀποδιδόντες· ἀλλὰ τοῖς μὲν γεγονόσι περὶ παίδευσιν, δεδομένον ἀκούειν ἦν αὐτοῖς μετὰ σιγῆς διὰ τέλους, παισὶ δὲ καὶ παιδαγωγοῖς, καὶ τῷ πλείστῳ ὄχλῳ ῥάβδου κοσμούσης ἡ νουθέτησις ἐγίγνετο. ubi Plato idem plane σύριγγα dixit, quòd Cicero paſtoriciam fiſtulam.

Alius locus ex iiſdem epiſtolis declaratus. Cap. XX.

NE hæc quidem ſatis intelliguntur, quæ poſita ſunt in epi-
„ ſtola prima libri ſecundi. Prognoſtica mea cum oratiun-
culis propediem expecta. aiunt enim homines eruditiſsi-
mi, putare ſe, libellum ſignificari, qui prognoſtica Cice-
ronis de rep. complecteretur. ſed ego malo tenere quod
ſcio, quàm putare quod neſcio. Scio autem Ciceronem
interpretatum uerſibus Arati prognoſtica: ut conſtat è li-
bris de diuinatione. quare non habeo dubium, quin ea in-
telligat. meminit horum etiam libro earundem epiſtola-
„ rum XV. his uerbis. Equidem etiam pluuias metuo, ſi
„ prognoſtica noſtra uera ſunt. ranæ enim ῥητορεύουσι. Reſpi-
cit autem ad illos uerſus:

Vos quoque ſigna uidetis aquai dulcis alumnæ,
Cum clamore paratis inanes fundere uoces,
Abſurdoq; ſono fontes & ſtagna cietis.

qui conuerſi ſunt ex illis Arateis, ſed liberius, ideſt, Cice-
ronis more,

Η μᾶλλον δειλαὶ γενεαὶ, ὕδροισιν ὄνειαρ,
Αὐτόθεν ἐξ ὕδατος πατέρες βοόωσι γυρίνων.

MARCI

M. ANTONII MVRETI AD HIPPOLYTVM ESTENSEM S. R. E. CARDINALEM ILLVSTRISSIMVM,

VARIARVM LECTIONVM LIBER SECVNDVS.

Correctus & explicatus locus è primo libro Ariſtotelis de arte dicendi. Cap. I.

MORES dicentis plurimum ualere ad perſuadendum, & à magnis ac ſapientibus uiris traditum eſt, & res ipſa loquitur. omnes enim facile adducimur, ut aſſentiamur iis, quos bonis moribus præditos eſſe opinamur. ſed opinio & fama probitatis duobus modis comparari poteſt. primũ ipſo genere ac ratione uiuendi. quæ certiſsima & honeſtiſſima eſt uia. deinde etiam ſpargenda eiuſmodi ſententiis oratione, quæ ſignificationem habeant animi ingenui, ac liberalis, & honeſtatem omnibus aliis rebus anteponentis. prior ille modus ad rhetoricum artificium non pertinet. poſterioris cum ab aliis dicendi magiſtris, tum in primis ab Ariſtotele multa præcepta traduntur. qui etiam negat ſe eorum ſententiæ accedere, qui iis in libris, quos de arte ediderant, poſuerant, probitatem dicentis nihil habere momenti ad faciendam fidem. à quibus ipſe ita diſſentit, ut fere plurimum in ea poſitum eſſe dicat. Sed cum uerba, quibus hoc exprimitur, corrupta ſint in eis codicibus, qui non immerito ceteris emendatiores putantur: homoq; doctiſsimus, qui primus uero ac ſerio prætulit facem omnibus Ariſtotelicam in eo genere doctrinam intelligere cupientibus, in eorum explicatione ſui diſsimilis fuiſſe uideatur: conſtitui primum ipſa philoſophi uerba proponere, ut leguntur: deinde quid in eis mutandum putem,

tem, & cur putem, indicare: quo præſtito, ſimul etiam ſententia, quæ illum, quem dico, ſummum uirum latuit, facile intelligetur. Ergo ita Ariſtoteles. Οὐ γὰρ, ὥσπερ ἔνιοι τῶν τεχνολογούντων τιθέασιν ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τὴν ἐπιείκειαν τοῦ λέγοντος. quibus uerbis optimus interpres accuſari putat eos, qui, cum artem exponerent, in arte, dicentis integritatē collocabant. deinde. ὡς οὐδὲν συμβαλλομένου πρὸς τὸ πιθανόν. hoc idem interpres putat cum ſtomacho & contemptu illorū magiſtrorum pronunciatum eſſe. ſed profecto & ualde coacta uidetur hæc declaratio: & ipſemet, quaſi hoc ſentiēs, titubanter loqui uidetur. Sequitur. ἀλλὰ σχεδὸν, ὡς εἰπεῖν, κυριωτάτην ἔχει πίστιν τὸ ἦθος. ubi ille, Hinc, inquit, inſcitia horum doctorum intelligi poteſt: qui nihil momēti ad fidem faciendam habere crediderint, quod maximam omnium ferme uim habet. Hæc ille: quæ quàm cohæreant, quamq; inter ſe apta ſint, omnibus perſpicuum eſſe arbitror. Ego quæ ille diuulſit, coniungenda duco: & quam ſcripturam ipſe, cum reperiſſet in illo ſuo optimo & antiquiſsimo libro, rationem eius ſe non diſpicere falſus eſt, ueriſsimam eſſe ſtatuo: συμβαλλομένην uidelicet, non, συμβαλλομένου. etiam uoculam καὶ deleo multis impreſsis libris auctoribus: atque ita lego denique. Οὐ γὰρ, ὥσπερ ἔνιοι τῶν τεχνολογούντων τιθέασιν ἐν τῇ τέχνῃ τὴν ἐπιείκειαν τοῦ λέγοντος, ὡς οὐδὲν συμβαλλομένην πρὸς τὸ πιθανόν· ἀλλὰ σχεδὸν, ὡς εἰπεῖν, κυριωτάτην ἔχει πίστιν τὸ ἦθος. quid autem tam manifeſtum, quàm illud, συμβαλλομένην, πρὸς τὴν ἐπιείκειαν referri? ἐν τέχνῃ autem eſt, in libris de arte ſcriptis. Particulam, σχεδὸν, eo addidit, quia ſine dubio plurimum ad fidem ualent αἱ ἀποδείξεις. In eodem etiam libro, ubi oſtendit rhetoricen æqualem eſſe dialecticæ: atque inter cetera argumenta eius rei ponit id quoque, ut dialecticus adhibeat ad probandum duo inſtrumenta, ſyllogiſmum & inductionem, ſic à rhetore adhiberi alia duo, quæ illis reſpondeant, enthymema & exemplum, non dubito, quin ita legendum ſit. Τῶν δὲ διὰ τοῦ δεικνύναι, ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι, καθάπερ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς τὸ μὲν ἐπαγωγή ἐστι, τὸ δὲ συλλογισμός. καλῶ δὲ ἐνθύμημα μὲν, ῥητορικὸν συλλογισμόν· παράδειγμα δὲ, ἐπαγωγὴν ῥητορικήν. quæcunque autem inculcata

ſint

ſunt, recte aberant ab aliis libris: & addita ſunt ab iis, qui, errore ducti, deeſſe aliquid exiſtimarent: cum tamen nihil deſit. hoc enim dicit Ariſtoteles. Eorum quæ faciunt fidem, quòd aut demonſtrent, aut demonſtrare uideãtur, aliud ſyllogiſmum eſſe, aliud inductionem: quemadmodũ & in dialecticis. ſe enim uocare enthymema, ſyllogiſmum oratorium: exemplum uero, oratoriam inductionem. Verbum φαίνεσθαι, & uox καθάπερ obieciſſe errorem uidentur iis, qui aliquid præterea addendum cenſuerunt.

De Pſyllis, & ophiogeneſin. Allatus locus Varronis, cuius teſtimonio uſus erat Plinius. Cap. 11.

PLINII uerba ſunt hæc è capite ſecundo libri ſeptimi.
,, Crates Pergamenus in Helleſponto circa Pariũ genus ho-
,, minum fuiſſe tradit, quos Ophiogenes uocat, ſerpentum
,, ictus contactu leuare ſolitos, &, manu impoſita, uenena
,, extrahere corpori. Varro etiam nunc eſſe paucos ibi, quo-
,, rum ſaliuæ contra ictus ſerpentum medeantur. Similis &
,, in Africa gens Pſyllorum fuit, ut Agatharchides ſcribit, à
,, Pſyllo rege dicta, cuius ſepulcrum in parte Syrtium maio-
,, rum eſt. Horum corpori ingenitum fuit uirus exitiale ſer-
,, pentibus, ut cuius odore ſopirent eas. Mos uero, liberos
,, genitos protinus obiiciendi ſæuiſsimis earum: eoq; gene
,, re pudicitiam coniugum experiendi: non profugientibus
,, adulterino ſanguine natos ſerpentibus. Hæc Plinius. qui cum Varronis teſtimonio utatur, cuius ſcripta, maximo ſtudiorum incommodo, deſiderantur: ego autem ea, quibus hoc ipſum doctiſsimus ille ſcriptor expoſuerat, uerba repererim, operæpretium facturum eſſe me duxi, ſi ea hic apponerem, ac cum Plinianis contenderem. Citat igitur hæc Priſcianus è Varronis libro primo rerum humanarũ.
,, Vt habent Parii, qui uocantur ὀφιογενεῖς, & in Africa Pſyl-
,, los. quorum ὀφιογενεῖς cum arbitrantur, ſuppoſitum eſſe ali-
,, quem in ſtirpe, ei admouent, ut pungat, colubram. cum
,, pupugerit, ſi de genere ſit, uiuere: ſi non ſit, mori. In eo-

dem

dem. Admota aſpis cum pupugerit, ſi non occidat, ſciat, ex Pſyllorum ſtirpe eſſe.

Sententiam illam, Patria eſt, ubicunque bene eſt, acute à Lyſia reprehenſam. Cap. III.

QVOD in uetere tragœdia Telamonis filius Teucer dixiſſe traditur, Patriam eſſe cuique, ubicunque cuique eſſet bene, id etſi pulchre ac ſapienter dictum uidetur, profectúq; ab animo excelſo, & deſpiciente omnes acerbitates, quas homini obiicere fortuna poſſet: grauiter tamen & uere reprehenſum eſt ab oratore prudentiſsimo, & acutiſsimo Lyſia: demonſtratumq́; eam ſententiam hominis eſſe de ſuis tantum commodis ſoliciti, neque ad ciuilem communionem apti. non enim ualde laborabit, quid patria ſua fiat, quicunque eo erit animo, ut illius caritatem opportunitatibus ſuis metiatur. ſolum ipſum, cui primum inſtitit, & cælum ipſum, unde primum ſpiritum duxit, diligat oportet, qui ſe bonum ciuem perhiberi uult: aut, ſi forte, cum alibi natus eſſet, ciuitate donatus eſt, eam imbibat opinionem, ut, niſi ciuitati bene ſit, ne ſibi quidem putet bene eſſe poſſe. Itaque Vlyſſes, ut eſt in fabulis, cum apud Calypſonem poſſet in omnibus deliciis uiuere, tamẽ illam aſperam, & lapidoſam patriam ſuam antepoſuit etiã immortalitati: non ita facturus, ſi illam, quam diximus, Teucri ſententiam approbaſſet. Verum ipſa uerba, quibus eam exagitat Lyſias, præſtat, ut opinor, aſcribere. Sunt autem in oratione aduerſus Philonem, hoc modo. *Καὶ γὰρ οἱ φύσει μὲν πολῖταί εἰσι, γνώμῃ δὲ χρῶνται, ὡς πᾶσα γῆ πατρὶς αὐτοῖς ἐστὶν, ἐν ᾗ ἂν τὰ ἐπιτήδεια ἔχωσιν, οὗτοι δῆλοί εἰσιν, ὅτι ἂν παρέντες τὸ τῆς πόλεως κοινὸν ἀγαθὸν, ἐπὶ τὸ ἑαυτῶν ἴδιον κέρδος ἔλθοιεν, διὰ τὸ μὴ τὴν πόλιν, ἀλλὰ τὴν οὐσίαν πατρίδα αὐτοῖς ἡγεῖσθαι.* Igitur dictum illud Teucri, bonum quidem uirum aliquando fortaſſe nõ dedeceat: bonum certe ciuem non decet.

De

De ui uerbi alloquor, Horatii in odis explicatus locus. Cap. IIII.

Alloqvendi uerbum proprie admodum & uenuſte uſurpatum eſſe à ueteribus in eo ſermone, qui leuandi ac minuendi alieni doloris cauſſa haberetur, è Varronis libris iampridem Petrus Victorius annotauit. acceptum autem id à Græcis uidetur. παραμυθεῖσθαι enim, aut παρηγορεῖν, uerbum è uerbo, eſt alloqui. præclare igitur Seneca: apud quem ita in Troade Vlyſſes.

Alios parentes alloqui in luctu decet.
Tibi gratulandum eſt.

quo exemplo haud ſcio an nullum in ſcriptoribus antiquis extet inſignius, & illuſtrius. et eſt profecto poeta ille præclarior, & uetuſti ſermonis diligentior, quàm quidam inepte faſtidioſi ſuſpicantur. Allocutionem etiam dixerunt παρηγορίαν ἢ παραμυθίαν: ut Catullus,

Quem tu, quod minimum facillimumq; eſt,
Qua ſolatus es allocutione?

& alloquium, παραμύθιον. quod cum eſſet ignotius, data eſt occaſio imperitis corrumpendi carminis cuiuſdam Horatiani. quod cum in ueteribus libris ita legeretur:

Illic omne malum uino cantuq; leuato,
Deformis ægrimoniæ dulcibus alloquiis:

iſti fecerunt, Deformis ægrimoniæ, & dulcibus alloquiis. atque ita interpretati ſunt, moneri Achillem à Chirone, ut ad Troiam leuaret omne malum deformis ægrimoniæ tribus rebus: uino, cantu, & iucundis ſermonibus. Non autem id dixit Horatius: ſed uinum & cantum uocauit dulcia deformis ægrimoniæ alloquia, id eſt γλυκέα παραμύθια.

De Calliſthene & Philiſto. locus Ciceronis emendatus, & declaratus. Capitales interdum à ueteribus ingenioſos dictos eſſe. Cap. v.

M. TVLLII uerba hæc ſunt in epiſtola quadam ad Q. fra-
,, trem. Itaque ad Calliſthenem & Philiſtum redeo: in qui-
,, bus te uideo uolutatum. Calliſthenis quidem uulgare &
,, notum negocium: quemadmodum Græci aliquot locuti
,, ſunt. Siculus ille capitalis, creber, acutus, breuis, pene
,, puſillus Thucydides. Sed eſt apud me liber uetus, in quo
,, hæc ita ſcripta animaduerti. Itaque ad Calliſthenem & Phi
,, liſtum uideo: in quibus te uideo uolutatum. Vnde ſuſpicor, primum quidem errore librarii bis poſitum eſſe uerbum, uideo, quod ſemel tantum poni oporteret. deinde aliquem, qui corrigere uellet, ex, uideo, illo priori feciſſe redeo. ſatis autem erat delere. uidetur enim Cicero
,, ἐλλειπτικῶς, ut ſæpe alias, locutus, hoc modo. Itaque ad
,, Calliſthenem & Philiſtum: in quibus te uideo uolutatum. eo magis, quòd in iis quæ anteceſſerunt, de duobus illis hiſtoricis nulla mentio eſt: ut ad eos redire dicatur. Sequi-
,, tur in eodem illo libro. Calliſthenes quidem uulgare & no
,, tum negocium: quemadmodum Græci aliquot. Siculus il
,, le capitalis, creber, acutus, breuis, pene puſillus Thucydides. quam ſcripturam ueram & emendatam eſſe iudico. Ipſum enim Calliſthenem dicit eſſe uulgare & notum negocium, id eſt, εὐκαταφρόνητον πρᾶγμα, καὶ οὐ πολλοῦ ἄξιον. negociumq́; ita dixit, ut Græci interdum πρᾶγμα. Lucianus in aſino. ξένος, εὐκαταφρόνητον πρᾶγμα. aut χρῆμα. Theocritus: σοφόν τι χρῆμ' ἄνθρωπος. & Cicero ipſe alibi: Teucris illa, lentum ſane negocium. Vulgare autem & notum, triuiale, & in quo nihil admodum excellat. Horatius,

Ieiunus ſtomachus raro uulgaria temnit. Idem.
Ex noto fictum carmen ſequar.

quod enim ibi notum dicit, paulo poſt uocat de medio ſumptum. Iam illa uerba, locuti ſunt, quin melius abſint, non dubito. hoc enim dicit, aliquot alios Græcos ſimiles

eſſe Calliſthenis, id eſt, non magni ipſos quoque precii. Nam quod à doctiſsimis hominibus dictum ſcio, Calliſthenem locutum in hiſtoria non exquiſite, ſed quomodo uulgo loquerentur: miror, unde id ſumpſerint: cum ipſius ſcripta non extent: Cicero autem ipſe alibi aiat, eum pene rhetorico more hiſtoriam ſcripſiſſe. Diſſentio etiam ab eis, in eo quòd capitalem, grauem, & capita rerum attingentem exponunt. primum, quoniam ſi Philiſtus capita modo rerum attigit, plane Thucydidi ſimilis non fuit. fuiſſe autem, & Cicero hic, & libro ſecundo de oratore, & M. Fabius libro decimo docet. omnium autem optime ac luculentiſsime Dionyſius Halicarnaſſeus, cuius uerba melius erit aſcribere: cum & admodum peruulgata non ſint, & illud oſtendant, Philiſtum neque grauem fuiſſe, ſed humilem & abiectum: neque capita modo rerum attigiſſe, ſed potius eo nomine reprehenſum, quòd in deſcriptionibus quibuſdam prope ocioſis nimis immoraretur. *Φίλιστος δὲ μιμητής ἐστι Θουκυδίδου, ἔξω τοῦ ἤθους, τὸ μὲν γὰρ, ἐλεύθερον, καὶ φρονήματος μεστόν. τοῦτο δὲ θεραπευτικὸν τῆς τυράννων καὶ ἄλλων πλεονεξίας. ἐζήλωκε δὲ πρῶτον μὲν τὸ τὴν ὑπόθεσιν ἀτελῆ καταλιπεῖν, τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ τρόπον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀταξίαν αὐτοῦ τῆς οἰκονομίας. καὶ δυσπαρακολούθητον τὴν πραγματείαν τῇ συγχύσει τῶν εἰρημένων πεποίηκε. τῆς δὲ λέξεως τὸ μὲν γλωσσηματικὸν καὶ περίεργον οὐκ ἐζήλωκε Θουκυδίδου, τὸ δὲ στρογγύλον, καὶ πυκνὸν, καὶ εὔτονον, καὶ ἐναγώνιον πάνυ ἀκριβῶς ἀπεμάξατο. οὐ μὴν ὁμοίως τὴν καλλιλογίαν, καὶ τὴν σεμνότητα, καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἐνθυμημάτων, καὶ τὰ βάρη, καὶ τὰ πάθη, καὶ τοὺς σχηματισμούς. μικρὸς δέ ἐστι καὶ ταπεινὸς κομιδῆ, ταῖς ἐκφράσεσιν ἤτοι τόπων, ἢ ναυμαχιῶν, ἢ πεζῶν παρατάξεων, ἢ οἰκισμοῦ πόλεων. οὐδὲ ὁ λόγος τῷ μεγέθει τοῦ πράγματος ἐξισοῦται. συνετὸς μέντοι, καὶ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, Θουκυδίδου πρὸς τοὺς ἀληθεῖς ἀγῶνας ὠφελιμώτερος.* Hæc igitur, cur ei declarationi non aſſentiar, una cauſſa eſt. altera, quòd nomen capitalis eam uim habere apud latinos nō puto. Quo fit, ut hoc loco capitalem accipiam ingenioſum, &, ut paulo poſt dicitur, acutum. Id autem ualuiſſe uocabulum illud apud ueteres, docet Ouidius libro tertio faſtorum, qui de Mineruà capta diſſerens, multasq; eius appellationis cauſſas proferens: hanc primam ponit, dictam uideri

poſſe captam, quaſi capitalem: quòd ingenioſa ſit. Verſus, quibus ea ſententia continetur, hi ſunt.

Parua licet uideas captæ delubra Mineruæ,
Quæ dea natali cœpit habere ſuo.
Nominis in dubio cauſſa eſt. capitale uocamus
Ingenium ſolers. ingenioſa dea eſt.

neque me latet, alibi Philiſti breuitatem à Cicerone laudari. ſed aliud eſt breuem eſſe, aliud capita rerum attingere. Breuitas quidem etiam in Thucydide, Saluſtioq; laudatur. Fieri tamen poteſt, ut illi aliud quippiam ſecuti ſint, quod me fugiat. neque ego ipſorum iudicio meum antepo ni poſtulo. tantum, quid mihi uideatur, aperte ac libere dico: iudicium aliorum facio.

Pauperum cognationem à nemine libenter agnoſci. Terentii loco allatus non diſsimilis Menandri. Cap. VI.

QVOD homo impurus apud Terentium ſubdole & malitioſe Phormio dicit, iccirco nolle Demiphonem agnoſcere, eam puellam, cuius ipſe ſe defenſorem eſſe ſimulabat, tanquam cognatam ſibi: quòd illa egens relicta eſſet: id olim Menander generatim atque uniuerſe, ſumma cum elegantia, dixerat: pronunciaratq;, difficile & operoſum eſſe, reperire cognatum pauperis. neminem enim fateri, ſibi quicquam eſſe eum, qui auxilii alicuius indigeret. propterea quòd ſtatim putaret à ſe aliquid petitum iri. Terentii uerſus ſunt.

Quia egens relicta eſt miſera, ignoratur parens,
Negligitur ipſa. uide, auaritia quid facit.

Menandri autem, = ἔργον εὑρεῖν συγγενῆ
Πένητός ἐστιν. οὐδ᾽ εἷς γὰρ ὁμολογεῖ,
Αὑτῷ προσήκειν τὸν βοηθείας τινὸς
Δεόμενον, αἰτεῖσθαι γὰρ ἅμα τι προσδοκᾷ.

Menandræa uero hæc ita in latinum ſermonem conuerterit quiſpiam.

= ægre inueneris

Cognatum

Cognatum egentis. nemo enim agnoſcit libens,
Ad ſe attinere eum, opis alicuius qui indiget.
Nam mox petitum quippiam à ſe iri putat.

Ciceronis locus è Dinarcho expreſſus oſtenditur. Cap. VII.

M. TVLLIVM in orationibus ſuis multa è Græcis oratoribus mutuatum eſſe conſtat: neque tantum artificii, quo illos in uerſandis ac regendis auditorum animis uſos eſſe perſpiceret, acrem ac diligentem imitatorem fuiſſe, uerum etiam integra non parum ſæpe enthymemata illorum, in orationes ſuas tranſtuliſſe. Iuuat autem me, quatenus licet, id obſeruare: profiteorq; me ex eiuſmodi locorum contentione ſingularem quandam, eamq;, ut opinor, neque illiberalem, neque frugis expertem capere animo uoluptatem. et quia ex meo ſenſu de aliis iudico, puto ceteris quoque idem uſuuenire: nemo ut ſit paulo humanior, cui non gratum ac iucundum ſit cognoſcere, quid à quoque Cicero ſumpſerit, quoque modo quæ illorum erant, imitando fecerit ſua. Quocirca talia quædam his libris inſpergere eſt animus: non ullo quidem certo ordine, neque enim genus hoc ſcriptionis ordinem poſtulat: ſed ut quicque in mentem uenerit. Nunc autem occurrit illud: quod ſcriptum eſt in priore actione in Verrem. Nam cum iudicum fidem non nihil ſuſpectam haberet orator: acute uidit, quomodo eos excitare, ac perterrefacere, ne ſe corrumpi ſinerent, oporteret. affirmauit enim, totam ciuitatem eſſe in ſpeculis, obſeruantem, quam quiſque reip. præſtaret fidem: &, ut ipſi de Verre iudicaſſent, ita de ipſis populum R. iudicaturum. Idem autem, & iiſdem prope uerbis dixerat antiquis temporibus Dinarchus in acerbiſsima oratione, qua inſectatus eſt Demoſthenem: ut non ſine cauſſa uideri poſsit, Ciceronem, cum illa ſcriberet, Dinarchi locum ſibi propoſitum, quem imitaretur, habuiſſe. quod ut magis intelligatur, Ciceronis primum, deinde Dinarchi uerba ſubiiciam. Cicero. Nunc autem

„ homines

„ homínes in ſpeculis ſunt: obſeruant, quemadmodùm ſe
„ unuſquiſque ueſtrum gerat in retinenda religione, conſer
„ uandiſq; legibus. et paulo poſt. Hoc eſt iudicium, in quo
„ uos de reo, populus R. de uobis iudicabit.
Dinarchus. *Ὁρᾶτε γὰρ ὦ ἀθηναῖοι, ὅτι παρὰ μὲν ὑμῖν Δημοσθένης οὑτοσὶ κρίνεται, παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις ὑμεῖς. οἳ σκοποῦσι τίνα ποτὲ γνώμην ἕξετε περὶ τῶν τῇ πατρίδι συμφερόντων. καὶ πότερον τὰς ἰδίας τούτων δωροδοκίας καὶ πονηρίας ἀναδέχεσθε εἰς ὑμᾶς αὐτοὺς, ἢ φανερὸν πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσετε, ὅτι μισεῖτε τοὺς κατὰ τῆς πολιτείας δῶρα λαμβάνοντας.*

Quod Victorius de auctore libri de mundo ad Alexandrum credidit, uerum non uideri. Cap. VIII.

LIBER, qui uulgo Ariſtoteli tribuitur, de mundo ad Alexandrum, quin Ariſtotelis non ſit, nemini dubium eſſe arbitror. nam, ſi nihil aliud, ipſum certe dictionis genus ita ab Ariſtoteleo diſsidet, ut eam diſcrepantiam qui nõ
ig. uideat, nihil omnino uideat. ſed quòd P. Victorius putauit ſe uerum illius auctorem reperiſſe, in eo falſus opinione ſua uidetur. neque ſane ſatis mirari poſſum, quid hominem & magna doctrina, & acri iudicio præditum mouerit, ut, nullo alio argumento, niſi quòd Nicolaus Damaſcenus aliquid iiſdem de rebus ſcripſerit, librum eum illius eſſe affirmarit. Nicolaus enim, ut notum eſt, Auguſti temporibus uixit. at liber ille ad Alexandrum Philippi filium ſcriptus eſt. quomodo igitur hæc quadrare poſſunt? non enim minus ridiculus fuiſſet hac ratione Nicolaus, quàm ſi quis hodie ad Priamum, aut ad Hectorem ſeriberet. Itaque etiam ſi antea creditum eſſet, librum illum à Nicolao ſcriptum, tamen id falſum eſſe, aperte, eo, quod dixi, argumento conuinceretur. nedum, in tanta temporum repugnantia, ſine ulla firma ratione ei tribui debeat.

Piſces paruulos à maioribus deuorari, multorum ſcriptorum teſtimoniis confirmatum. emendatus Varronis locus. Cap. IX.

PETRVS Victorius libro ſexto Variarum lectionum, cum doceret, id quod hodieq; prouerbii loco dicitur, minutos piſces maioribus pro cibo eſſe, etiam antiquis temporibus dici ſolitum: confirmauit id duobus locis prolatis, uno Polybii, altero Varronis. ſed Varronis uerſus, niſi me fallit opinio, non ſatis emendate ſcriptos protulit. Viſum eſt igitur ita eos proponere, ut diſtinguendos emendandosq; arbitrarer. Varro Margopoli περὶ ἀρχῶν.

Natura humanis omnia ſunt paria.
Qui pote plus, urget. piſces ut ſæpe minutos
Magnu' comeſt: ut aues enecat accipiter.

eam autem eſſe in piſcibus feritatem, ut in genus ſuum ſæuiant, multi optimæ notæ auctores prodiderunt: ut Oppianus libro ſecundo ἁλιευτικῶν, his uerſibus.

Ἰχθύσι δ᾽ οὔτε δίκη μεταρίθμιος, οὔτέ τις αἰδὼς
Οὐ φιλότης. πάντες γὰρ ἀνάρσιοι ἀλλήλοισιν
Δυσμενέες πλώουσιν. ὁ δὲ κρατερώτερος αἰεὶ
Δαίνυντ᾽ ἀμαυροτέρους. ἄλλῳ δ᾽ ἐπινήχεται ἄλλος
Πότμον ἄγων. ἕτερος δ᾽ ἑτέρῳ πόρσυνεν ἐδωδήν.

neque tantum à maioribus minores, ſed interdum quoque maiores à minoribus arte ſuperari ac uorari docet. Homerus quoque Troianos Achillem fugientes comparat piſcibus delphina fugientibus, ne ab ipſo uorentur. Verſus ipſius ſunt Iliados φ.

Ὡς δ᾽ ὑπὸ δελφῖνος μεγακήτεος ἰχθύες ἄλλοι
Φεύγοντες πιμπλᾶσι μυχοὺς λιμένος εὐόρμου,
Δειδιότες. μάλα γάρ τε κατεσθίει ὅν κε λάβῃσιν.
Ὡς Τρῶες ποταμοῖο κατὰ δεινοῖο ῥέεθρα
Πτῶσσον ὑπὸ κρημνούς.

Sed & apud Aelianum principio librorum de uaria hiſtoria, & apud Ariſtotelem libro VIII. de natura animalium, quædam idem confirmantia leguntur.

Iugurtham,

Iugurtham, cum in triumpho ductus eſſet, deſipere ac delirare cœpiſſe. Plutarchi in Mario locus. Cap. x.

De vi doloris Venetiis, magna ſtipatus ſtudioſorum hominum corona, aliquando diſputabam: cumq; mihi occurriſſet, ut dicerem, eo dolore, quem è magnis infortuniis & calamitatibus homines caperent, mentem quoque ipſam ſæpe turbari: adigiq; ad inſaniam eos, qui antea cati inprimis & ſolertes fuiſſent: cum alios complures nominaui, quibus id contigiſſet, tum Numidarum regem Iugurtham. eius autem rei teſtem atque auctorem laudaui Plutarchum in Mario. Poſtridie eius diei uenit ad me unus eorum, qui ſermoni illi interfuerant, homo & probus, & ceteroqui non ineruditus, ſed Græcarum inſcius litterarum. Is cum mihi prius, ſiue officii cauſſa, ſiue quòd ipſe errore ductus ita ſentiret, magnopere gratulatus eſſet, dixiſſetq;, me & ſibi & aliis ualde in eo ſermone placuiſſe: Vnum, inquit, eſt, quod magnam hercule mihi moleſtiam exhibuit. nam cum, domum reuerſus, in bibliothecam me abdidiſſem, cœpi ea, quæ tu dixeras, mecum in animo recolere. ac cetera quidem, nihil abfuit, non ſane multum, quin ita uti tu dixeras, in iis, quos dixeras, libris ſcripta repererim. unum de Iugurtha reperiendi nulla poteſtas fuit. et quidem ea cauſſa totam Marii uitam ita diligenter perlegi, ut ne littera quidem una me fugerit. Velim igitur, ſi commodum eſt, quem mihi inieciſti ſcrupulum, tute eximas: recogitesq; tecum, unde id ſumpſeris. nam de Plutarcho quidem, fugit te ratio. Tum ego: Facile iſtuc quidem, inquam, fuerit. nam & memoria nemo eſt hominum qui ualeat minus: & here ad dicendum non ſane ualde meditatus acceſſeram. ſed tamen quid uetat, Plutarchum à me quoque inſpici? Vt tibi quidem, inquit, plane ſatisfacias, animumq; expleas. nam quod reperire te id poſſe cenſeas, nihil eſt. Hæc eo dicente, ego iam puerum codicem popoſceram: in quem ut primum conieci oculos,

oculos, obtulit ſe mihi id, quod quærebam, his uerbis explicatum. *Καὶ Μάριος ἐκ Λιβύης μετὰ τοῦ στρατεύματος διακομισθεὶς, αὐταῖς καλάνδαις Ιανουαρίαις, ἣν ἔτους ἀρχὴν ἄγουσι Ῥωμαῖοι, τήντε ὑπατείαν ἀνέλαβε, καὶ τὸν θρίαμβον εἰσήλασεν, ἄπιστον ἐπιδειξάμενος θέαμα Ῥωμαίοις, Ιουγούρθαν αἰχμάλωτον, οὗ ζῶντος οὐδ᾽ ἂν εἷς ἔλπισε πολεμίων κρατήσειν. οὕτω τὶς ἦν ποικίλος ἀνὴρ τύχαις ὁμιλῆσαι, καὶ πανουργίᾳ πολλῇ μεμιγμένον ἔχων τὸ θυμοειδές. ἀλλ᾽ ἐξέστη γε πομπευθεὶς, ὥς λέγουσι, τότε τοῦ φρονεῖν. καὶ μετὰ τὸν θρίαμβον εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐμπεσὼν, ὡς οἱ μὲν αὐτοῦ βίᾳ περιέῤῥηξαν τὸν χιτωνίσκον, οἱ δὲ σπεύδοντες ἀφελέσθαι βίᾳ τὸ χρυσοῦν ἐλλέβιον, ἅμα τὸν λοβὸν συναπέῤῥηξαν, ὠσθεὶς δὲ γυμνὸς εἰς τὸ βάραθρον κατεβλήθη, μεστὸς ὢν ταραχῆς, καὶ διασεσηρὼς, Ἡράκλεις, εἶπεν, ὡς ψυχρὸν ὑμῶν τὸ βαλανεῖον.* quæ, pro tempore, ipſius cauſſa, ita tum à me in latinum ſermonem conuerſa ſunt. At Marius ex Africa cum exercitu aduectus, kal. Ian. ipſis, quod anni principium Romanis eſt, tum conſulatum denuo iniit, tum triumphum egit, in quo incredibile Romanis ſpectaculum exhibuit, captiuum Iugurtham. quo uiuo, nemo unquam, hoſtes uinci poſſe, ſperaſſet. ita uario erat uir ille, & multiplici ingenio, & ad fortunæ uiciſsitudines uerſatili: & ea præditus audacia, cui multa calliditas eſſet admiſta. ſed in triumpho ductus, deſipere, ut fertur, ac delirare cœpit. itaque poſt triumphum, in carcerem compactus, ut ei alii quidem uiolenter abrupere tuniculam, alii autem auream inaurem per uim eripere properantes, infimam una quoque auriculam diſciderunt, ipſe autem nudus in barathrum pulſus ac deiectus eſt, ſtuporis plenus, retectis, ridentis in morem, dentibus, Iupiter, inquit, ut frigidum ueſtrum balneum eſt. His lectis, & interpretatis, miratus ille, ſuum quoque librum afferri uoluit. ſed in eo ita erant omnia hæc non illepide modo & incondite, uerum etiam abſurde, & procul à uero poſita, ut meminiſſe pigeat. Indignatus igitur, & multa mala precatus iſtis librorum contortoribus, ita tum diſceſsit à me, ut qui ſe, etſi natu iam grandior, primo quoque tempore alicui Græcæ linguæ magiſtro operam daturum eſſe iuraret. Non eſt autem præter eundum ſilentio, ſuſpicari me, quod apud Plutarchum legitur, *τύχαις ὁμιλῆσαι*, legi de-

bere, ὁμιλῆσαι. puto enim τύχαις ὁμιλῆσαι, eſſe, naturam ſuam uerſare, & ad fortunæ mutationes inflectere. ſed de hoc alii iudicabunt.

Ariſtotelis locus, allatis Theognidis uerſibus, qui eandem ſententiam continent, illuſtratus. Cap. XI.

ARISTOTELES primo rhetoricorum, cum enumeraret ea, quæ animum facere alicui poſſent ad iniuriam alteri inferendam: id quoque poſuit, quod quotidie experimur: amicitiam, non illam quidem ueram, & perfectam, ſed ut uulgo amicitiæ nomine utimur, cum quamlibet familiaritatem ac conſuetudinem uitæ, amicitiam uocamus: eam igitur efficere, ut homines improbi ad imponendam iniuriam ſint audentiores. facilius enim ſe id quod uolunt, effecturos eſſe credunt: cùm ab inimicis omnes ſibi caueant: ab amicis nemo ſibi cauendum putet. id autem ante Ariſtotelem ſapientiſsimus poeta dixerat Theognis: cuius hi uerſus ſunt.

Εχθρὸν μὲν χαλεπὸν καὶ δυσμενῆ ἐξαπατῆσαι
Κύρνε. φίλον δὲ φίλῳ ῥᾴδιον ἐξαπατᾷν.

quos uerſus ita ludibundi conuertimus.

Fallere difficile eſt inimicum. at amicus amicum
Fallere non magno Cyrne labore poteſt.

Genus quoddam loquendi Horatianum indicatur è Græco fonte manaſſe. Cap. XII.

Cur me querelis exanimas tuis?
Nec diis amicum eſt, nec mihi, te prius
Obire Mæcenas, mearum
Grande decus columenq; rerum.

Verſus hi ſunt, ut notum eſt, è ſecundo libro odarum Horatii: in quibus genere loquendi uſus eſt apto illo quidem & eleganti, ſed apud latinos non ualde, niſi me fallit animus,

mus, uſitato. nam amicũ eſſe aliquid diis, pro eo quod eſt, diis ita uideri, ac placere, ubi præterea legatur, equidem haud facile dixerim. neque ſane ea dicendi ratio Romanis domeſtica ac uernacula eſt, ſed trans mare petita, ob idq́; non obeſæ naris hominibus ἠδίστης τινὸς ὄζουσα ξενίας. id ut magis perſpiciatur, aliquot illius exempla è duorum poſt homines natos eloquentiſsimorum hominum ſumpta libris proferam: Homeri, & eius quem Panætius Homerum philoſophorum uocabat. apud Homerum igitur Pallas ad Iouem pro Vlyſſe uerba faciens, orat eum, ut, ſi quidem diis amicum eſt eum domum redire, Mercurium mittat, qui id Calypſoni nunciet. eius uerba ſunt.

Ω πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη ὕπατε κρειόντων,
Ει μὲν δὴ νυῦ τοῦτο φίλον μακάρεσσι θεοῖσι,
Νοςῆσαι Οδυσῆα δαΐφρονα ὅνδε δόμονδε, & cetera.

Apud Platonem autem Socrates, in apologia, cum dixiſſet, ſe tentaturum, ſi poſſet è iudicum animis euellere prauam illam opinionem, quam, adducti calumniatorum ſermonibus, de ipſo conceperant: ſed putare, id difficile factu fore: Verum tamen, inquit, hac quidem de re ita ſit, ut deo amicum eſt. ὅμως δὲ τοῦτο μὲν ἴτω, ὅπῃ τῷ θεῷ φίλον. et in dialogo περὶ πρακτοῦ, cum ei dixiſſet Crito nauem eo die è Delo appulſuram: ideoq́; ipſi poſtridie è uita migrandum fore: Atqui, inquit, o Crito, bene eueniat. ſi ita diis amicum eſt, ita eſto. ego tamen eam hodie uenturam non puto. Αλλ᾽ ὦ Κρίτων τύχῃ ἀγαθῇ. εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ ἔςω. οὐ μέντοι οἶμαι ἥξειν αὐτὸ τήμερον. & in Theage: Εὰν μὲν τῷ θεῷ φίλον ᾖ, πάνυ πολὺ ἐπιδώσεις, καὶ ταχύ. & libro x legum: Τὰ μὲν οὖν δὴ τῶν ἀρχαίων πέρι, μεθείσθω, καὶ χαιρέτω, καὶ ὅπῃ θεοῖσι φίλον, λεγνέσθω ταύτῃ. tale quoque eſt illud Aeſchyli.

ὡς μάθῃ τί χρὴ
Δρῶντ᾽ ἢ λέγοντα δαίμοσι πράττειν φίλα.

Sed & illa non diſsimilia ſunt, Πουλυδάμα σὺ μὲν οὐκ ἔτ᾽ ἐμοὶ φίλα ταῦτ᾽ ἀγορεύεις, & in Protagora, εἴ σοι φίλον: & apud Euripidem in Ione, τῷ θεῷ γὰρ ἦν φίλον, eiuſdemq́; generis alia. Sæpe autem monui, ſolitum Horatium, inſpergenda ſcriptis ſuis Græcitate, ſalem eis ac Venerem quærere.

Platonis locus conuerſus à Cicerone in Hortenſio, in quo Marſilius leuiter lapſus eſt. Cap. XIII.

QVI aut aucupandæ inanis gloriolæ ſtudio, aut conuincendi magis quàm docendi aduerſarii gratia diſputant: ii acriter urgere ac premere eum ſolent: neque fere, ſi quid ipſe inconſideratius aut faſſus, aut inficiatus eſt, mutandæ poſtea ſententiæ poteſtatem facere. at qui ueritatem modo in diſputando ſpectant, & docere eos cũ quibus agunt, uolunt, æquiores liberalioresq; ſunt: neque ad uiuum omnia reſecant: ſed ſi quid is, quicum ſermo eſt, dederit, cuius poſtea dati peniteat: in eo non pertendunt, peruicacaces ue ſunt: lubentibusq; ipſis, corrigere ſe, qui ſibi lapſus uidetur, poteſt. Id ſe facere, cum ſignificare uellet Socrates in Hipparcho, eleganti admodum ſimilitudine uſus eſt, ſumpta à ludo XII. ſcriptorum, his uerbis.
Ἀλλὰ μὴν καὶ, ὥσπερ πεττεύων, ἐθέλω σοι ἐν τοῖς λόγοις ἀναθέσθαι ὅ, τι βούλει τῶν εἰρημένων, ἵνα μὴ οἴῃ ἐξαπατᾶσθαι. quæ ſummi philoſophi uerba cum à ſummo oratore Romano in latinum ſermonem elegantiſsime conuerſa reperiſſem, non indignum id putaui, quod annotarem. Citat igitur hæc Nonius Mar-
» cellus è Ciceronis Hortenſio. Itaque tibi concedo, quod
» in XII. ſcriptis ſolemus, ut calculum reducas, ſi te alicuius dati penitet. Marſilius autem, qui locum illum Platonis ad ludum talorum retulit, falſus uidetur. Sed & in illo è Protagora, *ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν ἀναθέσθαι ἔξεστιν:* & in primo *πολιτειῶν*, ubi Polemarchus, aliter amicum & inimicum definire uolens, quàm prius fecerat, ita loquitur: *ἀλλὰ μεταθώμεθα. κινδυνεύομεν γὰρ οὐκ ὀρθῶς τὸν φίλον καὶ ἐχθρὸν θέσθαι:* & aliis ſimilibus locis, facile crediderim, metaphoram ex eodem illo XII. ſcriptorum ludo deſumptam ſubeſſe.

Ciceronis locus, quem Silius eleganter imitatus eſt. Cap. XIIII.

SILIVM Italicum, poetam, meo quidem iudicio, præſtan ſtantem, Ciceronis apprime ſtudioſum fuiſſe, eiusq; libros diligentiſsime atque aſsiduisſime lectitaſſe, nō modo Martialis, qui eius coæuus fuit, teſtimonio cognoſcimus ſed multo magis ex eo intelligimus, quòd eum multa Ciceronis in poema ſuum tranſtuliſſe, eaq; ſcienter admodū accommodaſſe ad illa, quæ tum tractabat, uidemus. cuius rei exemplum hic unum proponere libitum eſt. Libro igitur ſeptimo, cum Q. Fabius Annibalem ludificando, & cunctando, & bellum trahendo frangeret: Romaniq; milites pugnæ auidi, & conferendarum cum hoſtibus manuum ingenti deſiderio incenſi, quidq; mora proficeretur, neſcientes, imperatorem ſuum, tanquam ignauum, &, ut Horatius loquitur, inaudacem, ſumma uerborum immoderatione increparent: iamq; ſublato clamore, iniuſſu ipſius rem gerendam eſſe uociferarentur: graui oratione furentem illorum impetum repreſſurus Fabius, ita exorditur, ut dicat, nunquam ſibi Romanos in tanto diſcrimine ſummam rerum tradituros fuiſſe, ſi ſe talibus clamoribus turbatum iri crediidiſſent.

Feruida ſi nobis corda, abruptumq; putaſſent
Ingenium patres, & ſi clamoribus, inquit,
Turbari facilem mentem: non ultima rerum,
Et deplorati mandaſſent Martis habenas.

Cicero quoque in ea oratione, qua C. Rabirium perduellionis reum protexit & eripuit, cum quiddam paulo confidentius dixiſſet, clamorq; concionalis ſecutus eſſet: Nihil me, inquit, clamor iſte commouet: ſed conſolatur: cum indicat, eſſe quoſdam ciues imperitos, ſed non multos. Nunquam, mihi credite, populus R. hic, hic qui ſilet, conſulem me feciſſet, ſi ueſtro clamore perturbatum iri arbitraretur.

Quodnam ſit uerbum illud Græcum, quo uſos eſſe Athenienſes in diſcordiis ſedandis ait Cicero in Philippicis. Cap. XV.

VERBVM Græcum, quo in ſedandis diſcordiis ait Cicero uſam eſſe Athenienſium ciuitatem, non eſt, ut opinor, ἀμνηςία: quanquam ab omnibus qui eum locum attigerũt, ita eſſe traditum ſcio. neque me mouet, quod Plutarchus ἐν τοῖς πολιτικοῖς παραγγέλμασι ſcitum illud uocat τὸ τῆς ἀμνηςίας ψήφισμα: quodq́; alii ſcriptores latini idem confirmant. neque enim nego ita eam legem poſtea uocatam eſſe. at uerbum ipſum, quod in lege poſitum eſt, aio fuiſſe, μὴ μνησικακεῖν. cuius rei multos locupletes & idoneos auctores habeo: ut Xenophontem, cuius hæc ſunt è ſecundo ἑλληνικῶν. Καὶ ὀμόσαντες ὅρκους ἦ μὴν μὴ μνησικακήσειν, ἔτι καὶ νῦν ὁμοῦ τε πολιτεύονται, καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένει ὁ δῆμος. ut Aeſchinem, qui in oratione de corona ita loquitur. Νῦν δὲ ἐκεῖνοι μὲν, μεγάλων κακῶν συμβάντων, ἔςησαν τὴν πόλιν, τὸ κάλλιςον ἐκ παιδείας ῥῆμα φθεγξάμενοι, μὴ μνησικακεῖν. Quin & Ariſtophanes eodem reſpexit hoc uerſu:

Μὴ μνησικακήσῃς εἰ σὺ φυλὴν κατέλαβες.

Sed quid coniecturis, ut in re dubia, utimur? triplex iuſiurandum fuit, quo ſe, compoſitis rebus, obſtrinxerunt Athenienſes. unum commune totius ciuitatis, quod in hæc uerba conceptum eſt. Οὐ μνησικακήσω τῶν πολιτῶν οὐδενὶ, πλὴν τῶν τριάκοντα, καὶ τῶν ἕνδεκα, οὐδὲ τούτων ὃς ἂν ἐθέλοι εὐθύνας διδόναι τῆς ἀρχῆς ἧς ἦρξεν. alterum ſenatus. Οὐ δέξομαι ἔνδειξιν, οὐδὲ ἀπαγωγὴν ἕνεκα τῶν πρότερον γεγενημένων, πλὴν τῶν φευγόντων. tertium eorum qui res iudicabant. Οὐ μνησικακήσω, οὐδὲ ἄλλῳ πείσομαι. ψηφιοῦμαι δὲ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους. Hæc ita ſcripta ſunt apud Andocidem in oratione de myſteriis.

Ciceronis ex oratione pro Deiotaro loci duo emendati. Cap. XVI.

SOLEO libenter ueteres libros, quicunque in manus meas incidunt euoluere: cuicuimodi tandem illi ſint, & quocunque litterarum charactere exarati. quod enim Plinius de toto librorum genere dicere ſolebat, nullum eſſe tam malum, ex quo non caperetur aliquid fructus: id ego in his maxime uerum eſſe comperio. multos enim nanciſcor mutilos, laceros, corruptos, euaneſcentibus litteris: tum, quod moleſtius eſt, deſcriptos ab hominibus imperitiſsimis, ideoq́; ἕλκεσι βρύοντας, ut in eis legendis incredibilis quædam moleſtia exhaurienda ſit. ſed non in multos incido, qui omni ex parte fruſtrentur opinionem meam. fere enim ſemper aliquid tamen lucelli facio. ſiue autem hæc conſtantia uocanda eſt, ſiue etiam quidam mentis error, (non enim, quominus quiſque quo uolet nomine appellet, impedio) ita obſtinato animo ſum, nulla ut ſit tanta erratorum multitudo, quæ me à legendo abſterreat. neque mihi male operam collocaſſe uideor, cum ex illis difficultatibus, tanquam è ſalebris quibuſdam, emerſus, in recenſione reperio, unum aut alterum boni alicuius ſcriptoris locum bidui triduiue labore purgatum eſſe. multi autem amici, qui me hoc morbo teneri ſciunt, multas ad me ſcidas undecunque collectas mittunt. neque ego illa mihi ἀποβλητέα δῶρα eſſe duco. quin auide arripio quicquid offertur: & in hac inopia, ubi ſiligineus panis deeſt, cibario me, ut poſſum, tueor: beatos illos eſſe ducens, quibus amplæ illæ ac nobiles bibliothecæ patent, ubi tam laute, tam copioſe, tam ſplendide paſcere animos ſuos hoc genere epularum queunt. nos tenuiores uictitamus, ut poſſumus: neque inuidemus aliis fortunam ſuam: ſed, ut eadem nobis quoque aliquando contingat, optamus. nũc cuius rei cauſſa ſuſceptus hic à me ſermo, & unde ortus ſit, exequar. Habeo librum quendam, aut potius diſcerpti & dilacerati libri aliquot paginas, ipſas quoque ita male

le acceptas, ut alicubi canum ludibrium fuiſſe uideantur:
in quibus hæc ſcripta ſunt: pars orationis pro Marcello:
tota fere pro Ligario: & pro Deiotaro fere dimidiata.
Nuper igitur placuit ea omnia cum uulgatis libris confer-
re: itaq; feci. in duabus autem prioribus nihil admodum
repperi, quod alicuius momenti uideretur. in ea quæ pro
Deiotaro eſt, hæc, quæ ſubiiciam, non indigna, quæ no-
„ tarentur, cenſui. Primum ergo ubi uulgo legitur. Cui ta
„ men ipſi regi ueniam te daturum fuiſſe dicebas, ſi tum au-
„ xilia Pompeio, uel ſi etiam filium miſiſſet, ipſe tamen ex-
„ cuſatione ætatis uſus eſſet. in illis fragmentis elegantius,
„ ni fallor, & uerius ita ſcriptum eſt. Cui tamen ipſi regi ue-
„ niam te daturum fuiſſe dicebas, ſi, cum auxilia Pompe-
„ io, uel etiam filium miſiſſet, ipſe tamen excuſatione æta-
tis uſus eſſet. Item hoc, quod non ad nitorem & elegan-
tiam orationis, ſed ad ſententiam ipſam non mediocri-
„ ter pertinet. In iis enim libris, quibus uulgo utimur, ita
„ legimus. Ego mehercule C. Cæſar initio, cum eſt ad me
„ iſta cauſſa delata, Phidippum medicum, ſeruum regium,
„ qui cum legatis miſſus eſſet, ab iſto ipſo adoleſcente exi-
„ ſtimaui eſſe corruptum: hac ſuſpicione ſum perculſus.
„ medicum indicem ſubornabit, finget uidelicet aliquod
crimen ueneni. at in illis ἑλωρίοις, (ita enim plane uocari
poſſunt) multo ſincerius mnltoq; emendatius, meo qui-
„ dem iudicio, ſcriptum eſt. Ego mehercule C. Cæſar ini-
„ tio, cum eſt ad me iſta cauſſa delata, Phidippum medi-
„ cum, ſeruum regium, qui cum legatis miſſus eſſet, ab
„ iſto adoleſcente eſſe corruptum: hac ſuſpicione ſum per-
„ cuſſus. medicum indicem ſubornauit? finget uidelicet ali
quod crimen ueneni. Quæ ſcriptura quin plane integra &
incorrupta ſit, nemo dubitabit, qui locum illum paulo at-
tentius conſiderauerit.

Illuſtratus locus ex oratione pro Cœlio. Cap. XVII.

In oratione pro Cœlio cum conatus eſſet M. Tullius impuram mulierem Clodiam in eam ſuſpicionem adducere, ut qui aderant, ueneno ab ea ſublatum Q. Metellum exiſtimarent: hac poſtea amplificatione uſus eſt. Ex hac igitur
„ domo progreſſa iſta mulier, de ueneni celeritate dicere au
„ debit? nonne ipſam domum metuet, ne quam uocem eli-
„ ciat? non parietes conſcios, non noctem illam funeſtam,
„ ac luctuoſam perhorreſcet? Suſpicor autem, ubi, eliciat, legitur, eiiciat, legi debere. ſignificat enim, hoc ipſum metuere debere Clodiam, ne uocem ipſa domus tam impii facinoris cõſcia emittat. eliciendi autem uerbum, ad hoc indicandum, non nimis aptum uidetur. Euripidis etiam uerſibus quibuſdam ex Hippolyto coronato hanc cõiecturam non nihil adiuuari puto: è quibus totus ille locus manifeſto expreſſus eſt. ſunt autem hi.

Οὐδὲ σκότον φρίσσουσι τὸν ξυνεργάτην,
Τέρεμνά τ' οἴκων, μή ποτε φθογγὴν ἀφῇ; id eſt.
Neque tenebras noctis perhorrent conſciæ,
Neque, ipſa ne quando eiiciat uocem domus?

loquitur autem ibi Phædra de mulieribus, quæ ſe pudicas eſſe ſimulant, cum tamẽ clanculum libidini ſeruiant: quas miratur prodire audere in conſpectũ uirorum: neque timere, ne à nocte ipſa, & à domo conſcia indicentur.

Cicero in oratione pro Sylla, locum quendam Demoſthenis imitatus oſtenditur. Cap. XVIII.

Videtvr Cicero duobus ex oratione pro Sylla locis Demoſthenicum quendam adumbraſſe: qua in parte excuſat ſe, quòd in reo defendendo multa de ſeipſo dicere cogatur: cuius ſermonis impoſitam ſibi eſſe dicit ab accuſatore neceſsitatem. nam & Demoſthenes idem in defendendo Cteſiphonte dixerat: quem quomodo latinus orator

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EM.

ſit imitatus, ut appareat, utriuſque uerba deſcribam. Ita igitur Demoſthenes. Εἰ μὲν οὖν περὶ ὧν ἐδίωκε μόνον κατηγόρησεν Αἰσχίνης, κἀγὼ περὶ αὐτοῦ τοῦ προβουλεύματος εὐθὺς ἂν ἀπολογούμην. ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐλάττω λόγον, τἆλλα διεξιὼν, ἀνάλωκε, καὶ τὰ πλεῖστα κατεψεύσατό μου, ἀναγκαῖον εἶναι νομίζω καὶ δίκαιον ἅμα, βραχέα, ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι, περὶ τούτων πρῶτον εἰπεῖν. Cicero autem. Et quoniam L.
„ Torquatus, meus familiaris ac neceſſarius, iudices, exiſti
„ mauit, ſi noſtram in accuſatione ſua neceſsitudinem fami
„ liaritatemq; uiolaſſet, aliquid ſe de auctoritate meæ defen
„ ſionis poſſe detrahere, cum huius periculi propulſatione
„ coniungam defenſionem officii mei. Poſt autem etiam a-
„ pertius. Nam ſi Torquatus Syllam ſolum accuſaſſet, ego
„ quoque hoc tempore nihil aliud agerem, niſi eum, qui ac-
„ cuſatus eſſet, defenderem. ſed cum ille tota oratione in
„ me eſſet inuectus; & cum, ut initio dixi, defenſionem meã
„ auctoritate ſpoliare uoluiſſet, etiam ſi dolor meus reſpon
„ dere non cogeret, tamen ipſa cauſſa hanc à me orationem
„ flagitaſſet.

Alius Ciceronis locus è Demoſthene expreſſus. Cap. XIX.

SVMPTVM ex eadem illa Demoſthenis oratione uidetur & id, quod in ſecunda Philippica ſcriptum eſt. Vt igitur in
„ ſeminibus eſt cauſſa arborum & ſtirpium: ſic huius luctuo-
„ ſiſsimi belli ſemen tu fuiſti. Nam & ille cum Aeſchinem omnibus calamitatibus, quibus Athenienſes conflictati erant, cauſſam præbuiſſe dixiſſet, ita id confirmauit. Ὁ γὰρ τὸ σπέρμα παρασχὼν, οὗτος τῶν φύτων κακῶν αἴτιος.

Theocriti ἀδωνιαζούσαις correctus & explicatus locus. Cap. XX.

NON puto me rem ſtudioſis ingratam facturum fore, quanquam hic latinorum præcipue ſcriptorum cauſſa ſuſceptus à me labor eſt, ſi non nunquam etiam Græcis opis aliquid afferre coner. iampridẽ enim perſuaſum eſſe exiſtimo omnibus

nibus qui uerſantur in litteris, ſine Græci ſermonis cognitione mancam omnem ac mutilam eſſe doctrinam, & qui eius expertes ſint, ab eis ne latine quidem ſcripta penitus percipi; nunc igitur Theocriti uerſus quoſdam, quos neque ſatis emendate ſcriptos circumferri, neque ſatis intelligi arbitror, quomodo ſcribendi, quoque modo accipiendi uideantur, aperiam. ſed primum eos deſcribam ita, ut leguntur:

Γ. Μᾶ πόθεν ὤνθρωπος; τί δε τὶν εἰ κωτίλαι εἰμές;
Πασσάμενος ἐπίτασσε. συρακοσίαις ἐπιτάσσεις,
Ὡς εἰδῇς καὶ τοῦτο· κορίνθιαι εἰμὲς ἄνωθεν,
Ὡς καὶ ὁ Βελλεροφῶν, πελοποννασιστὶ λαλεῦμες.
Δωρίσδεν δ' ἔξεστι, δοκῶ, τοῖς Δωριέεσσι.
Π. Μὴ φυῄ μελιτῶδες, ὃς ἁμῶν καρτερὸς εἴη,
Πλὰν ἑνὸς. οὐκ ἀλέγω μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς.

Inducuntur autem ibi duæ mulieres Syracuſanæ, Gorgo & Praxinoa, quæ profectæ ad ſpectandam pompam ſacrorum Adonidis, cum, qui mos mulierum eſt, aſsidue garrientes, implerent omnia ſtrepitu, & aures eorum, qui prope erant, obtunderent, offenſus tanta earum garrulitate hoſpes quidam, illamq; ferre amplius non ualens, ſubcontumelioſe imperauit eis, ut tacerent. Tum indignata Gorgo, quæſo, inquit, quid hoc tãdem hominis eſt? quid uero tua refert, ſi garrulis eſſe nobis libet? addit deinde: Πασσάμενος ἐπίτασσε. ubi legendum cenſeo, πασάμενος, non, πασσάμενος. neque uero parum intereſt. nam πάσασθαι prima ſyllaba breui, eſt γεύσασθαι. ex quo poetæ, cum eam ſyllabam producere uolunt, faciunt πάσσασθαι. at πάσασθαι prima longa, eſt κτήσασθαι. unde eſt πολυπάμμων. eſtq; ea uox Dorum propria. erit igitur πασάμενος, κτησάμενος. atque hoc dicet Gorgo hoſpiti: Impera ancillis tuis. ἐπίτασσε αἷς κέκτησαι. nobis enim cum imperas, ſcito te Syracuſanis imperare: ne forte nos uiles aliquas & abiectas eſſe feminas putes. Corinthiæ ſumus à prima origine, non minus quàm Bellerophon. Poſtremo, quoniam hoſpes reprehenderat eas, tanquam πλατειασδοίσας, id eſt, lato & diducto ore pronunciantes: (erat enim Dorũ in Græcia eadem fere pro-

 nunciatio,

nunciatio, quæ in Italia Bergomatium) iccirco addit, ſe ita loqui, ut in Peloponneſo loquerentur: ceterum non putare, cauſſam eſſe ullam, cur non Doribus Dorice pronunciare fas eſſet. In iis autem duobus uerſibus, qui poſtea dicuntur à Praxinoa, mihi quidem tenebræ ſunt. Nam quod ſcholiaſtes ait, μελιτῶδες uocari Perſephonen, uix credibile uidetur. quando tamen nihil melius occurrit, dicemus eam optare à Perſephone, quæ partubus præeſt, ne quis unquam naſcatur, qui in ipſas imperium exerceat. addit autem, præter unum: quoniam alioqui male precari uideretur reginæ, & optare, ne quis unquam ex ipſa filius naſceretur. Iam quod ſequitur, ὐκ ἀλέγω, μήμοι κενεὰν ἀπομάξῃς, quam ſententiam habere uoluerit ſcholiaſtes, ipſe uiderit, cum illa ſua præclara expoſitione: Μήμοι κενεὰν ἀπομάξῃς. μή μοι κενὸν τὸ μέτρον ἀποψήσῃς. & ille alter, qui ita reddidit:

Non metuo, ne menſura tibi ludar inani.

ego non dubito, quin pro κενεὰν, legendum ſit, κονίαν: ut hoc mulier dicat: Non uereor, ne in me puluerem abſtergeas: id eſt, ne me impune contemptam ac deſpicatam habeas. eſſet enim extremi contemptus ſignum, ſi quis puluerem è calceis, aut è ueſte ſua, ludibrii cauſſa, abſtergere in alios uellet. ſed & in illo uerſu, qui paulo infra eſt,

Ἄτις καὶ Σπέρχιν τὸν Ἰάλεμον ἠρίστευσε,

pro Ἰάλεμον, legendum crediderim, Ἰαλέμῳ.

MARCI

M. ANTONII MVRETI AD HIPPOLYTVM ESTENSEM S. R. E. CARDINALEM ILLVSTRISSIMVM,

VARIARVM LECTIONVM LIBER TERTIVS.

De quorundam admirabili memoria. Cap. I.

HIPPIAS apud Platonem, tanquam de magno quodam & præſtanti bono gloriatur, poſſe ſe quinquaginta nomina ſemel tantum audita recitare. at hoc nihil eſt, præut quæ de ſe Seneca ſcribit: cuius hæc ſunt è libro primo declamationum. Sed cum multa iam mihi ex me deſideranda ſenectus fecerit, oculorum aciem retuderit, aurium ſenſum hebetauerit, neruorum firmitatem fatigauerit: inter ea, quæ retuli, memoria eſt, res ex omnibus partibus animi maxime delicata & fragilis, in quam primum ſenectus incurrit. Hanc aliquando in me floruiſſe, ut non tantum ad uſum ſufficeret, ſed in miraculum uſque procederet, non nego. Nam duo millia nominum recitata, quo ordine erant dicta, referebam: & ab iis, qui ad audiendum præceptorem noſtrum conuenerant, ſingulos uerſus à ſingulis datos, cum plures quàm ducenti efficerentur, ab ultimo incipiens uſque ad primum, recitabam. nec ad complectenda tantum quæ uellem, uelox erat mihi memoria, ſed etiam ad continenda quæ acceperat. Hæc Seneca: quæ ſemper mihi mirabilia, ac, prope dixerim, incredibilia uiſa erant, donec uidi ipſe, quod nunquam credidiſſem. Habitabat Pataui in uicinia mea homo adoleſcens, genere Corſicus, honeſto, ut ferebatur, & credibile erat, apud ſuos loco natus, qui eò uenerat ad ius ciuile diſcendum:

quo

quo in ſtudio ita diligenter & attente annos aliquot conſumpſerat, ut magna iam eſſet de doctrina illius hominum opinio. Ventitabat autem fere quotidie in ædes meas, deuexo iam & inclinato ſole, æſtas enim erat: ibiq́; , quòd ædes ſatis amplæ erant, ſatisq́; apricæ, aut ſub dio ambulãs, & cum æqualibus ſuis iucundiſsime colloquens, aut ſaltu, aut lucta, aut trigonali pila corpus exercens, feſſas ſtudiorum laboribus uires honeſtiſsime reficiebat. rumor erat, tenere eum artem quandam memoriæ: cuius auxilio multa efficeret, quæ credi, niſi ſpectata, non poſſent. is cum ad aures meas perlatus eſſet, cupido me inceſsit mirabilia illa & inaudita ſpectandi. eiuſmodi enim in rebus minime omnium auditis credulus eſſe ſoleo. uiſum eſt igitur, quando ipſe domo mea abitratu ſuo uteretur, hoc ab eo quaſi ἐνοίκιον exigere, ut, quod ſibi commodum foret, præſente me, artis ſuæ ſpecimen aliquod daret. ille nihil grauatus, lubentiſsimo animo ſe, cum uellem, facturum eſſe reſpondit. placuit, ſtatim. cum per ipſum mora non eſſet, una omnes qui aderamus, in proximum cubiculum ingreſsi, conſedimus. cœpi ego dictare nomina latina, græca, barbara, ſignificantia, nihil ſignificantia, tam uaria, tam nihil inter ſe cohærentia, tam multa, ut & ego dictando, & puer, cui mandatum erat, ut ea exciperet, ſcribendo, & ceteri qui aderant, audiendo atque expectando, feſsi iam miris modis eſſemus omnes. ipſe unus ex omni numero alacer ac recens, aſsidue plura poſcebat. Sed cum ego ipſe modum aliquem fieri oportere dixiſſem, abunde mihi ſatisfactum iri, ſi uel dimidiam partem eorum, quæ dicta erant, recitare potuiſſet: tum ille, fixo ad terram obtutu, magna noſtra omnium expectatione, tacitus aliquandiu ſtetit. quid uerbis opus eſt? uidi facinus, ut ille ait, mirificiſsimum. ὁ δαιμόνιος ἐκεῖνος exorſus loqui, plane omnia, eodem ordine, nuſquam prope inſiſtens, nuſquam hæſitans, nobis ſtupentibus, reddidit. deinde ab ultimo incipiens, ſurſum uerſus peruenit ad primum. rurſus ita, ut primum, tertium, quintum, ac ſic deinceps omnia diceret. quo denique quiſque uoluerat ordine, ſine ullo erro-

re omnia referebat. idem poſtea, cum ei iam familiarior factus eſſem, ſæpe expertus, uſquequaque uerum deprehendi. ipſe mihi aliquando affirmauit, & erat ab omni iactantia alieniſsimus, ſe triginta ſex millia nominum eo modo recitare poſſe. Quodq; admirabilius eſt, ita hærebant omnia in animo, ut uel poſt annum diceret, ſe quæcunque memoriæ commendaſſet, minimo negocio repetiturum. ego certe poſt multos dies facto periculo, uerum comperi. Neque hoc ſatis. Diuerſabatur apud me Franciſcus Molinus, patricius Venetus, adoleſcens optimarum artium ſtudiis mirifice deditus, qui cum ſe memoria parum firma eſſe ſentiret, orauit hominem, uti ſe artem illam doceret. uix oſtenderat, ſe id uelle: cum Corſicus operam ei ſuam prolixiſsime detulit. dictus eſt locus, dicta hora, ad quam cotidie cōuenirent. nondum ſex aut ſeptē dies abierant, cum ille quoque alter nomina amplius quingenta ſine ulla difficultate, aut eodem, aut quocunque alio libuiſſet, ordine repetebat. Hæc ego uix auderem litteris prodere, mendacii ſuſpicionem reuerens, niſi & res adhuc recens eſſet, (nondum enim annus eſt) & Nicolaum Lippomanum Petri Alexandri filium, Lazarum Mocenicum Franciſci filium, Ioannem Malipetrum Nicolai filium, Georgium Contarenum Laurentii filium, patricios Venetos, optimos & nobiliſsimos adoleſcentes, aliosq; præterea innumerabiles eius rei teſtes haberem. à quibus, ſi mentirer, uanitatem meam coargui nollem. artem uero illam Corſicus accepiſſe ſe dicebat ab homine Gallo, quo puer domeſtico præceptore uſus eſſet. Huic ego ne ex antiquitate quidem, quem opponam, habeo: niſi forte Cyrum, quem, Plinius, Quinctilianus, & alii latini ſcriptores tradiderunt, tenuiſſe omnium militum nomina. Sed hoc, ut uerum fatear, ſemper ueritus ſum, quàm conſiderate atque explorate tradidiſſent. Xenophon enim, à quo illi uel uno, uel præcipue, quæ de Cyro dicebant, accipere potuerunt, iſtud tam incredibile non dicit: ſed tantum eum tenuiſſe nomina τῶν ὑφ᾽ αὐτὸν ἡγεμόνων. quod ut in imperatore laudabile eſt, ita non excedit fidem. Locus, ſi quis re-

quirit, eſt libro quinto παιδείας. Fieri autem poteſt, ut latinorum aliquis, qui locum illum Xenophontis male accepiſſet, alios poſtea auctoritate ſua in errorem induxerit. hoc enim non ſemel nouimus contigiſſe. ſed tamen hac de re nihil affirmo. Non erit alienum, ut puto, aſcribere hoc loco diſtichon, quo Simonides, qui eius, de qua locuti ſumus, artis pater fuiſſe traditur, iam octogenarius gloriatus eſt, neminem ſibi memoria parem eſſe.

Μνήμην δ' οὔτινά φημι Σιμωνίδῃ ἰσοφαρίζειν
Ογδωκονταέτει παιδὶ Λεωπρεπέος.

Sublata menda, quæ inhæſerat in Euripideo uerſu apud Porphyrium. Item de formæ dignitate quædam non indigna cognitu. Cap. II.

Cum Porphyrii libellus de quinque uocibus, quo uia muniri putatur ad totum illud corpus librorum Ariſtotelis, quod ὄργανον uocant, teratur cotidie omnium manibus, mirum eſt tam diu in eo inſediſſe mendum quoddam, quod nunc indicabo. etſi enim non eſt eiuſmodi, ut cuiquam errorem poſsit obiicere: tamen in bonis libris ut ne qua uel minima macula inſit, opera danda eſt. Porphyrius, ut probet, εἶδος uſitate dici de forma corporis ea, quæ ſub aſpectum cadit, ex qua formoſi aut deformes nominantur, citat hunc Euripidis uerſum:

Πρῶτον μὲν εἶδος ἄξιον τυραννίδος.

ita enim uulgo legitur: cum tamen non ἄξιον, ſed ἀξίους legi debeat. ſiquidem erant hæc uerba apud Euripidem cuiuſpiam optantis uidere è filiis, ut opinor, ſuis maribus procreatos mares, qui primum quidem ea forma eſſent, in qua ineſſet regalis quædam dignitas, deinde aliis etiam bonis excellerent. hoc cognoſcere eſt de Stobæo, apud quem ἐν τῷ ὑπὲρ κάλλους λόγῳ hæc ſcripta ſunt.

Ἴδοιμι δ' αὐτῶν ἔκγον' ἄρρεν' ἀρρένων,
Πρῶτον μὲν εἶδος ἀξίους τυραννίδος.

Πλεῖστη

Πλείϛη γὰρ ἀρετὴ τοῦδ' ὑπάρχον ἐν βίῳ,
Τὴν ἀξίωσιν τῶν καλῶν τὸ σῶμ' ἔχειν.

Vt autem Euripides quandam formam eſſe uoluit quæ regium quiddam haberet: ita Plautus; qui eam etiam formam regiam dixit;

Sed ubi Artotrogus? Hic eſt. ſtat propter uirum
Fortem atque fortunatum, & forma regia.

Xenophon quoque in conuiuio ait, φύσει βασιλικόν τι τὸ κάλλος εἶναι. Ariſtoteles primo politicon affirmat, ſi qui reperirentur ea corporis pulchritudine, quam in deorum ſtatuis cernimus, neminem dubitaturum, quin eos aliis omnibus imperare oporteret. Idemq; libro quarto & libro ſeptimo ait, Aethiopas & Indos in mandandis imperiis, proceritatis ac pulchritudinis habere rationem. & notum eſt, multatum à Lacedæmoniis Archidamum regem, quod exiguam duxiſſet uxorem. querebantur enim, non reges, ſed regulos ſibi procreatum iri.

Locus Terentii è Phormione illuſtratus. Cap. III.

ITA ſcripti leguntur in omnibus libris hi uerſus è Terentii Phormione.

Ph. Immo uero tu uxorem cedo. De. In ius ambula.
Ph. In ius? enimuero ſi porro eſſe odioſi pergitis.

ego autem in ſcholiis quibus non nullos eius poetæ locos illuſtraui, faſſus ſum, mihi non ſatis conſtare, quid de illo, in ius, facerem. nam & non inuenuſtam eſſe illam repetitionem, & confirmari auctoritate librorum ueterum, & tamen uerſum, ea recepta, uno pede, quàm deceret, fieri longiorem. poſtea autem mihi uenit in mentem, ſolitos eſſe olim hiſtriones talia quædam de ſuo in recitandis fabulis addere: ut oratio quotidianæ ſimilior uideretur: id quod & Demetrius in libello περὶ ἑρμηνείας prodidit: & multa eius rei ueſtigia in Euripidis fabulis reperiuntur. quorum aliquot hoc loco proponam: ut, quod dico, clarius ab omnibus perſpici queat. Ita ergo loquitur Poly-

dorus in Hecuba.

φεῦ. ὦ μῆτερ ἥτις ἐκ τυραννικῶν δόμων,

ubi illud φεῦ, extra uerſum eſt, ab hiſtrione additum. & in eadem Agamemnon.

Εα. Πολυμῆστορ ὦ δύστηνε, τίς σ' ἀπώλεσεν;

& Clytemneſtra in Iphigenia in Aulide.

& Medea. φεῦ. πῶς ἄν σ' ἐπαινέσαιμι μὴ λίαν λόγοις;
Εἶεν. καὶ δὴ τεθνᾶσι τίς με δέξεται πόλις;

Sed talia multa colligere, nihil negocii fuerit. Vt ergo illa φεῦ, ἔα, εἶεν, ſunt extra uerſum: ſic & illud, In ius? eiuſdem generis eſſe apud Terentium puto.

Duo genera loquendi, quibus latini poetæ utuntur, à Græcis accepta eſſe. Cap. IIII.

VIRTVTEM Catonis pro Catone ipſo dixit Horatius in hoc uerſu,

Narratur & magni Catonis
Sæpe mero caluiſſe uirtus.

& alibi quoque eodem genere loquendi uſus eſt.

Virtus Scipiadæ, & mitis ſapientia Læli.

Dictum autem id eſt ad Græcorum poetarum conſuetudinem, qui βίην ἡρακληείην, & βίην ἰφικληείην pro Hercule & Iphiclo dicunt, ad eundemq; modum alia multa: quod & alii notarunt, & Plutarchus in libro aduerſus Coloten. ſed & eiuſdem generis eſt, quòd Turni corpus pro ipſo Turno Virgilius dixit.

quo pulchrior alter
Non fuit, excepto Laurentis corpore Turni.

ita enim & Euripides. Εγὼ τὸ μὲν σὸν σῶμ' ὑφ' οὗπερ ηὐτύχουν,
Σώζειν ἕτοιμός εἰμι. & alibi.
Αλλ' εἰσορῶ γὰρ τοῦδε δεσπότου δέμας
Αγαμέμνονος.

& in Phœniſsis, σὸν δέμας θηρώμενος. ut ergo illi Græca dicendi genera exprimebant, ita facere oporteret eos, qui ſe noſtris temporibus poetas perhiberi uolunt.

Aeris

Aeris Corinthii temperatura quomodo inuenta. Cap. V.

SVPER ære Corinthio, quænam illius origo fuerit, uaria tradita ſunt ab antiquis. Plinius caſu miſtum eſſe ait, Corintho, cum caperetur, incenſa. L. quoque Florus eandem ſententiam ſequitur, à quo ita hac de re ſcriptum eſt. Aeris notam precioſiorem ipſa opulentiſsimæ urbis fecit iniuria: quia incendio peruſtis plurimis ſtatuis, atque ſimulacris, æris, auri, argentiq; uenæ in commune fluxere. At alii, unam modo antiquis temporibus domum Corinthi arſiſſe dicunt, in qua cum auri, argentiq; non nihil ineſſet, æris autem magna uis: commiſta illa, & in eandem cõfuſa maſſam, ex eo metallo, cuius maior inerat pars, Corinthii æris nomen acceperint. Alii etiam, quod propius ad ueri ſimilitudinem accedere uidetur, narrant, ærariũ quendam fabrum Corinthi fuiſſe, qui cum incidiſſet in thecam auri plenam, eamq; ſibi abſtuliſſet, ne id reſciretur, metuens, diſſectum in minutas particulas aurum paulatim æri admiſcuerit, admirabilemq; illam temperaturam effecerit, qua magnas ſibi opes poſtea comparauit.

Indicata uetus ſcriptura duum locorum è libro ſecundo de Diuinatione. Cap. VI.

BENE & emendate ſcriptus erat in ueteri us libbris locus
„ hic è ſecundo de Diuinatione. Ad noſtri augurii conſue-
„ tudinem dixit Ennius:
„ Quom tonuit læuum bene tempeſtate ſerena.
„ At Homericus Vlyſſes apud Achillem querens de feroci-
„ tate Troianorum, neſcio quid hoc modo nunciat:
„ Proſpera Iuppiter his dextris fulgoribus edit.
atque ita eum legit Petrus Marſus: indicatq;, uerſum eſſe ſumptum ex Iliados nono. ut ualde mirer, quæ fuerit eorum audacia, qui Aiacem poſtea pro Vlyſſe ſcripſerunt. Nã quod Victorius credidit eſſe μνημονικὸν Ciceronis ἁμάρ-

τημα, non uiderat uidelicet ueteres libros, neque commẽtarium Marſi. Quem ſi legiſſet, cognouiſſet etiam, ſe non ualde neceſſariam operam ſumere in emendando quodam loco è primo eorundem librorum: ubi de Iamidarum familia mentio eſt. eum enim Marſus & probe ac incorrupte ſcriptum repererat, & erudite interpretatus erat, adducto eo ipſo Pindari loco, quem adduxit poſtea Victorius. Iniquum autem puto, quenquã ſua laude fraudari: ideoq; uerum harum emendationum auctorem indicaui. neque dubito, quin Victorius ipſe, quem ut inſigniter eruditum eſſe uideo, ita inſigniter probum & plane ingenuum eſſe audio, ſi & hæc, & alia quædam, quæ ut noua profert, ab aliis notata ſciuiſſet, aut non attigiſſet, aut ſuis auctoribus accepta retuliſſet. quod idem mihi etiam de aliis quibuſdam eruditiſsimis hominibus facile perſuadeo. Elegantem enim & liberalem doctrinam liberalis etiam natura plerunque comitatur.

Cur Tibullus porcum hoſtiam myſticam dixerit. Cap. VIII.

NON ſatis, quod ſciam, à quoquam explicatum eſt, cur Tibullus porcum hoſtiam myſticam uocauerit, eo uerſu,

Hoſtiaq; è plena myſtica porcus hara.

quinetiam eius rei ignoratione, in quibuſdam libris è myſtica factum eſt, ruſtica. ſciendum autem eſt, in iis Cereris ſacris, quæ myſteria dicebantur, eam conſuetudinem fuiſſe, ut quiſque pro ſe Cereri porco faceret. ſeu quòd animal illud infeſtum Cereri crederent: quia ſemina pando, ut ait Ouidius, eruiſſet roſtro, anniq; ſpem intercepiſſet: ob idq; deam eius cæde gaudere crederent: ſeu quòd è ſuillo roſtro arandæ & inuertendæ terræ ratio primum accepta eſſet. nam id quoque multi prodiderunt. neque ſane ſatis conuenit inter antiquos ſcriptores, de cauſsis, ob quas hoc aut illud animal huic aut illi deo immolaretur. alii enim, quod cuique deo gratiſsimum eſſet, id ad illius aras mactari ſolitum aiunt. itaque equus Martis erat hoſtia.

ſtia. & quòd aper Adonin interfeciſſet, apro Veneri rem diuinam fieri nefas erat. alii; quod quiſque deus odiſſet, eius potiſsime illum cæde oblectari putabant. itaque Nocti ſacrificabatur gallus gallinaceus; quòd cantu ſuo diem prouocare, noctem fugare uideretur. capra Palladi: quòd oleam inſigniter læderet. Sed utra de cauſſa porcus Cereri caderet: illud certe obſeruabatur, ut & præpinguis eſſet, & nulla ſui parte mancus ac mutilus. quod etiam uniuerſe in toto uictimarum genere ſeruabant. ergo porcos myſticos aut myſtericos uocabant, qui pinguiſsimi, & integerrimi eſſent. Plautus ſinceros ſacres uocat. quare Megarenſis ille Ariſtophaneus, qui filias ſuas pro porcis uendere cuperet, iubet eis, ut ſaccum ingreſſæ ita grunniant, ut porci myſterici eſſe uideantur.

> Κ' ἤπειτ' ἐς τὸν σάκκον ὧδ' ἐσβαίνετε.
> Ὅπως δὲ γρυλλιξεῖτε καὶ κοΐξετε,
> Χ' ἡσεῖτε φωνὰν χοιρίων μυστηρικῶν.

& paulo poſt interrogatus à Dicæopoli, quid ferret, porcas ſe myſticas ferre reſpondet.

> Δι. τι δαὶ φέρεις; Με. χοίρως ἐγώνγα μυστικάς.

C. Verres qua ex gente fuerit. emendatus locus è libro quarto accuſationis. Cap. VIII.

ORIVNDVM è gente Cornelia fuiſſe C. Verrem, à quibuſdam Romanarum antiquitatum peritiſsimis hominibus traditum eſt: quod tamen mihi perſuaderi non poteſt. uix enim ueriſimile uidetur, è tam illuſtri gente ortum eũ, cuius pater fur ac diuiſor fuiſſe dicatur. ſed & illud non immerito miretur aliquis: hoc, quod iſti uolunt, poſito, cur nuſquam eum Cicero gentis nomine appellauerit: preſertim cum illud ipſum iudicium lege Cornelia exerceretur. non enim obſcurum eſt, ex eo ſententiam quampiam aptam & accommodatam ad exaſperandos iudicum animos, facile potuiſſe duci. ſunt & alia non pauca, quæ mihi quidem uidentur aliquid iuſtæ admirationis habitura, ſi

Cornelium

Cornelium eum fuiſſe fateamur. nituntur autem, qui hoc dicunt, argumento, quod ſciam, unico. aiunt enim libertum quendam Verris à Cicerone Cornelium Haruſpicem uocari. Sed ego cum omnes accuſationis libros & ſæpe & diligenter euoluerim, uideor affirmare poſſe, nullam in eis eſſe iſtius Cornelii mentionẽ. ipſi igitur uiderint. Cornelius quidem Verris lictor libro primo accuſationis nominatur. Sed quid ad Verris gentem ea res pertinet? Fieri ergo poteſt, ut fallar: nunquam enim harum rerum ualde diligens indagator fui: non equidem quo eas contemnam, ac deſpiciam: ſed quòd diffidam parem eſſe me poſſe perferendo labori, quem uideo capiendum eſſe iis, qui ſubtiliter talia perſcrutari uolunt: & alioqui ſuo quiſque ſtudio ducitur. quare, ut ante dixi, fieri poteſt, ut fallar: ſed tamen exiſtimo, ipſum Verris nomen gentilicium eſſe. Hoc arbitror colligi poſſe è fine libri ſecundi, ubi de illa tabularum corruptione ſermo eſt, in quibus Verres ſe pro Verre Verrutium fecerat. nam ſi in illis ita ſcriptum fuiſſet, C. CORNELIVS VERRES, non ſane oportuerat, ex Verre feciſſe Verrutium. neque procederent illa, quæ
,, à Cicerone urbaniſsime dicta ſunt. Reſponde mihi nũc tu
,, Verres, quem eſſe hunc tuum pene gentilem Verrutium
,, putes. nam nominis cum cognomine ſimilitudo nihil ad gentilitatem pertinet. Alium locum proferam, qui hoc quod dico, ita manifeſto confirmet, ut uix ullum dubitationi locum relictum iri putem: atque hunc eo recitabo libentius, quòd & in uulgatis libris corrupte legitur, & quidam emendare conati, magis etiam corruperunt.
,, Ita igitur Cicero libro quarto accuſationis. Ridiculum
,, eſt nunc de Verre me dicere, cum de Piſone Frugi dixe-
,, rim. uerumtamen, quantum interſit, uidete. Iſte cum ali
,, quot abacorũ faceret uaſa aurea, non laborauit, quid non
,, modo in Sicilia, uerumetiam Romæ in iudicio audiret. il-
,, le in auri ſemuncia totam Hiſpaniã ſcire uoluit, unde præ-
,, tori annulus fieret. nimirum ut hic nomen ſuum compro
bauit, ſic ille cognomen. Nunquam, ut opinor, ita locutus eſſet Cicero, ſi & Verres, & Piſo cognomina fuiſſent.

Correctus Plauti locus è Milite glorioſo. Cap. IX.

APVD Plautum in Milite glorioſo ita uulgo leguntur hi uerſus.

Nam ego hanc machæram mihi conſolari uolo,
Ne lamentetur, ne ue animum deſpondeat,
Quia ſe iampridem feriatam geſtitem,
Quæ miſera geſtit fractum facere ex hoſtibus.

Cum autem illud, fractum facere, deprauatum eſſe, liquido conſtaret, homo eruditiſsimus, cuius labore & induſtria Plautinæ fabulæ plurimis ſane locis emendatiores leguntur, ſcribendum eo loco cenſuit, fratrem facere. &, quoniam fratres interdum à Græcis ὅμαιμοι dicuntur, qua in uoce eiuſdem ſanguinis ſignificatio eſt, iccirco hoc militem dicere credidit, cupere machæram, tingi hoſtiũ ſanguine. quod ſi reciperem, fratres tamen potius legerem, quàm fratrem: ne perturbata numeris eſſet oratio. ſed ſuum cuique, ut dicitur. mihi diſplicere nondum poteſt ea coniectura, quam, cum adoleſcentulus in Gallia Plautinas fabulas explicarem, iamdudum de hoc loco feceram. farctum enim legendum admonueram, ubi uulgo legitur fractum. atque ea uoce farcimen, ut iſitium, aut eius generis aliquid, credideram indicari. ut, quoniam tales cibi è carnibus minutiſsime diſſectis confici ſolent, diceretur machæra geſtire hoſtes ita minutatim concidere, ut ex eis farcimen fieri poſſet.

Quæ ſe facturos iurauerint Græci cum Xerxis copiis congreſſuri. Cap. X.

PRAECLARVM ſane & magni animi plenum eſt iuſiurandum illud, quo ſe obſtrinxerunt Græci omnes cum aduerſus copias Xerxis dimicaturi eſſent. id autem in hæc uerba conceptum eſt. Vitam libertate pluris non faciam. neque deſeram imperatores, neque uiuos, neque mortuos.

ſed

ſed eos è ſociis, qui in prœlio occubuerint, omnes ſepeliam: & , ubi bello uictor extitero, etiam barbaros. ex iis ciuitatibus, quæ pro Græcia pugnauerint, nullam deuaſtabo. quæ barbari partes ſequi maluerunt, omnes decimabo. fanorum quæ à barbaris incenſa & diruta ſunt, nullum omnino excitabo. ſed ſinam, impietatis barbaricæ extet in omni poſteritate monimentum. Aſcribam & Græca, ſi quis ea forte cognoſcere cupiat. Οὐ ποιήσομαι περὶ πλείονος τὸ ζῆν τῆς ἐλευθερίας. οὐδὲ καταλείψω τοὺς ἡγεμόνας, οὔτε ζῶντας, οὔτε ἀποθανόντας. ἀλλὰ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τελευτήσαντας τῶν συμμάχων ἅπαντας θάψω, καὶ κρατήσας τῷ πολέμῳ, τοὺς βαρβάρους. τῶν μὲν μαχεσαμένων ὑπὲρ τῆς ἑλλάδος πόλεων οὐδεμίαν ἀνάστατον ποιήσω. τὰς δὲ τὰ τοῦ βαρβάρου προελομένας ἁπάσας δεκατεύσω. καὶ τῶν ἱερῶν τῶν ἐμπρησθέντων καὶ καταβληθέντων ὑπὸ τῶν βαρβάρων οὐδὲν ἀνοικοδομήσω παντάπασιν. ἀλλ᾽ ὑπόμνημα τοῖς ἐπιγινομένοις ἐάσω καταλείπεσθαι τῆς τῶν βαρβάρων ἀσεβείας.

Locutio quædam, quæ Euripidis eſſe credebatur, reiecta: & ipſius poetæ emendatus locus. Cap. XI.

TRADITVM eſt à quibuſdam, & quidem iis in libris, qui clariſsimi, & utriuſque linguæ intelligentia præcellentiſsimi uiri Gulielmi Budæi nomen præſeferunt, καλλίνικον φέρεσθαι apud Euripidem legi, pro eo quod eſt, uictoriam reportare. ego autem, qui poeta illo ſingulariter oblectatus ſum, plurimumq́; ſtudii in eius fabulis poſui, præſtare auſim, nuſquam id loquendi genus apud ipſum reperiri: ſed eos ita putaſſe, inductos in errorem his è Medea uerſibus.

Δεινὴ γάρ, οὔτοι ῥᾳδίως γε συμβαλὼν
Ἔχθραν τις αὐτῇ, καλλίνικον οἴσεται.

cum tamen ibi legendum ſit, ᾄσεται, non οἴσεται. eſt enim καλλίνικος genus cantilenæ, quod canebatur uictoribus, quos etiam honoris cauſſa καλλινίκους appellabant: ut, Io pæan, aut, Io triumphe. idq́; diſerte tradidit Athenæus libro XIIII. tripudiantes autem eam cantilenam canebant. unde

unde apud eundem poetam in Hercule furente,

Τὸν καλλίνικον μετὰ θεῶν ἐκώμασεν.

ait igitur nutrix, non facile fore, ut pæana canat, qui cum Medea inimicitias ſuſceperit. ne quis autem dubitet, quin ita, ut dixi, legendum ſit, proferam alium locum ſimilem ex eodem poeta, eaq́;, quam proxime nominaui, fabula, ubi ſenum chorus ſe ait Herculi reduci *καλλίνικον* canere uelle. Verſus hi ſunt.

Ετι τὰν Ηρακλέους
Καλλίνικον ἀείσω.

& in Electra: *ἀλλ' ἐπάειδε καλλίνικον ᾠδὰν ἐμῷ χορῷ.*

Atticum loquendi genus, quod imperiti ex Euripidis Hecuba ſuſtulerant, reſtitutum. Cap. XII.

APVD Euripidem Hecuba, uerſus hi ſunt Vlyſsis Hecubam alloquentis.

Οἶσθ' οὖν ὃ δράσεις; μήτ' ἀποσπασθῇς βίᾳ,
Μήτ' εἰς χερῶν ἅμιλλαν ἐξέλθῃς ἐμοί.

in quorum priore erratum eſt ab iis, qui Atticæ linguæ imperiti eſſent. non enim ſcribendũ erat, *οἶσθ' οὖν ὃ δρᾶσον;* ſed, *Οἶσθ' οὖν ὃ δράσεις;* quod ualet quidem plane idem cum illo ſuperiori: ſed uenuſtius, & *ἀττικώτερον* dicitur. Itaque ſcholiaſtes quoque ita legit: & ſimile exemplum è Menandro citat.

Οἶσθ' ὅ, τι ποίησον;

Ego autem ſæpe admodum Euripidem ita locutum annotaui. ut Iphigenia in Aulide:

Οἶσθ' οὖν ὃ δρᾶσον ὦ γύναι; πιθοῦ δέ μοι.

& in Helena:

Οἶσθ' οὖν ὃ δρᾶσον; τῶν πάρος λαθοίμεθα.

&in I one:

Οἶσθ' οὖν ὃ δρᾶσον; χειρὸς ἐξ ἐμῆς λαβὼν
χρύσωμ' Αθάνας, & cetera. ſed & alii Attici eodem modo locuti reperiuntur. ut Ariſtophanes in Auibus.

Οἶσθ' οὖν ὃ δρᾶσον ὦ τρόχιλε; τὸν δεσπότην

I Ημῖν

Η μῖν. κάλλιστον.

quare ſine controuerſia ita etiam in illo ex Hecuba uerſu legendum eſt. etiamq́; illud, quod in Cyclope ita legitur,

οἶσθ' οὖν ὃ δράσεις, ὡς ἀπαίρωμεν χθονός;

eodem modo emendandum facile crediderim.

Antelogium quid. Plauti è Menæchmis correctus locus. Cap. XIII.

Qvod dixi ſupra, cum, quid ualeret apud Ciceronem, in acta', explicarem, Siciliam eo olim ſermone uſam, qui neque plane Græcus, neque plane latinus, ſed quaſi cinnus quidam ex utroque miſtus eſſet: id & è Cicerone, & è Q. Aſconio intelligi poteſt. Plautus autem, qui iocandi occaſionem undique quæreret, in Menæchmis, quòd ea fabula, ut ipſe ait, Siciliſsitabat, nomen quoddam finxit è duabus uocibus, altera latina, & græca altera iunctum. Antelogium enim dixit pro eo, quod olim Pacuuius dixerat prologium. quod qui non intelligebant, ex Antelogiũ, fecerunt ante elogiu m. cum tamen elogium nihil neque Græcis, neque Latinis ſignificet: ut alibi docebimus. ſed præſtat Plauti uerſus ſubiicere. ſimul enim alia corrigẽtur.

Atque adeo hoc argumentum Græciſſat tamen:
Verum non Atticiſſat, at Siciliſsitat

Pabergenſis Plauti corrector, præter cetera peccata, è ſecundo horum uerſuum detraxerat particulam, at: deinde cum animaduerteret, una ſyllaba minus eſſe, quàm requireret lex carminis: pro Siciliſsitat, ſcripſit, Siciliciſsitat. acute. Siciliciã pro Sicilia hac ratione diceremus. ſequitur.

Huic argumento antelogium quoddam hoc fuit.

Idem, una lepidiſsima uoce lacerata, nullo ſenſu ſcripſit, ante elogium. & pro, quoddam, quidem. ſequitur.

Nunc argumentum uobis demenſum dabo,
Non modio, neque trimodio, uerum ipſo horreo.
Tanta ad narrandum argumentum eſt benignitas.

Tanta enim legi debet: non, ut in illius libris, tantum. quippe cum hoc dicat, tantam eſſe ſibi benignitatem, ac largi-

largitatem ad narrandum argumentum, ſeq́; ita illius eſſe προετικὸν, ut daturus ſit illud demenſum, non modio, neque trimodio, uerum ipſo horreo. Sed & ex eadem illa, de qua dixi, Siculorum conſuetudine, ioco dictum eſt in eadem fabula, Epidammi nomen iunctum eſſe ex ἐπὶ, & damnum: quia illuc nemo fere, niſi damno ſuo, diuertere ſoleret. quod omen fugiens populus R. antiquum oppido reſtituit Dyrrachii nomen.

Hiſtoria de oraculo, quod Peleo redditum eſt. Xenophontis locus correctus. Cap. XIIII.

QVI crebro Veneri operantur, eorum genitalem humorẽ liquidiorem, iccircoq́; minus aptum ad generandum effici conſtat. quare inter ea, quæ præcipi ſolent iis, qui liberos procreare cupiunt, id quoque eſt, ut congreſſu Venereo non ita frequenter utantur. atque is erat ſenſus oraculi, quod Peleo quondam redditum traditur. qui cum petiiſſet à deo indicari ſibi rationem aliquam, qua pater fieri poſſet: multos enim iam annos fruſtra uxoris hortũ conſeuerat: reſponſum hoc tulit.

> Ne ſoluas ex utre pedem qui prominet, ante
> Cæcropiæ pingues quàm ſis delatus in agros.

ita enim putaui, hos uerſus reddi utcunque poſſe:

> Τὸν προὔχοντ᾽ ἀσκοῦ ποδεῶν᾽ ὦ φίλτατε λαῶν
> Μὴ λύσαι, πρὶν γουνὸν Ἀθηναίων ἀφικέσθαι.

Vtrem uocabat deus uentrem ipſius Pelei. ex quo qui promineret ποδεὼν, nihil ullo opus eſt Oedipo ad intelligendum. illo igitur uerborum circuitu præcipiebat, ut ſe uxori caſtum & integellum ſeruaret, afferretq́; ad eam graues & plenos probatæ pecuniæ loculos. Illud quoque cognitum eſt & ratione, & experientia, ſi quid gignatur ab iis, qui ſe nimis ſæpe in illa palæſtra exercent, infirmum id atque imbecillum eſſe. cum contra qui parce ac bono modo id faciunt, robuſtiores plerunque ac ſolidiores filios edolent. Quam ob cauſſam Lycurgus inſtituerat, ut noui

mariti & raro, & furtim congrederentur cum uxoribus: hac ratione iudicans fore, ut & ardentius ſe mutuo deſiderarent, & uegetiores liberos producerent. Xenophontis uerba, quibus hoc de Lycurgo exponit, hæc ſunt. ἔθηκε γὰρ αἰδεῖσθαι μὲν εἰσιόντα, αἰδεῖσθαι δὲ ἐξιόντα. οὕτω δὲ συνόντων, ποθεινοτέρως μὲν ἀνάγκη σφῶν αὐτῶν ἔχειν, ἐρρωμενέστερα δὲ γίγνεσθαι, εἴτι βλαστοῖεν, οὕτω μᾶλλον, ἢ εἰ διάκοροι ἀλλήλων εἶεν. Recitaui autem illa, ut legi debere cenſeo, non ut uulgo leguntur. in omnibus enim, quos ego quidem uiderim, libris, pro βλαστοῖεν, legitur βλάπτοιεν. qui primo aſpectu puſillus error quas Franciſco Philelpho tenebras offuderit, ſcient, qui interpretationem illius inſpexerint. quin autem uerbum βλαστάνειν, ab iis quæ oriuntur è terra, elegantiſsime ad homines traferri potuerit, dubitaturum exiſtimo neminem.

Xenophontis alius locus correctus. Cap. XV.

MVLTA deprauata ſunt in Xenophontis libris: plura male intellecta ab iis, qui eos in latinum ſermonem conuertere ſtuduerunt: quale eſt quod modo protulimus: itidemq; quod nunc prolaturi ſumus. ſed hoc Xenophontis proprium non eſt. optimi quique ſcriptores & Græci, & Latini, quanquam Græci magis, ſed tamen & Græci, & Latini ita multis ulceribus ſcatent, ut uix eorũ πολλοστημόριον quoddam ſanum integrumq; permanſerit. Indoctorum autem audacia nunquam ſolutior, nunquam proiectior, quàm noſtris temporibus, fuit. Conuertunt, aut inuertunt potius, & peruertunt omnia, philoſophos poetas, oratores, hiſtoricos, rhetores, grammaticos, etiam ea quæ naturam, ut uerti poſsint, non habent: ſuntq; ita impudentes, ut quæ ſe intelligere profiteri non audent, audeant interpretari. Quo magis laudanda eſt Petri Victorii, Pauli Manutii, Adriani Turnebi,

Præclarorum hominum, ac primorum, ſigniferumq;, & aliorum ſimilium induſtria: qui omne ſtudium ſuum eò conferunt, ut omnes, καθ᾽ ὅσον οἷόντε, maculas ex antiquorum.

rum monimentis eluant: & labore ſuo laborem minuunt iis, qui ex animo aſpirant ad ueteres illos uero ac ſerio intelligendos. Equidem neque horum inſtitutum ſatis laudare, neque illorum impudentiam ſatis mirari queo: neque ſatis miſerari eorum uicem, quibus, quòd aditum ſibi ad fontes patefacere neglexerint, ex impuris illis ac turbulentis talium interpretum lacunis hauriendum eſt. Sed omittamus hæc, &, quod inſtituimus, unum etiam mendū è Xenophonte tollamus. etſi enim parum uideri poteſt, cum tam multa ſint, unum aut alterum tollere: tamen nihil eſt tam puſillum, quod non auide accipi debeat, quod quidem ad tam politum, tamq; utilem ſcriptorem pertineat. Paruum eſt, quod afferimus: ſed magnus is, quem adiuuamus. Ergo in l. bello de rep. Lacedæmoniorum, cū dixiſſet, ita inſtituiſſe Lycurgum publica illa ciuium ſuorum conuiuia, ut neque deeſſent epulæ, neque ſupereſſent, addit. Πολλὰ δὲ καὶ παράλογα γίγνεται ἀπὸ τῶν ἀργευομένων. οἱ δὲ πλούσιοι ἔστιν ὅτε καὶ ἄργον ἀντιπαραβάλλουσιν. ὥστε οὔτε ἔρημός ποτε ἡ τράπεζα βρωτῶν γίγνεται, ἔστ' ἂν διασκηνοῦσιν, οὔτε πολυδάπανος. quæ uerba ita interpretatus eſt Philelphus. Permulta quoque ab ocioſis & abſurda patrari ſolent. ac locupletes interdum ocioſi ſimilitudinem reddunt. proinde neque uacua cibis menſa unquam fit, quoad diſcubuerint, neque item ſumptuoſa. In quo illud primum eſt, quod admirer. crediderit ne reuera, id quod ipſe diceret, è Xenophontis uerbis colligi poſſe. ſi enim ita credidit, ualde ſtupidus, ualdeq; imperitus fuit. ſin, cum ſibi conſcius eſſet, Xenophō tem nullo modo hoc dicere: quiduis tamen maluit, quàm inſtitutum omittere, & abiicere illas paucas paginas, quas iam conuertiſſet, & conuertere ſe ad aliquid aliud, quod præſtare poſſet: hoc, inquam, ſi fecit. nolo quicquam aſperius dicere. malo in aliorum cogitationibus relinquere, quo illum nomine fuiſſe dignum putem. Deinde illud libenter ex eo, ſi uiueret, quærerem: illa abſurda, quæ patrari ab ocioſis diceret, quid tandem ad conuiuia attinerent: aut qua ratione fieret, ut, quia multa abſurda patrarentur ab ocioſis, iccirco menſa neque inanis, neque ſumptuoſa.

ptuoſa eſſet. ſed ego fortaſſe culpandus, qui tam apertam ſtultitiam tam multis uerbis inſecter. Locus Xenophontis corruptus eſt. hoc primum. ita autem corrigendus uidetur: ut pro ἀργευομένων, quod uerbum nihili eſt, legamus, ἀγρευομένων: & pro ἀργὸν, ἄγραν. Ita hoc dicet Xenophon: præter quotidianum illum & legitimum apparatum, multa inexpectata afferri ſolita ab iis qui uenati eſſent. Illi enim libenter ea quæ ceperant, ad publicas illas menſas afferebant. interdum etiam diuites afferre ſolitos aliquid, quo quaſi compenſarent aliorum capturam: ne uiderentur aſymboli uenire ad ea fruenda, quæ alieno labore parta eſſent. Hac ratione menſa ſine magno ſumptu commode inſtruebatur.

Particulam, οὐ, è quodam loco ex apologia Socratis apud Platonem, delendam uideri. Cap. XVI.

Accvsatores Socratis, ut eius orationi fidem detraherent, eamq́; ſuſpectam iudicibus efficerent, præmonuerant eos, ut cauerent ſibi: multum enim eum poſſe dicendo, & habere eam uim, eamq́; calliditatem, ut inferiorē cauſſam dicendo efficeret ſuperiorem. Quare Plato in defenſione, quam homini ſanctiſsimo ſcripſit, ita eum, cupientem amoliri à ſe illam opinionem, loquentem facit: ut dicat, ſe mirari, quid ipſis uenerit in mentem id dicere, quod ipſe ſtatim reipſa refutaturus eſſet: locuturum enim non ornate & exquiſite, ſed ſimpliciter ac populariter, ut ſoleret. itaque ſperare, omnes facile iudicaturos, ſe minime eſſe, quod illi dixerant, δεινὸν λέγειν. addit deinde. εἰ μὴ ἄρα δεινὸν καλοῦσιν αὐτοὶ λέγειν, τὸν τ' ἀληθῆ λέγοντα. εἰ γὰρ τοῦτο λέγουσιν, ὁμολογοίην ἂν ἔγωγε οὐ κατὰ τούτους εἶναι ῥήτωρ. Sed ego ex illo οὐ κατὰ τούτους, particulam οὐ, delendam putarem: ut hoc diceret Socrates: ſi illi forte aliter acciperent nomen eloquentis, quàm uulgus ſoleret: & eloquentē uocarent non eum qui ornate diceret, ſed eum qui uera loqueretur: ſe tunc faſſurum, ſe, non illo uſitato ac populari modo: ſed

ex

ex ipſorũ ſententia rhetorem eſſe. Marſilius tamen illud, ſi, agnoſcit, & alio quodã modo exponit: cui non aſſentior.

Emendatus Plauti locus è Milite glorioſo. Cap. XVII.

PLAVTINI uerſus ſunt è milite glorioſo.

Quid iſtuc quæſo? quid oculo factum eſt tuo?
PL. Habeo quidem hercle oculum. PYR. at læuum dico.
PL. eloquar.
Maris cauſſa hercle ego hoc utor oculo minus.
Nam ſi abſtinuiſſem à mari, tanquam hoc uterer.

in quibus cũ iocus elegantisſimus, & Plautino dignisſimus ingenio ſubſit, una litterula deprauata ita eum corrumpit, uix ut à quoquam ſentiri queat. nam cum Athenienſis ille adoleſcens, qui ornatu nauclerio amicam à milite per fallaciam abducturus uenerat, oculum ſibi læuum, ne agnoſceretur, obligaſſet: interrogatus à milite, cur id faceret, urbanisſime reſpondet, ſe id maris cauſſa facere. nam, inquit, ſi amare abſtinuiſſem, eo æque atque altero uterer. ludit autem militem ambiguitate uocabuli. cum enim dicere uideatur duabus uocibus, ſi à mare abſtinuiſſem: nõ id dicit: ſed, ſi amare abſtinuiſſem. reuera enim amor ipſi in cauſſa fuerat, ut eo oculo minus uteretur: aut ſaltem ita fingeret. Mare autem ſexto caſu dixiſſe ueteres conſtat. Sic Varro.

Clauditur Oceano, Libyco mare, flumine Nilo.

Sed & Ouidius: & Libyco, inquit, de mare carpat aquã. ita igitur Plautinus ille uerſus legendus eſt.

Nam ſi abſtinuiſſem amare, tanquam hoc uterer.

Lentos debitores aliter à Cicerone, aliter à Lucilio dictos. Lucilii uerſus apud Nonium emendati. Cap. XVIII.

LENTOS uſitate uocamus tardos & ſegnes: opponiq; tũ id nomen prõpto ac celeri uidetur. interdum autem lentum aliter accipimus: ut cũ lentũ uimen dicimus: & cũ Virgilius

lius lentã ſalicem: & lento ducũt argento. lentum enim tum idem ualet, quod molle, cedens, quodq́; quocunque uelis, facile trahi duci ue poſsit. id denique, quod χαῦνον Græci uocant. Latini non nunquã facile: ut Tibullus:

Fictilia antiquus primum ſibi fecit agreſtis
Pocula, de facili compoſuitq́; luto.

Eandem enim qualitatem ſignificauit in luto, quam in cera Plinius his uerſibus.

Vt laus eſt ceræ, mollis cedensq́; ſequatur
Si doctos digitos, iuſſaq́; fiat opus.

flexibilem uidelicet naturam quandam, & minime contumacem. Ad priorem illam huius uocabuli uim reſpexit M. Tullius, cum C. Antonium lentum uocauit. Teucris, inquit, illa, lentum ſane negocium. hoc enim ſignificauit, eum libenter ſubterfugere, & tergiuerſari, & diem ex die ducere, neque promptum eſſe ad diſſoluendum quod deberet. at contra olim Lucilius lentum ſoluere acceperat, pro eo, qui facile ſolueret, bonumq́; nomen eſſet. Credo, quòd lenta quæ ſunt, facile ſequuntur, quò uelis: lentum quoque uocauit eum, qui facile ad ſoluendum adduceretur. Verſus eius, in quibus hoc uocabulum ita ponitur, extant apud Nonium Marcellum: ſed miſere deprauati. ſic enim ibi legitur. Tricones, moroſi & ad reddendum duri. Lucilius ſatyrarum lib. IX. Lucil. Cotta ſenex Craſsi pater huius pacem magnus fuit triconum, Marius ſoluere nulli lentus, id eſt facilis. Mihi ita legendum uidetur. Tricones, moroſi & ad reddendum duri. Lucilius ſatyrarum libro IX.

Luciu' Cotta ſenex Craſsi pater huius peracer,
Magnu' fuit trico nummariu', ſoluere nulli
Lentus. id eſt, facilis.

Iam quî fuerit ille Cotta: & qui potuerit, niſi forte per adoptionem, Craſsi cuiuſquam pater eſſe: cum alterum Aurelium, alterum Licinium fuiſſe ueriſimile ſit: quanquam fieri etiam poteſt, ut Craſsi nomen hoc loco proprium non ſit: ſed hoc, utut eſt, quærant, quibus iſta curæ ſunt. ego quod potui, præſtiti.

Horatii uerſus è quinto odarum illuſtrati. Cap. XIX.

HORATIANI uerſus ſunt ex ode, qua εἰρωνευόμενος ueniam à Canidia uenefica petit.

Vnxere matres Iliæ addictum feris
Alitibus atque canibus homicidam Hectorem:
Poſtquam relictis mœnibus rex procidit
Heu peruicacis ad pedes Achillei.

uariant autem libri ueteres: quòd in aliis, Vnxere, legitur, in aliis, Luxere. quam poſteriorem ſcripturam mirifice Homerus confirmat: apud quem Iliados omega, Hectorem relatum ad ſuos Andromacha, & Hecuba, & Helena θρηνοῦσι, ceteræ autem mulieres ἐπαιάζουσι, καὶ στεναχίζουσι. neque tamen illa prior repudianda eſt: cum conſtet, ungi ſolita apud antiquos cadauera, ut diutius integra conſeruarentur: eiusq; muneris muliebrem curationem fuiſſe: uel ex illo Ennii.

Tarquinii corpus bona femina lauit & unxit.

Itaque & urbanus ſcurra Martialis, non illepidum dictum ex eo duxit.

Qui non cœnat, & ungitur Fabulle,
Is uero mihi mortuus uidetur.

& quidam Græcus epigrammatum ſcriptor ait, malle ſe uiuum madere unguentis & uino, quàm utrunque ſeruare ad exequias ſuas. ſed ea quidem res dubitationem non habet. quare utro quis modo legerit, peccaturum non crediderim. Id quod ſequitur, addictum feris Alitibus atque canibus, Homericum eſt. nota enim ſunt illa,

αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν
Οἰωνοῖσί τε πᾶσι, &,
Ον δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης πλώσσοντα νοήσω,
Μιμνάζειν παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, οὔ οἱ ἔπειτα
Αρκιον ἐσσεῖται φυγέειν κύνας, ἠδ' οἰωνούς.

epitheton quoque, quo Hector ornatur, ex eodem poeta ſumptum eſt.

εὖτ' ἂν πολλοὶ ὑφ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
Θνήσκοντες πίπτωσι. &,
Θεσπεσίῳ ἀλαλητῷ ὑφ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
Φεύγοντες. itemq́;,
Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο κάρη μετὰ χερσὶν ἔχουσα.

languidius tamen, &, ut ita dixerim eneruatius eſt latinũ, quàm id græcum unde expreſſum eſt. ἀνδροφόνος enim ſignificari uidetur is, qui uiris fortibus in acie animam eripiat. at homicida magis eſt ἀνθρωποκτόνος. ut, quantum inter hominem & uirum intereſt, tantum inter hæc duo epitheta intereſſe uideatur.

Declaratus locus quidam è Ciceronis Hortenſio. Cap. XX.

Ciceronis ex Hortenſio apud Nonium hæc uerba referuntur. „ An cum uideat me, & meas comites, fortitudi„nem, magnitudinem animi, patientiam, conſtantiam, gra„uitatem, fidem, ipſa ſe ſubducat? quamuis autem liber ipſe non extat, tamen non eſt difficile homini in Ciceronis ſcriptis exercitato uidere, quorſus illa dicta eſſent. Erat enim magnis inter philoſophos agitata contentionibus quæſtio: poſſet nequis in tormentis beatus eſſe. Theophraſtus dixiſſe putabatur, uitam beatam in rotam non aſcendere. Stoici contra pugnabant: &, qui beatitudinem in ſola uirtute ponerent, acerrime defendebant, etiam in ſæuiſsimis aſperrimisq́; cruciatibus, hominem uirtute præditum beatum fore. Vtebantur autem ad eam ſententiam illuſtrandam, & ſubiiciendam ante oculos quadam imagine: ut dicerent, cum chorus ipſe uirtutum raperetur ad tortorem, beatam uitam non ſubducere ſe, neque manere extra oſtium, ſed illas uſque comitari. Cicero igitur aut iuſtitiam, aut quam aliam uirtutem, ſed iuſtitiã, ut puto, ea de quibus agitur uerba dicentem fecerat. id ita eſſe cognoſcitur è v. Tuſculanarum, ubi Cicero ipſe ita loquitur. „ Quid igitur? ſola ne beata uitã quæſo relinquitur extra „ oſtium limenq́; carceris, cum conſtantia, grauitas, forti„tudo, ſapientia, reliquæq́; uirtutes rapiantur ad tortorem,

„ rem, nullumq; recuſent nec ſupplicium, nec dolorem? &
„ in eodem libro. Dabit, dabit, inquam, ſe in tormenta ui
„ ta beata, nec iuſtitiam, temperantiam, in primisq; forti-
„ tudinem, magnitudinem animi, patientiam proſecuta,
„ cum tortoris os uiderit, conſiſtet, uirtutibusq; omnibus
„ ſine ullo animi terrore ad cruciatum profectis, reſiſtet ex-
„ tra fores, ut ante dixi, limenq; carceris. Poſſem multo
plura colligere, quæ hoc uerum eſſe oſtenderent: ſed hæc
ſatis eſſe duco.

M. ANTONII MVRETI

AD HIPPOLYTVM ESTENSEM S. R. E. CARDINALEM ILLVSTRISSIMVM,

VARIARVM LECTIONVM LIBER QVARTVS.

Hiſtoria de Pindaro poeta, multato à ſuis, ornato ab Athenienſibus. Cap. I.

PAVSANIAS in Atticis narrat, Athenienſes, quòd à Pindaro in quodam aſmate laudati eſſent, tanti feciſſe ampli illius ac grandiloqui poetæ teſtimonium, ut & dona ei plurima ob id miſerint, & ſtatuam in ciuitate ſua ſtatuerint. Non igitur mirum eſt, ſi illis temporibus multi ac præſtantes poetæ fuerunt: cum qui ea facultate excellebant, & maximis muneribus honeſtarentur, & honoribus ampliſsimis mactarentur. ætate noſtra, uocalis ille olim Muſarũ chorus conticuit: quæq; auaritia marſupia potentium cluſit, eadem uenas Heliconii liquoris obſtruxit. Sed quod de Pindaro perſtringit Pauſanias, id fuſius ediſſerit in quadam epiſtola Aeſchines. Ait enim illum, cum Athenienſium urbem commendaſſet his uerbis, αἴτε λιπαραὶ καὶ ἀοίδιμοι Ἑλλάδος ἔρεισμ᾽ Ἀθᾶναι, multatũ eſſe à ciuibus ſuis, ægreferentibus, alienis eum potius, quàm ſuis, illam tantam laudem dediſſe. quod ubi reſciuere Athenienſes, confeſtim miſerunt ei duplum eius pecuniæ, quam multæ nomine erat exactus: ipſumq; ænea ſtatua ornarunt. ea ſtatua uiſebatur Aeſchinis ætate ante regiam porticum: ſedens Pindarus cum pallio, & diademate, lyram tenens: & ſupra genua apertum librum.

Quod

Quod Ariſtoteles ſenſit, de iis qui ſeipſos interficerent, Euripidis teſtimonio confirmatum. Cap. II.

Cvm uulgo crederetur, uiri fortis eſſe, mortem ſibi conſciſcere potius, quàm graue aliquod & acerbum malum perpeti: ſapienter animaduertit Ariſtoteles, falſam eſſe illam hominum opinionem: eosq́; qui ita facerent, non modo fortes, ſed ignauos, paruiq́; & abiecti animi habendos pronunciauit. docent enim, ſe id, quod fugiunt, ferre nõ poſſe, neque pares eſſe ei caſui ſuſtinendo, propter quem uitam relinquunt. id autem effeminatã potius animi mollitiem, quàm magnitudinem arguit. Diſputauit eadem de re doctiſsime ac ſapientiſsime Diuus Aurelius Auguſtinus libro primo de ciuitate Dei, multisq́; rationibus oſtendit, Lucretiũ, Catonem, ceterosq́; eiuſmodi, fruſtra in hiſtoriis à fortitudine laudari. longius etiam progreſſus, demõſtrauit nullam eſſe poſſe bono ac ſapienti uiro ἐξαγωγὴν, ut Stoici loquebantur, εὔλογον. Sed & Euripides id ante docuerat: qui Herculem primo facit ſuccumbentem magnitudini eius doloris quem hauriebat è cæde uxoris & liberum, quam ipſemet, furore diuinitus immiſſo correptus, perpetrauerat: & ob id è uita diſcedere meditantem: deinde redeuntem ad ſe, & mutantem conſilium, uerentem, ne id ſibi ignauiæ aſcriberetur, ſi lucem relinqueret, tanquam ægritudini impar ferendæ. Ariſtoteles ita hac de re ſcribit, lib. III. νικομαχείων. Τὸ δ᾽ ἀποθνήσκειν, φεύγοντα πενίαν, ἢ ἔρωτα, ἤ τι λυπηρὸν, οὐκ ἀνδρείου, ἀλλὰ μᾶλλον δειλοῦ. μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἐπίπονα. καὶ οὐχ ὅτι καλὸν, ὑπομένει, ἀλλὰ φεύγων κακόν. Euripidis autem uerſus hi ſunt.

> Ἐσκεψάμην δὲ, καίπερ ἐν κακοῖσιν ὤν,
> Μὴ δειλίαν ὄφλω τιν᾽, ἐκλιπὼν φάος.
> Ταῖς συμφοραῖς γὰρ ὅστις οὐχ ὑφίσταται,
> Οὐδ᾽ ἀνδρὸς ἂν δύναιθ᾽ ὑποστῆναι βέλος.

ſed & apud Martialem, memini eſſe epigramma quoddam in hanc ſententiam: cuius hæc clauſula eſt.

Rebus

Rebus in aduerſis facile eſt contemnere uitam.
Fortiter ille facit, qui miſer eſſe poteſt.

Correctus Ciceronis locus è libro tertio de legibus. Cap. III.

De tribunicia poteſtate longa & copioſa eſt diſputatio apud Ciceronem libro III. de legibus. nam cum illam Q. Cicero peſtiferam & exitioſam eſſe dixiſſet: reſpondens Marcus, multa ei uitia ineſſe non negat: ſed quæ tamen facile compenſentur pluribus & maioribus bonis: eo maxime, quòd nihil ea utilius cogitari potuerit ad plebem cũ patribus in concordia continendam. tum diſſoluens ea, „ quæ Quinctus aduerſus eam dixerat, ita loquitur. At duo „ Gracchi fuerunt. & præter eos, quamuis enumeres mul„ tos licet, cum deni crearentur: nullos in omni memoria „ reperies pernicioſos tribunos: leues, etiam non bonos „ fortaſſe plures. inuidia quidem ſummus ordo caret. Sed habet dubitationem, quid ſit, quod Cicero ait, Cum deni crearentur. ita enim loqui, quaſi deni creari deſierint, uidetur. Neque melius, aliquanto etiam deterius, uidetur, quod Adrianus Turnebus ſcripſit, qui locum hunc ita „ edidit. At duo Gracchi fuerunt? & præter eos, quamuis „ enumeres multos, licet. Cum deni creantur, nullos in omni memoria &c. quaſi aliquando deni creentur, aliquando aliquo alio numero: &, cum deni creantur, tum nulli pernicioſi reperiantur. quod ſi eſſet, næ mirificam ille uim numerus habuiſſet. ego addendam particulam, non: & totum locum ita legendum puto. At duo Gracchi fuerunt. Et præter eos quamuis enumeres multos licet, cum deni creentur. Non nullos in omni memoria &c. Illud enim, At duo Gracchi fuerunt: quaſi ex Quincti perſona Cicero dicit. Deinde reſpondens ait, non eos tantũ proferri poſſe, uerum etiam eorum ſimiles quamuis multos. neque id mirum eſſe, cum deni creentur. etenim in tanto numero, non eſt mirabile plures improbos extitiſſe, quàm in iis magiſtratibus qui bini creabantur. Tum ſubiungit: ſi euo-

euoluantur annales, & antiquitatis memoria replicetur: non nullos repertum iri pernicioſos tribunos: leues aut etiam non bonos fortaſſe plures. Hoc tamen magnum bonum in tribunatu ineſſe: quòd efficit, ut ordo ſenatorius inuidia careat. Nullos autem in omni memoria pernicioſos tribunos fuiſſe, nemo, opinor, niſi plane ἀνιςόρητος dixerit.

De ueteri prouerbio, quo dicebatur, quod pulchrum eſt, placere. Cap. IIII.

QVAE pulchra ſunt, habere eam uim, ut ſtatim conſpecta, omnium ſibi uoluntatem concilient, amoremq; adiungant, nemini ignotum eſſe, niſi communis ſenſus experti poteſt. Itaque ſcitum eſt illud Ariſtotelis, qui interrogatus ab aliquo, qui fieret ut pulchri tam facile ab omnibus amarentur: cæci eam interrogationem eſſe reſpondit. et Græci ſapienter ſua lingua pulchro ex eo indidere nomen, quod omnes ad ſe alliciat: dixerunt enim καλὸν, παρὰ τὸ καλεῖν, ὅτι πάντας ἐφ᾽ ἑαυτὸ καλεῖ. Teſtati ſunt idem uulgato olim prouerbio: quo dicebant, quod pulchrum eſſet, id demum amicum eſſe. eo uſus eſt Euripides in Bacchis: ubi hic uerſiculus legitur,

Ο, τι καλὸν φίλον ἀεί.

& Plato in Lyſide. Αλλὰ τῷ ὄντι αὐτὸς ἰλιγγιῶ ὑπὸ τῆς τοῦ λόγου ἀπορίας, καὶ κινδυνεύει, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶναι. Eius autem originem ad Muſas & ad Gratias referunt: quæ cum conueniſſent ad nuptias Cadmi & Harmoniæ, pulchrum carmen, quo ea ſententia contineretur, immortali ore cecinerint: nouæ nuptæ pulchritudinem, ut ueriſimile eſt, commendantes. Hoc de ſapientiſsimo poeta Theognide cognouimus: cuius hæc ſunt.

Μοῦσαι καὶ Χάριτες, κοῦραι Διὸς, αἵ ποτε Κάδμου
Ες γάμον ἐλθοῦσαι, καλὸν ἀείσατ᾽ ἔπος.
Οτ, τι καλὸν φίλον ἐςὶ, τὸ δ᾽ οὐ καλὸν οὐ φίλον ἐςὶ.
Τοῦτ᾽ ἔπος ἀθανάτων ἦλθε διὰ ςομάτων.

nam ad illas nuptias ueniſſe diuos, teſtatur etiam Euripides in Phœniſsis.

Αρμονίας

Ἁρμονίας δέ ποτ' εἰς ὑμεναίους
Ἦλθον οὐρανίδαι.

De loco quodam Varronis aduerſus Petri Victorii ſententiam diſputatum.

Cap. v.

POSVI iampridem magnum ſtudium in iis fragmentis M. Varronis, quæ diſperſa paſsim apud ueteres grammaticos, ac præcipue apud Nonium leguntur. magis autem mihi placere meum illud ſtudium cœpit: poſteaquam Petri Victorii (quem ego hominem, etſi ſæpe ab eo diſſentio, longe tamen facio plurimi) Variarum lectionum libri præclari ſane & utiles in lucem prodierunt. Laudat enim ille pluribus locis eos, qui id faciunt: datq́; plurimas luculentas ſignificationes diligentiæ quam ipſe in iiſdem illis fragmentis reconcinnandis adhibuerit. ſed ita contigit, ut multos locos, quos ego coniectura tantum uſus emendare conatus eram, ipſe poſtea longe aliter à ſe emẽdatos ediderit. quare, etſi non ſum tam ſtultus, ut me cogitem tanto uiro ἀντιπαραβαλεῖν, proferam tamen ueteres quaſdam opiniones meas; ut de iis cum ab aliis, tum ab ipſo in primis Victorio iudicetur. Citantur igitur illa è Var
„ rone, Margopoli, περὶ ἀρχῆς. Cui celer die nos lemmatos
„ logos Antipatri Stoici filius rutro caput diſplanat. quæ cũ corrupta eſſe appareat, putat Victorius legendum eſſe dilemmatos logos. Sed ea coniectura mihi quidem parum digna auctore ſuo uidetur. primum, quòd nimium recedit à uetere ſcriptura. Deinde quòd Antipater logis utebatur non dilemmatis, ſed monolemmatis. ut teſtatur Alexander his uerbis. οὓς γὰρ οἱ περὶ Ἀντίπατρον μονολημμάτους συλλογισμοὺς λέγουσιν, οὐκ εἰσὶ συλλογισμοί, ἀλλ' ἐνδεῶς ἐρωτῶνται. quæ uerba ille cum ad ſtabiliendam coniecturam ſuam attulit, uidetur ſuo ſe gladio, quod aiunt. Nam dilemmati quidem ſyllogiſmi ſunt ex Ariſtotelis ſententia. quis eſt enim ita hoſpes in analyticis, ut neſciat, duo lemmata præcedere ad efficiendam concluſionem? Sed quid in hac re pluribus

moror?

moror? Ego, nihil addens, nihil detrahens, locum ita legendum ſemper credideram: neque ſane me ſententiæ penitet. Cui celer δι' ἑνὸς lemmatos logos. Idem enim puto eſſe λόγους μονολημμάτους, & λόγους δι' ἑνὸς λήμματος. cuius rei uolo Victorium ipſum iudicem eſſe.

Fragmentum Varronis è Marcipore, quo tempeſtas eleganter deſcribitur. Cap. VI.

ATTEXAM etiam huic loco eleganteu quandam deſcriptionem tempeſtatis, quæ uerſibus iambicis incluſa, apud eundem grammaticum, è Varronis Marcipore legitur: ſed diuulſa. neque tamen quenquam puto inficiaturum, eam à me recte & uere coniunctam eſſe. eſt autem hæc.

Nubes aquali frigido uelo leues
Cæli cauernas aureas ſubduxerant,
Aquam uomentes inferam mortalibus.
Ventiq; frigido ſe ab axe eruperant
Phrenetici, ſeptem trionum filii,
Secum ferentes tegulas, ramos, ſyrus.

mutaui pauca quædam: tuto, ni fallor. ſed tamen indicabuntur. Aurea, in uulgatis libris legitur, non, aureas: & frigidos, ubi ſcripſi, frigido ſe: &, erumpebant, non, eruperant. ſed hoc poſterius uerum eſſe demonſtrat carminis lex, & præterea orationis ipſius ἀκολουθία, propter illud, ſubduxerant.

Enniani uerſus ex Euripide expreſsi. notata Nonii inconſtantia. Cap. VII.

CERNERE, ait Nonius, amittere. Varro γέροντος διδασκάλου.
" Non uides, apud Ennium eſſe ſcriptum, ter ſub armis ma-
" lim uitam cernere, Quàm ſemel modo parere? Sed falſam eſſe & ineptam illam eius uerbi declarationem, ipſomet, qui eam attulit, teſte peruincam. cum enim paulo poſt docuiſſet, cernere, non nunquam eſſe idem, quod dimica-

re, aut contendere: ei rei probandæ hoc exemplum ſubiicit. Ennius Medea exule.

Nam ter ſub armis malim uitam cernere.

Hoc autem Euripides, ex quo illam fabulam uerterat Ennius, dixerat, παρ' ἀσπίδα στῆναι. cum enim Medea multa queſta eſſet de infelicitate mulierum: addit, errare eos, qui putant, melius agi cum mulieribus, quàm cum uiris: propterea quòd illæ domi uitam ſine periculo exigant: cum uiris ſæpe ſit de uita in bello dimicandum. ſe enim, ſi optio detur, malle ter uitam ſub armis, ut locutus eſt latinus poeta, cernere, quàm ſemel parere. Euripidi uerſus ſubiiciã.

Λέγουσι δ' ἡμᾶς, ὡς ἀκίνδυνον βίον
Ζῶμεν κατ' οἴκους, οἱ δὲ μάρνανται δορί,
Κακῶς φρονοῦντες. ὡς τρὶς ἂν παρ' ἀσπίδα.
Στῆναι θέλοιμ' ἂν μᾶλλον, ἢ τεκεῖν ἅπαξ.

Emendati Varronis loci duo.
Cap. VIII.

ARISTOTELES libro tertio ad Nicomachum ait, homines intemperantes & aſotos, cum in iis uoluptatibus uerſentur, quæ communes ſunt nobis cum brutis animantibus, iis nempe, quæ guſtatu percipiuntur, quæq; tactu, addit poſtea, eos guſtatu aut nihil omnino, aut perparum uti. cum enim gurgites illi, ita uinum in guttur ſuum quaſi in utrem aliquem inuergant, nihil curantes, niſi ut quamplurimum exhauriant, prope ut percolando uino nati eſſe uideantur, non admodum poſſunt eius ſuauitatem guſtando percipere. cũ contra delicati & elegantes homines, qui grato illo liquore linguam ſibi ac palatum probe titillari uolunt, paulatim eum in gurgulionem inſtillent uerius, quàm infundant, guttatim prope ducentes: etiam antequam bibant, oculis poculum ſæpe ac naribus admouentes, nulla ut ſit in eo particula ſuauitatis, quam non ipſi accurate exprimant, exquiſiteq; perſentiant. quod in Euripidi Sileno optime cerni poteſt. id non faciunt, qui gutture tantum pro infundibulo utuntur. Hoc autem auguror,

guror, dixiſſe etiam Varronem in ea ſatyra, quæ inſcribebatur, Eſt modus. matula. περὶ μέθης. inde enim citantur
„ hæc. Quis in omni uita helio πιοπο olfacit temetum? quæ
„ ego quodammodo legenda cenſuerim. Quis in omni uita heluo probe olfacit temetum? poteſt autem aut proprie uſus eſſe olfaciendi uerbo, aut etiam illud ad guſtatum trãſtuliſſe. Sed haud alienum fore puto, ſi ex eadem ſatyra uerſus aliquot attulerim, quibus uinum elegantiſsime celebratur. quamuis primum quidem eorum corruptum eſt, neque à me emendari potuit. cetera mendo carere confido.

* Cui nihil iucundius quiſquam uiuit.
Hoc ægritudinem ad medendam inuenerunt.
Hoc hilaritatis dulce ſeminarium.
Hoc continet coagulum conuiuia.

Duo uerſus Horatii conuerſi è Simonide. Cap. IX.

DVDVM admonui, uerſum illum Horatianum,

Mors & fugacem perſequitur uirum:

ad uerbum expreſſum eſſe è Simonide. illum enim ita ceciniſſe:

Ὁ δ' αὖ θάνατος ἔφθηκε καὶ τὸν φυγόμαχον.

nunc cum in alium inciderim, qui itidem ex eodem poeta conuerſus eſt, annotandum duxi. eſt igitur Horatii quidem hic.

Quicunque terræ munere ueſcimur:

Simonidis uero, Εὐρυεδοῦς ὅσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονός.
qui ex Homero, ut uidetur, ſumpſerat.

Εἰ δέ τις ἐσσὶ βροτῶν, οἳ ἀρούρης καρπὸν ἔδουσι.

reperitur autem Simonideus apud Platonem in Protagora. et apud Plutarchum in commentario de communibus notionibus aduerſus Stoicos: ſed lacer & mutilus. Vtinam extarent ueterum illorum lyricorum poemata. non dubito, quin propemodum omnia ornamenta, quibus Horatius ſplendet, ab eis corrogata eſſe conſtaret.

Sententiæ cuidam Ouidianæ allata ſimilis ex Euripide. Cap. x.

OVIDIVS in epiſtola quadam earum, quas ſcripſit exul, cum multa incommoda collegiſſet, quæ in tali fortuna obſtarent ſibi carmen pangere cupienti, illud etiam ponit, quòd triſtitia, & mærore confectus eſſet, cum carmina ſint opus hilaræ mentis, ſerenoq́; , ut ipſe loquitur, animo deducta proueniant. Idem autem multis ante ſæculis dixerat & Euripides: addideratq́; hanc cauſſam: quòd qui domeſticis ac propriis doloribus angitur, alios delectare nō poſsit. Sed præſtat, ut uerſus, quibus ea ſententia continetur, aſcribam. Sunt autem *ἱκετίσι*.

Τόν θ' ὑμνοποιὸν, αὐτὸς ἂν τίκτῃ μέλη,
Χαίροντα τίκτειν. ἢν δὲ μὴ πάσχῃ τόδε,
Οὔτοι δυνάιτ' ἂν οἴκοθέν γ' ἀτώμενος,
Τέρπειν ἂν ἄλλους. οὐδὲ γὰρ δίκην ἔχει.

Vtrum igitur Ouidius ad illa Euripidea reſpexerit, an idem ipſi, quod illi, in mentem uenerit, incertum eſt. idem certe uterque dixit.

Quod Ariſtoteles in antiquis dicendi magiſtris reprehendit, idem Iſocrates antea reprehendiſſe oſtenditur. Cap. xi.

NON primus Ariſtoteles accuſauit eos, qui ante ipſum de arte rhetorica ſcripſerant, quòd cum una eademq́; ſit methodus deliberatiui generis, & iudicialis, illi, relicto eo, in quo multo plus inerat dignitatis, tractandarum modo cauſſarum forenſium ſe rationem tradere profeſsi eſſent, omnesq́; præceptiones ſuas ad id unum genus cōtuliſſent. Sed & Iſocrates antea idem reprehenderat, inſignemq́; eorum fuiſſe ſtultitiam oſtenderat, qui arti ſuæ nomen ab ea parte quæ odioſiſsima erat, indidiſſent: cum tamen artis rhetoricæ præcepta nihilo magis ad lites iudiciarias, quàm ad quodlibet aliud orationis genus pertineant. fecerant

igitur, quod illos potius facere decuerat, qui ei facultati odium conciliare uellent. qui enim infenſi ſunt alicui diſciplinæ, eamq; in odium adducere cupiunt: ſi quid in ea eſt odioſum ac moleſtum, ab eo potiſsimum eam appellare conſueuerunt: contraq; qui eam ſe aut tenere, aut docere profitentur, ſolent, quod ipſa in ſe pulcherrimum ac ſpecioſiſsimum habet, ex eo ipſi nomen imponere. Vtriuſque uerba, ſi quis requirit, apponam. Ariſtoteles igitur ita ſcribit libro primo τῆς ῥητορικῆς τέχνης. Διὰ γὰρ τοῦτο, τῆς αὐτῆς οὔσης μεθόδου περὶ τὰ δημηγορικὰ, καὶ καλλίονος, καὶ πολιτικωτέρας τῆς δημηγορικῆς πραγματείας οὔσης, ἢ τῆς περὶ τὰ συναλλάγματα, περὶ μὲν ἐκείνης οὐδὲν λέγουσι· περὶ δὲ τοῦ δικάζεσθαι, πάντες πειρῶνται τεχνολογεῖν. Iſocrates autem in oratione aduerſus ſophiſtas. λοιποὶ δέ εἰσιν ἡμῖν οἱ πρὸ ἡμῶν γενόμενοι, καὶ τὰς καλουμένας τέχνας γράψαι τολμήσαντες, οὓς οὐκ ἀφετέον ἀνεπιτιμήτους, οἵ τινες ὑπέσχοντο δικάζεσθαι διδάξειν, ἐκλεξάμενοι τὸ δυσχερέστατον τῶν ὀνομάτων. ὃ τῶν φθονούντων ἔργον ἦν λέγειν, ἀλλ᾽ οὐ τῶν προεστώτων τῆς τοιαύτης παιδεύσεως. καὶ ταῦτα, τοῦ πράγματος, καθ᾽ ὅσον ἐστὶ διδακτὸν, οὐδὲν μᾶλλον πρὸς τοὺς δικανικοὺς λόγους, ἢ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ὠφελεῖν δυναμένου.

Antiqui quoties die cibum ſumpſerint. Cap. XII.

FALSA multorum animos occupauit opinio, ueteres ſemel tantum die cibum ſumpſiſſe: quam, ut puto, conceperunt è uerbis Platonis, qui in illa nobili epiſtola ait, diſpliciuſſe ſibi, quod in Sicilia bis die ſaturi fierēt. Sed aliud eſt, capere cibum, aliud ἐμπιπλᾶσθαι. Ego in Græcorum commentariis reperio, quater die ipſos cibo ac potu corpus reficere ſolitos: quod etiam hodie multis locis fit apud quaſdam tranſalpinas nationes. primum quidem diluculo. id uocabant ἀκρατισμὸν, aut ἀκράτισμα: quòd non dilutum, ſed merum, ut ait Auſonius, merum biberent: aut etiam διανηστισμὸν, quam uocem una cum re ipſa noſtrates retinuerunt. ſequebatur ἄριστον: ita dictum, quòd poſtea oporteret ἀριστεύειν. inde ἑσπέρισμα: cuius hora erat, cum iam noctesceret, antequam tamen contenebraſſet. poſtremo δεῖπνον, aut δόρπον, aut ἐπιδορπίς. aliter tamen hæc ab aliis traduntur.

duntur. ſunt enim, qui tantum tria agnoſcant, ἄριστον; δεῖπνον, δόρπον. & de ipſo τοῦ δείπνου tempore, ac nomine non omnes idem ſentiunt. omninoq́; confunduntur hæc apud ueteres. In Romanis ſcriptoribus reperio ſilatum, ſiue ientaculum, prandium, cœnam, ueſpernam. miror autem, quid ſibi uoluerint, cum ſili uinum condirent. iucunditatem ne aliquam in eo, an ſalubritatem ſpectauerint. Illud quoque non alienum uidetur ab hoc ſermone: cum apud Ciceronẽ in illius Platonicæ epiſtolæ interpretatione uul-
„ go ita legatur, Nullo modo mihi placuit, bis in die ſaturũ fieri: quod cum mihi latinius uideretur, ita etiam ipſe locutus ſum. Nam & ei ſcripturæ firmat fidem Virgilianu- uerſiculus:

Bisq́; die numerant ambo pecus, alter & hædos.

de illo autem, in die, donec certum & indubitatum aliquod teſtimonium reppererim, dubitare me non negabo.

Terentianus uerſus imitatus è Cæcilio. loci cuiuſdam è quarta Tuſculana uulgata ſcriptura aduerſus Nonium defenſa. item eiuſdem grammatici alia quædam improbata. Correctus locus è libro quarto de finibus. Cap. XIII.

VERSVS eſt Terentii, in fabula quæ inſcribitur Adelphoe, in extremo.

Quod proluuium, quæ iſtæc ſubita eſt largitas?

cum autem conſtet, multa ſumpſiſſe eum è ueteribus poetis latinis: non iniuria credi poteſt, in hoc uerſu Cæciliũ imitatus eſſe. eius enim eſt illud ex Hypobolimæo.

mea raſtraria,

Quod proluuiũ, quæ uoluptas, quæ te lactat largitas?

Hunc uerſum citat Nonius exponens, quæ ſit uis uerbi, lactare. apud quem tamen, uitio librariorum, Cœlius, non Cæcilius legitur. ſed enim quem ibidem Ciceronis è quarta Tuſculana adducit locum, melius in uulgatis libris legi,

quam

quàm quomodo ipſe uult, arbitror. oſtendit enim, ſe ita
„ legere. Voluptati maleuolentia lactans malo alieno, dele
„ ctatio, iactatio, & ſimilia. melius autem uulgo legitur,
maleuolentia lætans malo alieno. non enim dubium eſt,
quin Cicero expreſſerit græcum uocabulum. ἐπιχαιρεκακία.
Sed multa eo modo & apud Nonium, & apud eiuſdem claſ
ſis alios parum emendate leguntur. quale eſt illud ex Aca-
demicis, Qui enim ſerius honores adhamauerunt: in quo
quis eſt, qui aliquem ſermonis Romani ſenſum habeat,
quin multo malit, adamauerunt? eius generis eſt & illud,
quod apud eundem Nonium legitur. Coniectarium, effi-
cax, perfectum. M. Tullius de finibus bonorum & malo-
rum lib. IIII. Illud uero minime coniectarium, ſed in
primis hebes illorum. Hæc ille. Sed profecto aut locum
ipſum non legerat, aut quid eum hominis fuiſſe dicam, ne-
ſcio, ſi, cum legiſſet, non animaduertit, conſectarium,
non, coniectarium, legendum eſſe: eamq; uocem neque
efficacis, neque perfecti ſignificationem ullam habere.
Vtcunque autem ſit, præclare agitur cũ quibuſdam gram
maticis, quòd tam multa eorum, qui ab ipſis citantur, au
ctorum monimenta perierint. perierant ipſi, niſi illa pe-
riiſſent. emolumento mihi tamen alicui hoc quoque loco
Nonius fuit. lumen enim prætulit ad locum illum è libro
quarto de finibus corrigendum. neque pigebit, hoc quic-
quid eſt lucelli ac quæſticuli communicare cum ceteris.
Ciceronis igitur uerba ita in uulgatis libris leguntur. Il-
„ lud uero minime conſectarium, ſed in primis hebes, illo-
„ rum ſcilicet nominum gloriatione dignam eſſe beatam ui
„ tam, quæ non poſsit ſine honeſtate contingere, ut iure
„ quiſquam glorietur. Quare primum miratus ſum, quid
ita ueniſſet in mentem Nonio, ut in uoce, illorum, ſiſte-
ret: curq; non aut eam omiſiſſet potius, aut aliquanto lon
gius progreſſus eſſet. deinde attentius cogitanti illud quo
que loquendi genus inſolens uiſum, illorum ſcilicet nomi
num gloriatione dignam. etenim, gloriatione dignum,
apud Ciceronem reperias: dignum gloriatione alicuius
nominis, non uideor legiſſe. Quid plura? cœpi ſuſpicari,
uoces

uoces illas duas, ſcilicet nominum, ſuppoſiticias eſſe: & delapſas ex aliquo gloſſemate, locum occupaſſe non ſuū. poſt autem idem illud non iam ſuſpicatus ſum, ſed ita uiſus uidere, ut ea quæ cernuntur oculis: inſpecto uetere libro, in quo erat: Illorum ſcilicet nominum aut Stoicorum gloriatione &c. quis eſt enim, qui dubitet, quin totum illud, ſcilicet nominum, aut Stoicorum, magiſtri fuerit ἀμηχανοῦντος, καὶ ἀποροῦντος, & illud, illorum, quò referri diceret, ambigentis? comprobauit autem ille, quicunque fuit, exemplo ſuo Sophoclis dictum. poſteriorem enim cogitationem habuit ſapientiorem. ſed & in eodem libro ſcriptum erat paulo poſt, quòd non poſſit, non, ut in aliis, quæ non poſſit. Quare ἀναμφισβητήτως ita legendum eſt.
„ Illud uero minime conſectarium, ſed in primis hebes illo-
„ rum: gloriatione dignam eſſe beatam uitam: quòd non
„ poſſit ſine honeſtate contingere, ut iure quiſquam glo-
„ rietur. Atque hoc ita eſſe, magis, qui magis conſiderauc-
„ rit, iudicabit.

Theriacam olim bibi ſolitam, uerum non uideri. emendatus Varronis locus. Cap. XIIII.

PROFECTO quo quiſque plus auctoritatis habet in litteris, eo ſolicitius, ac circumſpectius cauere debet, ne quid ſibi, quod parum exploratum habeat, excidere patiatur. nam leues ac contempti homines, cum tale aliquid deſignant, facilis iactura eſt. non eſt uerendum, ne quis eos ſequatur duces. horum ut maximo quiſque in precio eſt, ita maximo periculo peccat. ſed humanus animus nouitatis ſtudio ducitur. eius interdum ſpecie illectus, neque ſatis id quod obiectum eſt attendens, uana pro ueris, pro ſolidis inania amplexatur. Equidem de Petro Victorio nihil à me, niſi ut de uiro ſumma doctrina prædito, dictum uelim. neque aliter decet: qui non fateri tantum, ſed præ me ferre etiam ac prædicare ſoleam, tantum me ex illius uigiliis cepiſſe fructus, quantum ex alii, qui hoc tempore uixerit,

ſit, neminis. ſed cogor interdum, quod bona ipſius pace ac uenia dictum ſit, pluſculum in eo diligentiæ & accurationis deſiderare. Nam quale tandem eſt, quod de Leda matre Helenes prodidit? eam, Euripidem facere, in leænam eſſe conuerſam: cum in eadem illa tragœdia, unde ipſe ſe mirificam illam metamorphoſin eruere putauit, tam ſæpe legatur, Ledam laqueo ſibi eliſiſſe fauces, præ dolore quem è filiæ dedecore perceperat. ſunt enim hi uerſus in ipſa embaſi.

Ελέ. ἀπωλόμεσθα. θεςίας δ' ἐςὶ κόρη;
Τεῦ. Λήδαν ἔλεξας; ὄιχεται θανῦσα δή.
Ελέ. Ουπω γιν Ελένης αἰσχρὸν ὤλεσε κλέος;
Τεῦ. φασὶ, βρόχῳ γ' ἅψασαν εὐγενῆ δέρην.

Itaque Helena ipſa paulo poſt mala ſua percenſens, ita de matris morte loquitur.

Λήδα δ' ἐν ἀγχόναις
Θάνατον ἔλαβεν αἰσχύ-
νας ἐμᾶς ἐπ' ἀλγέων.

ſic enim legendum puto. et chorus ἐπαιάζων·

Μάτηρ μὲν ὄιχεται.

locum autem illum, quem ipſe de Leda accepit, de Calliſtone accipiendum eſſe, uel cæco appareat. quid, quod in primo de oratore, actionibus, ſine ullo certo argumento, legi uoluit? ubi noſter poſtea Duarenus, cretionibus, legendum eſſe demonſtrauit. ac ſunt ſane in illis uariarum lectionum libris eiuſmodi plura, quàm uellem. ualde enim eius uiri gloriæ faueo. ſed quod libro primo de theriaca prodidit, id, quia errorem obiicere alicui poteſt, diſſimulandum non uidetur. Ait enim theriacam uideri olim bibi ſolitam: quare neceſſe eſſe, ut tum liquidior fuerit: hoc enim tempore craſsiorē ac duriorem cōformari. hoc elici ex uerbis M. Varronis, quæ leguntur apud Nonium, è libro de liberis educandis. ſunt autem hæc. Vel maxime illic didici, & ſitienti, theriacam, mulſum: eſurienti, panem cibarium, ſiligineum: & exercitato ſomnum ſuauē. Non, ita uiuam, poſſum ſatis mirari, hoc Victorium, talem ac tantum uirum, dixiſſe. primum enim ubi tandem

uerbum unum de iſta liquida theriaca legerat? nam noſtrã quidem, quæ, ut opinor, & ueterum fuit, cuiuſmodi ſit, omnes agyrtæ ac pharmacopolæ ſciunt. deinde cum conſtet, ibi Varronem uulgares, & plebeios cibos lautis & opiparis opponere: quæro, cui ſe hoc probare poſſe ſperauerit, tenues olim & egenos homines, ut panem cibarium eſſe, ita theriacam, amaram uidelicet quandam & triſtem potionem, bibere ſolitos. quam quidem cuicuimodi fingas, oportebit, ut reor, pluris uenire, quàm mulſum. quaſi uero aquam gratis ſumere non præſtiterit, quàm emere quod torqueret. nam ſi amarum aliquid è medicinis quærebat, quod mulſo opponeret: debuit ſane eadem ratione ſiligineo pani opponere, non panem cibarium, ſed agaricum, aut colocynthidas. Ego quod ſenſeram de illo Varronis loco, antequam Victorius uariarum lectionum libros ederet: idem nunc quoque ſentio: idq́; nunc aperiam, ut ex contentione, utra uerior ſententia ſit, exiſtimetur. Puto igitur, ita legendum eſſe. Vel maxime illic didici, ſitienti uideri acam mulſum, eſurienti panem cibariũ ſiligineum, & exercitato ſomnum ſuauem. Nam è duabus uocibus, ſitienti uideri, ſuſpicor factum ab imperitis librariis, ſitienti teri. Acam autem pro, aquam, antiqua ſcriptura eſt: ut loci, pro, loqui: coad, pro, quoad: cotidie, pro, quotidie. Hoc igitur dicet Varro, ſe illic didiciſſe, ſitienti uideri aquam mulſum. quæ coniectura ſi cui diſplicet, ipſe meliorem afferat. quiduis certe potius, quã ut illam liquidam theriacam ſorbeamus. Crediderim autem, Varronem, cum illa ſcriberet, reſpexiſſe ad hunc locum Xenophontis è primo παιδείας. εἰ δέ τις αὐτοὺς οἴεται ἢ ἐσθίειν ἀηδῶς, ὅταν κάρδαμον μόνον ἔχωσιν ἐπὶ τῷ σίτῳ, ἢ πίνειν ἀηδῶς, ὅταν ὕδωρ πίνωσιν, ἀναμνησθήτω, πῶς ἡδὺ μὲν μᾶζα, καὶ ἄρτος πεινῶντι φαγεῖν, πῶς δὲ ἡδὺ ὕδωρ διψῶντι πιεῖν. eo magis, quòd alium locum reperio ex eodem Varronis libro, qui ex eodem Xenophontis conuerſus eſt. Xenophon. αἰσχρὸν μὲν γὰρ ἔτι καὶ νῦν ἐστι πέρσαις, καὶ τὸ ἀποπτύειν, καὶ τὸ ἀπομύττεσθαι, καὶ τὸ φύσης μεστοὺς φαίνεσθαι. Varro. Perſæ propter exercitationes puériles modicas, eam ſunt conſecuti corpore ſiccitatem, ut

neque

neque ſpuerentur, neque emungerentur, ſufflatoq; corpore eſſent.

Sententia quædam Horatii ab Arato prius prolata oſtenditur. Cap. X V.

QVOD Horatius in odis elegantiſsime cecinit, cum oſtenderet, quanta facta eſſet ad hominum nequitiam acceſſio, quaſiq; uaticinaretur, eam maiorem aſsidue factum iri, uidendum eſt, num ex Arato ſumpſerit. Certe ut hic noſter dixit, ab auis deteriores eſſe proſeminatos patres: ſe deinde editos nequiores patribus: ac liberos etiam corruptiores à ſe procreatum iri: ita Græcus ille Iuſtitiam fecerat, cum argenteæ ætatis mortales alloqueretur, exprobrantem iis, quòd tantopere degeneraſſent à patribus, ſimulq; prædicentem, fore, ut tamen perditiores etiam liberos gignerent.

Οἵην, inquit, χρύσειοι πατέρες γενεὴν ἐλίποντο
Χειροτέρην. ὑμεῖς δὲ κακώτερα τεξείεσθε.

à quibus non ita multum abludunt Horatiana illa.

Aetas parentum peior auis tulit
Nos nequiores: mox daturos
Progeniem uitioſiorem.

Princeps autem Homerus, tot ante ſæculis, materiam hiſce ſententiis dederat: cum ſapientiſsimam deam introduxiſſet dicentem, paucos filios patrum ſimiles euadere, deteriores plærosque, paucos præſtantiores.

Παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται,
Οἱ πλέονες κακίυς, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείυς.

De loco quodam è quarto Aeneidos aduerſus Seruium. Cap. X V I.

NAM quia nec fato, merita nec morte peribat,
Nondum illi flauum Proſerpina uertice crinem
Abſtulerat, Stygioq; caput damnauerat Orco.

Hos è quarto Aeneidos uerſus Seruius grammaticus oſcitanter interpretatus eſt. ita enim ſcribit. Trahit hoc de Alceſti Euripidis, qui inducit Mercurium ei comam ſecantem, quia fato peribat mariti. Sed apud Euripidem nulla prorſus, hac quidem in re, Mercurii mentio eſt. Introducitur quidem Mors, quæ ſe ueniſſe ait, ut illi optimæ mulieri crinem ſecet: neque tamen id fieri ait, quòd illa mariti fato peritura eſſet: quin oſtendit, eum ſecari ſolitum eis omnibus, quibus fatalis adueniſſet dies. Vniuerſè enim pronunciat, eum ſacrum eſſe diis manibus, cuius ipſa crinem haſta libauerit. ita enim loquitur.

Στείχω δ' ἐπ' αὐτὴν, ὡς κατάρξωμαι ξίφει.
Ἱερὸς γὰρ οὗτος τῶν κατὰ χθονὸς θεῶν,
Ὅτου τόδ' ἔγχος κρατὸς ἁγνίσῃ τρίχα.

Hæc igitur apud Euripidem ὁ Θάνατος loquitur: qui tamen illic quoque, librariorũ uitio, falſo eſſe putatur Charon.

Prouerbium quoddam ab illo ſcriptore, qui tam multa alia collegit, prætermiſſum. Cap. XVII.

MVLTAE ac uariæ lectionis hominem, qui memoria noſtra ex utriuſque linguæ ſcriptoribus tantam uim collegit prouerbiorum, fugere quædam, & quidem illuſtri in primis loco ſita: quod quidem mihi non nunquam per uideri mirũ ſolet. Nam, ſi omiſſa eſſent, quæ uel è raris inuentu, uel obſcuris & ignobilibus libris petenda erant, minus mirum foret. at uero præterita eſſe, quæ & in promptu poſita ſunt, & apud præſtantiſsimos auctores leguntur, id uero iuſtam, ut opinor, admirationem habet. Ex hoc numero eſt, quod apud Ciceronem legitur, familiam ducere. eo enim prouerbio homo eloquentiſsimus utitur, cum præcipuum aliquid ſignificat, quodq; principem in re quapiam obtineat locum. Ter autem id me legere memini. Primum in epiſtola qua C. Trebatium Teſtam commẽdat Cæſari. nam cum eum multis laudibus affeciſſet, ad poſtremum addit: Accedit etiam, quod familiam ducit, in iure

ciuili ſingularis memoria, ſumma ſcientia. quibus uerbis ſignificauit, hanc primam & præcipuam Trebatii eſſe laudem: ceteras ei cum multis fortaſſe communes: hoc eſſe ipſius pene proprium bonum. Deinde libro quarto de finibus: ubi Catonem alloquens: Sed primum illud, inquit, uide: grauiſsimam illam ueſtram ſententiam, quæ familiam ducit, honeſtum quod ſit, id eſſe ſolum bonum, honeſteq; uiuere, bonorum finem: communem fore uobis cum omnibus, qui in una uirtute conſtituunt finem bonorum. Et quinta oratione in Antonium. Lucius quidem frater eius, utpote qui peregre depugnauit, familiam ducit.

In bonorum comparatione diſſenſio inter Platonem & Ariſtotelem indicata. Cap. XVIII.

INTER multas ac uarias bonorum diuiſiones quas ab antiquis ſapientibus accepimus, hæc quoque tradita eſt. Bonorum partim ſuapte tantū ui expeti: neque uſquam aliò referri: alia & per ſe, & aliorum cauſſa, quæ ex ipſis efficiantur, deſiderio eſſe: nonnulla etiam, cum in ſe nihil expetendum habeant, aliorum modo gratia amari. Primi generis eſt uoluptas. neque enim eā propter aliud expetimus. ipſa per ſe, à quocunque ſentiri poteſt, ei deſiderium incutit ſui. in ſecundo ordine ſenſus collocari licet. quos & per ſe, & propter uitæ commoditates diligimus. ſed & ualetudinis ac uirium firmitas eundem in numerum coniici poteſt. Tertiæ, ut ita dixerim, claſsis ſunt laborioſæ exercitationes corporum, ſectiones uenarum, aduſtiones quarundam partium, amarorum medicamentorum ſumptiones. quæ omnia, & eodem de genere alia, eo tantum expetuntur, quod ad aliud quippiam conducere putentur. Hac igitur tripertita diſtributione propoſita: utri ſuperiorum generum debeatur principatus, (nam tertium quidem in hoc ſe certamen non offert) non conuenit inter principes philoſophorum. Plato enim principio ſecundi πολιτειῶν Socratem ei generi, quod ſecundo loco poſuimus, τὰ πρωτεῖα adiudicantem facit. quod enim duobus no-

minibus

minibus expetitur, melius eſſe, quàm quod uno tantum. At Ariſtoteles à magiſtro diſſentiens, id ſumme bonum eſſe definit, quod tantum propter ſe, nullo autem modo propter aliud expetatur. Finem enim omnium optimum eſſe. Itaque ut in quodque ὁ τοῦ τέλους λόγος maxime conueniat, ita id optimum ac præſtantiſsimum eſſe. Finis autem proprium eſt, cum ad eum pertineant cetera, ipſum nuſquam aliò dirigi. Hunc nodum diſſoluent ii, qui Platonem & Ariſtotelem ubique συμφωνεῖν uolunt. ego quidem, quid mihi tenendum ſit, non ualde dubium habeo.

De loco quodam ex oratione in Piſonem, aduerſus Petrum Victorium. Cap. XIX.

RECTE emendatus eſt locus Ciceronis ex oratione in Piſonem, ubi de rationibus à Piſone ipſo ad ærarium relatis agitur, & Plautinus hic è Trinummo uerſus adducitur,

Ratio quidem hercle apparet: argentum οἴχεται.

nam quod Budæus, deceptus corruptis antiquæ ſcripturæ ueſtigiis, putauit, legendum eſſe, Ratio quidem hercle apparet: argentum decoctum οἴχεται: id ipſa carminis ratio manifeſto repudia. Tota enim illa pars apud Plautum trimetris iambicis conſtat: qualis hic quoque eſt: qui plane corrumpetur, ſi uocem illam inſerſeris. Quare non illi peccarunt, qui eam ſuſtulerunt: ſed ii peccant, qui peccaſſe illos putant. Nam quòd Petrus Victorius (is enim ſe corruptæ illius ſcripturæ defenſorem profeſſus eſt) pro firmo ac ſolido argumento attulit, Græcos ueteres ſemper adiungere eo modo participium aliquod ad uerbum οἴχεται: miror equidem, homini accurate & diligenter uerſato in Græcis litteris, earumq; , ut res ipſa loquitur, in primis intelligenti, quicquam ita perſpicue falſum excidiſſe. neque uero nego, id eos interdum ac ſæpe facere: ſed interdum etiam, ac non minus ſæpe aliter eo uerbo uti, ſexcentis exemplis, ſi opus ſit, me docere paratum eſſe profiteor. Aliquot proferam: ne Victorii auctoritas quempiam inducat.

Homerus.

Homerus. Ὡς μὲν Τηλεμάχῳ ὁ μὲν οἴχεται· οὐδὲ οἱ ἄλλοι
Εἴσ', οἵ κεν κατὰ θυμὸν ἀλάλκοιεν κακότητα.

Aeſchylus. Τοιόνδ' ἄνθος Περσίδος αἴας
Οἴχεται ἀνδρῶν.

Sophocles. Ἰὼ, ἰώ. δύστηνος οἴχομαι τάλας.

Theognis. Ὤχετο μὲν πίστις μεγάλη θεός.

Euripides. Μάτηρ μὲν οἴχεται,
Δίδυμοί τε Διὸς οὐκ εὐ-
δαιμονεῖ τέκεα φίλα.

Idem. Νεφέλης λέγεις ἄγαλμα; ἐς αἰθέρ' οἴχεται.

Idem. Ἀλλ' ἐξέδραμον. καὶ πόλις μὲν οἴχεται,
Ψυχὴ δ' ἐσώθη.

Idem. Βέβακα δύσποτμος. οἴχομαι.
Ἆ τάλαιν', ἆ δυστυχεστάτη προσέπεσα κλῆρον.

Plato Parmenide. ἄρτι γὰρ ἐνθένδε οἴκαδε οἴχεται. Idem Hippia maiore. ἐκεῖνο μὲν τοίνυν οἴχεται, τὸ δυνατόν τε καὶ χρήσιμον ἁπλῶς εἶναι καλόν. Ariſtophanes. Αὕτη μὲν ἡμῖν ἡ πίστις οἴχεται. Ariſtoteles. Ἀλλ' οἴχεται τὸ ἓν καὶ τὸ ὅλον ἐκ τῆς θεωρίας. Lucianus. δὶς κατηγορουμένῳ. Ἄοκνον χρὴ αὐτίκα μάλα παρεστάναι συνείροντα τοὺς χρησμοὺς, ἢ οἴχεσθαί οἱ τὴν δόξαν τῆς τέχνης. Plutarchus περὶ στωικῶν ἐναντιωμάτων. Οἴχεται γὰρ ἡ τάξις, εἰ πάντων ἐν πᾶσι μεταλαμβάνειν δεήσει. Sed mihi facile fuerit uel iuſtæ magnitudinis librum ex eiuſmodi exemplis conficere: niſi ſic quoque uerear, ne qui hæc legent, in re ſatis aperta plus ſatis immoratum eſſe me iudicent. cuius tamen rei in me culpa non hæret. non enim qui diligenter falſa conuincit, ſed qui indiligenter ea pro ueris prodit, culpandus eſt.

Genus loquendi, quo telum manu fugiſſe dicitur, quomodo Græce exprimatur. Cap. XX.

SI telum manu fugit. His uerbis in lege XII. emiſsi teli ſignificata erat imprudentia: ut in tertio de oratore ſcriptum eſt. quæ tralatio cum à Craſſo tantopere commendetur: egoq; ei geminam in Græco ſermone repererim: facturus operæ precium uideor, ſi eam indicarim. Apud Euripidem igitur Oreſtes, cum exponeret, quemadmodum à ſe

à ſe interfecta mater eſſet: multiſq; uerbis exprimeret, quàm doleret, tam ſæuum & immane facinus ſuis eſſe manibus perpetratum: Illa, inquit, clamabat, genæ meæ manus admouens: Filium obteſtor meum: pendebatq; è maxillis meis: cum interea telum manus meas reliquit. Verſus hi ſunt.

Βοὰν δ' ἔλασκε τάνδε, πρὸς γένυν ἐμὰν
Τιθεῖσα χέρας.
Τέκος ἐμὸν λιταίνω.
Παρηΐδων τ' ἐξ ἐμᾶν
Εκριμνᾶθ'. ὥστε χέρας ἐμὰς λιπεῖν βέλος.

Non diſsimili autem modo effugere dicunt ea uerba, quæ parum conſiderate proferuntur. Homerus.

Τέκνον ἐμὸν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;

pro quo latini dicunt, excidere aut etiam profluere. itaque, ut alibi retulimus, Homericum illum uerſum ita uetus poeta interpretatus eſt Liuius.

Mea puera, quid uerbi ex tuo ore profluit?

MARCI

M. ANTONII MVRETI AD HIPPOLYTVM ESTENSEM S. R. E. CARDINALEM ILLVSTRISSIMVM,

VARIARVM LECTIONVM LIBER QVINTVS.

Inſularum fortunatarum deſcriptio, & ſitus. Cap. I.

PRODITVM eſt à ueteribus poetis, eſſe quaſdam in Oceano inſulas, ad quas poſt mortem deferantur eorum animi qui ſanctè religioſeq; uixerint. ibi eos inter ſe iucundiſsime ac ſuauiſsime uiuere, in amœniſsimo quodam prato, quod gemmea florum oculis naribusq; gratiſsimorum uarietate perpetuo diſtinctũ picturatumq; ſit. nunquam non illic nitere cælum, frondere arbores, pubeſcere herbas, ridere omnia. ſpirare aſsidue molliſsimos fauonios, quorum flabellis arborum comæ leniter uentilatæ, placidiſsimo murmure auribus blandiantur. eò accedere innumerabilem uim ac copiam immortalium auicularum, quæ uſque & uſque liquidiſsimos cantus tenui gutture funditantes, intimos audientium ſenſus incredibili uoluptate permulceant. pratum ipſum perennibus riuulis uarie interſecari, quorum aquula nitidiſsima ad uerſicolores lapillos molliter fracta & alliſa ſuſurrum efficiat dulciſsimum. ita, quà floſculorum ambroſios odores exhalantium ſuauitate, quà zephyrorum uiridantibus arborum ramis illudentium ſibilo, quà uolucrum concentibus, quà blando murmurantium riuulorum ſtrepitu beatas illas mentes indeſinenter hilarari. ergo alios ad Orphei, Amphionis ue lyram choreas agere, alios pſallere, alios corollas texere,

alios in herba fuſos, quà tellus tremulis laurorum ac myrtorum opacatur umbraculis, iucundiſsimos ſermones cõſerere. humum ipſam opum ſuarum prodigam, ſine ullo cultu, ter quotquot annis, ubertate ſumma, alimentorũ copiam eis ſuggerere ac ſubminiſtrare. Hæc aliaq; ſimilia de inſulis illis poetæ, ut dixi, fabulantur. ſed de earum ſitu non idem ab omnibus traditur. nam cum plærique omnes, Homerum ſecuti, eas in Hiſpaniæ finibus collocent: non deſunt tamen qui Indiæ uicinas eſſe dicant. in primis autem mihi uiſum eſt admirabile & abſurdum, quod apud Græcum quendam grammaticum repperi, eas in Britannia eſſe. talem enim quandam fabulam narrat. eſſe in littore eius maris, quòd inſulam Britanniam alluat, homines quoſdam piſcibus capiendis uictitantes: qui Francis quidem pareant, neque tamen ſint uectigales. Ii non nunquam in ædibus ſuis dormientes, audiunt uocem, qua inclamantur: ſentiuntq;, pro foribus adeſſe multitudinem quandam hominum ſumma cum hilaritate plaudentium. expergefacti autem, & domo exeuntes, neminem quidem conſpicantur: naues tantum quaſdam reperiunt, non ſuas, quas, ex ipſo ſtrepitu, uectorũ plenas eſſe intelligunt. ſubeunt igitur illas, &, ex conſuetudine, remigant Britanniam uerſus. et quò alioqui ne uelis quidem paſsis, ſecundo uento, ſuis nauibus peruenire breuiore quàm quatuor & uiginti horarum ſpatio ſolent: eò tum unica, eaq; non longa, remigatione deferuntur. ibi incognitos illos uectores exponunt. cumq; neminem omnino uideant, ſentiunt tamen ingentem concurſum fieri ad litus, hominum congratulantium iis qui recentes uenerunt, eoſq; maxima cum lætitia excipientium. audiunt etiam eos inter ſe humaniſsime conſalutantes: cum alius alium proprio nomine, alius à tribu, alius ab artificio, alius etiam gentis ac cognationis nomine appellet. tum iiſdem illis nauibus conſcenſis, qua celeritate uenerant, eadem reuehuntur domum. Quinetiam à quodam hiſtoriæ ſcriptore proditum eſt, C. Iulium Cæſarem eò aliquando una triremi cum centum hominibus delatum: cumq; incredibili loci amœnitate captus,

ptus, ſedes ibi capere uellet, ab illis ἀειδίοιν incolis inuitum & reluctantem eiectum eſſe.

Tibulli uerſus illuſttatus. Cap. II.

SVPERIORE anno edidi ſcholia quædam in Tibullum: &, quantum licuit per anguſtias temporis, perq́; occupationes, quibus diſtinebar, operam dedi, ut mea induſtria poeta ille & emendatius legi, & minore negocio intelligi poſſet. multos enim locos deprauatos reſtitui, obſcuros declaraui: non nullos etiam, qui integri putabantur, mancos ac mutilos eſſe indicaui: ne quem obducta forte cicatrix falleret. ſed, inter cetera, cum uerſus illi è libro ſecundo ita legerentur:

Ludite. iam nox iungit equos: currumq́; ſequuntur
Martis laſciuo ſidera fulua choro:

admonui, non, Martis, ſed, Matris, legendum eſſe. ipſam enim Noctem, matrem ſiderum dici. Hoc nullo tum teſtimonio confirmandum ratus ſum: quòd neminem putabam ita ſtolidum fore, qui non ſtatim illius emendationis bonitatem ac ueritatem perſpiceret. Nunc, cum uideam, reperiri quoſdam uſque eò ἀμύσους, ut negent, ſatis lepide dici poſſe Noctem ſiderum matrem: ideoq́; ad illam uulgatam ſcripturam defendendam inepta quædam de Martis ſidere comminiſcantur: uiſum eſt teſtari, primum in libro uetere, qui penes me eſt, Matris, non, Martis, legi: deinde ita etiam locutum Euripidem: ac Noctem ſiderum alumnam uocaſſe. ita enim apud eum Electra loquitur.

Ω νὺξ μέλαινα, χρυσέων ἄστρων τροφέ. id eſt.
Nox aureorum furua alumna ſiderum.

ſed & alia, quæ idem confirmarent, afferre quamlibet multa poſſem: niſi hoc ſatis ſuperq́; fore arbitrarer.

Virgilii uerſus, in quo Ciceronem imitatus uideri poteſt. Cap. III.

MVLTA ſumpſiſſe Virgilium non à poetis modo, qui ante ipſum fuerant, uerumetiam ab iis, qui ſoluta oratione ſcripſerant, notum eſt. quare facile crediderim, uerſum illum è ſecundo Aeneidos,

Quanquam animus meminiſſe horret, luctuq; refugit,

è Cicerone imitatum eſſe. ita enim ille oratione XIIII. in Antonium ſcripſerat. Refugit animus P. C. eaq; formidat dicere, quæ L. Antonius in Parmenſium liberis & coniugibus effecerit.

Platonis in Hippia maiore emendatus locus. Cap. IIII.

APVD Platonem in Hippia maiore, cum ſophiſtes ille de cuius nomine dialogo impoſitum nomen eſt ter iam τὸ καλὸν definire conatus eſſet: neque tamē attuliſſet quicquam, quod non Socrates falſum & abſurdum eſſe docuiſſet: ita denique loquens inducitur. ponam autem uerba Platonis, ita ut uulgo leguntur: deinde Marſilii interpretationem ſubtexam: tum demum, quia ea deprauata eſſe exiſtimo, oſtendam, quomodo corrigenda, quoque modo interpretanda uideantur. Platonis igitur hæc ſunt. Ιπ. Εγώ σοι ἐρῶ. ζητεῖν γάρ μοι δοκεῖς, τοιοῦτόν τι τὸ καλὸν ἀποκρίνασθαι, ὃ μηδέποτε αἰσχρὸν μηδαμοῦ μηδενὶ φανεῖται. Σω. Πάνυ μὲν οὖν ὦ Ἱππία, καὶ καλῶς γε νυῦ ὑπολαμβάνεις. ἄκουε δὴ, πρὸς γὰρ τοῦτο ἴσθι ἐάν τις ἔχῃ ὅ, τι ἀντείπῃ, φάναι ἐμὲ μηδ᾽ ὁτιοῦν ἐπαινεῖν. λέγε δὴ ὡς τάχιστα πρὸς θεῶν. quæ Marſilius ita interpretatur. Hip. Dicam equidē. requirere nanque mihi uideris tale quiddā pulchrū reſpondere, quod nūquā alicui turpe uideri queat. Soc. Omnino ò Hippia, recte nūc accipis. audi modo, & uide ſi quis cōtra hoc obiicere poſſit, dicereq; nihil me laudare poſſe. dic per deos cito. Ego uero primum male diſtinctā eſſe perſonis orationē exiſtimo: deinde, non ἐπαινεῖν, ſed ἐπάϊειν lego. deſcribam autem

tem eam tantum partem, in qua uitium ineſſe arbitror. Σω. Πάνυ μὲν οὖν ὦ Ἱππία, καὶ καλῶς γε νῦν ὑπολαμβάνεις. Ἱπ. Ἄκουε δή. πρὸς γὰρ τοῦτο, ἴσθι, ἐάν τις ἔχῃ, ὅ, τι ἀντείπῃ, φάναι ἐμὲ μηδ' ὁτιοῦν ἐπαΐειν. Σω. λέγε δὴ ὡς τάχιστα πρὸς θεῶν. Iam totum locum hoc modo interpretor. Hip. Ego dicam tibi. uideris enim mihi quærere, quomodo tale aliquid pulchrum eſſe reſpondeas, quod nullo unquam modo cuiquam turpe eſſe uideatur. So. Plane ò Hippia. recte tu quidem nunc putas. Hip. Auſculta igitur. aduerſus id enim, quod nunc afferam, ſi quis, quod dicere poſsit, habeat, ſcito me faſſurum, nullius me omnino rei narum atque intelligentem eſſe. Hanc ego interpretationem ueriorem puto. cum autem & Platonis auctoritas tanta ſit: & Marſilii conuerſio merito ab omnibus magni fiat: non male mihi operam nauare uideor, cum, quæ minus bene ab eo reddita putem, indico. neque uero id facio, quòd de ipſo parum magnifice ſentiam. potius ex eo intelligi ſuolo, eum à me in bonorum & eruditorum interpretum numero haberi. nam ni ita eſſet, nunquam ſane ipſum tanti facerem, quid bene aut male uertiſſet.

Emendatus locus è Ciceronis agrariis. Cap. v.

CICERONIS in Rullum hæc uerba ſunt, ubi eum cum Cn. „ Domitio comparat. Ille, quod dari populo nullo modo „ poterat, tamen quodammodo dedit. hic, quod adimi nul „ lo pacto poterat poteſtate, quadam ratione eripere conatur. quæ ſi emendate leguntur, neceſſe eſt, ibi Cicero dixerit, poteſtate, id quod alibi, pro poteſtate, aut, per poteſtatem, dicere conſueuit. Sed ego quidem eam ſcripturam uitium in ſe continere arbitror: neque admodum du„ bito, quin ita legendum ſit. Hic, quod adimi nullo pacto „ poterat, poteſt ue, quadam ratione eripere conatur. Nondum tamen mihi contigit, quemquam ueterem librum uidere, qui coniecturam meam confirmaret. ſed facile in eo labi potuiſſe librarios, nemo, ut opinor, non uidet.

Plautinæ

Plautinæ Stichi principium emendatum, & diſtinctum. Cap. VI.

CVM multa mihi impedimento ſint, ne posſim Plautum à me emendatum tam cito, quàm ſperaueram, edere: conſtitui interea inſpergere libris meis non nullos eius poetæ locos, eosq́; quomodo legendos arbitrer, exponere: ut & aliquem guſtum dem conatus mei, &, iuxta præceptum Heſiodi, σμικρὸν ἐπὶ σμικρὸν καταθέμενος, paulatim totum opus abſoluam. neque uero me pigebit, Apellis exemplo, ſi quis quid monuerit, in quo peccaſſe uideat, errorem corrigere, & quod rationi magis conſentaneum uidebitur, id amplecti. quin id ab eruditis & harum rerum intelligentibus hominibus in magni beneficii loco etiam atque etiam peto, ut qua tum libertate, tum moderatione alienos à me errores detegi uident, eadem ipſi meos detegant: ut ſine ulla maledicentia ſtudia harum uere ingenuarum artium adiuuentur. Nunc igitur principium Stichi, quod in omnibus libris corruptiſsime legitur, deſcribam ita, uti legendum cenſeo. in quo optima fide affirmare poſſum, uoculas aliquot, quas ſuſtuli, auctoribus antiquis libris eſſe ſublatas. in ordine ipſo uerborum, & in uerſibus diſtinguendis, fateor, me coniectura tantummodo eſſe uſum. cum enim quidam homo eruditus tradidiſſet, uerſus illos eſſe numeris permiſtis, τριμέτρους, & διμέτρους, ἀκαταλήκτους, καταληκτικοὺς, & βραχυκαταληκτικοὺς, putaui hanc confeſsionem potius quandam eſſe ἀμηχανίας, quàm certi atque explorati iudicii profeſsionem. itaque qui omnes ſenarios eſſe crederem, ita diſtinxi.

PANEGY. Credo ego miſeram fuiſſe Penelopam ſoror,
Ex animo, quæ tamdiu ſuo caruit uiro.
Nam nos eius animum de noſtris noſcimus.
Quarum uiri nunc hinc abſunt: quorumce nos
Negociis, ut æquom eſt, abſentium

Solicitæ

Solicitæ noctes & dies ſoror ſumus.
PINAC. Semper noſtrum officiũ nos facere æquomſt. neq ue
Id faciemus magis, quàm nos pietas monet.
Sed hic mea ſoror aſsis: multa dum uolo
Tecum loqui de re uiri. PA. Saluæ ne amabo?
PI. Spero quidem, & uolo: ſed hoc crucior ſoror:
Patrem tuum, meumq;, adeo qui unus unice
Ex omnibus perhibetur ciuibus probus,
Eum nunc improbi officio fungi uiri.
Tantas uiris qui abſentibus noſtris facit
Iniurias immerito: nosq; abducere
Ab iis uolt. hæ res uitæ me ſaturant ſoror:
Hæ mihi diuidiæ & ſenio ſunt. PA. ne lacruma
Soror: ne ue tuo id animo fac, tibi quod tuus
Minatur facturum pater. ſpes eſt, eum
Melius facturum. noui ego illum. iſtæc ioco
Dicit. neque ille mereat Perſarum ſibi
Montes, qui eſſe perhibentur aurei, iſtud ut
Faciat, quod tu metuis. et, ſi faciat, tamen
Minime iraſci decet. neque id immerito eueniet.
Nam tertius hic eſt annus, ut noſtri domo
Viri abierũt. PI. ita ut memoras. PA. cũ ipſi interea,
Viuãt, ualeãt, ubi ſint, quid agant, ecquid ue agant,
Neque participãt nos, neque redeũt. PI. an id doles
Soror, quia illi officium non colunt ſuum,
Cũ tuum facis? PA. ita pol. PI. taceſis. caue audiam
Ego iſtuc poſthac ex te. PA. nam quid iam? PI. quia
Pol meo animo ſapientis officium ſuum (ſoror,
Aequomſt colere, & facere. quamobrẽ ego te hoc
Tametſi es maior, moneo, ut memineris tuum.
Et ſi improbi ſint illi, atque aliter nos faciant,
Quàm æquomſt, tamen, ne quid malis obnoxiæ
Simus, opibus omnibu' noſtrũ officium nos decet
Meminiſſe. PA. placet. taceo. PI. at, ut memineri', facito.
PA. Nolo ego ſoror, me credi eſſe immemorem uiri.
Neque ille h onores mihi quos habuit, perdidit.
Nam pol mihi grata acceptaq; huiuſt benignitas.

Et

Et me quidem hæc condicio nunc non penitet.
Neque eſt, cur ſtudeam has nuptias mutarier.
Verum poſtremo in patri' poteſtate eſt ſitum.
Faciendum id nobis, quod parentes imperant.
PI. Scio. atque cogitando, mærore augeor.
Nam propemodum iam oſtendit ſuam ſententiam.
PA. Igitur quæramus, nobis quid facto uſu' ſit.

Quæſo autem, ſi qui reprehendere hæc uolent, ut prius diligenter & accurate cõſiderent. nolim enim me ita reprehendi, ut in refutandis temerariis reprehenſionibus nouus mihi capiendus ſit labor.

Adonin Dianæ ira interfectum. Cap. VII.

DIANA apud Euripidem in Hippolyto coronato, indigne ferens honeſtiſsimi adoleſcentis mortem, cuius culpa omnis in Venere hærebat, minatur, eam non impune laturam. nam ſe quoque interfecturam aliquem, qui Veneri eximie carus ſit, ut ipſam pari dolore afficiat.

Εγὼ γὰρ, inquit, αὐτῆς ἄλλον ἐξ ἐμῆς χερὸς,
Ος ἂν μάλιστα φίλτατος κυρεῖ βροτῶν,
Τόξοις ἀφύκτοις τοῖσδε τιμωρήσομαι.

quem locum declarans ſcholiaſtes: Sunt, inquit, qui putent, obſcure ſignificari Adonin. ſed nugari hoc quidem eſt. neque enim Dianæ ſagittis, ſed à Marte, interfectus eſt Adonis. quem igitur dicat, obſcurum eſt. Hæc ille. Apollodorus tamen, non malus harum quidem rerum auctor, libro tertio bibliothecæ, Αδωνις, inquit, ἔτι παῖς ὤν, ἀρτέμιδος χόλῳ πληγεὶς ἐν θήραις ὑπὸ συὸς, ἀπέθανε.

Confirmatæ duorum locorum Ciceronis emendationes à Petro Victorio factæ. Cap. VIII.

RECTE iudicauit Victorius, locum illum è ſecunda Ciceronis Philippica ita legi debere, ut in multis antiquis li

bris, & in Manutianis legitur. Illam ſuas res ſibi habere iuſſit: ex x i i. tabulis claues ademit, exegit. non, ut in aliis, Cauſſam addidit, exegit. Nam & Nonius Marcellus aperte id confirmat, qui in libro de uaria ſignificatione ſermonum: cum dixiſſet, exigere idem eſſe, quod excludere: M. Tullius, inquit, Philippicis lib. i i. Claues ademit, foraſq; exegit. Illud autem, foraſq;, an recipiendum ſit, alii uiderint. mihi quidem non diſplicet. quamuis non legitur in ueteribus libris, quos ego quidem uiderim. Sed & aliam cõiecturam eiuſdem Victorii de loco quodam è primo libro accuſationis, ſiue ex actione ſecunda in Verrem (ita enim liber ille citandus eſt: non ut à Victorio, qui, accommodans, credo, ſe ad conſuetudinem uulgi, ſeptem facit actiones in Verrem, cum ſint tantum duæ) eam igitur coniecturam non inanem fuiſſe, idem grammaticus oſtendit. Cum enim uulgo ita legatur: Quod ubi eſt Philodamo nunciatum, tametſi non erat ignarus, &c. Victorius admonet legendum, tametſi non erat gnarus. apud Nonium autem paulo aliter legitur, ſed eadem plane ſententia: nempe hoc modo: Tametſi erat ignarus. Has igitur doctiſsimi hominis coniecturas ueteris grammatici auctoritate confirmare, operæprecium duxi.

Emendati loci aliquot è Moſtellaria Plauti. Cap. i x.

Apud Plautum in prima Moſtellaria lepidiſsimum colloquium eſt duorum ſeruorum, Grumionis ruſtici, qui, abſente ſene, herilem filium corrumpi, remq; familiarem diſſipari doleret: & Tranionis, nequam hominis, qui hero adoleſcentiori eſſet uoluptatum ac libidinum adminiſter. ſed ea tota pars & in omnibus libris corrupte legitur, & in iis, quos Ioachimus emendauit, corruptiſsime. Nunc igitur libet locos aliquot emendare: cetera alias, cum uidebitur. ubi ergo Grumio ita minitans dicit:

Augebis ruri numerum, genus ferratile: legendũ eſt:
Augebis ruri numero genus ferratile.

O genus

genus enim ferratile uocat ſeruos, qui ruri in compedibus agerent: atque id genus numero, id eſt, breui, nempe cum redierit ſenex, à Tranione auctum iri ait. Aliquot uerſibus poſt, ubi ita loquitur Tranio:

Quid tibi,malum,mea,ut quid ego agam,curatio eſt?

legi debet:

Quid tibi,malum,me,aut quid ego agam,curatio eſt?

ita enim dictum eſt, ut illud, quid tibi hanc tactio eſt? ille autem uerſus,

Meum bonum me, te tuum maneat malum,

à Grumione dicitur, hoc ſenſu. Non recuſo, quominus ego nunc duriter uiuam, tu laute, & opipare: dum me quidem maneat bonum meum, te uero maneat malum tuum, cum uenerit ſenex. Vnum etiam mendum tollam: cetera in aliud tempus reiiciam. In libris Ioachimi ita leguntur hi uerſus.

Quid eſt? quid tu me nunc obtuere furcifer?
GR. Pol tibi iſtuc credo nomen actutum fore.
TR. Dum intereas, ſic ſit iſtud actutum ſino.

poſtremus autem eorum ita legendus eſt:

Dum interea ſic, ſit iſtud actutum: ſino.

eſt enim hæc oratio hominis præſentia tantum ſpectantis, futura negligentis. Dum, inquit, interea ſic ſit, ut nunc eſt, quid actutum futurum ſit, non laboro.

Ciceronis locus conuerſus è Chryſippo. Cap. X.

QVOD apud Ciceronem libro ſecundo de natura deorum, de ſocietate, quam parandi cibi gratia ineat pinna cú parua ſquilla, è Chryſippo ſumptum eſſe arbitror: eo magis, quòd ibi Balbum de Stoicorum ſententia diſputantem facit: ut credibile ſit, magnam partem illius diſputationis non aliunde potius, quàm è Stoicorum libris eſſe hauſtam. Sunt autem Ciceronis uerba hæc: Pinna uero (ſic enim
„ græce dicitur) duabus grandibus patula conchis, cum par
„ ua ſquilla quaſi ſocietatem contrahit comparandi cibi.

„ Itaque cum piſciculi parui in concham hiantem innataue-
„ rint, tum admonita à ſquilla pinna morſu, comprimit con
„ chas. ſic diſsimilibus beſtiolis communiter cibus quæri-
„ tur. In quo admirandum eſt, congreſſu ne aliquo inter
„ ſe, an iam inde ab ortu natura congregatæ ſint. Neque nõ eam coniecturam adiuuat, quòd hanc ipſam ſocietatem exponi facit à Catone, libro tertio de finibus: ubi etiam Stoicorum placita defendebat: ut plane uideatur hoc Stoicum quiddam eſſe. Chryſippus autem libro quinto περὶ καλοῦ καὶ ἡδονῆς ita ſcripſerat. Ἡ πίννη, καὶ ὁ πιννοτήρης συνεργὰ ἀλλήλοις, κατ' ἰδίαν οὐ δυνάμενα συμμένειν. ἡ μὲν οὖν πίννη ὄστρεόν ἐστιν. ὁ δὲ πιννοτήρης καρκῖνος μικρός. καὶ ἡ πίννη διαστήσασα τὸ ὄστρακον ἡσυχάζει, τηροῦσα τὰ ἐπεισιόντα ἰχθύδια. ὁ δὲ πιννοτήρης παρεστὼς, ὅταν εἰσέλθῃ τι, δάκνει αὐτὴν, ὥσπερ σημαίνων. ἡ δὲ δηχθεῖσα συμμύει. καὶ οὕτως τὸ ἀποληφθὲν, ἔνδον κατεσθίουσι κοινῇ. φασὶ δέ τινες, καὶ συγγεννᾶσθαι αὐτὰ αὐτοῖς, καὶ ὡς ἂν ἐξ ἑνὸς σπέρματος γίνεσθαι. Plinius quoque poſtea & Oppianus libro ſecundo idem prodiderunt.

Explicatus & emendatus locus è ſecundo epiſtolarum ad Atticum. Cap. XI.

CICERO in quadam epiſtola libri ſecundi ad Atticum, cũ ſcripſiſſet, ſe cupere Alexandriam & reliquam Aegyptum uiſere, rogat eum poſtea, ut ad ſe ſcribat, quoniam Nepos proficiſcitur, cui nam auguratus deferatur: Quo quidem, inquit, uno ego ab iſtis capi poſſum. addit deinde: Videte ciuitatem meam. ſed quid ego hæc, quæ cupio deponere, & toto animo, atque omni cura φιλοσοφεῖν? ſic, inquam, in animo. ſic uellem ab initio. Hæc igitur uerba,
„ Videte ciuitatem meam, quem ſenſum habeant, deus ali-
„ quis uiderit. Manutius ait, eſſe hemiſtichium ex ueteri poe
„ ta in miſerabilem ciuitatis aſpectum. ego locum corruptũ eſſe opinor, & ita legendum, Vide leuitatem meam. plane enim leuitatem quandam & inconſtantiam conſiliorum ſuorum tota illa epiſtola indicat Cicero. fieri autem poteſt, ut ex, uide le, factum ſit, uidete. deinde illud, uitatem, quod nihil ſignificaret, tranſierit in ciuitatem.

Virgilii uerſus ex Aeſchylo imitati.
Cap. XII.

PRAECIPERE ac præſumere oportere ſapientem omnia, quæ homini acerba & grauia accidere poſſunt: taliq; præmeditatione leuiora illa, & perpeſſu faciliora effici, diſputatum eſt copioſe à Cicerone, libro quarto Tuſculanarũ, allatiq; uerſus Euripidis è Theſeo, & Terentii è Phormione, quibus id confirmaretur. Virgilius autem Aeneæ ſuo, quem omnis uirtutis exemplar eſſe uoluit, ut ceteras laudes, ita hanc quoque tribuit: cum eum his uerbis de ſe utentem fecit.

non ulla laborum,
O uirgo, noua mihi facies, inopina ue ſurgit.
Omnia præcepi, atque animo mecum ante peregi.

qui quidem uideri non immerito poſsit hoc ex Aeſchylo ſumpſiſſe, apud quem Prometheus ita loquitur.

Καίτοι τί φημι; πάντα προὐξεπίσαμαι
Σκεθρῶς τὰ μέλλοντ'. οὐδέ μοι ποταίνιον
Πῆμ' οὐδὲν ἥξει. id eſt.

Quanquam quid aio? cuncta prænoui optime
Futura. nec uentura calamitas mihi
Inopina quiſquam eſt.

Ennii hemiſtichium ex Euripide.
Cap. XIII.

CICERO libro ſecundo de finibus aduerſus Epicureos diſputans, qui ſummam uoluptatem detractione omnis doloris terminabant: Hoc, inquit, dixerit potius Ennius:

nimium boni eſt, cui nil mali eſt.

nos beatam uitam non depulſione mali, ſed adeptione boni iudicemus. quanquam autem non exprimit, ubi id Ennius dixerit: facile tamen crediderim, eſſe hoc hemiſtichium ex Hecuba: idq; Hecubam ipſam pronunciaſſe. apud Euripidem certe infelix anus exemplo ſuo docet, in-

ania eſſe bona illa, quæ plerunque in animis hominum ſuperbiam pariant. eum itaque felicisſimum habendum, cui nihil eo die obtingat mali. uerſus hi ſunt.

κεῖνος ὀλβιώτατος,
Ὅτῳ κατ' ἦμαρ τυγχάνει μηδὲν κακόν.

Falſum argumentum allatum eſſe ab A. Gellio ad oſtendendum, inter Platonem & Xenophontem aliquid ſimultatis interceſsiſſe. Cap. XIIII.

A. GELLIVS libro XIIII. noctium Atticarum, aliquot argumenta collegit, quibus doceret, inter Platonē & Xenophontem neſcio quid occultæ ſimultatis interceſſiſſe, multo plura autem, & multo accuratius expoſita apud Athenæum libro undecimo leguntur. ſed eorum, quæ poſuit Gellius, primum falſum eſſe, comperi. ait enim, „ neque à Platone Xenophontis, neque contra à Xenophon „ te Platonis ullam unquam factam eſſe mentionem: cum ta „ men uterque complurium Socratis ſectatorum meminerit. Ego autem, ecquid Plato Xenophontem uſquam nominauerit: non ſane pronunciare auſim. apud Xenophon tem quidem libro tertio ἀπομνημονευμάτων, Platonem nominari uideo. Narrat enim Xenophon, Glauconem Ariſtonis filium, qui ad populum uerba facere, & remp. gerere cuperet, cum annos uiginti nondum haberet, ſæpe ob id deluſum, & detractum è ſuggeſto: neque tamen amicorum ac domeſticorum precibus à tam temerario incepto eum reuocare cupientium obtemperantem, deſtitiſſe tandem Socratis auctoritate adductum. Socratem autem ei amicum fuiſſe ait propter Charmidem Glauconis filium, & propter Platonem. Γλαύκωνα δὲ, inquit, τὸν Ἀρίστωνος, ὅτ' ἐπεχείρει δημηγορεῖν, ἐπιθυμῶν προστατεύειν τῆς πόλεως, οὐδέπω εἴκοσι ἔτη γεγονώς, ὄντων ἄλλων οἰκείων καὶ φίλων, οὐδεὶς ἐδύνατο παῦσαι, ἑλκόμενόν τε ἀπὸ τοῦ βήματος, καὶ καταγέλαστον ὄντα. Σωκράτης δὲ εὔνους ὢν αὐτῷ διά τε Χαρμίδην τὸν Γλαύκωνος, καὶ διὰ Πλάτωνα, μόνος ἔπαυσεν.

Secundam

Secundam fortunam difficile ferri, multorum grauium ſcriptorum teſtimoniis confirmatum. Cap. x v.

GRAVEM admodum ſententiam Gobryæ Xenophon dedit: quamq́; quotidiana experientia ueram eſſe declarat. Difficilius uidelicet reperiri qui ſecundam, quàm qui aduerſam fortunam bene ferant. Secundis enim rebus inſoleſcunt plærique homines, & efferuntur: aduerſis omnes ad temperantiam moderationemq́; reuocantur. id quod ille expreſsit his uerbis. δοκεῖ δέ μοι, ὦ Κῦρε, χαλεπώτερον εἶναι εὑρεῖν ἄνδρα τἀγαθὰ καλῶς φέροντα, ἢ τὰ κακά: τὰ μὲν γὰρ ὕβριν τοῖς πολλοῖς, τὰ δὲ σωφροσύνην τοῖς πᾶσιν ἐμποιεῖ. M. autem Cato ille cenſorius, etſi à Xenophonte, ut opinor, non hauſerat, ut qui à Græcis litteris abhorreret: prope tamen idem dixerat in oratione pro Rhodienſibus. ex ea enim citãtur hæc,
„ Aduerſæ res ſe domant, & docent, quid opus ſit facto: ſe-
„ cundæ res lætitia tranſuorſum trudere ſolent à recte con-
„ ſulendo atque intelligendo. Itaque non ſine cauſſa dictum eſt ab Horatio:

bene ferre magnam
Diſce fortunam. &,
Aequam memento rebus in arduis
Seruare mentem: non ſecus in bonis
Ab inſolenti temperatam
Lætitia. &
Rebus anguſtis animoſus atque
Fortis appare: ſapienter idem
Contrahes uento nimium ſecundo
Turgida uela.

aliaq́; multa eodem pertinentia. Non paucos enim fortuna, quos aduerſa nõ mouerat, propitia perculit. multisq́; contingere uidemus id, quod Tantalo contigiſſe ait Pindarus: quem ait nequiiſſe concoquere felicitatem ſuam. εἰ δὲ δή τιν᾽ ἄνδρα θνατὸν Ὀλύμπου σκοποὶ ἐτίμασαν, ἦν Τάνταλος οὗτος: ἀλλὰ γὰρ καταπέψαι μέγαν ὄλβον οὐκ ἐδυνάσθη.

Ebrii nomen ad alia quædam à uino eleganter tralatum. Cap. XVI.

INFATVATVM proſperis rerum ſucceſsibus Cleopatræ animum eleganter admodum ac ſignificanter expreſsit Horatius, cum eam dulci fortuna ebriam fuiſſe dixit. Pari autem elegantia olim Euripides, cum induceret Electran cõquerentem de contumeliis quas patri ſuo mortuo imponeret Aegyſthus, fecit ipſam dicentem, ea omnia illum Clytemneſtra ebrium facere. Ita enim loquitur.

> Μέθῃ δὲ βρεχθεὶς τῆς ἐμῆς μητρὸς πόσις
> Ὁ κλεινὸς, ὡς λέγουσιν, ἐνθρώσκει τάφῳ,
> Πέτροις τε λεύει μνῆμα λάϊνον πατρός.

quam ad formam nos quoque haud ita pridem in ode quadam ad Anaſtaſium Iusbertum Melchioris F. adoleſcẽtem eleganti ingenio, moribusq; optimis præditum, ita cecinimus.

> non didicit modum
> Seruare, nec ſe legibus alligat,
> Sed ſemper impermiſſa quærit
> Immodico ebria mens amore.

Horatiana quædam genera loquendi è Græco expreſſa. Cap. XVII.

CVM multa & in his libris & in aliis loquendi genera notauerim, quæ Horatius à Græcis poetis mutuatus eſt, uideor mihi conuenienter inſtituto meo conſuetudiniq; facturus, ſi plura etiam notare perrexero. nam & de meipſo cõiecturam faciens, hanc curioſitatem meam iis qui colunt hæc ſtudia, non iniucundam fore duco: & utile puto eſſe iis, qui pangendis uerſibus laudem aliquam ſibi parare in animo habent, pernoſcere quomodo ueteres latini poetæ græcos loquendi modos in Latium inuexerint: ut ipſi quoque, illorum exemplo, in eodem illo peregrinitatis aucupio elaborent. Ergo quod Nereus Paridi prædicens

ea mala, quæ ob raptam Helenam conſecutura erant, quaſi iam in re præſenti uerſaretur, ita loquitur:

ecce furit te reperire atrox
Tydides melior patre:

id quiſquis legit, ſentit, opinor, quiddam tranſmarinum, neque in Romanorum conſuetudine poſitum. Nam, furit reperire, uehemens quidem, & illuſtre, & euidentiæ plenum loquendi genus eſt: ſed latinis non uſitatum. eſt autem Euripidis, apud quem in Phœniſsis, is qui enarrat, quemadmodum mutuis ſe ictibus Eteocles & Polynices interfecerint, ita eos mox pugnaturos deſcribit.

Εσταν δὲ λαμπρὼ, χρῶμάτ' οὐκ ἠλλαξάτην,
Μαργῶντ' ἐπ' ἀλλήλοισιν ἱέναι δόρυ. id eſt.
Steterunt coruſci, uultu eodem quo prius,
Haſtam furentes mittere alter in alterum.

neque non illud ἑλληνίζει, quòd meliorem patre dixit, cum ſignificet fortiorem. ita enim Græci κρείττονα, aut ἀμείνονα. ut, Μηδ' ἔθελ' ἐξ ἔριδος σεῦ ἀμείνονι φωτὶ μάχεσθαι. & ipſe alibi, Ceruus equum pugna melior. ubi etiam minorem dixit, qui uinceretur: id eſt τὸν ἥττονα.

Breuitatem & obſcuritatem aptam eſſe ad terrorem inferendum, aliquot exemplis confirmatum. Cap. XVIII

BREVITAS loquendi, & ſermonis obſcuritas imperioſum quiddam habet: ideoq; aptiſsima eſt minantibus utraque, mirificeq; prodeſt, ad animos eorum quibuſcum agimus, perterrefaciendos. nam ut in tenebris magis timentur omnia, quàm in luce: ſic illæ orationis quaſi tenebræ terribiliora reddunt ea, quæ proponuntur. Idq;, ut opinor, ſecuti ſunt Lacedæmonii, cum ad Philippum ita ſcripſerunt: Lacedæmonii Philippo. Dionyſius Corinthi. Multo enim fortior, &, ut Lucretii uerbo utar, penetralior illa breuitas fuit, quàm ſi ita dixiſſent. Dionyſius cum aliquando præpotens tyrannus fuerit, uti tu es, nunc tamen regno exutus priuatam Corinthi uitam agit. Vide, ne, dum aliorum

rum libertatem ſtudes opprimere, idem tibi quoque contingat. quæ iam non deterrere, ſed admonere cupientium fuiſſet oratio. Neque diſsimile illud Demetrii ad Locrenſes: Faxo, cicadæ apud uos humi canant. cum ſignificaret, totam à ſe illorum regionem deuaſtatum iri. Atœas quoque Scytharum rex hanc olim epiſtolam ad Byzantinos miſiſſe fertur: Nolite uectigalibus meis detrimento eſſe, ne equæ meæ ad uos aquatum eant. Idanthuras autem, qui & ipſe Scythis regio imperio præfuit, multo etiam obſcurius. nam ad Darium, qui Iſtrum traiecerat, litteras quidem, quibus ei minaretur, miſit nullas, ſed pro litteris ſymbolum hoc: murem, ranam, auem, ſagittam, aratrum. Cumq; hæc in Darii caſtris alius aliter interpretaretur: Orontopagas tribunus militum cenſuit ſignificari, eos omnium rerum deditionem eſſe facturos. domorũ. hoc murem innuere. aquarum, aeris, armorum, regionis. harũ rerum ſymbola eſſe, ranam, auem, ſagittam, aratrum. At Xiphodres longe alio modo interpretatus: Nos uero, inquit, quantum hæc ſymbola oſtendunt, niſi aut terram ſubeamus, ut mures: aut aquam, ut ranæ: aut euolemus, ut aues: non effugiemus ipſorum tela. neque enim terræ, quam ipſi arant, domini ſumus. Hoc Pherecydem Syrium narrare, ait Clemens Alexandrinus. Herodotus autem in Melpomene hanc ipſam hiſtoriam aliquanto aliter narrat.

Locus Virgilii aliter, quàm à Seruio, & Macrobio expoſitus. Cap. XVIII.

EXCESSERE omnes, adytis, ariſq; relictis,
Di, quibus imperium hoc ſteterat.

Hos uerſus, qui ab Aenea in ſecundo Aeneidos proferuntur, Seruius, & poſt eum Macrobius referendos cenſuerunt ad ueterem quandam Romanorum conſuetudinem, qui cum obſiderent urbem hoſtium, eamq; iam capi poſſe cõfiderent, certo carmine euocarent tutelares illius deos: quòd aut aliter urbem capi poſſe non crederent: aut, etiã ſi poſſet, nefas exiſtimarent, deos habere captiuos. Ego

P autem,

autem, cum iis, qui hanc opinionem ſequuntur, non ſane contenderim. nam & ratione ſatis probabili nixa eſt, & à bonis auctoribus profecta. neque non tamen hanc ueriorem & ſimpliciorem puto: ea nocte, qua capta eſt Troia, apparuiſſe deos Aeneæ, exeuntes è templis, & ſimulacra ſua aſportantes. Solitas certe à diis ſuis deſeri eas ciuitates, quæ mox in hoſtium poteſtatem uenturæ eſſent; aut ſaltem eam fuiſſe ueterum opinionem, oſtendit Aeſchylus, apud quem Eteocles offenſus ſuperſtitione mulierum, quæ uagantes per templa, in tanto ciuitatis periculo, implebant omnia clamoribus, iubet eas id modo optare ac precari, ut turris ciues ab armis hoſtium protegat. quem cũ illæ interrogaſſent, undenam id, niſi à diis, futurum putaret: reſpondens ille, quaſiq; illudens, ait uulgo dici ſolitum, excedere deos, cum urbs aliqua capitur. Verſus hi ſunt è fabula, quæ inſcribitur ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις.

Ετ. Πύργον στέγειν εὔχεσθε πολεμίων δόρυ.
Χο. Οὐκοῦν τάδ᾽ ἔσται πρὸς θεῶν; Ετ. ἀλλ᾽ οὖ θεοὺς
Τοὺς τῆς ἁλούσης πόλεος ἐκλείπειν λόγος;

quem in locum ſcholiaſtes ait, id contigiſſe Troianis. Λέγεται γὰρ, inquit, ὅτι ὅταν ἔμελλε πορθηθῆναι ἡ Τροία, ἐφάνησαν οἱ θεοὶ τοῖς Τρωσὶν ἀνελόμενοι ἐκ τῶν ναῶν τὰ ἀγάλματα αὐτῶν. Aeneæ autem, propter ſingularem ipſius pietatem, eos potius, quã cuiquam alii, apparuiſſe, credibile eſt. Sic & Tyriorum multis, cum Tyrum Alexander Philippi filius obſideret, uiſus eſt in ſomnis Apollo dicere, ſe ad Alexandrum abire: non enim ſibi placere quæ in ciuitate fieret. neque ita multo poſt capta eſt Tyrus.

Illuſtratus Platonis locus ex Alcibiade primo. Cap. XX.

VRBANO & eleganti artificio uſus eſt Socrates ad reprimẽdum Alcibiadis faſtum, in eo dialogo qui inſcribitur Alcibiades primus. nam cum ſibi perſuaderet adoleſcens ille, (quod eius ætatis eſſe ingenium ſolet) abunde iam inſtructum eſſe ſe iis omnibus rebus, quæ ad adminiſtrandam

remp. pertinerent, blande aggreſſus hominem Socrates, paulatim interrogando eò perduxit, ut ex ipſius reſponſionibus aperte efficeretur, eum nullam eſſe adhuc iuſti & iniuſti ſcientiam conſecutum. cumq; ægre ferret quodammodo Alcibiades, & indignaretur, quòd inſcientiam ſibi exprobrari putaret: purgat ſe Socrates, affirmatq;, ſe nihil prorſus tale in eum dicere: ipſum eſſe Alcibiadem qui de ſe fateretur. Ita autem loquitur. Τὸ τοῦ Εὐριπίδου ἄρα συμβαίνει ὦ Ἀλκιβιάδη. σοῦ τάδε κινδυνεύεις, ἀλλ' οὐκ ἐμοῦ ἀκηκοέναι. οὐδ' ἐγώ εἰμι ὁ ταῦτα λέγων, ἀλλὰ σύ. ἐμὲ δὲ αἰτιᾷ μάτην. Vſuuenit, inquit, nobis ò Alcibiade, id quod ait Euripides. periculum eſt, ne tu ex te ipſo hæc, non ex me, audias. neque ego ſum huius ſermonis auctor, ſed tu. me autem fruſtra incuſas. Quæ uerba, ſi quis forte auet ſcire, quem ad locum Euripidis referantur: legat Hippolytum coronatum. ibi enim hos uerſus reperiet.

Τρ. Τί φῄς; ἐρᾷς ὦ τέκνον ἀνθρώπων τίνος;
Φαι. Ος τίς ποθ' οὗτος ἔσθ' ὁ τῆς ἀμαζόνος.
Τρ. Ιππόλυτον αὐδᾷς; Φαι. σοῦ τάδ' οὐκ ἐμοῦ κλύεις.

M. ANTONII MVRETI
AD HIPPOLYTVM ESTENSEM
S. R. E. CARDINALEM
ILLVSTRISSIMVM,
VARIARVM LECTIONVM
LIBER SEXTVS.

De prænotionibus, quibus ſcientiarum omnium principia debentur. explicatum & correctum principium poſteriorum analyticorum Ariſtotelis. Cap. I.

EORVM quæ ab hominibus aut diſcuntur, aut docentur, non nulla eiuſmodi ſunt, ut plane nullam mentis agitationem requirentia, ſenſu prope nitantur uno: alia, in quibus motus quaſi quidam mentis neceſſarius eſt, progredientis ex uno in aliud, uiamq; ſibi paulatim ex aliis ad alia munientis. etenim ubi quis, exempli cauſſa, ſaltare diſcit, nullo ad eam rem mentis motu indiget: tantum opus eſt, ut quod magiſtrum facientem uiderit, id ipſe quoque imitari ſtudeat, & ea quæ uidet, in memoria infigere: ut, cum uolet poſtea, etiam ſine doctoris opera, eodem modo, atque ordine corpus mouere poſsit. iis autem in rebus nullum omnino mentis eſſe munus, uel ex eo intelligi poteſt, quòd talia etiam beſtiæ diſcunt: quodq; in hominum genere non minus ſæpe tardo & hebeti, quàm celeri & acuto, præditis ingenio, talium artium præſtantiam contingere uidemus. at cum illa philoſophiæ, ut ita dixerim, progymnaſmata diſcimus, quæ, propter perfectionem, commune diſciplinarum nomen effecerunt ſuum: multoq; magis, cum ad illam ipſam bonorum omnium parentem philoſophiam

loſophiam accedimus: ibi uero cernitur & exercetur illa uis, quam Græci, quorum fuit & doctrina maior & uerborum copia uberior, διάνοιαν, uulgares ſapientiæ magiſtri, non uſitato ueteribus, magis,quàm a d rem exprimendam non apto uocabulo, diſcurſum nominarunt. Quod utinam ueniſſet in mentem priſcis illis latini ſermonis auctoribus aut hoc ipſo uti, aut aliud nobis quo uteremur tradere: ſimulq́; alia quamplurima procudere, quorum ope philoſophia latinis litteris explicari commode poſſet. præſtiterat, aliquid diligentiæ, ſine fuco, & ſine pompa, conferre ad eam rem, quàm ſtultos illos non modo ante uictoriam, ſed prope ante pugnam pæanas canere: & tam ſæpe gloriari, ac clamare, uictam à ſe etiam uerborum copia Græciam: cuius ipſi lautam illam ac copioſam ſupellectilem non modo adæquare, ſed ne contemplari quidem ſatis atque inſpicere potuiſſent. ſed profecto ita eſt, ut dicam. nulli unquam, qui res ignorarent, nomina, quibus eas exprimerent, quæſierunt. beati autem illi, & opulenti, & omnium gentium uictores Romani in petendis honoribus, & in prenſandis ciuibus, & in exteris nationibus uerbo componendis, re compilandis occupati, philoſophandi curam ſeruis aut libertis ſuis, & Græculis eſurientibus relinquebant. ipſi, quod ab auaritia, quod ab ambitione, quod à uoluptatibus reliquum erat temporis, eius ſi partem aliquam aut ad audiendum Græcum quempiam philoſophum, aut ad aliquem de philoſophia libellum uel legendum, uel ſcribendum contuliſſent, iam ſe ad eruditionis culmen perueniſſe, iam uictam à ſe & profligatam iacere Græciam ſomniabant. ſed nos, eis omiſsis, pergamus id exequi,de quo dicere inſtitueramus. Eſt igitur quædam διδασκαλία τε καὶ μάθησις διανοητικὴ: quædam in qua τῆς διανοίας nullum munus, nullum officium eſt. ad hanc nullius rei neceſſaria eſt prænotio. illa perfici, niſi antecepta aliqua & antegreſſa notione, non poteſt. è perceptis enim quibuſdam & cognitis rebus moueatur ἡ διάνοια, neceſſe eſt: & ex iis ad alia quæ nondum etiam cognita ſunt, feratur. atque id cauſſæ eſt, cur, ſummus magiſter, Ariſtoteles,

les, principio libri tertii analyticorum ſcripſerit, omnem διδασκαλίαν, & omnem μάθησιν, quæ quidem ſit διανοητικὴ, effici & exiſtere ex anticipata notione. Atque id in Geometria, ceteriſq; mathematicis facillime perſpici poteſt. etenim quem, quæſo, ordinem tenent, qui eas docent? nũ acceptum auditorem confeſtim deducunt ad ea, in quibus ui & facultate τῆς διανοίας opus eſt? minime uero: ſed primum tradunt finitiones, poſtulata, communes ſentẽtias: quæ omnia ſine ullo (ut ita dicam) diſcurſu mens apprehendit. tum demum ueniunt ad theoremata, & ad problemata, in quibus iam ἡ διάνοια ἐνεργεῖ: quod facere nunquam poſſet, niſi eæ, quas diximus, notiones anteceſsiſſent. Semper enim (dicam Græce, quo dicam melius) τῇ τῆς διανοίας ἐνεργείᾳ ἡ νοῦς, ἡ αἴσθησις προηγεῖται. Neque non idem in ceteris artibus fieri uidemus. etiamq; tum qui ſyllogiſmo, tũ qui inductione ad aliquid probandum utuntur, eandem uiam tenent. illi enim ſumunt τὸ καθόλου, tanquam notum & exploratum iis, quibuſcum uerba faciũt: hi è ſingulis rebus, quæ notæ ſint ei, quocum diſputant, probant τὸ καθόλου. eademq; apud rhetoras exemplorum & enthymematum ratio eſt. Duo ſunt autem genera prænotionum. nam & quæ ſit cuiuſque uocabuli uis, præcognitum eſſe oportet, antequàm accedas ad ullam διδασκαλίαν διανοητικὴν, &, quæ ponuntur in diſputando, ut ea eſſe præcognoſcatur, neceſſe eſt. duæ igitur prænotiones: τί ἐστι τὸ λεγόμενον, καὶ ὅτι ἐστί: quarum aliis in rebus altera tantum neceſſaria eſt, in aliis utraque. Iam poterat ex iis, quæ dicta ſunt, dubitatio quædam exoriri. Si enim diſcere eſt cognitionem alicuius rei aſſequi, quomodo fieri poteſt, ut è præcedenti cognitione fiat μάθησις? quid autem opus eſt doceri id, quod iam antea prænoueris? ad hanc dubitationem eximendam, ait Ariſtoteles. Ἔστι δὲ γνωρίζειν, τὰ μὲν πρότερον γνωρίζοντα, τὰ δὲ καὶ ἅμα λαμβάνοντα τὴν γνῶσιν, id eſt. Fieri autem poteſt, ut aliquis γνωρίζοι id, quod partim prius ἐγνώρισε, partim eius eo ipſo tempore λαμβάνει τὴν γνῶσιν. Scio autem hæc uerba longe aliter ab omnibus interpretibus accipi. quorum ſi ſententiam probarem, cauſſa non erat, cur his de rebus uer-

bum facerem. Nunc, recte an minus, alii uiderint: certe quidem ab eis toto, ut dicitur, cælo diſſentio. Τὰ μὲν, & τὰ δὲ, accipio, ut in illo è libro primo de arte dicendi. τὰ μὲν, δι' ἀπαιδευσίαν, τὰ δὲ, δι' ἀλαζονείαν, τὰ δὲ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας ἀνθρωπικάς. Ac quamuis poſteriore loco uulgo legitur, τῶν δὲ, tamen in quibuſdam uetuſtis libris, eam, quam ipſi afferimus, ſcripturam fuiſſe, uel de Philopono cognoſci poteſt: neque non libentius, pro γνωρίζοντα, legerem, γνωρίσαντα. ſed tamen nihil refert. Non eſt igitur abſurdum, etiamſi quis dicatur diſcere id, quod antea quodammodo ſciebat. ſed ſi diceretur eodem modo diſcere, quo antea ſciuerat: id demum abſurdum eſſet. quod Ariſtoteles ipſe his uerbis exprimit. Ατοπον γὰρ, οὐκ εἰ ὃ οἶδέ πως μανθάνει, ἀλλ' εἰ ὡδὶ. οἷον ᾗ μανθάνει, καὶ ὥς. ita enim legenda illa ſunt, non, ut uulgo leguntur. idq́; etiam de illa rūdi & inculta, ſed fideli uetere tralatione cognoſcitur. Etenim fieri poteſt, ut quis uniuerſe ſciat, omnia frigida habere uim ad inducendum ſomnum, qui tamen papauer aut lactucam eius generis eſſe neſciat. Is cum de eorum alterutro idem γνωρίσει, diſcet id, quod quodammodo antea ſciuerat. quod enim de toto genere ſcitur, etiam de qualibet parte ſcitur. ſed tamen ita diſtincte ac definite neſciuerat. Ergo τὰ μὲν πρότερον ἐγνώρισε, τὰ δὲ καὶ ἅμα λαμβάνει τὴν γνῶσιν. Sic quoque qui didicit finitiones, poſtulata, communes ſententias, à quibus exorditur Euclides: is cum poſtea diſcit. Super propoſita linea recta triangulum æquilaterum conſtitui poſſe, diſcit, id, quod quodam modo præſciuerat. nam ex illis hoc efficitur. et qui nouit principia, nouit quodammodo concluſionem. non tamen diſcit, ᾗ καὶ ὡς ἐγνώρισε, ſed diſtinctius & enucleatius. Non autem in omnibus quæ diſcuntur, διὰ τοῦ μέσου τὸ ἔσχατον γνωρίζεται: immo uero ſunt quædam, quæ ἀμέσως cognoſcuntur: ut principia, & ea quæ ſub ſenſum cadunt. Mentis enim & ſenſus ἄμεσος cognitio eſt. Ariſtoteles eo loco ponit tantum exemplum ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα: ſed de principiis idem alibi docet. Cum autem uulgo legatur, ὅσα εἴδη τῶν καθ' ἕκαστα τυγχάνει ὄντα, non εἴδη legendum eſt, ſed ἤδη, ut & uetus interpres legit. in quo falſi ſunt ii, qui ſe

diſertos, quàm intelligentes, haberi maluerunt. His autem de rebus diſputauerat etiam Ariſtoteles eo libro qui proxime anteceſſerat, ἐν τῷ περὶ τῆς καθ' ὑπόληψιν ἀπάτης. Hæc iudicari cupio ab hominibus & Græcæ linguæ intelligentibus, & re, non uerbo, philoſophis. ἄγροικοι καὶ ἄμυσοι quomodo accepturi ſint, ὀυ φροντὶς Ιπποκλείδῃ.

Axiomata quomodo latine uocanda ſint. Cap. II.

INEPTE faciunt, qui ἀξιώματα dignitates uocant: cuius prauæ conſuetudinis Hermolaus Barbarus auctor fuit. neque nego ἀξίωμα interdum idem ualere, quod dignitatem, ſed nihil hoc ad ea, de quibus agimus, axiomata. neque minus ineptiunt, qui proloquia uocant, aut pronunciata: in quorum tamen poſteriore Ciceronem ſe habere auctorem putant. ſed falluntur. Nam Cicero hanc uocem, ita ut à Stoicis accipiebatur, interpretatus eſt: qui axioma uocabant quamlibet enunciationem, id eſt ἀπόφανσιν. id quod Laertius docet. ac ſi quis eo modo ἀξίωμα accipiat, tum ſane uel pronunciatum, uel, ſi uolet, proloquium dicat. Apud Ariſtotelem quidem & mathematicos alia huius uocabuli uis eſt. qui, ut notum eſt, axiomata uocant communes quaſdam ſententias, quæ non tantum ueræ ſunt, ſed etiam ueræ omnibus uidentur. Verbum autem ἀξιοῦν, ſæpe apud Græcos, ſine ulla dignitatis aut indignitatis ſignificatione, idem ualet, quod exiſtimare ac ſentire. Inde igitur ἀξιώματα, ὅτι πάντες οὕτως ἀξιοῦσιν. unde & κοιναὶ ἔννοιαι uocantur. Aut igitur uocem Græcam retinuerim, aut ſententias potius, quàm uel pronunciata, uel proloquia, uel dignitates dixerim.

Comparatione quadam Lucretiana uſus etiam Themiſtius oſtenditur. Cap. III.

NOTA eſt comparatio, qua uſus eſt Lucretius, cum ſe idē facere dixit, quod medicos: qui amaram aliquam potionem

nem pueris dare cupientes, prius oras pocula circum
Contingunt dulci mellis flauoq; liquore.
uidetur autem ea fuiſſe etiam apud Græcos celebris. Themiſtius quidem certe ea utitur: quem uerisimile eſt eam ex aliquo uetuſtiore ſumpſiſſe. Nam in oratione, qua Nicomedenſes ad philoſophiam exhortatus eſt: Imitandi ſunt, inquit, nobis ſapientiores medici: qui pharmaca ea, quæ amariora ſunt, circumlito prius melle poculo, bibenda præbent. μιμητέον ἡμῖν τοὺς σοφωτέρους τῶν ἰατρῶν. οἳ τὰ πικρότερα τῶν φαρμάκων, μέλιτι τὴν κύλικα περιχρίσαντες, πίνειν διδόασι.

orat. VI.

Vt multas alias diphthongos, quæ nunc uſurpari deſierunt, ita oi pro œ, apud ueteres fuiſſe. emendatus Plauti locus. Cap. IIII.

MVLTIS uſos diphthongis ueteres, præter eas, quibus hodie utimur, conſtat. nam & Fourios dicebant pro Furiis, & Paitos ac Aimilios pro Pætis & Aemiliis, & de Sabineis triumphaſſe Tarquinium, de Etruſceis Ser. Tullium, in ueteribus monimentis legimus. Quinetiam ut ai pro æ, ſic oi pro œ interdum ſcribere, ut opinor, ſolebant. itaque apud Plautum in Menæchmis proilium, & proilio, in ueteribus libris ſcriptũ animaduerti, pro eo, quod nunc prœlium, & prœlio ſcriberemus. Verſus hi ſunt, quibus Erotii meretricis cum paraſito Peniculo, & cum Menæchmorum fratrum altero colloquium quoddam continetur.

ER. Anime mi Menæchme ſalue. PE. quid ego? ER. extra numerum es mihi.
PE. Iſtud idem aliis aſcriptiuis fieri ad legionem ſolet.
ME. Ego iſtic mihi hodie apparari iuſsi apud te proilium,
Hodie ut fieret. in eo uterque proilio potabimus.

hoc qui non intellexerant, priore loco diſceſſerunt à uetere ſcriptura, & fecerunt, prœlium: poſteriore autem, unam uocem diſcerpſerunt in duas, & ſcripſerunt, pro Ilio. quod qui ad Troianas pugnas retulerunt, etſi eis plurimũ

tribuo, adduci tamen, ut ipſis aſſentiar, hac quidem in parte non poſſum.

Dominos, niſi cupiditatibus ſuis imperent, ne ſeruis quidem ſuis imperare poſſe. Cap. V.

QVIBVS in domibus, aut paterfamilias, aut materfamilias nequiter libidinoſeq; uiuat, in eis ſeruos non eſſe ſeruos, neque communi conditione ſeruitutis uti, ſed liberius, licentius, diſſolutius uiuere, & quotidiana docet experientia, & M. Tullius in Cœliana defenſione grauisſime ac ſapientisſime dixit. ſerui enim, ut alicubi ſalſiſsimus, urbaniſsimusq; ſcriptor poſuit Lucianus, omnium conſcii ſunt, quæ à dominis aut pulchre aut turpiter fiũt. quocirca qui ea deſignant flagitia, quæ latere atque occultari expediat, ii, tantum abeſt ut metuantur à ſeruis, ipſimet metuunt ſeruos: utpote quos neceſſario habeant aſsiduos ſuorum facinorum teſtes. Hoc igitur argumento uſus eſt Cicero, ut doceret, uериſimile non eſſe, M. Cœlium cum Clodiæ ſeruis conſilium de ueneno ei præbendo communicaſſe. Lyſias quoque in oratione, quam ſcripſit ei, qui ſacram oleam incidiſſe arguebatur, hoc ipſo eum argumẽto utentem fecit: nunquam auſurum fuiſſe ſe id facinus committere, cum & conſcios eius ſeruos adhibere oporteret, & ipſe, eo perpetrato, non ſeruos eos poſtea, ſed dominos habiturus eſſet: neque ullo modo auſurus in eos animaduertere, quicquid illi tandem feciſſent. πῶς οὖν, inquit, οὐκ ἂν ἦν ἀθλιώτατος ἀνθρώπων ἁπάντων, εἰ τοὺς ἐμαυτοῦ θεράποντας, μηκέτι δούλους ἔμελλον ἕξειν, ἀλλὰ δεσπότας τὸν λοιπὸν βίον, τοιοῦτον ἔργον συνειδότας; ὥστε εἰ καὶ τὰ μέγιστα εἰς ἐμὲ ἐξημάρτανον, οὐκ ἂν οἷόν τε ἦν, δίκην με παρ' αὐτῶν λαμβάνειν. εὖ γὰρ ἂν εἰδείην, ὅτι ἐπ' ἐκείνοις ἦν καὶ ἐμὲ τιμωρήσασθαι, καὶ αὐτοῖς μηνύσασιν ἐλευθέροις γενέσθαι. Miſerrima igitur eſt impure ac turpiter uiuentium conditio, quibus ad cetera damna illud etiam accedit, ut in quos imperium exercere debuerant, eos reuereri ac metuere adigantur.

Homerum & Aeſchylum Athenienſes, Tyrtæum Lacedæmonii quo honore affecerint. Cap. VI.

HOMERI poemata quanti fecerint Athenienſes, quamq́; utilia eſſe ad inflamandos honeſtatis ac dignitatis amore animos iudicarint, hinc exiſtimari licet: quòd legem tulerunt, ut quinto quoque anno in Panathenæis, eius unius ex omni poetarum numero carmina publice canerentur. ita enim cogitabant, leges præcipere quidem, quid faciendum, fugiendumq́; ſit, ſed, propter breuitatem, non docere: at poetas, qui uitam hominum imitantes, res præclare ac fortiter geſtas copioſe exponerent, eaſq́; propemodum ante oculos conſtituerent, aptiores eſſe ad perſuadendum. Similem autem honorem habuerunt Lacedæmonii Tyrtæo. cum enim ceteroqui à poeticis ſtudiis alieni eſſent, neque poetarum cantus libenter audirent, lege tamen conſtituerant, ut quoties cum hoſtibus dimicaturus in procinctu conſtitiſſet exercitus: conuocarentur milites in tabernaculum regium: ibiq́; audiendis Tyrtæi carminibus ad ſpernendam pro patria uitam incitarentur. Aeſchylo quoque idem prope honos à populo Athenienſi tributus eſt. unius enim ex omnibus tragicis fabulæ, ipſo etiam mortuo, ut docerentur, decreto publico ſtatutum erat.

Illuſtratus locus ex Ariſtotelis categoriis. Cap. VII.

ARISTOTELES in extremo libro Categoriarum cum docuiſſet multis modis habendi uerbum accipi, addit: λέγεται δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ γυναῖκα ἔχειν, καὶ ἡ γυνὴ ἄνδρα. Quid autem illud ſit, cum uir mulierem, aut mulier uirum habere dicitur: id quia uulgo non ſatis intelligi uideo, explicabo. Is ergo mulierem quampiam habere dicebatur, aut qui eam

uxorem duxerat, aut etiam cui illa dicto audiens erat, qui ad eam, pro ſuo iure, cum uolebat, uentitabat, eaq; ad arbitrium ſuum fruebatur. atque ita dictum eſt olim ab Ariſtippo, ἔχω Λαΐδα, ἀλλ᾽ οὐκ ἔχομαι. & apud Lucianum. Τὸν στρατιώτην Θαΐ τὸν Ἀχαρνᾶνα, ὃς πάλαι μὲν Ἀβρότονον εἶχε, μετὰ ταῦτα δὲ ἠράσθη ἐμοῦ, οἶδα; nequenon latini idem eodem uerbo indicabant. ut Cicero, qui illud uoluptarii philoſophi dictum, quod modo memorauimus, ita extulit. Sed tamen ne Ariſtippus quidem ille Socraticus erubuit, cum eſſet obiectum, habere eum Laida. habeo, inquit, non habeor. græce hoc melius. tu, ſi uoles, interpretabere. Nam illum Ciceronis locum, ut hoc ὁδοῦ πάρεργον admoneam, ita legendum iudico: & quas omiſi uoces, gloſſas eſſe. neque alio ſenſu dictum eſt à Terentio:

heus puer,
Dic ſodes. quis heri Chryſidem habuit?

ad eandem etiam rem exprimendam ductandi uerbo utebantur. ut enim ductat exercitum is, cui paret exercitus: ita ductare mulierem dicitur is, cui illa obtemperat, morigeraq; eſt in rebus omnibus. Plautus:

S olus ſolitudine ego te ad atque ab egeſtate abſtuli.
Solus ſi ductim, referre gratiam nunquam potes.
Solus ductato, ſi ſemper ſolus quæ poſcam dabis.

& eodem modo Terentius,

Vt phaleratis dictis ducas me, & meam ductis gratiis?

atque ita intelligendum eſt illud Fabii libro octauo. » Ductare exercitus, & patrare bellum, apud Saluſtium dicta » ſancte & antique, ridentur à nobis, ſi diis placet. Nam de illo altero uerbo in Catullum diximus. Sed &, idem ſignificantes, mulierem cum aliquo eſſe dicebant. Plautus.

Mane, mane, audi. dic quid me æquom cenſes pro illa tibi dare,
Annum hunc ne cum quiquam alio ſit? Idem.
Diabolus filius Nicocli Cleretæ
Lenæ dedit dono argenti uiginti mnas,
Philœnium ut ſecum eſſet noctes & dies,
Hunc annum totum.

Græci autem συνεῖναι ſæpius, ut uidetur, περὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς, hoc eſt, de ipſa corporum commiſtione accipiebant. non nunquam tamen aliter, ut, ὁ μὲν ἡλικιώτης σου χαρμίδης, ὁ τοῦ γείτονος Ἀριςαινέτου ὑιὸς, γαμεῖ ἤδη, καὶ σωφρονεῖ. σὺ δὲ μέχρι τίνος ἑταίρᾳ συνεῖ; Neque non Ariſtoteles ipſe ſignificauit, ſe hoc, quod dico, intelligere: ſed tecto uerbo, & pudoris ac uerecundiæ pleno. ſubiunxit enim: οὐδὲν γὰρ ἄλλο τῷ ἔχειν γυναῖκα σημαίνομεν, ἢ ὅτι συνοικεῖ. nam συνοικεῖν ſi quis hoc loco idem ualere putat, quod, in iiſdem ædibus degere, ac non illud potius ipſum, quod ſupra dixi περὶ τοῦ ἔχειν fallitur. ita enim eos hoc quoque uſos eſſe conſtat. Andocides. καὶ συνῴκει ὁ πάντων σχετλιώτατος ἀνθρώπων τῇ μητρὶ καὶ τῇ θυγατρί. Lucianus. Θεῶν κρίσει. Δοκεῖ τις αὐτῷ συνοικεῖν Ἰδαία γυνή. & Laertius in Ariſtippo. Πρὸς τὸν αἰτιώμενον ὅτι ἑταίρᾳ συνοικεῖ, ἆρά γε, εἰπεῖν, μή τι διενέγκαι οἰκίαν λαβεῖν, ἐν ᾗ πολλοί ποτε ᾤκησαν, ἢ μηδείς; id autem quod uocauerat συνοικεῖν, paulo infra uocat συνεῖναι.

Correcti loci duo è primo libro Topicorum. Item alius è quinto Ethicorum.
Cap. VIII.

LIBRO primo de arte dialectica, quæ topica uocantur, ita ſcriptum eſt. Ἕξομεν δὲ τελέως τὴν μέθοδον, ὅταν ὁμοίως ἔχωμεν, ὥσπερ ἐπὶ ῥητορικῆς, καὶ ἰατρικῆς, καὶ τῶν τοιούτων δυνάμεων. τοῦτο δέ ἐστι, τὸ ἐκ τῶν ἐνδεχομένων ποιεῖν ἃ προαιρούμεθα. ſemper autem mihi ſuſpectus fuit is locus: neque unquam aliter mihi perſuadere potui, quàm totum illud, τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἐκ τῶν ἐνδεχομένων ποιεῖν ἃ προαιρούμεθα, inducendum eſſe: neque ſcriptum ab Ariſtotele, ſed temere inculcatum ab aliquo imperito. nullus enim iis uerbis uidetur ſubeſſe ſenſus. etſi non ſum neſcius, quomodo ea uulgo accipi ſoleant. ſed qui purgatas aures habent, facile mihi hoc, ut ſperare uideor, aſſentientur. Neque leue argumentum ad hanc coniecturam firmandam putari debet. quòd uetus latinus interpres facit à me: illaq; uerba omnino nõ agnoſcit. nam conſtat eum & expreſsiſſe, ſi non eleganter, fideliter quidem certe, omnia quæ reppererat: & uſum libro, ἀμήχανον ὅσιν.

ὅσιν, meliore & emendatiore iis omnibus, qui nunc circumferuntur. Alexander quoque, aut quiſquis eſt Græcus ille, qui commentarios ſcripſit, nullo modo ea uidetur agnoſcere. quod me magis, ut in ſententia permaneam, facit. Sed & paulo infra, eodem modo peccatum eſt. ubi enim uulgo legitur: ἔστι δὲ ἀριθμῷ ἴσα καὶ τὰ αὐτὰ, ἐξ ὧν τε οἱ λόγοι, καὶ περὶ ὧν οἱ συλλογισμοί. γίνονται μὲν γὰρ οἱ λόγοι ἐκ τῶν προτάσεων, περὶ ὧν δὲ οἱ συλλογισμοὶ, τὰ προβλήματά ἐστι: ibi ergo neminem, qui Ariſtotelicam dicendi rationem calleat, dubitaturum puto, quin præſtet ita legi. ἔστι δὲ ἀριθμῷ ἴσα, καὶ τὰ αὐτὰ, ἐξ ὧν τε οἱ λόγοι, καὶ περὶ ὧν. γίνονται μὲν γὰρ ἐκ τῶν προτάσεων, περὶ ὧν δὲ, τὰ προβλήματά ἐστι. λόγων autem nomine & ſyllogiſmos intelligit, & inductiones. eodem prope modo memini, correctum eſſe à me iampridem locum quendam è quinto νικομαχείων: qui uulgo ita legitur. ὁ δ' ἄδικος οὐκ ἀεὶ τὸ πλέον αἱρεῖται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔλαττον ἐπὶ τῶν ἁπλῶς κακῶν. ἀλλ' ὅτι δοκεῖ καὶ τὸ μεῖον κακὸν ἀγαθόν πως εἶναι, τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστιν ἡ πλεονεξία, διὰ τοῦτο δοκεῖ πλεονέκτης εἶναι. ἔστι δ' ἄνισος. τοῦτο γὰρ περιέχει, καὶ κοινὸν. καὶ παράνομος. τοῦτο γὰρ, ἡ παρανομία, ἤτοι ἀνισότης, περιέχει πᾶσαν ἀδικίαν, καὶ κοινόν ἐστι πάσης ἀδικίας. ego autem legendum cenſeo: ἔστι δ' ἄνισος, καὶ παράνομος. τοῦτο γὰρ περιέχει καὶ κοινόν ἐστι. cetera uerba: iis admiſta, delenda eſſe. In quo quid librarios deceperit, non eſt difficile coniicere hominibus in hoc genere exercitatis. Hanc correctionem à me acceptam, Dionyſius Lambinus, uir acutiſsimo ingenio, acerrimoq; iudicio præditus, retulit in ſcholia in eos libros ſua. niſi quòd, cum meam ſententiam exponeret, uerba illa, πᾶσαν ἀδικίαν, & πάσης ἀδικίας, reliquit. quæ mihi uel maxima cauſſa fuit hoc quoque loco teſtificandi, quid ſentirem. non tantum enim exiſtimo, è gloſſematis illa fluxiſſe, uerum etiam è falſis & ineptis gloſſematis. nam uerba illa, περιέχει, καὶ κοινόν ἐστι, ſi quis attente conſideret, non πρὸς πᾶσαν ἀδικίαν, ſed πρὸς τὸ πλέον, καὶ πρὸς τὸ ἔλαττον referenda ſunt.

Videri

Videri Plautum dixiſſe rem uoluptatum eodem plane modo, quo Græci dicerent τὸ χρῆμα τῶν ἡδονῶν. Cap. IX.

REM uoluptatum, pro ipſis uoluptatibus dixiſſe uidetur Plautus in Amphitruone: ubi Alcumenam ita loquentem facit.

Satin' parua eſt res uoluptatum in uita atque ætate agunda
Præ quod moleſtum eſt? cuique hominum in ætate ita comparatumſt,
Ita dis eſt placitum, uoluptati ut meror comes conſequatur.

quod ſi eſt, haud facile dixerim, ubi præterea in tota lingua latina hoc loquendi genus reperiatur. ſed uideri poteſt ſumptum à Græcis. illi enim plane ita dicerent, τὸ χρῆμα τῶν ἡδονῶν. Ita locutus eſt Euripides in Phœniſsis.

φιλόψογον γὰρ χρῆμα θηλειῶν ἔφυ.

qui tamen uerſus, ab imperitis deprauatus, ita uulgo legitur.

φιλόψογον γὰρ χρῆμα θηλειῶν γένος ἔφυ.

ſed uocem, γένος, delendam eſſe, & lex carminis indicio eſt: & è ſcholiaſte facile colligitur. Ita enim Xenophon libro ſecundo παιδείας. Τὸν Ἀράβιον δὲ Μάραγδον, ἱππέας τε εἰς μυρίους, καὶ ἅρματα εἰς ἑκατὸν, καὶ σφενδονητῶν πάμπολύ τι χρῆμα. & Herodotus libro tertio. πολλόν τι χρῆμα τῶν ὀφίων ἐκλέπουσι. & Ariſtophanes Pluto,

Πολὺ χρῆμα τεμαχῶν, καὶ κρεῶν ἀπηνθρακισμένων. & principio νεφελῶν,

Ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, τὸ χρῆμα τῶν νυκτῶν, ὅσον
Ἀπέρατον. οὔποθ' ἡμέρα γενήσεται;

quos uerſus ita olim pueri interpretati ſumus, cum eam fabulam, exercitationis cauſſa, in latinum ſermonem conuerteremus.

Rex Iupiter, quàm immenſa res eſt noctium.
Nunquam ne pulſa nocte naſcetur dies?

De quodam Plautino ioco, itemq; de loco quodam è Catone maiore Ciceronis diſputatum. Cap. x.

IOCATVS eſt, ut ſolet, Plautus, cùm in Pſeudolo ita cum lænone loquentem induxit coquum.

Quia ſorbitione faciam ego te hodie mea,
Item ut Medea Peliam concoxit ſenem:
Quem medicamento, & ſuis uenenis dicitur
Feciſſe rurſus ex ſene adoleſcentulum,
Item te ego faciam.

Neque enim Peliam Medea, ſed Aeſonem è ſene iuuenem reddidit: cum autem recepiſſet, idem ſe facturam Peliæ, effecit, ut infelix ſenex natarum ſuarum manibus concideretur. quod ſi coquus ille item feciſſet iuuenem Ballionē, ut Medea Peliam fecerat: non ſane bonam neque expetendam operam ei dediſſet. fieri etiam poteſt, ut perſonæ ſeruierit: & cum loquentem induxiſſet hominem ſordidum & abiectum, de induſtria perperam ab eo narrari ueterem illam fabulam fecerit. Quòd ſi Ciceronis etiam illud è Catone maiore ita legendum eſt, (ut ſane legendum puto.) „ Quò quidem me proficiſcentem haud ſane quis facile re- „ traxerit: ne ue tanquam Peliam recoxerit: nimirum tale aliquid hic quoque comminiſcendum eſt. nam aut decorum id & conſentaneum Catoni credidit: quòd & memoria uacillare γεροντικόν ἐστιν: & interdum habet aliquid grauitatis in magnis uiris minus accurata fabularum & talium rerum cognitio: aut hoc quoque inter μνημονικὰ Ciceronis ἁμαρτήματα numerandum eſt.

Euripidem aliter, quàm ceteros omnes, de Helenæ ſidere locutum. Cap. XI.

DE ſidere Helenæ non idem ab omnibus traditum eſt. Plinius quidem libro ſecundo naturalis hiſtoriæ, de eo, ut nauigantibus exitioſo, locutus eſt. nam cum geminas illas

flamas, quæ Caſtoris ac Pollucis eſſe putabantur, ſalutares ac proſperi curſus prænuncias eſſe dixiſſet: Harum, inquit, aduentu fugari diram illam ac minacem, appellatam Helenam ferunt. Solinus quoque cũ expoſuiſſet multa mala, quæ menſtruus mulierum efficeret cruor: Habet, inquit, plane id ſolum ſalutare, quòd auertit ſidus Helenæ pernicioſiſsimum nauigantibus. Papinius quoque idem de illis fulgoribus ſentire ſe oſtendit hoc uerſu:

cum iam damnata ſororis
Igne Therapnæi fugerunt carbaſa fratres.

Quinetiam Franciſcus Vicomercatus Ariſtotelis Meteorologica exponens, & cur Caſtor ac Pollux ſalutares eſſent, & cur diri ominis Helena, cauſſas, ut in eiuſmodi re, ſatis probabiles reddidit. At Euripides tamen in Oreſte ſalutarem eam nautis eſſe pronunciat. Ita enim de ea Apollinem loquentem facit.

Ζηνὸς γὰρ οὖσαν, ζῆν νιν ἄφθιτον χρεών.
Κάστορί τε, Πολυδεύκει τ᾽ ἐν αἰθέρος πτυχαῖς
Σύνθακος ἔσται, ναυτίλοις σωτήριος.

Emendatus Plinii locus.
Cap. XII.

REDVNDARE uidetur uox, uoluptatibus, apud Plinium „ libro XIIII. ubi de natura uini agitur. cum enim uul- „ go ita legatur, Prorſus ut iure dici poſsit, neque uiribus „ corporis utilius aliud, neque aliud uoluptatibus pernicioſius, ſi modus abſit: melior uidetur fore ſententia, ſi ea, quam dixi, uox deleatur. hoc enim dicet: immodico uino maxime debilitari corporis uires. quod & Lucilius dixerat his uerſibus:

Scito etenim bene longinquum mortalibu' morbum
In uino eſſe, ubi qui inuitauit dapſilius ſe.

& Theognis: *Οἶνος πινόμενος πουλὺς κακός. ἢν δέ τις αὐτὸν*
Πίνῃ ἐπισταμένως, οὐ κακὸς, ἀλλ᾽ ἀγαθός.

& Panyaſis. *Ὡς οἶνος θνητοῖσι θεῶν πάρα δῶρον ἄριστον,*
Πινόμενος κατὰ μέτρον, ὑπέρμετρος δὲ χερείων.

ſed & libri teſtimoniorum pleni ſunt, & exemplorum plena uita. Illud tamen, uoluptatibus, quod nos expungendum eſſe credimus, & Hermolaus, & Politianus agnoſcũt.

Emendatus uerſus quidam Horatianus. Cap. XIII.

HORATII uerſus hi ſunt è libro odarum tertio,

Teſtis mearum centimanus gigas
Sent entiarum notus, & integræ.
Tentator Orion Dianæ
Virginea domitus ſagitta.

Eamq; ſcripturam ueteres grammatici comprobant. qui etiam centimanum gigantem Briareum accipiunt. ego autem in quibuſdam non contemnendæ auctoritatis libris ſcriptum reperio, non gigas: ſed Gyges. & ſane de Gyge illud etiam apud Ouidium legere memini:

Sphyngaq;, & Harpyias, ſerpentipedesq;, gigantes,
Centimanum Gygen, ſemibouemq; uirum.

Heſiodus quoque Cæli & Terræ filios facit Cottum, Briareum, & Gygen, centenis ſingulos manibus, quinquagenis capitibus metuendos.

Αλλοι δ᾽ αὖ γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἐξεγένοντο
Τρεῖς παῖδες μεγάλοι καὶ ὄμβριμοι, οὐκ ὀνομαστοί,
Κόττος τε Βριάρεώς τε, Γύγης θ᾽ ὑπερήφανα τέκνα.
Τῶν ἑκατὸν μὲν χεῖρες ἀπ᾽ ὤμων ἀΐσσοντο
Απλαστοι, κεφαλαὶ δὲ ἑκάστῳ πεντήκοντα.
Εξ ὤμων ἐπέφυκον.

Sed & iampridem admonui, ſcriptum eſſe in quibuſdam ueteribus libris, Gyas: meq; de eo amplius quærendum putare. quanquam enim mihi nouum erat illud nomen, tamen ne eam quidem uarietatem aut diſsimulandam, aut contemnendam eſſe ducebam. Nuper ergo cum Apollodori bibliothecam, quæ tunc primum in meas manus uenerat, percurrerem: in ipſo ſtatim principio hæc repperi. *Ουρανὸς πρῶτος τοῦ παντὸς ἐδυνάστευσε κόσμου. γήμας δὲ γῆν, ἐτέκνωσε πρώτους τοὺς ἑκατόγχειρας προσαγορευθέντας, Βριάρεων, Γύην, Κοῖον.*

quæ

quæ uerba ita reddidit Benedictus Aegius Spoletinus. Cælus primus orbis uniuerſi imperio præfuit. qui ducta uxore Tellure priores ex ea filios ſuſtulit, quos Centimanos appellarunt, Briareum, Gyan, ac Cœum. quin & apud Heſiodum in iis, quos citaui, uerſibus, quædam optimæ notæ exemplaria non Γύγης habent, ſed Γυῆς.

Correcti apud Ciceronem Ennii uerſus. Cap. XIIII.

ENNII uerſus de Q. Fabio Maximo ita uulgo apud Ciceronem leguntur.

Vnus homo nobis cunctando reſtituit rem.
Non ponebat enim rumores ante ſalutem.
Ergo poſtq; magisq; uiri nunc gloria claret.

ſed in multis ueteribus libris eorum poſtremus ita ſcriptus eſt.

Ergo magisq; uiri nunc gloria claret.

ut ualde uerear, ne quis, ut uerſum, ad cuius menſuram aliquid deeſſe uidebat, expleret, de ſuo addiderit illud, poſtq;. ego autem potius crediderim, illud, magisq;, geminandum eſſe. non raro enim contigit, ut eæ uoces, quæ geminandæ erant, ſemel tantum ab imperitis librariis po nerentur. notum eſt autem, magis magis, & magis magisq;, ſæpe ab antiquis ſcriptoribus dici. pro quo Ennius fortaſſe dixerit, magisq; magisq;. ut ſit ſimile illi Catulliano:

Omnibus inq; locis celebretur fama ſepulti:
Clareſcatq; magis mortuus atque magis.

Ecquid adhibenda ſint in conuiuiis acroamata, an minus. Cap. XV.

RECTE ne faciant an ſecus, qui tibicines, aut citharœdos, aut alia id genus acroamata in conuiuiis adhibent, merito ut dubitari poſſe uideatur, duorum in philoſophia ſummorum hominum hac de re, ut uidetur, diſſentientium fa

cit auctoritas. Nam apud Platonem in Protagora Socrates abiectos modo, & imperitos, & circumforaneos homines id facere ſolitos dicit: qui cum eam uim non habeant, ut urbana aliqua & eleganti collocutione tempus illud epularis accubationis traducere, & mutuis ſermonibus animos ſuos hilarare poſsint, eius rei remedium à mimis, & ab hiſtrionibus, & à uocum fidium ue cantibus petunt. at quas ad epulas boni & eruditi conuiuæ conuenerint, in eis neque tibicinam, neque pſaltriam audiri, neque ſaltatricem ſpectari ullam: ablegatis eos eiuſmodi nugis atque ineptiis, modeſte inter ſe & hilare colloqui: neque unquam deeſſe ipſis de quo ſermones iucũdiſsimos conferant, etiam ſi multam in noctem conuiuium producatur. itaque ex illo nobili apud Agathonem conuiuio eiicitur tibicina, & aut ſibi, aut mulieribus canere iubetur. At hercule alumnus eiuſdem diſciplinæ Xenophon in id conuiuium in quo & Socrates eſſet, & Antiſthenes, & alii ſapientia præſtantes uiri, non modo Philippum excitandi riſus artificem induxit, uerum etiam ſublatis epulis, Syracuſanum illum comeſſatorem cum tibicina, & ſaltatrice, & formoſo puero, qui & ipſe tum ſaltando, tum fidibus canendo, ſumma eos, qui aderant, uoluptate perfunderet. In Homericis etiam epulis & Phemius canit, & Demodocus, & in Virgiliano Iopas. ſed hæc fortaſſe aliquis, intemperantium procorum, & luxurioſi regis, & reginæ iam tum amoris telo percuſſæ dixerit eſſe conuiuia. Quid quòd epulantibus diis, canere Apollinem & Muſas ferunt? Nam Euripidi quidem ſententiam mirari ſæpe ſoleo: qui non in conuiuiis, ſed in luctu potius Muſicam adhibendam eſſe cenſet: quòd conuiuia ſatis ipſa per ſe læta ſint: in luctu autem quærendum ſit aliquid, quo minuatur dolor. Ego uero ſi uſquam, inter pocula maxime, talibus blandimentis & relaxationibus animi locum eſſe duco: neque, dum ea moderatio retineatur, ut turpitudo omnis & obſcœnitas abſit, cauſſam uideo ullam, cur in menſa aut comœdum auerſari, aut aulœdum, fidicinem ue refugere ſapiens debeat. nam ſi ſemper tam facundi ac diſerti conui-

næ contingerent, quàm illi ſunt Platonici: tum fortaſſe non immerito talia omnia excluderentur. quod enim eſſe poteſt tam mirabile acroama, quod non collatum cum illorum ſermonibus ſordeat? quos equidem arbitror, ſi Apollinem uidiſſent ipſum cum lyra & plectro ingredientem, uno ore omnes oraturos fuiſſe, ut aut abſcederet, aut ne cantu ſuo ſermones abrumperet inſtitutos. Et tamen, niſi ualde fallor, non multo turpius fuiſſet, tibicinæ alicuius cantum audire, quàm uel orationem Ariſtophanis, uel ea quæ de Socratis temperantia ebrius Alcibiades intemperantiſsime narrat.

Correctus locus è ſecundo de diuinatione. Cap. XVI.

TOTAS noctes ſomniamus: neque ulla fere eſt, qua non „ dormiamus: & miramur aliquando id, quod ſomniaui- „ mus, euadere? Ciceronis hæc uerba ſunt è ſecundo libro de diuinatione, exagitantis uanitatem ſomniorum, & negantis, ſi quædam ſomnia euentus comprobet, ex eo effici, ut ne ſomnia pro ſomniis habenda ſint. nam in tanta copia & uarietate, magis mirum foret, ſi nihil unquam eorum quæ per quietem uidentur, eueniret. quanquam autem, ut ego Ciceronis uerba recitaui, ita in omnibus, quos uidi, libris leguntur: tamen excuti hoc mihi non poteſt, quin deprauata illa, & ad hunc modum corrigenda „ ſint: Totas noctes dormimus: neque ulla fere eſt, qua „ non ſomniemus: & miramur, aliquando id, quod ſom- „ niauimus, euadere? Quod quidem ita mihi perſpicuum uidetur, ut ne confirmatione quidem egeat. aliorum tamen iudicium facio.

Semiramis quo aſtu ad regnum peruenerit. Cap. XVII.

VAFRA in primis & aſtuta ratione ad regnum ex humili & abiecta conditione perueniſſe Semiramis dicitur. quæ hi-

ſtoria cum haud ita multis nota ſit, neque latinis, quod ſciam, litteris prodita, referetur à me ita, ut ſcriptam in Græcorum commentariis repperi. Aiunt igitur eam initio uernæ cuiuſdam regii ancillam, ac concubinam fuiſſe. in quam cum aliquando incidiſſet rex Ninus, forma ipſius & lepore captus, amare cœpit. obſecuta regi mulier, ita eum ſibi paulatim ſtupri conſuetudine aſtrinxit: ut nihil eſſet tantum, quod aut à rege petere non auderet Semiramis, aut petenti rex auderet negare. Ergo cum aliquando inieciſſet in ſermone, teneri ſe magno cuiuſdam rei deſiderio: rexq; eam, quicquid tandem illud eſſet, aperte ac libere proferre iuſsiſſet: Cuperem, inquit, hoc mihi à te tribui, ut unum modo diem ſedere mihi liceret in ſolio tuo, & ius dicere: utq; omnes toto illo die, quemadmodum tibi faciunt, ita mihi obtemperarent. Riſit rex: & quod petebatur, conceſsit. nec mora. edicitur, ut certo quodam die omnes Semiramidi dicto audientes ſint. ita regi placere: eam illo die, regio imperio ac poteſtate præeſſe omnibus. ubi ille aduenit dies: mulier regio cultu in ſolio aſſedit. fit concurſus maximus. illa de principio, experiendi cauſſa, quædam haud magni momenti imperat: ubi ſerio omnes ſibi omnibus in rebus parere uidit, iubet ſatellitibus, ac ſtipatoribus corporis regii, ut regem ipſum comprehendant. comprehenditur. ut uinciant. uincitur. ut interficiant. interficitur. ita imperium ex diurno diuturnum efficitur. hæc eſt, quæ Babylonem muris latericiis cinxit: cuius horti illi penſiles tantam admirationem habuerunt: quæ cum equo concubuiſſe dicitur: quæ poſtremo cum filii quoque ſui concubitum petiiſſet, ab eo truci data memoratur.

Vt honorem latinis, ita Græcis ὄνειδος & κλέος ambigua uocabula eſſe. Cap. XVIII.

SIGNIFICATIONIS ambiguæ uerbum eſſe honorem, tradidit Gellius: idq; probauit his uerbis ex oratione Q. Metelli Numidici de triumpho ſuo. Qua in re quanto uniuerſi

„ uerſi me unum anteſtatis, tanto uobis, quàm mihi, maio-
„ rem iniuriam atque contumeliam facit, Quirites. & quan
„ to probi iniuriam facilius accipiunt, quàm alteri tradunt:
„ tanto ille uobis, quàm mihi, peiorem honorem habuit.
„ Nam me iniuriam ferre, uos facere uult, Quirites: ut hic
„ conqueſtio, iſtic uituperatio relinquatur. Eodem autem modo Græci quoque ὄνειδος, cum fere in infamiæ ac turpitudinis ſignificatione ponatur: non nunquam tamen pro gloria accipiunt. ut,

> Καλόν γέ μοι τοὔνειδος ἐξωνείδισας. &,
> Θήβαις κάλλιστον ὄνειδος. &,
> Καλόν γ' ὄνειδος τῷ νεωστὶ νυμφίῳ.

Sed & κλέος non nunquam in malam partem accipitur. idq́; non ex eo tantum intelligi poteſt, quòd apud Homerum ſæpe legitur καλὸν κλέος: ut ex eo coniiciamus, eſſe etiam aliquod κλέος οὐ καλὸν: Sed multo magis ex hoc Euripidi uerſu, quem apud ipſum dicit Helena.

> Οὔπω νιν Ἑλένης αἰσχρὸν ὤλεσε κλέος;

In illis autem Metelli uerbis neſcio, an illud annotare debeam: facere contumeliam, quod loquendi genus Cicero in Antonio reprehenderat, legi. ſed & apud Plautum, & apud Terentium crebra illius exempla ſunt. Neque tamen iniuria notauerat Antonium Cicero: quod uulgo creditur. nam Antonius ita dixerat, facere contumeliam, ut, facere damnum, aut facere iacturam dicimus. quo modo nunquã quiſquã, opinor, præter eum locutus reperietur.

Correctus locus ex oratione Ciceronis pro domo ſua. Cap. XIX.

VOCABVLVM, actus, pro eo quod Græci dicunt ἐνέργειαν, plane barbarum eſt, & priſcis illis temporibus, quibus Romani ſermonis integritas uiguit, inauditum. eo tamen non nullos uti uideo, & quidem eorum, qui ſe non latine modo, ſed etiam, ſi diis placet, Ciceronis more loqui putant. Decipiuntur autem præcipue corrupto quodam loco ex oratione pro domo ſua ad pontifices: quem emen-

dare

dare inſtitui: ut iſti, qui ſe è Nizolii libro germanos Cicerones eſſe credunt, errore hoc ſuo liberentur. Non enim ita locus ille legendus eſt. Omnem diu collectam uim improborum, quæ inueterata compreſſo odio atque tacito iam erumpebat in actum, tam audaces duces excepi meo corpore. Sed hoc modo, ut in antiquis libris eſſe, homines certi & fide digni affirmant. Omnē diu collectam uim improborum, quæ inueterata compreſſo odio atque tacito iam erumpebat, nacta tam audaces duces, excepi meo corpore.

Correctus locus è ſecundo de finibus. Cap. XX.

EIUSDEM generis eſt odrilicium: quæ inepta uox, & nihil plane ſignificans, ita inſedit in loco quodam è ſecundo de finibus, ut omnes prope iam libros occuparit. ita enim ibi legitur. Aſsint etiam formoſi pueri, qui miniſtrent. reſplendeat his ueſtis, argentum, odrilicium, locus ipſe. at in libris ueteribus hoc modo. Aſsint etiam formoſi pueri, qui miniſtrent. reſpondeat his ueſtis, argentum, Corinthium æs, aut Deliacum, ædificium, locus ipſe. quæ quin uera ſcriptura ſit, non eſt, cur quiſquam dubitandum putet. Itaque ipſum quoque reſplendendi uerbum mihi quidem ualde ſuſpectum eſt. nam hoc uno loco nitebantur, qui illud, ut Latinum, recipiebant. nunc autem, niſi aliquod aliud teſtimonium reperiatur: uidetur ſane ei quoque lege Papia periculi aliquid imminere. hoc igitur alii cogitabunt.

MARCI

M. ANTONII MVRETI AD HIPPOLYTVM ESTENSEM S. R. E. CARDINALEM ILLVSTRISSIMVM, VARIARVM LECTIONVM LIBER SEPTIMVS.

Sorores uxores ducere, num apud Athenienſes licuerit. Cap. I.

PERELEGANS extat Aemilii Probi ad T. Pomponium Atticum libellus, quo Græcorum imperatorum uitæ mundiſsimo ac caſtiſsimo orationis genere explicantur. eum nuper cum animi cauſſa euolueremus, in ipſa ſtatim præfatione, quiddam deptehendimus, quod ſane mirati ſumus. Negat enim, Cimoni, ſummo Athenienſium uiro, turpe fuiſſe, ſororem germanam habere in matrimonio. quippe cum ciues eius eodem uterentur inſtituto. Ego uero de Perſis & aliis quibuſdam barbaris nationibus ſæpe id legeram: de Athenienſibus nihil tale, niſi ab eo, memineram proditum eſſe. Itaque cum attentius de eo cogitare cœpiſſem, quaſiq; excutere memoriam meam, recordatus ſum loci cuiuſdam ex oratione, quam antiquiſsimus & nobiliſsimus orator Andocides aduerſus Alcibiadem habuit: qui ex diametro, ut aiunt, cum eo, quod ab Aemilio dicitur, pugnat. oſtendit enim, eã ipſam fuiſſe cauſſam, cur Cimon in exilium miſſus ſit, tanquam legum contemptor. neque quicquam ei profuiſſe, quod & ipſe Olympia uiciſſet, & pater. ueteres enim illos, non certaminũ, aut uictoriarum, ſed legum & inſtitutorum, in iudicando habuiſſe rationem. Andocidis uerba ſi quis requirit, hæc ſunt. Αναμνήσθητε δὲ καὶ τοὺς προγόνους, ὡς ἀγαθοὶ καὶ σώφρονες ἦσαν οἱ

οἵτινες ἐξωστράκισαν Κίμωνα διὰ παρανομίαν, ὅτι τῇ ἀδελφῇ τῇ ἑαυτοῦ συνῴκισε. καίτοι οὐ μόνον αὐτὸς ὀλυμπιονίκης ἦν, ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Μιλτιάδης. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ὑπελογίζοντο τὰς νίκας. οὐ γὰρ ἐκ τῶν ἀγώνων ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ἔκρινον αὐτόν. in uulgatis tamen libris Κόνωνα, non Κίμωνα legimus: quod mendum eſſe librariorũ puto. ab aliis enim omnibus Cimonem uocari uideo. Neque pigebit emendare locum quendam è libro ſexto Valerii Maximi, ubi de hoc ipſo Cimone ita ſcriptum eſt. Cimonis uero incunabula opinione ſtultitiæ fuerunt referta. eiuſdem ſtultitiæ imperia ſalutaria Athenienſes ſenſerunt. Ego autem non dubito, quin uox, ſtultitiæ, è poſteriori loco delenda ſit. Cimonis enim, non ſtultitiæ, dicit imperia Athenienſibus ſalutaria fuiſſe.

De conſuetudine Græcorum non adhibendi honeſtas mulieres ad conuiuia uirorum. Illuſtratus locus ex Eunucho Terentii: itemq́; locus Ciceronis è libro primo in Verrem. Cap. 11.

In conuiuiis liberius & hilarius fere loqui homines ſolent: neque quiſquam ita ſeuerus eſt, qui non inter uinum & epulas tum iocetur interdum ipſe, tum libenter iocantes alios audiat. fieri autem uix poteſt, quin uacuo & ſoluto animo iocantibus non nunquam parum uerecundum aliquid excidat: quodq́; ſi alibi diceretur, reprehenſione merita non careret. quocirca prudenter olim Græcorum cõſuetudo muliebrem ſexum à conuiuiis amouerat: neque ulla in uirorũ ſympoſiis accumbebat mulier, niſi quæ quiduis non audire modo, uerumetiam perpeti poſſet. uidebant enim alioqui fore, ut aut matronalem uirginalemue pudorem libertas iocantium offenderet, aut iocandi libertatem illius habita ratio retardaret. Inde igitur eſt, quòd cum apud Terentium Thraſo introduci iuſsiſſet in conuiuium Pamphilam, indignata Thais, minime, inquit, gentium. In conuiuium tu illam? quod enim ſuis integram eã

ac pudicam reddere ac reſtituere cupiebat, uix id conſe-
qui poſſe uidebatur, ſi hoc, quod poſtulabat miles, paſſa
eſſet. Ex eadem etiam conſuetudine intelligendum eſt id,
quod apud Ciceronem libro primo accuſationis legitur.
„ Poſteaquam ſatis calere res Rubrio uiſa eſt: Quæſo, in-
„ quit, Philodame, cur ad nos filiam tuam non intro uoca-
„ ri iubes? homo, qui & ſumma grauitate, & iam id ætatis,
„ & parens eſſet, obſtupuit hominis improbi dicto. inſtare
„ Rubrius. tum ille, ut aliquid reſponderet, negauit, mo-
„ ris eſſe Græcorum, ut in conuiuio uirorum accumberent
„ mulieres. hic tum alius ex alia parte. Enimuero ferendum
„ hoc non eſt. uocetur mulier. & ſimul ſeruis ſuis Rubrius,
„ ut ianuam clauderent, & ipſi ad fores aſiſterent, impe-
„ rat. Quod ubi ille intellexit, id agi, atque id parari, ut fi-
„ liæ ſuæ uis afferretur, ſeruos ſuos ad ſe uocat: his impe-
„ rat, ut ſeipſum negligant, filiam defendant. Nam quod nõ
nullos ceteroqui non ineruditos homines opinari uideo,
id tum à Philodamo pro tempore confictum eſſe: quanto-
pere in eo fallantur, uel de his, quæ ſubiiciam, nobiliſsi-
mis oratoris Iſæi, quem ueteres Demoſthenicæ in dicen-
do facultatis fontem uocarunt, uerbis cognoſci poteſt.
ita enim loquitur in oratione, qua de Pyrrhi cuiuſdam he-
reditate contenditur. *Καίτοι οὐδήπουγε ἐπὶ γαμετὰς γυναῖκας οὐδεὶς
ἂν κωμάζειν τολμήσειεν, οὐδὲ αἱ γαμεταὶ γυναῖκες ἔρχονται μετὰ τῶν ἀν-
δρῶν ἐπὶ τὰ δεῖπνα, οὐδὲ συνδειπνεῖν ἀξιοῦσι μετὰ τῶν ἀλλοτρίων, καὶ ταῦ-
τα μετὰ τῶν ἐπιτυχόντων.* Romani autem innuptas modo uir-
gines, quod quidem ſciam, à conuiuiis ãmouebant: quod
„ hæc Varronis uerba oſtendunt. Virgo de conuiuio abdica-
„ tur ideo, quòd maiores noſtri uirginis acerbæ aures Ve-
„ neris uocabulis imbui noluerunt.

Euripidis locus in Medea correctus & declaratus. Cap. III.

INTERPOSITA iuriſiurandi religio in obſeruandis con-
uentionibus homines plærunque diligentiores facit. quan-
quam enim boni uiri eſt fidem ſeruare etiam nullo eiuſmo-

di uinculo alligatam: contingere tamen uidemus, ut ſæpe cauſſam aliquam reperiant, qui ea quæ receperunt, præſtare nolunt: cum in iis quæ affirmate quaſi deo teſte promiſſa ſunt, nemo id facere, niſi plane impius, ſoleat. itaque prudenter & callide apud Euripidem Medea, cum Aegeus tutum ei apud ſe hoſpitium fore promiſiſſet: non temere tamen ei ſtatim fidem habere uult: ſed illud ipſum iureiurando ſibi confirmari petit. quod cum ille miraretur, quæreretq́; ex ea, an non ſibi fideret: ita uafra & aſtuta mulier reſpondens inducitur.

Πέποιθα. Πελίου δ' ἐχθρός ἐςί μοι δόμος,
Κρέωντε. τῦτοις δ' ὁρκίοισι μὲν ζυγεὶς,
Αγυσιν ὐ μεθῆς ἂν ἐκ γαίης ἐμέ.
Λόγοις δὲ συμβὰς, καὶ θεῶν ἀνώμοτος,
Φίλος γένοι' ἂν, κ' ἀπικηρυκεύμασιν
Οὐκ ἂν πίθοιο. τἀμὰ μὲν γὰρ ἀσθενῆ,
Τοῖς δ' ὄλβός ἐςι, καὶ δόμος τυραννικός.

qui quidem uerſus & aliquot locis deprauati uulgo leguntur, & à ſcholiaſte, mea quidem ſententia, non intelliguntur. ego igitur ita eos interpretor. Fido equidem tibi. ceterum inimica mihi eſt Peliæ domus: itemq́; Creon. τῦτοις δὲ, nempe Peliæ & Creonti: ἄγυσιν ἐμὲ ἐκ γαίης, ſi uenerint, cupientes me à finibus tuis abducere: ὐ μεθῆς ἂν, tu id nō permittes, neque me eis trades: ſiquidem iureiurando fidem mihi tuam obligaueris. At ſi nudis tantū ſermonibus mecum conueneris: (hoc enim eſt, λόγοις δὲ συμβὰς) neque deos teſtes adhibueris: tum te fortaſsis amice cum illis geres, neque ſtabis iis, quæ inter nos conuenta erunt. ea enim uocat ἐπικηρυκεύματα. addit deinde cauſſam probabilē, cur uereatur, ne ita eueniat. Cum autem uulgo legatur μεθεῖσαν, aut μεθεὶς ἂν, ubi ego legendum cenſeo, μεθῆς ἂν: & ἐνώμοτος, ubi ego, ἀνώμοτος: quantam ea res ἀμηχανίαν ſcholiaſtæ obiecerit: quamq́; longe eum à poetæ ſententia abduxerit: dicerem, ſi liberet oſtentare me in exagitandis aliorum erroribus. nunc eo ingenio ſum, ut id, quod mihi uerum uidetur, nude ac ſimpliciter proponere, ſatius ducam.

Quid

Quid interſit inter imperium patris & domini. Emendati Afranii uerſus apud Gellium. Cap. IIII.

MVLTVM intereſſe inter imperium patris & domini, longeq; alia ratione regendos eſſe liberos, alia ſeruos, multi & philoſophi & poetæ ueteres tradiderunt. nam ſeruilis quidem animus naturali quodam dominorum odio imbutus, coerceri fere, niſi malo, non poteſt. liberi, quos cũ parentibus arctiſsimo caritatis uinculo natura copulauit, officiis ſunt, & obſequio, & beneuolentia deuinciendi. ſedhabendus diligenter eſt modus. neque enim laudandi ſunt, qui ita indulgenter filios habent, ut ad omnia eorum peccata conniueant: qualis à Terentio inducitur Mitio: multoq; minus ſi qui ſe eis præbent inhoneſtarum libididum adminiſtros, &, quod ait apud Euripidem Medeæ nutrix, ἡμαρτηκόσι κύπριν συνεκκομίζουσι. Vt fugiamus enim proponuntur illa in theatris, non ut imitemur:

Omnes parentes Libane liberis ſuis,
Obſequelam facient, qui auſcultabunt mihi:
Quippe qui mage amico utantur gnato, & beneuolo.
Atque ego me id facere ſtudeo: uolo amari à meis.
Volo mei patris me ſimilem, qui, cauſſa mea,
Nauclerio ipſe ornatu per fallaciam,
Quam amabam abduxit à lænone mulierem.
Neque puduit eum id ætatis ſycophantias
Struere, & beneficiis me emere gnatum ſuum ſibi.
Eos me decretumſt perſequi mores patris.
Nam me hodie orauit Argyrippus filius,
Amanti ut facerem argenti copiam ſibi.
Et id ego percupio obſequi gnato meo.
Volo amori obſecutum illius. uolo amet me patrẽ.

Flagitioſa quidem illa ſunt, & à paterna lenitate nimium quantum abhorrentia. an uero ſi quis pater filium aut brachio, aut crure, aut aliqua corporis parte debilitet, inutilemq; reddat, teter & immanis habeatur: qui animum, quo

nihil

nihil eſt diuinius, detorquebit, deprauabit, corrumpet, hunc lenem, atque indulgentem putemus? ego uero immitem potius, & crudelem nominauerim. non hercle minus, quàm ſi deſipienti ac deliranti, & mentis uitio mortiferum uenenum petenti pro cibo, præbeat, eiq́; ſe nihil negare poſſe dicat. Satis ſit errantes admonere, & admiſta blanditiis ſeueritate in uiam reducere, lapſos erigere, ignoſcere: non ſæuire, non domo excludere, non in manicis & compedibus habere: præcipitare quidem labantes, & ſuapte ſponte ruentes in exitium impellere, non comitatis eſt, neque clementiæ, ſed crudelitatis, & dementiæ: neque hoc qui faciunt, benigni patres, ſed importuniſsimi filiorum ſuorum hoſtes ſunt iudicandi. Pari quoque propemodum in uitio ſunt, qui ad illam ſummã ueritatis normam exigere omnia, quæ à liberis fiunt, uolunt: neque fas putant, inconſultam illam & improuidam ætatem uſquam offendere, & illectam blanditiis uoluptatum à rationis præſcripto deflectere: cum ſenes quoque ipſos, quibus multo facilius eſt domitas & compreſſas libidines habere, non nunquam tamen abripi earum æſtu, neque ὀρθὰν τὰν ναῦν perpetuo tenere poſſe uideamus. Illi ergo ſuperiores à filiis pro amore contemptum ferunt. nunquam enim contemptũ cognita nequitia effugit. hi, quibus naturæ lege, uita ipſa cariores eſſe debuerant, eis inuiſos ſe, odioſosq́; reddunt: & illud conſequuntur, ut filii paternæ uitæ finem, ſuæ principium putent fore. Iam qui ne liberis quidem carus ſit, eum conſentaneum eſt, ne ceteræ quidem familiæ carum eſſe. Cui autem dulce quicquam eſſe posſit in uita, qui ſe uiuere tota ſua domo norit inuita?

Θάνοιμ᾽ ἄν, εἴ με πάντες εὔχονται θανεῖν. ait ille. non male. nam quid miſerius, quàm ita uiuere, ut neminem uideas, qui te ſaluum uelit? quod conſequuntur illi, ut dixi, qui metu potius, quàm reuerentia quadam, filios in officio continendos putant. Itaque præclare Afranius:

Horumce parentum eſt uita bilis liberis,
Qui malunt metui, quàm uereri ſe à ſuis.

cuius uerſus eo libentius adduxi, ut emendarem. apud Gellium

Gelliū enim mirabiliter deprauati leguntur. Quare neque exultanti iuuenū libidini frena laxanda ſunt: neque ferox ætas duriore, quàm par eſt, imperio magis etiam exaſperanda: ſed ea utendum dexteritate, ut ii qui reprehendun tur ipſi, non odio ſui, ſed amore potius & beneuolentiâ id fieri ſentiant: omninoq; ita temperanda omnia, ut & ab odio ſeueritatem comitas uindicet, & à contemptu ſeueritas comitatem.

Emendatus Varronis locus, qui citatur à Nonio. Cap. V.

Asse uinum: aſſe pulmentarium. ſed eas, quò natura aurigatur, non neceſsitudo. Ita plane citantur hæc uerba Varronis à Nonio: niſi quòd librariorum uitio, ſedeas coniunctè legitur pro, ſed eas. Mirum eſt autem, Victorium, qui hæc uerba diligenter conſiderauit, eorumq; ſen tentiam ſatis commode expoſuit, non uidiſſe, magnum in eis adhuc hærere uitium, idq; tale, ut ſentētiam plane abſurdam & ineptam efficiat. nam quid eſt tandem, quò natura aurigatur, non neceſsitudo? aut quò aurigatur natura, niſi quò etiam neceſsitudo? puto autem tres primas litteras ultimæ uocis ab aliquo librario ſine cauſſa geminatas eſſe, hoc modo: nec neceſsitudo. deinde illud, nec, mutatum eſſe ab aliis in, non. ut plane ita legendum ſit. „ Aſſe uinum: aſſe pulmentarium. ſed eas, quò naturæ aurigatur neceſsitudo.

Ab igne ad uitam crebro tralatas eſſe multas ab antiquis ſcriptoribus uoces. Cap. VI.

Igneae naturæ eſſe animum, plærique ueteres crediderunt. adducebantur autem in eam opinionem, quòd calore foueri, ac uegetari omnia uiderent: tum quòd frigere cadauera: unde & frigidā uitai pauſam dixit Lucretius. Sed & mouetur per ſe ignis, & paſcitur: quæ certo quodam modo propria animalium ſunt. ergo ex ea opinione multa

re tum corporis, tum fortunæ bona: cauſſam ſtatim addidit, cur utraque neceſſaria eſſent. nam & niſi qui proſpera utatur ualetudine, integriſq; ſit corporis uiribus, is ut ἀπαθὴς ſit, fieri prorſus non poteſt: & cui parum amica fortuna ſit, neque uacare moleſtiis poterit, neque diu uiuere. multa enim fortuito obiici poſſunt, quæ partim magnas & graues moleſtias afferant, partim etiam uitæ ſpatium contrahant. hoc eſt igitur quod ait, ἄνευ τύχης οὔτε ἄλυπον, οὔτε πολυχρόνιον διαμένειν οἷόν τε εἶναι. Eodem prope modo memini correctum olim eſſe ab Io. Aurato, homine doctiſſimo, mihiq; amiciſsimo, uerſum quendam Callimachi ex hymno in Apollinem: qui cum uulgo ita legatur:

Οὐδ᾽ ὁ χορὸς τὸν φοῖβον ἐφ᾽ ἓν μόνον ἦμαρ ἀείσει.
Ἔστι γὰρ εὔυμνός τις. ἂν οὐ ῥέα φοῖβον ἀείδει.

legendus eſt, ut is, quem modo dixi, uir erudítiſsimus admonuit, hoc modo.

Ἔστι γὰρ εὔυμνος. τίς ἂν οὐ ῥέα φοῖβον ἀείδοι;

hoc enim dicit poeta, neminem eſſe uſque eò rudem & indiſertum, cui non facillimum ſit laudare Apollinem. nam ita multa in eo laudanda eſſe, ut nemini, ne infantiſsimo quidem, qui eum celebrare inſtituerit, deeſſe poſſit oratio.

Conatus emendandi duos locos è tertio libro Ariſtotelis de arte dicendi. Cap. VIII.

SVMMVM ſtudium adhibere debent, quicunque aliquid dicendo perſuadere meditantur, in ipſo dicendi artificio occultando & obtegendo. natura enim comparatum eſt, ut facilius aſſentiamur iis, qui ita uti naturæ impetus fert, loqui uidentur, quàm illis, à quibus naturalem illum curſum arte quadam inflecti opinamur. etenim ueritatis, ut ait Euripides, ſimplex eſt oratio. quo fit, ut quicunque ab illa naturali ſimplicitate diſcedunt, ueniant nobis in ſuſpicionem, quaſi decipere nos, ac circumſcribere moliantur. Sapienter igitur à dicendi magiſtris præcipitur, ſummam artem in arte diſsimulanda ſitam eſſe. quod Ariſtote-

les libro tertio his uerbis complexus eſt. Διὸ δεῖ λανθάνειν, ποιοῦντας. καὶ μὴ δοκεῖν λέγειν πεπλασμένως, ἀλλὰ πεφυκότως. τοῦτο γὰρ πιθανόν. ἐκεῖνο δὲ τοὐναντίον. ὡς γὰρ πρὸς ἐπιβουλεύοντα διαβάλλονται. Quæ uerba exponens optimus interpretum, ait, uerbum διαβάλλονται alio quodam modo accipi, quàm plærunque ſoleat. cum enim διαβάλλεσθαι uſitate dicatur pro eo quod eſt criminari, aut calumniari, hic ualere idem, quod male animo affectos eſſe. ego autem, quod bona ipſius uenia dictum ſit, nunquam id uerbum eam uim habere arbitror: neque ſane eo loco quem ipſe ex Plutarcho protulit, declarationem illam ullo modo confirmari puto. potius autem crediderim, erratum eſſe à librariis, qui διαβάλλονται ſcripſerint, cum ſcribendum eſſet διαλαβοῦνται. ac ne illud quidem pigebit admonere: paulo ſupra eum quem modo recitauimus, locum, ubi in uulgatis libris legitur, ἐν δὲ τοῖς ψιλοῖς λόγοις πολλῷ ἐλάττοσιν, mihi quidem legendum uideri, ἐν δὲ τοῖς ψιλοῖς λόγοις πολλῷ ἐλάττω εἰσίν. ipſa enim orationis ἀκολουθία, niſi ualde fallor, aliter conſtare non poteſt.

Illuſtratus locus è primo Topicorum Ariſtotelis. Cap. IX.

QVODAM loco è primo Topicorum Ariſtotelis, uis particulæ πρὸς, non ſatis è latinis interpretibus percipi poteſt: ubi ſic philoſophus loquitur. Μὴ λανθανέτω δ' ἡμᾶς, ὅτι τὰ πρὸς τὸ ἴδιον, καὶ τὸ γένος, καὶ τὸ συμβεβηκὸς πάντα λεγόμενα, καὶ πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἁρμόσει λέγεσθαι. Non enim uertendum eſt, ita ut illi faciunt, ad proprium, ad genus, ad euentum, ad definitiones: ſed, aduerſus. Hoc enim docet philoſophus: quæ argumenta afferri ſolent ad docendum aliquid non eſſe alicuius rei proprium, aut euentum, aut genus, eadem ualere aduerſus definitiones. Nam ut, ſi quid non reciprocatur, proprium non eſt, ita neque definitio. & ſi doceatur, genus non eſſe id, quod in definitione pro genere poſitum eſt: ipſa quoque definitio perimetur. quinetiam ſi quid oſtendatur eorum quæ ad definiendum adhibita ſunt, μὴ ὑπάρχειν, tolletur definitio: cum in tollendis etiam euentis

tis eadem ratio ualeat. Eſt autem ita dictum πρὸς, ut in illis, πρὸς Λεπτίνην, πρὸς τὴν Φιλίππου ἐπιστολήν, & ſimilibus. Sic & libro ſecundo τὰ πρὸς τὴν θέσιν uocauit ea, quæ ad oppugnandam θέσιν ualerent.

Correctus & illuſtratus locus è ſecundo Topicorum. Cap. X.

SIQVANDO theſis nobis aliqua impugnanda ſit, quæ ſterilis, ut ita dicam, & ieiuna ſit, neque magnum ullum habeat campum, in quo excurrere poſſit oratio: qua ratione huic incommodo occurrere ac mederi debeamus, copioſe Ariſtoteles libro ſecundo Topicorum docet. inter cetera autem quæ ponit apta & accommodata ad orationem in planum ac patentem locum ex illis anguſtiis educẽdam, uafrum quoddam & callidum artificium detegit, quo ſophiſtæ uti ſolerent: ob idq; locum illum ſophiſticum uocat. τόπος enim plane, non τρόπος, eo loco legendum uidetur. id erat huiuſmodi. habebant ſophiſtæ meditatos ac paratos multos diuerſis de rebus communes locos. in iis & ornamentorum & argumentorum omni genere abundabant. ergo ſi forte in ſuis illis ἐπιδείξεσι, quæſtio inciderat quæpiam, ad quam ipſi tractandam minus inſtructi forent, quacunque uia poterant, abducebant diſputationem à re propoſita ad unum aliquem è locis illis communibus, in eoq; poſtea ſeſe iactabant. Id quatuor modis fieri poteſt. quorum priores duo neminem dedecent: tertius habet aliquid ſophiſticum: ideoq; parce ac modice eo utendum. quartus autem continet apertam ſignificationem impudentiæ. quare totus ſophiſtis relinquendus eſt. Primus modus eſt, cum eorum quæ à nobis ſumuntur ad euertendam theſin, aliquid negatur ab aduerſario. ita autem res fert, ut ad id ipſum, quod negatur, tractandum inſtructiores ſimus, quàm ad eam, cuius cauſſa id ſumptum erat, quæſtionem. tunc enim licebit, diis hominibusq; approbantibus, quanta maxima poterimus orationis ubertate ac copia uerſari in eo confirmando quod negatur. Exempli

cauſſa. finge, diſputari inter duos de ſummo bono: quorum unus in uoluptate illud ponendum eſſe defendat: alter eam ſententiam impugnet. hunc autem ponamus, non ualde tritum eſſe in ea parte philoſophiæ, quæ format mores: ſed in phyſicis egregie exercitatum. nempe igitur ad propoſitam quæſtionem, quæ ethica eſt, non poterit ei magna uis argumentorum ſuppetere. quòd ſi quid phyſicum ageretur, haberet, ubi facultatem oſtentaret ſuam. accingit ſe tamen ad diſputationem: in eamq; ingreditur hoc modo. Motionem omnem imperfectum quiddam eſſe. quare uoluptatem, cum motio ſit, eſſe etiam imperfectum quiddam: neque dignandum ſummi boni nomine. Neget ille alter, quod prioris ſyllogiſmi initio ſumptum eſt. omnem uidelicet motionem eſſe imperfectam. quis inficiari audeat, uoluptatem impugnanti licere, traferre orationem ad demonſtrandum id, quod negatum eſt? pandet igitur uela, & emerſus ex illo, in quo deprehenſus erat, fretu, in explicanda ui ac natura motionis, pleno mari feretur. quippe. eſt enim ea tractatio Phyſicorum. Altera ratio his uerbis ab Ariſtotele exponitur. *ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ἐπαγωγὴν πρός τι διὰ τοῦ κειμένου ποιησαμένου, ἀναιρεῖν ἐπιχειρῇ. τούτου γὰρ ἀναιρεθέντος, καὶ τὸ προκείμενον ἀναιρεῖται.* quæ uerba magnum negocium faceſſerunt Alexandro. ita enim ſane uocemus eruditum illum interpretem ſi non ſuo, at uſitato tamen nomine. cuius quæ hoc loco ſit *ἀμηχανία*, uidere eſt. ego autem, cum ab eo diſſentiam, non conſtitui ſententiam ipſius referre. petant eam è libro, qui uolent. meam proponam: ut, cui placuerit, eam ſequatur. Primum igitur Ariſtotelis uerba ita legenda cenſeo. *ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ἀπαγωγὴν πρός τι διὰ τοῦ προκειμένου ποιησάμενος, ἀναιρεῖν ἐπιχειρῇ. τούτου γὰρ ἀναιρεθέντος, καὶ τὸ προκείμενον ἀναιρεῖται.* In quo, ne quis forte aliter putet, profiteor, me unã tantũ litterã ex me mutare eſſe auſum. nam quòd pro, *ἐπαγωγὴν*, ſcripſi, *ἀπαγωγὴν*, coniectura ductus, ut uerum fatear, feci. *προκειμένου*, ubi uulgo legitur *κειμένου*, apud Alexandrum repperi. idq; melius uiſum eſt, propter id, quod ſequitur: *καὶ τὸ προκείμενον ἀναιρεῖται. ποιησάμενος*, pro *ποιησαμένου*, antiqua ſcriptura.

ptura eſt. ut apparet ex eodem Græco interprete. unam autem litteram mutare, non nimis improbum, neque inuerecundum eſſe arbitror. Nunc dicam, quam ſubeſſe his uerbis ſententiam putem. In illa ſuperiori ratione, abducebatur diſputatio ad antecedentia: hic ad conſequentia abducitur. ait enim, ſi non ſatis multa nobis occurrant argumenta, quæ propriè pertineant ad labefactandam theſin: uidendum eſſe, num quid ex ea conſequatur, quod multis argumentis impugnare poſsimus. licebit enim eò traducere diſputationem: cum, ſi quid alicui conſequens eſt, euerſo eo, id quoque unde conſequitur corruat. Exẽpli gratia. ſi quis diſputet aduerſus eos, qui animos cum corporibus interire cenſent: & oſtendat, eo, quod illi uolunt, poſito, omnem cultum diuinum, atque omnem religionem funditus ſublatum iri. Deinde nactus dicendi cãpum, oſtendat, quanta confuſio ac perturbatio omnium rerum, quanta generis humani miſeria & infelicitas conſecutura ſit, ſublata religione. quæ ſi uel cogitatu horrenda ſunt: exterminanda quoque eſt è mentibus hominum opinio illa, quæ animos mortales facit. eodem modo licebit, diſſerentem aduerſus neceſsitatem fati, oſtendere, ſi ea ſit, ſuperuacaneas eſſe leges: tum diſputare ample ac copioſe de legum dignitate, ac præſtãtia: & quantopere ſint neceſſariæ: utpote quibus, tanquam neruis, hominum ſocietas deuincta teneatur. Hanc ego germanam eſſe Ariſtotelis ſententiam exiſtimo: eamq́; facile ex ipſius uerbis elici, ad eum, quem dixi, modum emendatis. Tertius modus eſt, cum uidetur quidem is, qui diſputationem aliò deriuat, neceſſario id facere: neque tamẽ facit. ut ſi quis diſputaturus de motibus animi: repetat ſermonis principia ab iis, quæ de motu apud Phyſicos diſputantur. uidebitur enim auditoribus non acutiſsimis aliquid, quod ad rem faciat, dicere: cum de motu utrobique agatur. ac tũ maxime, ſi aduerſarius eorum aliquid negauerit. Illud autem præteriens admonebo: in hoc loco explicando, ubi apud Ariſtotelem legitur, εἴτε ἀπὸ ἐπαγωγῆς ἐνδόξου, mihi legendum uideri, εἴτε ἀπαγωγῆς ἐνδόξου. Quartus modus eſt,

qui

qui neque neceſsitatem, neque neceſsitatis ſimilitudinem habet ullam. quale ſit, ſi τῷ ἀντιπάλῳ inter diſputandum exciderit ſolœciſmus, aut falſa hiſtoria, aut aliquid tale: & tu in eo eum urgeas.

Emendati loci aliquot è libello Q. Ciceronis de petitione conſulatus. Cap. XI.

Nunc, quia non omnes eadem iuuant: eſtq́; , κατ' ἐκεῖνο τὸ Ευριπίδειον, μεταβολὴ πάντων γλυκὺ, omittamus pauliſper Ariſtotelem: & alios leuioris operæ ſcriptores, quoad poſſumus, adiuuemus. Eſt autem in omni re laudabili atque honeſta, etiam non conſecuta operis effectione, uoluntatis laudanda propenſio. ac quoniam M. Tullii libros à mendis iam aliquot uindicauimus: uoluimus quidem certe: Q. etiam Tullio eius fratri præſtemus idem officium: & quem illius unicum habemus de petitione conſulatus cōmentariolum accuratisſime atque artificioſisſime ſcriptū, operæ aliquid in eo purgando ſumamus. Igitur ex ipſo quidem limine ac ueſtibulo mendum unum ſuſtulimus iam, iis in ſcholiis, quæ anno in Propertium edidimus. cum enim uulgo ita legatur. Etſi tibi omnia ſuppetunt, quæ conſequi ingenio, aut uſu homines, aut diligentia poſſunt: docuimus, uocem, homines, temere additam, & illud, conſequi, παθητικῶς poſitum eſſe. paulo poſt autem ubi fratris amicitias generatim enumerat: ita legitur. Deinde & amicorum multitudo, & genera appareant. habes enim ea, quæ noui habuerunt: omnes fere publicanos, totum fere equeſtrem ordinem, multa præterea municipia, & cetera. quo loco, quin iſti παντολέτορες, qui præclaras ſuas gloſſas ubique inferciebant, uerbum, habuerunt, de ſuo addiderint, neminem, conſiderata re, dubitaturum opinor. Nam qui tādem illa noui habuerant? aut quid magni erat, ea habere Ciceronem, quæ noui habuiſſent? Noui igitur, priore ſyllaba producta legendum eſt: ut ſit: ἔχεις γὰρ ἃ ἐγῷδα: non autem, ἔχεις γὰρ ἃ εἶχον οἱ νέοι. leuiuſculum hoc eſt, quod dicturus ſum: ſed dicam tamen. nulla eſt enim tam

parua

parua macula, quàm, non pulchrum ſit, è bonis libris eluere. ubi ergò eſt, Iam P. Galbam, & L. Caſsium: pro, Iam, legendum puto, Nam. Illud grauius. quòd cum expoſuiſſet multas cauſſas, ob quas Antonium Cicero pro nihilo putare deberet: de Catilina ingrediens loqui, ita ſcribit. Alter uero, dii boni, quo ſplendore eſt? primum nobilitate eadem. num maiore? non: ſed uirtute. Iidem autem illi ſtercorei gloſſographi, quos gloſsis ſuis aliquid aliud facere, non libros contaminare oportebat: ad illa uerba, Primum nobilitate eadem, auctarium addiderunt, qua Catilina: atque ita fuere bardi, ut non animaduerterent, de ipſo Catilina ſermonem eſſe. Nam illa, quæ ſequuntur, Quamobrem qui inanius umbram ſuam metuit, corrupta eſſe uideo: quo modo emendari debeant, non uideo. Venit mihi quidem in mentem aliquid: ſed nihil ſatis firmi. nemo autem, qui præſtat, quod poteſt, quòd quædam non poſsit, reprehendendus eſt.

Ex eodem libello emendati aliquot loci. Cap. XII.

NON eos modo, qui corruptos præſtantium ſcriptorum locos emendant, præclare operam ſuam ponere arbitror: uerum illos quoque, qui, cum aliud nihil poſſunt, eos indicant. proponunt enim hominibus ingenioſis, & copioſa ueterum codicum ſupellectile inſtructis, materiam, in qua ſe exerceant: eosq́; excitant ad aliquid excogitandũ. quod nunc faciam: locumq́; indicabo, ex eodem illo libello, qui ſine dubio corruptus eſt. quomodo corrigi debeat, diuinabit fortasſis alius. Deinde ut quiſque opti-
„ mus, ac maxime domeſticus, ut is amet, quiſque fideliſ-
„ ſimum eſſe te cupiat, ualde elaborandum puto: tum ut
„ tribules, ut uicini, ut clientes, ut denique liberti, poſtre
„ mo etiam ſeruitus. Huius periodi prima pars ita deformata eſt, ut, quid ſibi uelit, ſuſpicari potius, quàm intelligere, liceat. in extremo autem, ubi eſt, ſeruitus, legen-
„ dum cenſeo, ſerui tui. Sequitur. Nam fere omnis ſermo ad

„ ad forenſem famam à domeſticis emanat auctoribus. quæ
uerba ut integra & incorrupta ſunt, ita deprauata & male
„ diſtincta, quæ ſequuntur. Deinde inſtituendi ſunt cuiuſ-
„ cunque generis amici ad ſpeciem hominis illuſtris hono-
„ re ac nomine: qui etiam ſi ſuffragandi ſtudia non nauant,
„ tamen afferunt petitori aliquid dignitatis ad iuſtitiam ob-
„ tinendam. Magiſtratus, ex quibus maxime conſules, de-
„ inde tribunos plebis ad conficieudum centurias homines
„ excellenti gratia, qui tribuent centuriam, & cetera. Spe-
ro, omnes homines mihi aſſenſuros, nullam omnino ido-
neam ſententiam ex iis uerbis extundi poſſe. Ego autem
puto eum facere tria genera amicorum: unum, ad ſpeciē:
alterum, ad iuſtitiam obtinendam: ſi quis forte competi-
torum malis artibus eum deiicere moliatur: tertium, ad
conficiendum centurias. ac, ne longum faciam, ita legen
dum cenſeo. Deinde inſtituendi ſunt cuiuſque generis a-
„ mici. Ad ſpeciem, homines illuſtres honore ac nomine:
„ qui etiam ſi ſuffragandi ſtudia non nauant, tamen afferunt
„ petitori aliquid dignitatis. Ad iuſtitiam obtinendam, ma
„ giſtratus: ex quibus maxime conſules, deinde tribuni ple
„ bis. Ad conficiendum centurias, homines excellenti gra
tia. Illud autem, Qui tribuent centuriam, alterius perio-
di principium eſt. quæ ne ipſa quidem uitio uacat. Haud
„ ita multo infra, in eodem libello ita legitur. Et omnino,
„ quoniam eo genere amicitiarum petitio tua maxime ini-
„ tiata eſt, quod cauſſarum defenſionibus adeptus es, &c.
Ego pro, initiata libenter legerim, innixa. Paulo poſt.
„ Et quemadmodum memini, quòd nulla in re illis unquam
„ moleſtus fuiſti, ſic cura, ut intelligant, omnia te, quæ ab
„ illis tibi deberi putaris, ad hoc tempus reſeruaſſe. Sed
quis eſt, qui cum illas ſermonis ſordes uidet, Memini,
„ quòd nulla in re fuiſti moleſtus illis, non clamet, δότε μοι
λεκάνην? Vox, illis, abeſt à quibuſdā olim impreſſis libris.
unde mihi ueriſimile fit, ita legi debere. Et quemadmodū
„ nemini ulla in re unquam moleſtus fuiſti, &c.

Ex eodem libello emendati aliquot loci. Cap. XIII.

PRESERTIM cum id tibi caſus afferat, uti tecũ petant, quo-
„ rum amicitia aut contemnenda, aut fugienda ſit. ex eodem illo commentariolo ſunt hæc: in quibus libentius legerim, Vt ii tecum petant. at hoc nõ magni momenti eſt. Illud paulo grauius: quòd, rem honeſtam, ſcripſerũt, ubi ſine dubio ſcribere oportuerat, honeſtatem. Quis enim
„ non offendatur, hæc legens? Hæc tu plane ab iis poſtulato,
„ ut, quoniam nulla impenſa per te alii rem honeſtam, alii
„ ſalutem ac fortunas omnes obtinuerunt: &c. Honeſtatẽ autem dicit dignitatem & exiſtimationem. Aſſentior etiã homini eruditiſsimo Dionyſio Lambino, qui ignoratione antiqui uerbi locum hunc ex eodem libro deprauatum
„ iudicat. Nam cum id petitur, quod honeſte, aut ſine detri
„ mento noſtro promittere nõ poſſumus: quomodo ſi quis
„ roget, ut contra amicum aliquam cauſam recipiamus: bel
„ le negandum eſt: ut oſtendas neceſsitudinem: demõſtres,
„ quàm moleſte feras: aliis te id rebus exacturum eſſe perſuadeas. neque enim cenſet ille, ibi legi debere, Exacturum: ſed, Exſarturum. idemq; ita legit uerſus illos ex Heauton timorumeno:

Ancillas, ſeruos: niſi eos, qui, opere ruſtico
Faciundo, facile uictum exſarcirent ſuum.

unum etiam locum Q. Ciceronis corrigam: qui in optimis omnium Manutianis libris aſteriſco notatus eſt: deinde aliò me conuertam. Ita ergo ibi legitur. Preſertim cum
„ multo magis iraſcantur iis qui negent, quàm iis, quem ui
„ deant ea cauſſa impeditum, ut facere quod promiſit cu-
„ piat, ſi ullo modo poſsit. Legendum autem uidetur, Quã ei, quem uideant, &c. Errorem obiecit obſoleta iam ſcribendi ratio. Eii enim ſcribebant, pro, ei: & reii pro rei. & de eodem genere cetera ad eundem modum.

Quod apud Ciceronem in epiſtolis ad Atticum legitur, ἐν αἰνιγμοῖς unde ſumptum ſit. Cap. XIIII.

Notum eſt, Ciceronem in ueteribus utriuſque linguæ poetis lectitandis multum fuiſſe: crebroq; eorum modo integros, modo dimidiatos uerſus, modo etiam leuiter immutatos ſcriptis ſuis immiſcuiſſe: quin & non nunquam unam aut alteram uocem ab iis ſumptam uſurpaſſe, quæ tamen facile ab hominibus in eodem ſtudio tritis agnoſceretur. Tale eſt, quod in epiſtola quadam ad Atticum poſuit, ἐν αἰνιγμοῖσι. Cum enim diceret, ſe, ſi perfidelem haberet tabellarium, omnia de rep. ſcripturum plane: ſin aliter eſſet: ſubobſcure quidem: ſed tamen, ut Atticum facile intelle-
„ cturum confideret: In iis, inquit, epiſtolis me Lælium, te
„ Furium faciam. cetera erunt ἐν αἰνιγμοῖσι. Sumpſiſſe autem hoc uidetur ex Euripide: apud quem in Rheſo ita loquitur chorus.

Τὰ δ᾽ οὐκ ἐν αἰνιγμοῖσι σημαίνει κακά.
Σαφῶς γὰρ αὐδᾷ συμμάχους ὀλωλότας.

Prouerbium quoddam, quo Cicero de ſenectute uſus eſt, ex Euripide ſumptum eſſe. Cap. XV.

Principium libri de ſenectute è primo Platonis πολιτειῶν prope ad uerbum conuerſum eſſe, nemo paulum modo humanior neſcit. ſed quod ibi dicentem facit Scipionem de quibuſdam ſenibus, quibus ita odioſa ſenectus eſſet, ut onus ſe Aetna grauius dicerent ſuſtinere: id unde ſumptum ſit, à nemine, quod ſciam, proditum eſt. Eruditus ſane uir, ac multæ lectionis, qui tot millia παροιμιῶν unum in corpus contulit, hoc non uidit. Eſt autem ex Euripide: apud quem Ἡρακλεῖ μαινομένῳ chorus, qui è ſenibus conſtat, iuuentutem quidem celebrat ac prædicat: malam

Iam uero, ut ueteres loquebantur, ætatem miris modis exagitat, eiq́; multa mala precatur. inter cetera autem, eam dicit onus eſſe Aetna grauius, quo perpetuo prematur ſenum caput. Verſus hi ſunt: qui tamen uulgo aliter leguntur. ſed ego ita legendos puto.

ἁ νεότας μοι φίλον.
τὸ δὲ γῆρας ἄχθος αἰεὶ
βαρύτερον Αἴτνας σκοπέλων
ἐπὶ κρατὶ κεῖται.

Sed & apud Plautum non raro ita ſenes de ætate ſua, ut de graui aliquo ac ponderoſo onere, loquuntur.

Vt Cicero dixit, conficere famam, ita Græce dici ποιεῖν ὄνομα. Cap. XVI.

IN dialogo de claris oratoribus ita de Catulo loquitur Bru-
„ tus. Catulus erat ille quidem minime indoctus, ut à te pau-
„ lo eſt ante dictum: ſed tamen ſuauitas uocis & lenis appel-
„ latio litterarum bene loquendi famam confecerat. Videtur autem hoc loquendi genus, quo res quæpiam alicui famam conficere dicitur, à Græcis manaſſe. Socrates quidem certe apud Platonem in apologia eo utitur. cum enim dixiſſet, mirum non nullis uideri poſſe, ſi nulla in re ceteris antecellebat, quid tandem ipſi tantam famam, tantamq́; inuidiam conciliare potuiſſet: Ego uero, inquit, conabor demonſtrare uobis, quid mihi & famam & calumniam confecerit. Verba, quibus hoc dicit, hæc ſunt. κἀγὼ ὑμῖν πειράσομαι ἀποδεῖξαι, τί ποτ᾽ ἐςὶ τῦτο, ὅ ἐμοὶ πεποίηκε τό, τε ὄνομα, καὶ τὴν διαβολήν.

Quod Theopompus de Lacedæmoniis dixit, idem de fortuna quoque merito dici poſſe. Cap. XVII.

EVOLVEBAM nuper Theodori cuiuſdam Metochitæ librum, cuius mihi copiam fecerat, homo cum philoſophiæ ac Theologiæ ſcientia præſtans, tum ita comis, atque ama

bilis, ut eum ipſæ ſuis manibus Gratiæ finxiſſe ac compoſuiſſe uideantur, Sixtus Medices Dominicanus. continet autem liber ille centum uiginti non ſane cõtemnendas uariis de rebus diſputationes Græco ſermone conſcriptas: quarũ in una repperimus hæc quæ ſubiiciemus in fortunæ inſtabilitatem atque inconſtantiam non inurbane, neque illepide dicta: quæ nobis cauſſa fuit, cur ea hoc loco proponeremus. Theopompus hiſtoricus aculeata Lacedæmonios oratione perſtringens, improbarum eos mulierum cauponam exercentium ſimiles eſſe dicebat. quæ hoſpitibus ad ſe diuertentibus uinum initio & guſtatu ſuaue, & uſu ſalubre præbent, callide id aſtuteq; facientes, ut argentum ab eis eliciant. poſtea uero aliud infundunt uile, & corruptum, & acidum, eoq; ipſos uti cogunt. Sic enim & Lacedæmonios initio eius belli quod aduerſus Atheniẽſes geſſerunt, callide feciſſe, ut ceteros Græcos, tanquam ſuauiſsimo poculo oblato, allicerent; cum quaſi tabellis publice propoſitis profiterentur, ac promulgarent, cupere ſe Græciam à dominatu Athenienſium uindicare. poſt autem eis amariſsima & inſuauiſsima pocnla miſcuiſſe, refertæ undique moleſtiis uitæ, & negociorum acerbiſsimos dolores inurentium: cũ præficerent ciuitatibus Xuiros, & præſides importuniſsimos, qui eas tyrannico imperio premerent, agerentq; ea quæ aſperrima perpeſſu, planeq; intolerabilia eſſent. Sed enim quod Theopompus de Lacedæmoniis dicebat, id meo quidem iudicio de hominum fortuna conuenientius dici poteſt. quæ quidem multis initio obuiam ſeſe ferens, miris eos ad ſe blanditiis allicit, tum inani præſentium ſucceſſuum lætitia complens, tum ſpe ita ſemper in poſterum fore. ubi autem inhiantes ſibi homines ſua leuitate in altum ſuſtulit, ſæpe eis, præter opinionem maximas exhibet difficultates. nonnunquam etiam illos, qui, futura non proſpicientes, magnos ſpiritus, ipſius inflati fauore, conceperant, deſerit: non aliter, quàm doloſus quiſpiam, & perfidus itineris comes, qui quibus maxime in locis ſocietate, & uiribus, & mutua defenſione opus eſt, ibi potiſsimum fugiens confiſum ſibi

comitem

comitem derelinquit. Ita fere Theodorus: cuius liber cũ adhuc diuulgatus non ſit, iudicaui, ſi hæc ex eo pauca deſcriberem, non malam me à ſtudioſis gratiam initurum.

Ciceronis è Lucullo correctus & declaratus locus. Cap. XVIII.

EXPERIRI libet, ecquid opera mea corrigi poſſit locus quidam è Ciceronis Lucullo, quem, cum deprauatum eſſe conſtaret, extiterunt etiam alii, qui emẽdare uellent: ſed eos, quod petebant, aſſecutos non puto. habetur autem ibi ſermo de iis, qui ab ineunte adoleſcentia ita ſe alicui diſciplinæ philoſophorum addixerant, ut eius omnia placita ac decreta ſequerentur: & ut Vlyſſes Homericus ait, ſolum Tireſiam apud inferos ſapere, ceteros σκιὰς ἀΐσσειν, ita ipſi, qui ex eadem eſſent hæreſi, iis ueritatem patere ſolis, ceteros omnis uagari temere, & huc illuc à uero auios ferri iudicarent. negat autem id eos ſtatuere potuiſſe: non enim aliorum cognouiſſe rationes: ut, omnibus diligenter examinatis ac perpenſis, conſtituerent, qua tandem una cunctæ aliæ præponderarentur. Scitum autem eſt illud, ſiue ἡσιόδειον eſt, ſiue, ut creditur, ψευδησιόδειον. Μηδὲ δίκην δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς. id igitur non feciſſe ipſos: ſed infirmiſsimo tempore ætatis, aut obſecutos amico cuidam, aut una alicuius, quem primum audiiſſent, oratione captos, de rebus incognitis iudicaſſe, & ad quancũque diſciplinam quaſi tempeſtate delati eſſent, ad eam tanquam ad ſaxum, adhæſiſſe. Porro eandem ſtultitiam eleganter exagitauit Lucianus in dialogo qui περὶ αἱρέσεων inſcribitur. Sed Cicero (eius enim cauſſa hæc ſuſcepta & inſtituta oratio eſt) ita hac de re loquitur. Nã quod dicunt,
„ omnia ſe credere ei, quem iudicent fuiſſe ſapientem: pro-
„ barem, ſi idipſum rudes & indocti iudicare potuiſſent. ſta-
„ tuere enim, qui ſit ſapiens, uel maxime uidetur eſſe ſapien-
„ tis. ſed ut potuerunt, omnibus rebus auditis, cognitis e-
„ tiam reliquorum ſententiis, iudicauerunt: aut re ſemel au-
„ dita, ad unius ſe auctoritatem contulerunt. Ex his poſtre-

mis

mis uerbis cum appareret, aut nullam ſententiam effici, aut eam, quæ quodammodo cum ipſius Ciceronis mente pugnaret: uiſum eſt homini eruditiſsimo, & alioqui in ſanandis eiuſmodi uulneribus feliciſsimo, ita legi debere.
„ Sed ut potuerunt, omnibus rebus auditis, cognitis etiam
„ reliquorum ſententiis, iudicare: ita, re ſemel audita, ad unius ſe auctoritatem contulerunt. quam ego correctionem eo probare deterreor: quòd Cicero, ſi ita legamus, fateri uidebitur, eos tanta de re iudicare potuiſſe, ſi omnium ſententias audiiſſent. at rudes & indocti erant. non igitur poterãt, ne auditis quidem & cognitis omnium ſententiis, iudices idonei eſſe. Quocirca alio modo corrigẽdum arbitror: nempe ita, ut pro, potuerunt, legamus, potuerint: pro illo, aut, ſubſtituamus, non, ita, ſed, an: totam autem cõprehenſionem interrogando efferamus,
„ ad hunc modum. Sed, ut potuerint: omnibus rebus audi-
„ tis, cognitis etiam reliquorum ſententiis iudicarunt, an,
„ re ſemel audita, ad unius ſe auctoritatem contulerunt? Ita enim duobus modis eorum iudicium reprehẽdetur. quòd neque iudicare potuerunt, cum rudes & indocti eſſent: &, ut eos potuiſſe demus, (ea enim uis ineſt in his uerbis, ut potuerint) non tamen cognouerunt omnium ſententias: ſed, indicta cauſſa condemnatis aliis, unius auctoritatem ſunt inſecuti. de rebus autem neque auditis neque cognitis recte iudicare nemo quamlibet ſapiens poſsit.

Ciceronis locus ex Iſocrate, ut uidetur, imitatus. Cap. XIX.

ISOCRATES cum Euagoræ laudationem ad Nicoclem eius filium mitteret, principio uſus eſt pereleganti, ualdeq; ad ornandum ac commendandum munus ſuum accommodato. putare enim ſe dixit, ſi quis eorum quæ hic fiunt, ſenſus ad mortuos perueniret, nihil poſſe ipſi Euagoræ accidere optatius, quàm ut res ab ipſo præclare ac fortiter geſtæ eloquentis alicuius hominis uoce, ut ipſarum dignitas poſceret, celebrarentur. non erat autem dubiũ,

qniu

quin plurimi facturus eſſet filius id, quod ipſi patri, de quo omnibus modis ornando cogitabat, probatum iri exiſtimaret. perbono igitur, perq; appoſito argumento uſus, eſt rhetor ille, cum, cuius laudes oratione ſua complexurus erat, eius ipſius ea de re, quatenus licebat, iudicium ac ſententiam protulit. Vidit id, qui Iſocratis libros diu in deliciis habuerat, multaſq; de floribus illius corollas ſibi texuerat, Tullius. itaque cum in ſenatu ageretur de Ser. Sulpicii ſtatua: quam pedeſtrem ſtatui oportere cenſeret: eandem illam Iſocratem rationem adhibuit: ut non immerito credi poſsit, eum Iſocratis locum ipſi tum in mentem fuiſſe. Vtriuſque uerba ponã, ut conferre liceat. Iſocrates. *ἡγησάμην Εὐαγόραν, εἴ ἔτις ἐςὶν αἴσθησις τοῖς τετελευτηκόσι περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων, εὐμενῶς μὲν ἀποδέχεσθαι καὶ ταῦτα, καὶ χαίρειν ὁρῶντα τήν τε περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν, καὶ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν: πολὺ δ' ἂν ἔτι πλείω χάριν ἔχειν ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν*, & quæ ſequuntur. Cicero. Mihi autem recordanti Ser. Sulpicii multos in noſtra familiaritate ſermones, gratior illi uidetur, ſi quis eſt ſenſus in morte, ænea ſtatua futura, & ea pedeſtris magis, quàm inaurata equeſtris. Subiicit deinde uterque orator rationes, quibus ueriſimile efficiat, eum illorum fuiſſe ſenſum, de quibus honeſtandis agebatur.

De quodam loco è ſecundo de finibus neque Manutii, neque Victorii ſententiam ueram uideri. Cap. XX.

CICERO libro ſecundo de finibus aduerſus Epicuri ſententiam diſputans, qui in conſtituendis, conſeruandiſq; amicitiis ſuam quenq; utilitate ſequi debere affirmauerat: cum aliis argumentis utitur ad eam opinionem labefactandam, tum hoc quoque: quòd iſta ratione ſuas quiſque poſſeſsiones pluris facere deberet, quàm amicos: cum ex illis uberes certiq; plærunque fructus, ex his damna & moleſtiæ non parum ſæpe capiantur. His autem uerbis Torquatum, quem ab Epicuro dicentem fecerat, alloquitur.

,, Num igitur utiliorem tibi hunc Triarium putas eſſe poſſe,
,, quàm ſi tua ſint Puteolis gramina? quæ uerba iampridem
diligenter ponderans Paulus Manutius, iudicauerat, aliquid uitii ſubeſſe in uoce, gramina: oſtenderatq́; ſe ſuſpicari, pro, gramina, legendum, prædia. Multis annis poſt, P. Victorius libro VI. Variarum lectionum, uulgatam ſcripturam defendere conatus eſt, planeq́; pronunciauit, eam mendo carere. Duobus autem argumentis id probat. primum, quòd gramen non tantum ualeat certam herbam,
,, quam ἄγρωστιν Græci uocant, ſed alias etiam oſtendat, ex
,, quibus fœnum cogitur. deinde, quòd Cicero libro ſecundo de natura deorum de eadem re diſputans, ita ſcripſerit.
,, Prata, & arua, & pecudum greges diliguntur iſto modo,
,, quòd fructus ex his capiuntur. Mihi difficile & arduum uidetur, à duobus eiuſmodi hominibus diſſentire: quorum utrunque, ut debeo, plurimi facio, alterum etiam incredibiliter diligo. ſed tamen quia, quod de ſe fortisſimus ille Troianorum apud Euripidem dicit, φιλῶ λέγειν τ' ἀληθὲς αἰεὶ χ' οὐ διπλοῦς πέφυκ' ἀνὴρ, non poſſum reticere, quid mihi uideatur. Primum igitur, cur Victorii ſententiam nonprobem: poſt cum Manutio agemus. Quid igitur ait homo eruditiſsimus Victorius? Gramē proprie quidem eſſe eam herbam, quã Græci ἄγρωστιν uocent: interdum tamen id nomen patere latius, ita ut complectatur eas omnis herbas, è quibus cogitur fœnum. quod quidem ita eſſe, nemo neſcit, eorum duntaxat, qui latinarum litterarum penitus rudes non ſint: fœnum eſſe oporteret, ſiquis, qui tractaret litteras, ad hanc rem doctore egeret. Sed illud quoque intelligendum eſt, quod Victorius, cauſſæ, ut opinor, ſeruiens, omiſit dicere, hoc poſteriore modo, graminis nomine ſolos uti poetas: idq́; eadem licentia, qua notum pro quolibet uento, pro qualibet arbore pinum interdũ, aut abietem dicunt. quam licentiam nunquam ſibi ſumpſiſſent, qui ſoluta oratione ſcribebant: & minime omnium, niſi fallor, Cicero. nam quòd in eius ſcriptis nuſquam hoc nomen legitur, niſi hic, dubio & controuerſo loco, id etſi tantum ualere non debet, ut hæc uox propterea expungatur:

tur: (multa enim ſunt apud Ciceronem ſingularia, & magna pars librorum ipſius intercidit) non immerito tamen, cum preſertim alia concurrant, ſcripturam reddiderit ſuſpectiorem. Victorius certe, quem ego libenter auctorem ac ducem ſequor, hoc argumento utitur, ut è quodam loco ex epiſtolis deleat uocem, fugacia. Non poſtulo tamē, ut hoc mihi in numerum procedat. nam ipſe quoque quandam hoc loco uocem reponere cogito, quam nuſquam præterea apud Ciceronem reperiri arbitror. id me magis mouet, quòd graminis nomen pro illo toto genere herbarum, pratenſium, quibus exiccatis & aridis ad paſtionem animalium utimur, apud ſolos poetas lego. Deinde, ut ſatis hoc è Ciceronis conſuetudine dici poſſe demus: inſulſa tamē & illepida erit oratio. hoc enim denique dicet Cicero. Num igitur utiliorem tibi hunc Triarium eſſe poſſe putas, quàm ſi tuæ ſint Puteolis herbæ? At, dices: prata hoc loquendi genere intelligit. Et poteſt cuiquam perſuaderi, Ciceronem tam contorte locutum, ut, cum uellet prata dicere, noluerit ea ſuo nomine appellare, gramina maluerit: ut qui audirent, legerētue, pro graminibus herbas, pro herbis prata accipere neceſſe haberent? Nam locum quem è ſecundo de natura deorū adduxit Victorius, quid ualere ad illam ſcripturam confirmandam crediderit, neſcio: ego, qui eam impugno, eum ipſum locum ualde facere à me puto. Etenim ſi ita dixiſſet Cicero: Gramina, & arua, & pecudū greges diliguntur iſto modo: tacerem, quieſcerem, uerbum amplius non adderem: nullo modo de ſcripturæ illius integritate dubitarem. nunc quid ait?

„ Prata, & arua, & pecudū greges & cetera. nempe igitur, ut hic prata ſuo nomine expreſsit, ita illic quoque, ſi prata dicere uoluiſſet, prata dixiſſet, non gramina. recte igitur iudicauit Manutius, locum hunc uitio nō carere. illud minus recte: quòd ſine auctoritate uetuſti codicis, prædia, pro, gramina, ſubſtituendum putauit. Ego in quibuſdam

„ ſatis ueteribus libris ita ſcriptum reperio. Num igitur uti-

„ liorem tibi hunc Triarium putas eſſe poſſe, quàm ſint tua

„ Puteolis granaria? atque hæc poſtrema uox ita etiā in qui-

buſdam olim excuſis legitur. quæ ſcriptura cum abſurdi nihil habeat, cur ei quæ uulgo recepta eſt, anteponenda non ſit, non uideo. nihil enim prohibet, Torquatum hunc granaria quæpiam Puteolis, è quibus magnos fructus perciperet, habuiſſe.

Qui fuerint Ariſtotelis libri de philoſophia, quodq́; illorum argumentum. Illuſtratus locus è primo libro Ciceronis de natura deorum. Cap. XXI.

VELLEIVS, qui apud Ciceronem de natura deorum Epicuri partes tuetur, principio diſputationis ſuæ, ueterum philoſophorum ſuper ea re ſententias enumerãdo percenſet: credo, ut cum alias omnes aut refelliſſet, aut illuſiſſet, conſtitueret eam, quam ſequebatur. Ibi de Ariſtotele ita loquens inducitur. „Ariſtoteles in tertio de philoſophia li„bro multa turbat, à magiſtro Platone non diſſentiens. & quæ ſequuntur. quem locum declarans Petrus Marſus, homo, ut illis temporibus, non contemnendus, multa enim iam tum notauit, de quibus, tanquam nouis, & à ſe primũ animaduerſis, multi hodie ſibi placent: is igitur libros Ariſtotelis de cælo tertium de philoſophia librum uocari putat: & ut ſtultam opinionem ſuam, quoquo modo poterat, confirmaret, errorem, ut fit, errore cumulat, librorum eius philoſophi ridiculum quendam ordinem commẽtus. primum enim de philoſophia librum ait eſſe libros τῶν μετὰ τὰ φυσικά: ſecundum, libros φυσικῆς ἀκροάσεως: tertium, libros de cælo. quam ineptiam pluribus uerbis exagitare nihil opus eſt. id modo admonere, nõ ab re fuerit, ſcripſiſſe Ariſtotelem libros tres, quibus nomen fecerit, περὶ ἀγαθοῦ, ἢ περὶ φιλοσοφίας, quibus complexus erat ea quæ in ſermonibus à Platone acceperat, itemq́; non nulla Pythagoræ dogmata. Numerum librorum à Laertio accepimus: qui in indice ſcriptorum Ariſtotelis ponit, περὶ φιλοσοφίας α΄

β' γ'. Ipſemet autem eorum meminit libro primo de animo, his uerbis. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς περὶ φιλοσοφίας λεγομένοις διωρίσθη. quæ uerba ita exponit Simplicius. περὶ φιλοσοφίας νῦν λέγει, τὰ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ αὐτῷ ἐκ τῆς Πλάτωνος ἀναγεγραμμένα συνουσίας. ἐν οἷς ἱστορεῖ τάς τε Πυθαγορείους, καὶ Πλατωνικὰς περὶ τῶν ὄντων δόξας. ex his autem facile cognoſci poteſt error illorum, qui apud Ciceronem legebant: A magiſtro Platone uno diſſentiens.

Ciceronis è tertio de natura deorum locus ex Ariſtotele expreſſus. Cap. XXII.

SEMPER exiſtimaui ea quæ libro tertio de natura deorum Cicero Cottam dicentem facit, ut oſtendat, in diis uirtutem ineſſe non poſſe, deprompta eſſe ex Ariſtotele. Sed ut de hoc meo iudicio ceterorum iudicium faciam, hoc loco utriuſque uerba proponam. Ita ergo loquitur Cotta.
„ Quid enim? prudentiam ne deo tribuemus? quæ conſtat
„ ex ſcientia rerum bonarum & malarum, & nec bonarũ nec
„ malarũ. Cui mali nihil eſt, nec eſſe poteſt, quid huic opus
„ eſt delectu bonorum, & malorum? quid autem ratione?
„ quid intelligentia? quibus utimur ad eam rem, ut apertis
„ obſcura aſſequamur. at obſcurum Deo nihil poteſt eſſe.
„ Nam iuſtitia, quæ ſuum cuique diſtribuit, quid pertinet
„ ad Deos? hominum enim ſocietas, & communitas, ut uos
„ dicitis, iuſtitiam procreauit. temperantia autem conſtat
„ prætermittendis uoluptatibus corporis: cui ſi locus in cœ
„ lo eſt, eſt etiam uoluptatibus. nam fortis Deus intelligi
„ qui poteſt? in dolore, an in labore, an in periculo? quo-
„ rum deum nihil attingit. Apud Ariſtotelem autem libro x.
de moribus ad Nicomachum hæc leguntur. Πράξεις δὲ ποίας ἀπονεῖμαι χρεὼν αὐτοῖς; πότερα τὰς δικαίας; ἢ γελοῖοι φανοῦνται, συναλλάττοντες, καὶ παρακαταθήκας ἀποδιδόντες, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα; ἀλλὰ τὰς ἀνδρείους; ὑπομένοντας τὰ φοβερὰ, καὶ κινδυνεύοντας, ὅτι καλόν; ἢ τὰς ἐλευθερίους; τίνι δὲ δώσουσιν; ἄτοπον δὲ. ἢ καὶ αὐτοῖς ἔσαι νόμισμα, ἤ τι τοιοῦτον; εἰ δὲ σώφρονες, τὶ ἂν εἶεν; ἢ φορτικὸς ὁ ἔπαινος: ὅτι οὐκ ἔχουσι φαύλας ἐπιθυμίας. διεξιοῦσι δὲ πάντα, φαίνοιτ' ἂν τὰ περὶ τὰς πράξεις μικρὰ

καὶ ἀνάξια θεῶν. quanquam autem inter utriuſque orationē non ita magna eſt diſsimilitudo, longe tamen aliud Cottæ, aliud philoſophi conſilium fuit. Ille enim ſcelerate & impie efficere uoluit, nullam ullius generis in diis ineſſe uirtutem. hic, cum docere uellet, τὰς θεωρητικὰς τῶν ἀρετῶν præſtare ταῖς πρακτικαῖς, oſtendit, has humiliores eſſe, & abiectiores, quàm ut in diuinam naturam conuenirent. Præclare autem Platonici, omnes omnino uirtutes in deo ineſſe dicebant, ſed longe alio modo, quàm in hominibus: nempe παραδειγματικάς, καὶ αἰτιώδεις. nobis quidem nihil eſſe certius atque exploratius debet, quam deum eſſe principium ac finem omnium uirtutum, bonorumq; adeo omnium: ipſum ſolum uere ac per ſe bonum: cetera eo tantum bona, quòd ab ipſo proficiſcuntur, ad eundemq; referuntur.

Locus è Miloniana cum duobus, Demoſthenis uno, altero Lyſiæ comparatus. Cap. XXIII.

CALLIDE & ingenioſe locutus eſt Cicero in Miloniana, cum illuc ueniſſet, ut fatendum eſſet, Clodium à ſeruis Milonis occiſum fuiſſe. nam qui proſpiceret, rem ipſam per ſe odioſam eſſe: (nemo enim fere eſt, qui ad cædis mentionem non exhorreſcat, & auerſetur eum, à quo illa perpetrata dicitur) noluit eam ſuo ac proprio nomine appellare: ſed eam orationi ſuæ ſententiam intexuit, quæ ad auertendum odium, & ad facinus ipſum excuſandum cogitari potuit aptiſsima. Fecerunt, inquit, ſerui Milonis, quod ſuos quiſque ſeruos in tali re facere uoluiſſet. neque enim non ſatis ex eo intelligitur, occiſum Clodium: ſed aſperitas rei tollitur, mitigatur quidem certe, cum cogitat quiſque, ſe quoque idem facturum fuiſſe, ſi in tale diſcrimen incidiſſet. Omnes enim facile ignoſcunt, cum quis quid fecit, quod ipſi quoque feciſſent. Vſus eſt autem in re quidem & diſsimili & diſpari, ſed tamen uſus eſt eadem ſententia

tia Demoſthenes in oratione aduerſus Midiā. Se enim dicit, contumeliis affectum, à Midia, id feciſſe, quod eorū, qui iudicabant, quiſque ſibi faciendum eſſe duxiſſet. Ἐγὼ δ᾽ ὅπερ ἂν ὑμῶν ἕκαστος ὑβρισθεὶς προείλετο πρᾶξαι, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐποίησα. Idem artificium adhibuit ſubtiliſsimus oratorū Lyſias in oratione, quam ſcripſit ei, qui Eratoſthenem quendam in uxore ſua deprehenſum occiderat. non enim aperte ac ſimpliciter dicit, eum à ſe interfectum; ſed conſecutum ea, quæ legibus conſtituta eſſent in eos, qui talia facinora facerent. οὕτως, inquit, ὦ ἄνδρες, ἐκεῖνος τούτων ἔτυχεν, ὧνπερ καὶ νόμοι κελεύουσι τοὺς τὰ τοιαῦτα πράττοντας.

Illuſtrati Virgiliani uerſus è quarto Aeneidos. Cap. XXIIII.

Furorem illum, quo correpta eſt Dido, cum cognoſſet, captum iam eſſe Aeneæ abeundi conſilium, ut magis exprimeret optimus poetarum, comparauit eam cum duobus, qui ſæpe in tragœdiis furentes inducebātur, Pentheo & Oreſte. noti autem ſunt illius uerſus.

Eumenidum ueluti demens uidet agmina Pentheus,
Et ſolem geminum, & duplices ſe oſtendere Thebas:
Aut Agamemnonius ſcenis agitatus Oreſtes,
Armatam facibus matrem & ſerpentibus atris
Cum fugit, ultriceſque ſedent in limine Diræ.

ac Seruius eorum exemplorum utrunque à Pacuuio ſumptum eſſe dicit, qui furentem induxerit Pentheū, idemq; fecerit Oreſtem ſedentem in Apollinis templo, neque audentem egredi: quòd comitata furiis matris umbra limen templi obſideret. neque ſane inficias iuerim, potuiſſe Virgilium hoc à Pacuuio ſumere. mihi tamen neſcio quo modo ueriſimilius fit, hauſiſſe eum ex ipſis fontibus, atque ex Aeſchylo potius, & Euripide, quàm è Pacuuio, ornamenta operi ſuo quæſiiſſe. apud Euripidem quidem in Bacchis ita loquitur Pentheus.

Καὶ

Καὶ μὴν ὁρᾶν μοι δύο μὲν ἡλίους δοκῶ,
Διττὰς δὲ Θήβας.

Videre uideor iam duos ſoles mihi,
Dupliceſq; Thebas.

apud Aeſchylum autem in Eumenidibus ea ſpectantur, quæ latinus poeta de Oreſte perſtringit. aut igitur à Græcis illa repetiit, aut à Pacuuio, qui eas, quas nominaui, fabulas uerterat.

M. ANTONII MVRETI
AD HIPPOLYTVM ESTENSEM
S. R. E. CARDINALEM
ILLVSTRISSIMVM,
VARIARVM LECTIONVM
LIBER OCTAVVS.

Poetarum & apum comparatio. illuſtratus Horatii uerſus, Nectæ meo Lamiæ coronam. Cap. I.

LIBENTER ac ſæpe faciunt poetæ, ut ſe quidem apibus, ſtudium autem ſuum mellificio cuidam comparent. neque, ſi quis diligenter inſpiciat, parum multa utriſque inter ſe ſimilia reperientur. Apes in ſtruendis operibus ſuis naturam tantum magiſtram ſequuntur: artem non adhibent. ſic & poetæ natura tantum ualent: arte ſi qui ſe poetarum nomen tueri poſſe confidunt, eos grauisſimus auctor Plato pronunciat, nihil unquam egregium ac memorabile effecturos. Itaque Pindarus eo ſe gloriatur aduerſariis ſuis, Bacchilide nimirum & Simonide, eſſe ſuperiorē: quòd ipſe natura poeta ſit, illi autem didicerint à magiſtris: in quo tantum eſſe uult, ut eo potiſsimum nomine ſe aquilæ, illos coruorum ſimiles eſſe dicat.

σοφὸς, inquit, ὁ πολ-
λὰ εἰδὼς φυᾷ.
μαθόντες δὲ, λάβροι
παγγλωσσίᾳ, κόρακες ὣς,
ἄκραντα γαρύετον
Διὸς πρὸς ὄρνιχα θεῖον.

Apes, niſi iritentur, innocuæ ſunt: iritatæ figunt aculeis eos à quibus læſæ ſunt, & acerbiſsimos eis dolores infligunt. idem poetis ingenium. nulla, ubi non læduntur, in-

nocentior hominum natio. laceſsiti, ita ſe ulciſcuntur, ut interdum eos, quibus offenſi erant, ad mortem adegiſſe narrentur. nam præter id, quod de Archilocho accepimus: noui ego, qui hac ætate, tantum uerſibus ſuis inimico dolorem inuſſerit, ut ex eo ille ſit mortuus. neque non hoc de ſeipſis poetæ prædicant, quorum ſunt illa:

Caue, caue. nanque in malos aſperrimus,
  Parata tollo cornua. &,
Ne quiſquam noceat cupido mihi pacis. at ille,
Qui me commorit: (melius non tangere. clamo)
Flebit, & inſignis tota cantabitur urbe.

Quocirca Plato in Minoe præcipit iis, qui bonæ famæ ſtudioſi ſunt, ut diligenter caueant, ne cum poetis inimicitias ſuſcipiant. Apes è uariis floribus ſuccum exprimentes, opus dulciſsimum conficiunt. Poetæ quoque uagantes per hortos illos Gratiarum & Veneris, de quibus eſt apud Pindarum, & ex iis belliſsimum quodque carpentes, ea concinnant carmina, quibus ne mel quidem ipſum mellitius uideri poteſt. Inde igitur illa ſunt:

Floriferis ut apes in ſaltibus omnia libant,
Omnia nos itidem depaſcimur aurea dicta,
Aurea perpetua ſemper digniſsima uita: &,
  ego apis Matinæ
More modoq;
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus, uuidiq;
Tiburis ripas, operoſa paruus
Carmina fingo.

Eſt etiam, cum poetæ iucundiſsima quadam allegoria utentes, poemata ſua coronas uocant, quibus aiunt, ornari ac redimi à ſe caput illius quem laudant. ut in Pythiis: σὺν εὐμενείᾳ δέξαι στεφάνωμα τόδε. & alibi ſæpe. quod imitatus Horatius dixit:

  o quæ fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiæ coronam
Pimplea dulcis.

Deliciæ autem meæ, Euripides, Hippolytum quoque de hymno, quo Dianam celebrauerat, ita ut de corona quapiam loquentem facit.

Σοὶ τόνδε πλεκτὸν ςέφανον ἐξ ἀκηράτου
λειμῶνος ὦ δέσποινα κοσμήσας φέρω,
ἔνθ᾽ οὔτε ποιμὴν ἀξιοῖ φέρβειν βοτὰ,
οὐδ᾽ ἦλθέ πω σίδηρος. ἀλλ᾽ ἀκήρατον
μέλισσα λειμῶν᾽ ἠρινὸν διέρχεται.
αἰδὼς δὲ ποταμίαισι κηπεύει δρόσοις.
ὅσοις διδακτὸν μηδὲν, ἀλλ᾽ ἐν τῇ φύσει
τὸ σωφρονεῖν εἴληχεν εἰς τὰ πάντ᾽ ἀεὶ,
τούτοις δρέπεσθαι, τοῖς κακοῖσι δ᾽ οὐ θέμις.
ἀλλ᾽ ὦ φίλη δέσποινα χρυσέας κόμης
ἀνάδημα δέξαι, χειρὸς εὐσεβοῦς ἄπο.

atque equidem hos uerſus, ſi potero, uel potius, utcunque potero, latine exprimam: ut etiam ii, qui Græce neſciunt, ſingularem eornm ſuauitatem quoquo modo odorentur. ab iis autem qui Græca per ſe ſatis intelligũt, ualde peto, ut hæc mea aut ne legant, aut conniuentibus oculis legant.

Tibi hanc corollam diua nexilem fero,
Aptam è uirentis pratuli intonſa coma:
Quò neque proteruum paſtor unquam inigit pecus,
Neque falcis unquam uenit acies improbæ.
Apis una flores uere libat integros,
Puris honeſtus quos rigat lymphis Pudor.
Illis, magiſtri quos ſine opera, perpetem
Natura docuit ipſa temperantiam,
Fas carpere illinc: improbis autem nefas.
At tu aureæ regina uinculum comæ
Amica ſuſcipe, pia quod porgit manus.

& quoniam ſemel audere cœpi, ſubiungam etiam uerſus aliquot ex Edyllio, quod abhinc annos nouem ad FRANCISCVM TVRNONIVM, cardinalem omnibus maximis honoribus dignißimum ſcripſi. In eo igitur ita erat, in extremo.

Ipſe ego tum è terra pennis ſublatus Amoris,

Per Charitum, Venerisq́; hortos, pictosq́; perenni
Flore ferar campos, & uulgo incognita prata.
Vnde metens uiolasq́;, & purpureos hiacynthos,
Intactasq́; roſas, immortalesq́; amaranthos,
Non prius audito texam tibi more corollam,
Quæ, damnoſi expers ſenii, tua tempora circum
Ardeat, æternoq́; nitens ſcintillet honore:
Donec ad Oceani non tinctos fluctibus ignes
Clara Ariadneæ rutilabunt ſigna coronæ.

De quodam loco è libro ſecundo Rhetoricorum Ariſtotelis, aduerſus Petri Victorii ſententiam. Cap. II.

AEQVIORE animo ſe puniri ferunt, quicúque ſe, qui puniantur, dignos putant. Quocirca Ariſtoteles libro ſecundo de arte rhetorica, inter ea quæ ad mitigandum animum pertinent, ponit id quoque, ut iis qui ſibi factam iniuriam cenſent, oſtendamus, ipſos priores in iniuria inferenda fuiſſe, & merito ipſis contingere ea, de quibus queruntur. ira enim ex opinione iniuriæ naſcitur. quare ſi deſinent putare, iniuriam ſibi fieri, iraſci deſinent. Sed in eius rei tractatione quædam uerba ſunt, quorum ſententiam Victorium aſſecutum eſſe non exiſtimo. Sunt autem hæc.
Διὸ τῷ λόγῳ δεῖ προκολάζειν. ἀγανακτοῦσι γὰρ ἧττον κολαζόμενοι καὶ οἱ δοῦ-
„ λοι. quæ ita exponuntur à Victorio. Ne facile iraſcamur,
„ & ex tenui quaq ue ac ſæpe iniuſta cauſa accendamur ani-
„ mo, qua ex re magna ſæpe mala exoriuntur, præcipit, quo
„ modo nos gerere debeamus. Ne temere igitur (inquit) in
„ alios irruamus, non eſt cunctandum ratione animum præ-
„ parare, & quaſi ante motũ illum caſtigare: hæc enim cau-
„ ſa eſt, cur ſerui male mulcati æquo animo ferunt, nec ual-
„ de indignantur: antea enim iniquam uiſuam conditionem
„ cogitantes, tolerandis miſeriis ſe præpararunt: Id autem
„ apud Plautum in milite ſeruum decere Periplectomenus
„ tradit. Nam homini ſeruo ſuos domitos habere oportet
„ oculos, & manus, orationemque. Hæc Victorius, quæ an
uera

„ uera ſint, neſcio. mihi quidē nō uidentur. Credo autem hoc „ Ariſtotelem dicere: Cum reapſe punire aliquē uolumus, operæprecium eſſe, ut eum prius oratione caſtigemus, atque efficiamus, ut ipſe plane intelligat, quaſiq; oculis cernat, ſe commeritum pœnam. Nam & ſerui minus indigne ferunt ſupplicia, quæ de ipſis ſumuntur, ſi hoc modo cum eis agamus.

Collatio loci cuiuſdam è Phædro Platonis cum eiuſdem loci interpretatione Ciceroniana. Cap. III.

NOBILEM illum Platonis è Phædro locum, ubi animorū immortalitas neceſſaria ratione probari creditur, Cicero, ut notum eſt, & in libris de rep. & in primo Tuſculanarum diſputationum interpretatus eſt. mihi autem hoc loco decretum eſt, cum Platonis uerbis, Ciceronis interpretationem, quàm diligentiſsime potero, contendere. puto enim, cum apud utrunque non nulla haud ſatis emendate legantur, ex hac collatione aliquid emerſurū. Plato. Πᾶσα ψυχὴ ἀθάνατος. τὸ γὰρ ἀεικίνητον, ἀθάνατον. Cicero, omiſſa propoſitione: Nam quod ſemper mouetur, æternum eſt. In quo illud obſeruatione dignum puto, quòd ἀθάνατον uertit æternum. quamuis enim Plato animos non immortales modo faciebat, uerum etiam æternos: neque quicquam apud philoſophos immortale ſit, quod non ſit etiam æternum: tamen hæc uocabula uulgo diſtingui ſolent. cum Cicero plane pro eodem accipiat. Plato. τὸ δ᾽ ἄλλο κινοῦν, καὶ ὑπ᾽ ἄλλου κινούμενον, παῦλαν ἔχον κινήσεως, παῦλαν ἔχει ζωῆς. Cicero. Quod autem motum affert alicui, quodq; ipſum agitatur aliunde, quando finem habet motus, uiuendi quoque finem habeat, neceſſe eſt. Præclare omnino reddita hæc pars uidetur. cum autem illa eiuſdem uerbi repetitio, quæ in Græca oratione nihil habet inſuauitatis, in latino ſermone parùm elegans, neque ſatis dilucida fore uideretur, uarietate uitauit hoc incommodi: motum afferre, dicens, pro mouere: & agitari, pro, moueri. ſed

& illud ἔχον, in quo colligendi uis ineſt, ita expreſſum eſt,
ut nihil melius optari queat. Plato. μόνον δὴ τὸ αὐτὸ κινοῦν, ἅτε
οὐκ ἀπολεῖπον ἑαυτὸ, οὔποτε λήγει κινούμενον. ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα κι-
„ νεῖται, τοῦτο πηγὴ καὶ ἀρχὴ κινήσεως. Cicero. Solum igitur,
„ quod ſeſe mouet, quia numquam deſeritur à ſe, nunquam
„ ne moueri quidem deſinit. quinetiam ceteris quæ mouen
„ tur, hic fons, hoc principium eſt mouendi. In quibus illa
præcipue annotanda duco: ἅτε, commode uerti, quia. &
„ κινήσεως, mouendi. Plato. ἀρχὴ δὲ ἀγέννητον. Cicero. Princi-
pii autem nulla eſt origo. eleganter. neque enim poterat
una uoce dicere ἀγέννητον: cum ingenitum ſit ἔμφυτον. Plato.
ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἀνάγκη πᾶν τὸ γιγνόμενον γίγνεσθαι. αὐτὴν δὲ μηδ' ἐξ ἑνός.
„ Cicero. Nam ex principio oriuntur omnia. ipſum autem
nulla ex re alia naſci poteſt. ἀνάγκη γίγνεσθαι, dixit ſimplici-
ter, oriuntur. & illud, τὸ γιγνόμενον, omiſit. Plato. εἰ γὰρ ἔκ-
„ του ἀρχὴ γίγνοιτο: οὐκ ἂν ἐξ ἀρχῆς γίγνοιτο. Cicero. Nec enim eſ-
„ ſet id principium, quod gigneretur aliunde. uidetur ergo
apud Platonem legiſſe: εἰ γὰρ ἔκτου ἀρχὴ γίγνοιτο, οὐκ ἂν ἀρχὴ γέ-
νοιτο. quod mihi, ne quid diſsimulem, uerius uidetur. Ari-
ſtoteles quoque principiorum tres proprietates eſſe uo-
luit. ut ne gignerentur ex aliis: ut ne ex ſe inuicem: & ut
ex ipſis cetera gignerentur. Plato. ἐπειδὴ δὲ ἀγέννητόν ἐστι, καὶ
ἀδιάφθορον αὐτὸ ἀνάγκη εἶναι. ἀρχῆς γὰρ δὴ ἀπολομένης, οὔτε αὐτή ποτε
ἔκ του, οὔτε ἄλλο ἐξ ἐκείνης γενήσεται. εἴπερ ἐξ ἀρχῆς δεῖ τὰ πάντα γίγνε-
„ σθαι. Cicero. Quòd ſi nunquam oritur, ne occidit quidem
„ unquam. nam principium extinctum, nec ipſum ab alio re-
„ naſcetur: nec ex ſe aliud creabit. (in quibuſdam libris le-
„ gitur, recreabit.) ſi quidem neceſſe eſt, à principio oriri
„ omnia. Plato. Οὕτω δὴ κινήσεως μὲν ἀρχὴ, τὸ αὐτὸ κινοῦν. Cicero
„ aliquanto liberius. Ita fit, ut motus principium ex eo ſit,
„ quod ipſum à ſe mouetur. Plato τοῦτο δὲ οὔτ' ἀπόλλυσθαι, οὔτε γί-
„ γνεσθαι δυνατόν. Cicero. Id autem nec naſci poteſt, nec mo
ri. legit igitur apud Platonem, οὔτε γίγνεσθαι, οὔτ' ἀπόλλυσθαι.
& ſane is ordo melior, & magis naturæ conſentaneus ui-
detur. Plato. ἢ πάντα τε οὐρανὸν πᾶσάν τε γῆν συμπεσοῦσαν στῆναι, καὶ
„ μή ποτε αὖθις ἔχειν στῆναι ὅθεν κινηθέντα γενήσεται. Cicero. Vel con
„ cidat omne cælum, omniſq; natura, & conſiſtat neceſſe
eſt

„ eſt: nec uim ullam nanciſcatur, qua, ut à primo, impulſa „ moueatur. Qua in parte id primum animaduertẽdum eſt, uoculam, &, quæ in uulgatis Ciceronis libris non eſt, in ueteribus legi: & nec eſſariam uideri. Deinde, cum Plato dicat, πᾶσάν τε γῆν: non eſt, ut opinor, dubitandum, quin apud Ciceronem legendum ſit, non, omniſq́; natura, ſed, omniſq́; terra. In uerbis autem Platonis delendum uidetur illud ſecundum συμπεσοῦσαν, quod neque Cicero agnoſcit, & ſententia repudiat. Poſtremo cum in quibuſdam Ciceronis libris ultima pars ita legatur: Qua primo impulſu moueatur: teſtificor, ueterem ſcripturam à me repræſentatam eſſe: neque dubitare me, quin ea uera ſit. Αὖθις autem reddidit Cicero, ut à primo. Plato. ἀθανάτου δὲ πεφασμένου τοῦ ὑφ᾽ ἑαυτοῦ κινουμένου, ψυχῆς οὐσίαν τε καὶ λόγον τοῦτο αὐτό τις λέγων, „ οὐκ αἰσχυνεῖται. Cicero. Cum pateat igitur, æternum id eſſe, „ quod à ſeipſo moueatur: (in aliis libris, Quod ſeipſum „ moueat:) quis eſt, qui hanc naturam animis eſſe tributam neget? Vnde intelligimus, apud Platonem legendum πεφασμένου, non πεφασμένου. ſed poſteriorem partem ſi Cicero ita legit, ut hodie legitur: (neque aliter legiſſe puto.) næ ille mirificus in ea conuertenda fuit. Hoc enim dicit Plato: ſi quis ita definiat animum, ut dicat, animum eſſe id, quod ſe ipſum mouet, eam definitionem nunquam auctori ſuo incuſſuram pudorem. nam οὐσίαν, & λόγον, & paulo poſt φύσιν uocat id, quod Ariſtoteles τὸ τί ἦν εἶναι. ea uero ſententia quomodo è Ciceronis uerbis efficiatur, deus aliquis uiderit. Plato. πᾶν γὰρ σῶμα, ᾧ μὲν ἔξωθεν τὸ κινεῖσθαι, ἄψυχον, ᾧ δὲ ἔνδοθεν αὐτὸ ἐξ αὑτοῦ, ἔμψυχον. ὡς ταύτης οὔσης φύσεως ψυχῆς. ubi non dubito, quin legendum ſit αὐτῷ ἐξ αὑτοῦ. Cicero: „ Inanimum eſt enim omne, quod pulſu agitatur externo. „ quod autem animal eſt, (in quibuſdam libris, Quod au- „ tem eſt animatum,) id motu cietur interiore & ſuo. nam „ hæc eſt propria natura animæ (in quibuſdam libris, animi) atque uis. Inuertiſſe uidetur Cicero ordinem τῶν προτάσεων, id eſt, feciſſe ἐξ ὑποκειμένου κατηγορούμενον, καὶ ἀνάπαλιν. Plato. εἰ δέ ἐστι τοῦτο οὕτως ἔχον, μὴ ἄλλο τι εἶναι τὸ αὐτὸ αὑτὸ κινοῦν, ἢ ψυχήν, ἐξ ἀνάγκης ἀγένητόν τε καὶ ἀθάνατον ψυχὴ ἂν εἴη. Cicero.

Quæ

„ Quæ ſi eſt una ex omnibus, quæ ſeſe moueat: neque nata
„ certe eſt, & æterna eſt.

Correctus & explicatus locus Platonis ex apologia Socratis. Cap. III.

Qvotidie magis intelligo, uerum eſſe id, quod ſemper exiſtimaui: nullam eſſe mendam ita puſillam, quam nō permagni interſit, è ueterum monumentis tolli, ac corrigi: neque ullum hominum genus magis prodeſſe ſtudiis, quàm eos, qui accurate & fideliter operam in illis purgandis emendandisq; ponunt. unius enim litterulæ erratum interdum eas etiam eruditisſimis hominibus offundit tenebras, ut, tanquam in illuni nocte errantes, quouis potius perueniant, quàm quò uolunt. quod & ſæpe alias animaduerti, & nuper cum Platonicam Socratis apologiam euoluerem. in qua cum alia peccata à Marſilio deprehendi, tum hoc, quod nunc oſtendere inſtitui. nam cetera, eſt cur reiecta in aliud tempus uelim. ad ipſum igitur illius orationis finem ita legitur. Τοσόνδε μέν τοι αὐτῶν δέομαι. τοὺς υἱεῖς μου, ἐπειδὰν ἡβήσωσι, τιμωρήσασθε ὦ ἄνδρες, ταὐτὰ ταῦτα λυποῦντας, ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς ἐλύπουν, ἐὰν ὑμῖν δοκῶσιν ἢ χρημάτων, ἢ ἄλλου του πρότερον ἐπιμελεῖσθαι, ἢ ἀρετῆς. καὶ ἐὰν δοκῶσι τὶ εἶναι, μηδὲν ὄντες, ὀνειδίζετε αὐτοῖς, ὥσπερ ἐγὼ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐπιμελοῦνται ὧν δεῖ, καὶ οἴονταί τι εἶναι, ὄντες οὐδενὸς ἄξιοι. καὶ ἐὰν ταῦτα ποιῆτε, δίκαια πεπονθὼς ἐγὼ ἔσο-
„ μαι ὑφ' ὑμῶν, αὐτός τε, καὶ οἱ υἱεῖς. quæ uerba ita Marſilius reddi
„ dit. Tantū tamē uos precor ò uiri: ut meos quoq; filios, cū
„ adoleuerint, ſi ipſi, ſimiliter atque ego, uobis moleſti ſint,
„ pœnis ſimiliter afficiatis: preſertim ſi uideantur uobis uel
„ pecuniarū, uel alterius cuiuſquā rei maiorē quàm uirtutis
„ curam habere: atque ſi uideri uelint, putent ue, ſe alicuius
„ eſſe precii, cum nullius ſint, illos obiurgetis, quemadmodū
„ ego uos: quòd non illis incumbant, quibus eſt incumben-
„ dum: ac exiſtiment, cum nullius precii ſint, ſe aliquid eſ-
„ ſe. Quòd ſi hæc feceritis, iuſta à uobis paſſus fuero egoq;
„ & filii. In quibus id admirabile atque abſurdum uidetur: quid ſit cur Socrates ab Athenienſibus petat, filios ſuos interfici,

terfici, ſi paternam hominum admonendorum & adiuuandorum conſuetudinem, ubi adoleuerint, imitentur. quid enim? peccaſſe fortasſis ſibi ipſe uidebatur, quòd eam uiuendi uiam inſecutus eſſet? minime omnium. nam ſe in eo & deo obtemperaſſe dixerat, & meritum, ut ea cauſſa in Prytaneo aleretur. &, ſi uita daretur longior, unquam aliter facturum negarat. qua igitur de re ipſe ſe merito amabat, ſummisq; dignum honoribus uere gloriabatur: quid erat cauſſæ, cur eius in ſtudio uerſari filios nollet? At, dicet fortaſſe aliquis: ita demum eos ab Athenienſibus ultimo ſupplicio affici cupit, ſi ita reprehendant alios, ut ipſimet interim nihili ſint, aliarumq; rerum maiorem, quàm uirtutis, curam gerant. Ita ne quæſo? Sic quoque eos morte multari, quàm admoneri, ac corrigi mauult? nam ſi diceret ſe petere, primum ut liberi ſui, ſi quid peccarent, reprehenderentur, atque increparentur diligenter: deinde, ſi uiderentur ita deprauati, ut corrigi non poſſent, uita priuarentur denique: non inhoneſta, neque aliena perſonæ Socratis eſſet oratio. ſed & multa alia proferre poſſem, quibus eius ſententiæ abſurditas oſtenderetur: niſi ſatius ducerem, iis omisſis, ueritatem ipſam detegere, cuius ſplendor exigui erroris nubecula obumbratus Marſilii aciem fugit. Vbi enim λυποῦντας uulgo legimus, legendum eſt λυποῦντες. qua tantula mutatione ſcripturæ, quanta fiat ſententiæ mutatio, uideamus. hoc enim dicit Socrates. Peto à uobis Athenienſes, cum filii mei adoleuerint, ut eos ulciſcamini, eaſdem illis moleſtias exhibentes, quas ego uobis exhibere conſueueram: ſi aut pecuniæ, aut ullius omnino rei, quàm uirtutis, ſtudioſiores eſſe uideantur. Quas enim ſolebat exhibere moleſtias Athenienſibus Socrates? admonebat eos, urgebat, inſtabat, ne ullam rem uirtute potiorem eſſe ducerent: ne ue quicquam illius ſtudio præuertendum putarent. eandem igitur moleſtiam filiis ſuis exhiberi cupit. itaque addit. Quòd ſi, nihili cum ſint, aliquid tamen eſſe ſe exiſtiment: exprobrate eis, ut ego uobis, quòd non in iis, in quibus oportet, ſtudium collocent: quodq;, nulli precii cum ſint, aliquid ſe eſſe arbitren-

arbitrentur. Id enim ſe feciſſe ipſemet dixerat: cum eos, qui ſe ſapientes putabant, longe abeſſe à ſapientia oſtenderet. Sequitur. Hæc ſi feceritis: tum & mihi & filiis meis id quod iuſtum eſt, tribueritis. Mihi quidem: quoniam quod ego beneficium in uos contuli, id uos conferetis in filios meos. Ipſis autem: quoniam afficietis illos ea pœna, quæ errantibus debita eſt. quænam autem pœna illa ſit, è primo πολιτειῶν cognoſcere eſt: ubi cum Thraſymachus quæſiſſet de Socrate, quid tandem perpeti paratus eſſet, ſi ipſe talem iuſtitiæ definitionem attuliſſet, quæ reprehendi nullo modo poſſet: Quid uero, inquit, aliud, Socrates, quàm quod eum perpeti par eſt, qui aliquid neſcit? par eſt autem eum à ſciente diſcere: egoq́; de me quominus ea pœna ſumatur, non recuſo. Hæc tam præclara ſententia in unius litteræ peruerſione latuerat.

Virgilii uerſus è ſexto Aeneidos ex Homero imitati. Cap. V.

Cum ſtudioſe fecerint aliquot eruditi homines, ut indicarent locos Homeri, quos Virgilius imitatus eſſet: multos tamen (neque aliter in tanta copia fieri potuit) prætermiſerunt. qualis eſt ille è ſexto Aeneidos: ubi, accipiente in nauim Charonte

> Ingentem Aenean, gemuit ſub pondere cymba
> Sutilis, & multam accepit rimoſa paludem.

ita enim Iliados ε, cum inſiliret Minerua in currum Diomedis, gemuiſſe ſub tanto pondere axis faginus dicitur.

> Ηδ' ἐς δίφρον ἔβαινε παρὰ Διομήδεα δῖον
> Εμμεμαῦια θεά. μέγα δ' ἔβραχε φήγινος ἄξων
> Βριθοσαύῃ. δεινὴν γὰρ ἄγεν θεὸν, ἄνδρα τ' ἄριστον.

Notatum Petri Victorii *μνημονικὸν ἁμάρτημα*. Cap. VI.

PETRVS Victorius libro ſexto uariarum lectionum, narrans notum illud Socratis ſomnium, quo, cum in cuſtodia publica eſſet, præuidit, ſibi poſt tertium diem eſſe moriendum, admonitus illo uerſu,

Ἤματί κεν τριτάτῳ φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο:

,, Verſum, inquit, eſſe è primo libro Iliados notum eſt, pro-
,, nũciaturq́; illic ab Agamemnone in iurgio illo: cum enim
,, dixiſſet Achilles ſe domum reuerſurum, copiasq́; ſuas è
,, bello abducturũ, compulſum iniuriis ipſius, libere permi-
,, ſit illi, ut hoc, ſi uellet, faceret, rex regum: utque ſe o-
,, ſtenderet nihil curare diſceſſum illius, monſtrauit in ſer-
,, mone, eum breui tempore domum peruenturum. Hæc Victorius. quæ omnia, ut uno uerbo dicam, falſa ſunt. uerſum enim illum eſſe, non è primo, ſed è nono libro Iliados, notum eſt: pronunciaturq́; illic non ab Agamemnone, neque in iurgio: ſed ab Achille, qui Vlyſſem alloquẽs, abiturum ſe dicit, &, ſi Neptunus proſperum curſum dederit, tertio die in patriam peruenturum.

Εἰ δέ κεν εὐπλοίην δώῃ κλυτὸς Ἐννοσίγαιος,
Ἤματί κεν τριτάτῳ φθίην ἐρίβωλον ἱκοίμην. id eſt,

Quòd ſi Neptunus facilem dederit mihi curſum,
Tertia lux Phthiæ lætis me ſiſtet in aruis.

cur autem apud Platonem ex *ἱκοίμην* factum ſit *ἵκοιο*, facile eſt uidere. Neminem igitur memoriæ ſuæ ualde confidere oportet: cum Victorium quoque ipſum, tanta doctrinæ copia præditum hominem, in rebus non abſtruſis neque reconditis, interdum tamen uacillare uideamus.

De facultate contrariorum. emendatus & declaratus locus è ſecundo Ariſtotelis de arte dicendi. Cap. VII.

TRIBVS modis intelligi poteſt id, quod in philoſophorum ſcholis tritum ac celebratum eſt, contrariorum eandem eſſe uim ac poteſtatem. aut enim de ui ea quæ ineſt in ipſis contrariis, aut de ea, qua contraria apprehenduntur, aut de ea qua efficiuntur. nos, docendi cauſſa, uim inſitam, uim percipientem, & uim efficientem uocabimus. Ergo ſi de ui inſita quis loquatur, non eadem eſt uis ac poteſtas contrariorum, immo uero contraria. exempli gratia: non eadem uis eſt inſita frigori ac calori: cum frigus contrahendi uim habeat, laxandi calor: non eadem albo & nigro: cum illud uiſionem diſsipet, hoc colligat. omnino autem, cum de hoc genere poteſtatis proprie ac per ſe agitur: ualet illa regula, quæ poſita eſt in primo dialecticorum, Contraria de contrariis dicta, probabilia eſſe. Quòd ſi agatur de ui percipiente: tum ſimpliciter & abſolute dici poteſt, eandem eſſe uim contrariorum. etenim album & nigrum eadem facultate cognoſcimus: itemq; conſonũ & diſſonum: calidum & frigidum, & ſimilia. & de hac poteſtate intelligendus eſt locus ille è principio quinti Ethicorum, ubi hoc dicitur. quinetiam ob hanc ipſam cauſſam contrariorum eadem eſt ars, eademq; ſcientia. *πᾶσαι γὰρ αἱ τέχναι, καὶ αἱ ποιητικαὶ, καὶ αἱ ἐπιστῆμαι, δυνάμεις εἰσίν.* ait Ariſtoteles lib. octauo *τῶν μετὰ τὰ φυσικά*. Vbi autem ſermo eſt de poteſtate efficiente, adhibenda quædam diſtinctio eſt. nam cauſſa efficiens contrariorum & quodammodo eadem eſt, & quodammodo non eadem. nempe eadem quidem genere, ſed non eadem ſpecie. Verbi cauſſa: eadem res efficit ſanitatem & morbum: nempe temperatio quatuor humorum, è quibus corpus conſtitutum eſt. ſed illam bona temperatio, hanc mala. itidemq; efficiendæ uirtutis, & efficiendi uitii poteſtas eadem in re ſita eſt: in conſuetudine. non tamen una eademq; conſuetudo uitioſum

& uirtute

& uirtute prædictum efficiet hominem: ſed contraria. atque ita intelligendus eſt locus ille è ſecundo Rhetoricorum: ἡ γὰρ αὐτὴ δύναμις τῶν ἐναντίων, ἡ ἐναντία. in quo Victorius ſui ſe diſsimilem præbuit. legendum autem ibi eſt, ἢ ἐναντία: non, ut uulgo legitur, ἡ ἐναντία. quod ego cum à primo coniectura tantum fretus iudicaſſem: repperi poſtea libros & calamo notatos, & typis deſcriptos, qui opinionem confirmarent meam. Quòd ſi una eademq; ſpecie, aut etiam numero res poteſtatem efficiendi contraria in ſe continere dicatur: id neceſſe erit contingere aut non in eodem ὑποκειμένῳ: aut quod, ſi idem ſit, non ſit tamen affectum eodem modo: aut contraria illa non eadem ratione efficientur, aut non eodem quaſi inſtrumento. Vt idem ignis & aſtringit & reſoluit: ſed aſtringit fortaſſe corium: ceram aut glaciem laxat. Aeſtas appetentiam rerum Venerearum & auget, & minuit: ſed minuit in uiris: auget in feminis. Ebrietas alii garrulitatem affert, alii ſilentium. doctrinæ copia alii confidentiam, alii timiditatem. Fieri etiam poteſt, ut ſit idem ὑποκείμενον: ſed non eodem modo affectum. ut uini aut Veneris uſus uni eidemq; homini, ſed aliter atque aliter affecto, modo ſalubris eſt, modo noxius. Quòd ſi & idem ſit, & eodem modo affectum: oportebit, ut dixi, contraria illa aut non eodem modo, aut non eodem quaſi inſtrumento effici. Nam diuturna niuis contrectatio & frigus affert, & calorem: ſed alterum quidem per ſe, alterum per quandam ἀντιπερίστασιν. Vinum & humectat, & exſiccat: ſed altrum per ſe, alterum κατὰ συμβεβηκός. ſic ſenectus adueniens & ſicciores & humidiores facit. At idem medicus eundem hominem & interficere poteſt, & ſanare. non tamen eodem plane inſtrumento. ſed hoc remedio, illud ueneno. & idem geometres poteſt in eodem auditore & ſcientiam, & ignorantiam efficere: ſed illam demonſtratione, hanc paralogiſmo. Hæc mihi de hiſce rebus cogitanti uenerant in mentem: quæ cũ haud prorſus ἀφιλόσοφα uiderentur: placuit, aliorum iudicio committere.

Alius locus ex eodem libro explicatus. Cap. VIII.

INEST obſcuritatis aliquid etiam in iis uerbis, quæ proxime antecedunt eum, quem modo adduximus, è rhetoricis locum. ait enim Ariſtoteles: ſi unum contrariorum eã naturam habeat, ut aut eſſe, aut fuiſſe poſsit: poſſe id probabiliter etiam de altero colligi. quod quidem uerum eſſe non uidebitur, niſi, quomodo hic accipiatur δυνατὸν, intelligas. idq; Victorium nullo modo attigiſſe miror. Δυνατοῦ enim nomen interdum ita late patet, ut amplectatur & id quod neceſſario uel fit, uel eſt, καὶ κατὰ τὰς ἄλλας τοῦ χρόνου διαφορὰς: & id quod citra ullam neceſsitatem. interdum autem ad hoc tantum genus, quod poſteriore loco poſuimus, pertinet, καὶ ἀντιδιαιρεῖται τῷ ἐξ ἀνάγκης. Illo priore modo ſi accipias, falſum erit, quod hic ab Ariſtotele traditur. non enim ſi poteſt ignis eſſe calidus, ſequitur, ut etiam frigidus eſſe poſsit. neque ſi poteſt moueri cælum, poteſt etiã quieſcere. nam in iis quæ neceſſario ſunt, non utrunque cõtrariorum eſt τῶν δυνατῶν, ſed alterum tantum: neque utrumlibet, ſed certo ac definite alterum. Nemo autem cauilletur hic, motum & quietem non eſſe proprie contraria. conſtat enim, hic, ut ſæpe alibi, Ariſtotelem accipere τὰ ἐναντία ἀντὶ τῶν ὁπωσδηποτοῦν ἀντικειμένων. poſteriore igitur modo accipiendum hoc loco eſt τὸ τοῦ δυνατοῦ ὄνομα. & ita uerisſimum erit, quod docetur. nam hoc modo πᾶν τὸ δυνατὸν εἶναι, δυνατόν ἐστι καὶ μὴ εἶναι. Ita diſputantur hæc ab Ariſtotele ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας.

Correctus Ciceronis locus ex oratione pro C. Rabirio perduellionis reo. Cap. IX.

MISERA eſt ignominia iudiciorum publicorum: miſera
„ multatio bonorum: miſerum exilium. ſed tamen in omni
„ calamitate retinetur aliquod ueſtigium libertatis. mors
„ denique ſi proponitur, in libertate moriamur. carnifex uero,

„ uero, & obductio capitis, & nomen ipſum crucis abſit nõ
„ modo à corpore ciuium R. ſed etiam à cogitatione, ocu-
„ lis, auribus. harum enim omnium rerum non ſolum euen-
„ tus atque perpeſſio, ſed etiam conditio, expectatio, men-
„ tio ipſa denique indigna ciue R. atque homine libero eſt.

Ciceronis hæc uerba ſunt è luculenta illa oratione, qua cõſul C. Rabirium defendit perduellionis reum. in quibus cum duæ uoces, ſeu merito, ſeu immerito, ſemper mihi ſuſpectæ fuerint: non poſſum, quin ſuſpectionem meam exponam. Harum uocum prior eſt, obductio. quanquam enim non ſum neſcius, obducere, interdum eſſe idẽ, quod, obtegere: libentius tamen hoc loco legerem, obnuptio. nam quòd hoc uocabulum nuſquam alibi apud Ciceronem legatur: ne obductio quidem. & obnuptio melius, ni fallor, conueniret cum diro illo & horrendo carmine, quod paulo ſupra recitauerat: Caput obnubito: arbori infelici ſuſpendito. Altera earum, quas dixi, uocum eſt conditio: pro qua mallem, condictio. Etenim condicere, uetere lingua, eſt denunciare: & condictio, denunciatio: ut & ueteres grammatici, & iuriſconſulti docent. quo ſenſu, mirifice hic, ut opinor, quadraret. Sed hæc opinione tantum nixa ſunt. quare cohibeamus aſſenſionem, dum aliquid certius & exploratius afferatur.

Ciceronis loci duo ex Aeſchine, ut uidetur, imitati. Cap. X.

CICERO, cum in tertia oratione in Catilinam commemoraret ea ſigna, eaq; prodigia, quibus dii immortales imminens periculum præmonſtrauerant, populumq; R. ut ſibi caueret, præmonuerant, affirmauit, eos ita præſentes opem tuliſſe, ut pene oculis uideri poſſent. & paulo poſt, tam multa ſigna ſe conſule diuinitus extitiſſe dicit: ut hæc, inquit, quæ nunc fiunt, canere dii immortales uiderẽtur. Credi autem poteſt imitatus eſſe hac in parte locum illum Aeſchinis ex oratione aduerſus Cteſiphontem: ubi ait, deos ita prædixiſſe, ac præſignificaſſe populo Athenienſi mala,

mala, quæ ei rhetorum quorundam culpa imminerent, ut prope humana uoce aſſumpta clamarent, cauendum eſſe. Verba Græci oratoris hæc ſunt. ἀλλ' οὐ προὔλεγον, οὐ προεσήμαινον ἡμῖν οἱ θεοὶ φυλάξασθαι, μονονοὐκ ἀνθρώπων φωνὰς προσκτησάμενοι. nam quod, uidere oculis, ibi Cicero dixit, eodem loquendi genere Aeſchines uſus erat paulo ſupra: etſi non eadem de re loquens. ὁρᾶτε τοῖς ὀφθαλμοῖς τὸν ἐξάγιστον καὶ ἐπάρατον λιμένα τετειχισμένον. eam autem orationem conuerterat, ut quidem creditur, Cicero. quo facilius ipſi, quæ ex ea imitaretur, in mentem uenire potuerunt. nam pulcherrimum illum locum è ſecunda agraria, Ponite ante oculos uobis Rullum in Ponto: & illum item ex undecima Philippica,
„ Ponite igitur ante oculos P. C. miſeram quidem illam &
„ flebilem ſpeciem, ſed ad incitandos animos ueſtros neceſ-
„ ſariam, nocturnum impetum in urbem Aſiæ clariſſimam,
& quæ ſequuntur: eorum igitur locorum utrunque quin ex eadem Aeſchinis oratione expreſſerit, non ſane admodum dubito. Locus autem Aeſchinis, unde illos imitatos eſſe credo, hic eſt. Γένεσθε δή μοι μικρὸν χρόνον, τὴν διάνοιαν, μὴ ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ἀλλ' ἐν τῷ θεάτρῳ, καὶ νομίσατε ὁρᾶν προϊόντα τὸν κήρυκα, & cetera. & paulo poſt: Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς σώμασιν οὐ παρεγένεσθε, ταῖς γε διανοίαις ἀποβλέψατ' αὐτῶν εἰς τὰς συμφοράς, καὶ νομίσατε ὁρᾶν ἁλισκομένην τὴν πόλιν, τειχῶν κατασκαφάς, ἐμπρήσεις οἰκιῶν, ἀγομένας γυναῖκας, καὶ παῖδας εἰς δουλείαν, πρεσβύτας ἀνθρώπους, πρεσβύτιδας γυναῖκας, ὀψὲ μεταμανθάνοντας τὴν ἐλευθερίαν, κλαίοντας, ἱκετεύοντας ὑμᾶς, ὀργιζομένους, οὐ τοῖς τιμωρουμένοις, ἀλλὰ τοῖς τούτων αἰτίοις. quo quidem ſubiectionis exemplo uix ullum poſſe reperiri pulchrius puto.

E declamatione in Saluſtium loci aliquot, qui ex Aeſchine expreſſi uidentur. Cap. XI.

Ex eadem Aeſchinis oratione ſumptum eſt id, quod poſitum eſt ad finem illius declamationis, qua Cicero, tanquam à Saluſtio prouocatus, reſpondere ei fingitur. ita enim

„ nim ibi ſctiptum eſt. Finem dicendi P. C. faciam. ſæpe e-
„ nim grauius uidi offendere animos auditorum, eos, qui
„ aliena flagitia aperte dixerunt, quàm eos qui commiſerunt. apud Aeſchinem enim ita legimus. *ἤδη γάρ ποτε εἶδον μισηθέντας τοὺς τὰ τῶν πλησίον αἰσχρὰ λίαν σαφῶς λέγοντας.* quod autē ſtatim ſubiungitur. Mihi quidem ratio habenda eſt, non, quid Saluſtius merito debeat audire: ſed ut ea dicam, ſi qua ego honeſte effari poſſum: uidetur imitatum ex illo Demoſthenis. *ὀκνῶ, μὴ περὶ σοῦ τὰ προσήκοντα λέγων, αὐτὸς οὐ προσήκοντας ἐμαυτῷ δόξω προῃρῆσθαι λόγους.* aut ex hoc, quod in eadem oratione legitur. *πολλὰ γοῦν ἕτερ' εἰπεῖν ἔχων περὶ αὐτοῦ παραλείψω. οὐ γὰρ ὅσ' ἂν δείξαιμι προσόντ' αἰσχρὰ τούτῳ καὶ ὀνείδη, πάντ' οἶμαι δεῖν δυσχερῶς λέγειν: ἀλλ' ὅσα μηδὲν αἰσχρόν ἐστιν εἰπεῖν ἐμοί.*

Inficetum, non, ut uulgo, Infacetum ſcribi oportere: & ex eadem coniugatione cetera ad eundem modum. Cap. XII.

CVM iampridem in ueteribus Catulli libris ſcriptum reperiſſem,

O ſæclum inſipiens, & inficetum: itemq́;
Pleni ruris & inficetiarum: &
Idem inficeto eſt inficetior rure:

prætericram ea omnia, tanquam errata librariorum: eramq́; ſecutus uulgarem conſuetudinem, qua iam receptum eſt, ut per a litteram, non per i, cuncta illa uocabula & ſcribantur, & pronuncientur. nuper autem cum ea de re paulo attentius cogitaſſem, plane adductus ſum in eam ſententiam, ut ueterem illam ſcribendi rationem probam & incorruptam: eam autem, qua uulgo nunc utimur, prauam, & corruptam iudicarem. Vt enim ab æquo, non inæquus, ſed iniquus: & ab amico, non inamicus, ſed inimicus: & à ſapiente, non inſapiens, ſed inſipiens: & à facio, non infacio, ſed inficio dicitur: ſic à faceto, non infacetum, ſed inficetum dicendum uidetur. Nam illud quoque non nihil eſt, quòd Angelum Politianum,

num, eruditiſsimum, & accuratiſsimum hominem, ita ſcribere ſolitum conſtat. Hermolaus quoque Barbarus, qui, quæ urbs orbis terrarum lumen eſt, eius ipſe urbis maximum lumen fuit, ita ſcribenda hæc cenſuit. illius e-
„ nim uerba hæc ſunt ex emendationibus Plinianis. Cum in-
„ ficetus, non infacetus, dicatur, auctore uel Catullo, ſcri
„ bendum eſt, Inficetiſsime.

Correctus & illuſtratus Ariſtotelis locus è libro quinto Ethicorum. Cap. XIII.

ARISTOTELES libro quinto Ethicorum cum ius ciuile ita diuiſiſſet, ut aliud naturale eſſe, aliud legitimum diceret: legitimi exempla hæc poſuit, Mina captiuos redimere: capram, non oues duas immolare: Braſidæ ſacra facere. quorum primum & poſtremum unde ſumpta ſint, ſatis conſtat: medium ita non commune ac contritum eſt, ut Michael Epheſius temere id confictum, non ex ulla hiſtoria ſumptum putarit. Quod cũ mihi ſemper ſuſpectum uiſum eſſet: memini me, octo abhinc annos, cum eum librũ Luteciæ publice interpretarer, ita dicere: mendoſam mihi eius loci ſcripturam uideri: ſic tamen, ut non magno negocio corrigi poſſet. neque enim legendum, αἶγα θύειν, ἀλλὰ μὴ δύο πρόβατα: ſed, αἶγα Διὶ θύειν, ἀλλὰ μὴ πρόβατα: id eſt, capra, non ouibus, rem diuinam Ioui facere. Id acceptum eſſe ex Herodoto, qui in Euterpe narrat, ab iis Aegyptiis, qui Iouis Thebani templum accolunt, ſunt ue è Thebana præfectura, non oues, ſed capras tantum immolari: cum contra, qui ſunt è præfectura Mendeſia, capris abſtineãt, immolent oues. utriuſque autem ritus fabuloſas quaſdam origines pluribus uerbis perſequitur. Hoc ex me poſtea auditum Dionyſius Lambinus, homo ſingulari doctrina & acerrimo iudicio præditus, ita probauit, ut interpretationem Ariſtotelei loci ſuam, ad meam correctionem accommodarit.

Verbum διαψεύδεσθαι, quodam loco è ſecundo Rhetoricorum Ariſtotelis non uideri ita accipiendum, ut Victorius cenſuit. Cap. XIIII.

TRIA omnino ſunt, quæ efficiunt, ut ii qui conſilium dant, digni iudicentur, quibus credamus, quosq; duces in rebus ſuſcipiendis ac gerendis ſequamur: prudentia, probitas, & beneuolentia erga nos. horum trium ſi quid abfuerit, non ſatis tutum eſt, eorum conſilio fidere. nam & qui tum bonus uir erit, tum amicus nobis, ſi idem parum prudens ac conſideratus fuerit, falſus ipſe, nos fallet. & qui callidus atque acutus eſt, ſi aut improbus ſit, aut male animatus in nos, in fraudem inducet potius, quàm bono & utili conſilio adiuuet. etiam ſi qui & prudens eſt, & uir bonus, niſi beneuolentia nos aliqua complectatur, non ualde laborabit, quid nobis futurum ſit. itaque dabit quidem ille nobis conſilium bona fide, & ſine fallacia: ſed tamen non ita cogitate, ut ſi aliqua nobis cum ipſo eſſet coniunctio. quare poterit fallere. quòd ſi etiam inimicus ſit: nunquam ſane nobis auctor erit, ut id faciamus, quod ipſe nobis optimum fore cognoſcet. tria illa in quo inerunt, is neque uolet fallere, & uix poterit falli. Hoc Ariſtoteles libro ſecundo Rhetoricorum his uerbis docuit. Τοῦ μὲν οὖν αὐτοὺς εἶναι πιστοὺς τοὺς λέγοντας, τρία ἐστὶ τὰ αἴτια. τοσαῦτα γάρ ἐστι, δι' ἃ πιστεύομεν, ἔξω τῶν ἀποδείξεων. ἔστι δὲ ταῦτα, φρόνησις, καὶ ἀρετὴ, καὶ εὔνοια. διαψεύδονται γὰρ περὶ ὧν λέγουσιν, ἢ συμβουλεύουσιν, ἢ διὰ πάντα ταῦτα, ἢ διὰ τούτων τι. ἢ γὰρ δι' ἀφροσύνην οὐκ ὀρθῶς δοξάζουσιν, ἢ δοξάζοντες ὀρθῶς, διὰ μοχθηρίαν οὐ τὰ δοκοῦντα λέγουσιν, ἢ φρόνιμοι μὲν καὶ ἐπιεικεῖς εἰσιν, ἀλλ' οὐκ εὔνοι. διόπερ ἐνδέχεται μὴ τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν γιγνώσκοντας. καὶ παρὰ ταῦτα οὐδέν. quibus in uerbis Petrus Victorius illud διαψεύδονται, exponit, labuntur, ac decipiuntur: & probat, id uerbum interdum eo ſenſu capi, probato alio quodam Ariſtotelis loco. Ego autem, ut probes, uerbum πολύσημον hoc aut illo modo accipi, non

puto hoc ſatis eſſe, ſi doceas, etiam alibi eam uim habere. uidendum illud quoque arbitror, ea, quam affe ras, interpretatio ei loco, quem declares, conueniat ne an minus. nam ſi in illo uerſu,

Depreſſo incipiat iam tum mihi taurus aratro
Ingemere: dicerem, taurum eſſe ſecundum ſignum Zodiaci: non eo minus errarem, ſi oſtenderem, eam uocem id ualere in illo,

Candidus auratis aperit cum cornibus annum
Taurus.

Quanquam igitur διαψεύδεσθαι interdum ualet idem, quod labi ac decipi: tamen qui in eo, quem recitaui, loco ita exponat, labi ipſum ac decipi puto. nam is qui cognoſcens, quid ſit optimum factu, nihilo minus aut malitia, aut odio ductus, aliud ſuadet, διαψεύδεται ex Ariſtotelis ſententia: neque tamen labitur ac decipitur: ſed fallit ac decipit. ergo præſtare arbitror, ut, διαψεύδονται, exponamus, fallunt. quòd ſi quis obiiciat, id uerbum hoc ſenſu non conuenire in eum, qui uir bonus amicusq; ſit, ſed per imprudentiam inutile conſilium det: huic ego reſpondeo, fallere dici non nunquam etiam illos, qui ſine ulla mala, ut ait Plautus, malitia, in errorem inducunt eos, quibuſcum agunt. Non enim uetus illud iuſiurandum ita concipi uoluiſſent, Si ſciens fallo: niſi etiam inſcientem poſſe falere iudicaſſent.

Quid apud Catullum, aſini nomine intelligendum eſſe uideatur. Cap. XV.

ASINVM uidetur Catullus dixiſſe, non animal, quod uulgo notum eſt: ſed lapidem molarem: in epigrammate, quo exagitauit Aemilii cuiuſdam deformitatem, quem ait piſtrino atque aſino tradi oportere. Græci certe & beſtiã illam, & molam eodem nomine appellant. itaque Heſychius ὄνον ait eſſe ſuperiorem in piſtrino lapidem: Euſtathius autem, τὸ κινούμενον τοῦ μύλου. & in primo ἀναβάσεως ita ſcriptum eſt: Οἱ δὲ ἐνοικοῦντες ὄνους ἀλέτας περὶ τὸν ποταμὸν ὀρύττον-

τες,

τες, καὶ ποιοῦντες, εἰς Βαβυλῶνα ἦγον, καὶ ἐπώλουν, καὶ ἀνταγοράζοντες σῖτον, ἔζων. quorum uerborum hæc eſt Romuli Amaſæi intepretatio. Incolæ aſinarias molas circa flumen cædunt,
„ excuſasq; Babylonem deportant, iisq; uenditis coempto
„ frumento famem leuant. qui cur aſinarias molas dixerit non uideo. ego lapides molares tantum dixiſſem. nam illud ἀλέτους additum eſt in Græco ſermone ad tollendam uocis ambiguitatem, quæ in latino nulla eſt. Quinetiam piſcem ὄνον ex eo uocatum eſſe credo: quod in cerebro lapides habeat molarum ſimiles. quanquam alii ab aſinini corii ſimilitudine dictum autumant.

Male conuerſos uideri à Cicerone tres Euripidis uerſus. Cap. XVI.

NON ſine cauſſa, ait Cicero, cum Oreſtem doceret Euripi
„ des, primos tris uerſus reuocaſſe dicitur Socrates.
„ Neque tam terribilis ulla fando oratio eſt,
„ Neque fors, neque ira cælitum inuectum malum,
„ Quod non natura humana patiendo ferat.

Qui, ſi cuique fas eſt, id quod ſentit, dicere, uidetur eorum uerſuum ſententiam aut non ſatis percepiſſe, aut non fideliter reddidiſſe. quod ut iudicari ab aliis posſit, Græcos Euripidi ſubiiciam.

Οὐκ ἔστιν οὐδὲν δεινὸν, ὧδ᾽ εἰπεῖν ἔπος,
Οὐδὲ πάθος, οὐδὲ ξυμφορὰ θεήλατος,
Ἧς οὐκ ἂν ἄραιτ᾽ ἄχθος ἀνθρώπου φύσις.

primum igitur uerſum, ſi Ciceronem ſequare, ita accipias, ſnecesse eſt. οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἔπος ὧδε δεινὸν εἰπεῖν. id eſt. nullum eſt uerbum ita terribile dictu. quod ſane, ne quid disſimulem, mihi quidem non placet. ac fieri poteſt, ut fallar. ſed dico id, quod uidetur. Deinde, πάθος quàm apte reddatur fors: alii uiderint. poſtremo in tertio uerſu nulla eſt patientiæ ac tolerantiæ ſignificatio. potiusq; hoc dicere Euripidem puto. Nihil, ut uno uerbo eloquar, dirum ac terribile eſt: neque morbus, neque à diis inuecta calamitas, cuius grauitati hominum natura ac conditio expoſita nõ

ſit. id quod ſtatim confirmat inuſitato, & anteà inaudito ſupplicii genere, quo à diis affectus eſt Tantalus. Neque ignoro, quàm ſit periculoſæ, ut ait Flaccus, plenum opus aleæ, à Cicerone diſſentire: uerumtamen. Mecum quidem græcus eius poetæ explicator, quiſquis eſt, facit.

De quodam loco ex epiſtolis ad C. Trebatium accurate diſputatum. Cap. XVII.

ANGELVS Politianus capite XXVII. miſcellaneorum illuſtrare conatus eſt hunc Ciceronis locum ex epiſtola ad
„ Trebatium. Hoc tibi tam ignoſcemus nos amici, quàm
„ ignouerunt Medeæ, quæ Corinthum arcem altam habe-
„ bant, matronæ opulentæ optimates, quibus illa manibus
„ gypſatisſimis perſuaſit, ne ſibi uitio illæ uerterent, quòd
„ abeſſet à patria.

„ Nam multi ſuam rem bene geſſere, & publicam patria procul:

„ Multi, qui domi ætatem agerent, propterea ſunt improbati.

quod enim neminem ante ſe ne ſuſpicatum quidem eſſe gloriatur, ait, hos duos eſſe uerſus ex Ennii Medea ex his Euripideis expreſſos.

Κορινθίαι γυναῖκες, ἐξῆλθον δόμων,
μή μοι τι μέμφηθ᾽. οἶδα γὰρ πολλοὺς βροτῶν
σεμνοὺς γεγῶτας, τοὺς μὲν ὀμμάτων ἄπο,
τοὺς δ᾽ ἐν θυραίοις. οἱ δ᾽ ἀφ᾽ ἡσύχου ποδὸς
δύσκλειαν ἐκτήσαντο καὶ ῥαθυμίαν.

Petrus quoque Victorius libro XX. uariarum lectionum idem ſentire ſe, quod tradiderat Politianus, oſtendit. neque unquam quenquam audiui, qui ea de re ullo modo dubitandum putaret. Ego autem, quanquam apud me plurimum & Politiani & Victorii ualet auctoritas, mirifice tamen ab utroque diſſentio. quocirca hoc loco, quid de illis uerſibus ſentiam aperire conſtitui: ut ab eruditis hominibus, merito an immerito id faciam, iudicetur. In

primis

primis igitur latinos uerſus male ab eis diſtinctos, ad hunc autem modum diſtinguendos cenſeo.

. . . . nam multi ſuam
Rem bene geſſere, & publicam, patria procul.
Multi, domi qui ætatem egerunt, propterea
Sunt improbati.

nam quòd, egerunt, lego, ubi uulgo legitur, agerent: ueteres in eo libros auctores habeo. & ipſe quoque Victorius ita legit. at hoc quidem leue eſt. illud grauius, quòd plane iudico neceſſe eſſe, ut aut ne ſint ii uerſus Euripidis à latino poeta conuerſi: aut ut eos ſiue Ennius, ſiue quis alius fuit, qui ita interpretatus eſt, non intellexerit, & in ſententiã alieniſsimam detorſerit. Nam apud Euripidem quidem cum Medea præ dolore iam non compos animi, domi clauſam ſe contineret, excruciaretq; ſe, & eos, quaſi à furiis agitata, clamores ederet, qui etiam foris exaudirentur: Corinthiæ mulieres, è quibus conſtat chorus, orant nutricem, ut ad eam adeat, ipſamq; educat ex ædibus. ſperabant enim ſe aſpectu & alloquio ſuo illum doloris ardorem aliqua ex parte mitigaturas. Paulo poſt igitur domo egrediens Medea ita eas affatur.

Κορινθίαι γυναῖκες, ἐξῆλθον δόμων
μή μοί τι μέμψησθε.

id eſt. Corinthiæ mulieres, egreſſa ſum ex ædibus, ne quid mihi ſuccenſeatis. quaſi diceret. Non equidem libenter hoc tempore in aſpectum hominum prodeo. omnes enim, quos grauior aliquis urget dolor, tenebras & ſolitudinem quærunt: lucem & frequentiam oderunt. uerumtamen cum ueſtro nomine rogata eſſem, ut huc prodirem, prodii: ne, ſi prodire nollem, uos id forte ſuperbia quadam ac contemptu ueſtri à me fieri crederetis. At illo altero modo, ita accipienda erunt hæc uerba. *ἐξῆλθον δόμων*. id eſt patriam meam reliqui. *μή μοι μέμψησθε*. id eſt. nolite id mihi uitio uertere. quod mihi quidem alienum *καὶ ἀπροσδιόνυσον* uidetur. Sequitur. *οἶδα γὰρ πολλοὺς βροτῶν σεμνοὺς γεγῶτας, τοὺς μὲν ὀμμάτων ἄπο, τοὺς δ' ἐν θυραίοις*. quæ ita interpretor. noui enim multos mortalium, qui arrogantes habiti ſunt,

quòd ſe uidendos exhibere nollent. alios contra, quòd in atriis ſedentes, uiderentur de ſe quaſi ſpectaculum quoddam præbere, in eandem opinionem ueniſſe. Nam quòd ille Ciceronianus poeta σεμνοὺς accipit eos, qui rem ſuam & publicam bene geſſerunt: ego eo nomine ſuperbos & arrogantes accipio. & ita accepit Euripides in illo uerſu ex Hippolyto: Μισεῖν τὸ σεμνὸν, καὶ τὸ μὴ πᾶσιν φίλον. & in illo ex eadem fabula: Οἴμοι. τὸ σεμνὸν ὥς μ' ἀποκτενεῖ τὸ σόν. & in illis pulcherrimis uerſibus ex Alceſtide:

> Οντας δὲ θνητοὺς, θνητὰ καὶ φρονεῖν χρεών.
> ὡς τοῖς γε σεμνοῖς, καὶ συνωφρυωμένοις
> ἅπασίν ἐστιν, ὥσγ' ἐμοὶ χρῆσθαι κριτῇ,
> ὁ βίος ἀληθῶς οὐ βίος, ἀλλὰ συμφορά.

Sequitur. οἱ δ' ἀφ' ἡσύχου ποδὸς δύσκλειαν ἐκτήσαντο καὶ ῥαθυμίαν. id eſt. alii contra, quòd ſe quieti tradidiſſent, inglorii habiti ſunt, & ignaui. Hoc enim ſignificare uult, ſolere homines omnia quæ ab aliis fiunt, ad deteriorem partem accipere, & undique captare maledicendi occaſionem. Illa autem quomodo interpretatus ſit latinus ille, ſi modo interpretari uoluit, nihil attinet dicere. res ipſa loquitur. ex his, cæcutiam ipſe, an merito alios παρεωρακέναι arbitrer, exiſtimari poteſt.

Locus Platonis è Phædro, allata uetere quadam Athenienſium conſuetudine illuſtratus. Cap. XVIII.

SOCRATEM Phædrus cum adducere uellet ad idem argumentum tractandum, quo ipſe ſcriptam Lyſiæ orationem paulo ante recitarat, ita ei blandiens apud Platonem inducitur. Καί σοι ἐγώ, ὥσπερ οἱ ἐννέα ἄρχοντες, ὑπισχνοῦμαι χρυσῆν εἰκόνα ἰσομέτρητον εἰς Δελφοὺς ἀναθήσειν, οὐ μόνον ἐμαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ σήν. quæſitum eſt autem ex me, quænam eſſet aurea illa ſtatua, quam Delphis ponere ſolitos archontas ex eo intelligeretur: & qua de cauſſa id fieret. Reſpondi, nouem Athenienſium archontas, id eſt, eponymum, regem, polemarchum,

lemarchum, & ſex theſmothetas, cum magiſtratum inirent, publice iurare ſolitos, ſe obſeruaturos eſſe leges, neque paſſuros fidem ſuam donis muneribus ue corrumpi: ſi quis ipſorum ſecus feciſſet, eum multæ nomine auream ſtatuam ſuam penſurum eſſe. Eius rei auctor eſt Iulius Pollux libro onomaſtici ad Commodum Cæſarem octauo. Cypſelidarum autem anathema, de quo non ita multo poſt ea, quæ poſui, uerba apud Platonem mentio eſt, quodnam fuerit, copioſe Pauſanias in Eliacis docet.

Quod diſcrimen ſit accuſationis & maledictionis, è Demoſthene, & Cicerone. Cap. XIX.

TRADITVM eſt accurate & diligenter à M. Tullio in Cœliana defenſione, quid inter accuſationem ac maledictionem intereſſet. olim autem Demoſthenes etiam iſta diſtinxerat: ut quamuis non plane idem ab utroque dicatur: dubium tamen non habeam, quin Cicero in ea re tractanda ſummi Græci oratoris ueſtigia ſit perſecutus. Vtrunque igitur locum meo more deſcribam, ut comparentur. Demoſthenes περὶ ςεφάνυ. Καί τοι καὶ τῦτο ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι. ἐγὼ λοιδορίαν κατηγορίας τύτῳ διαφέρειν ἡγῦμαι, τῷ τὴν μὲν κατηγορίαν ἀδικήματ' ἔχειν, ὧν ἐν τοῖς νόμοις εἰσὶν αἱ τιμωρίαι. τὴν δὲ λοιδορίαν βλασφημίας, ἃς κατὰ τὴν αὐτῶν φύσιν τοῖς ἐχθροῖς περὶ ἀλλήλων συμβαίνοι λέγειν. Cicero pro Cœlio. Sed aliud eſt maledicere, aliud accuſare. Accuſatio crimen deſiderat: rem ut definiat: nomine ut notet: argumento probet: teſte confirmet. maledictio autem nihil habet propoſiti præter contumeliam: quæ, ſi petulantius iaciatur; (ita enim legendum eſt: nō, ut uulgo, iactatur.) conuicium: ſi facetius, urbanitas nominatur.

Deui

Deui ueritatis. Ciceronis ſententia ex Aeſchine. Liuii loci duo emendati. Cap. xx.

EMERGERE tandem & exiſtere ueritatem, neque ullis unquam machinis ita premi, ut opprimatur, multi grauesq; auctores ſæpe dixerunt: Cicero inter ceteros, qui cum hanc grauiſsimam & dignitatis pleniſsimam ſentētiam ponere in Cœliana defenſione uellet, ex Aeſchine eam prope
„ interpretatus eſt. O magna, inquit, uis ueritatis, quæ cō
„ tra hominum ingenia, calliditatem, ſolertiam, contraq;
„ fictas omnium inſidias facile ſe per ſe ipſa defendat. Aeſchines autem ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου. Οὕτως ἰσχυρόν ἐστιν, inquit, ἡ ἀλήθεια, ὥστε πάντων ἐπικρατεῖν τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν. Etiam apud Liuium Q. Fabius Maximus idem dicit, in illo pulcherrimo ſermone, quem habuit cum L. Paullo aduerſus Annibalem proficiſcente. ſed is locus ita deprauatus circum-
„ fertur, ut intelligi non queat. ita enim legitur. A uerita-
„ te laborare nimis ius ſæpe aiunt: extingui nunquam. Sed uocem, ius, in ueteribus, libris non legi, admonuerunt etiam alii. Mihi, cum eum locum accurate legerem, inci
„ dit ſuſpectio, ita corrigendum eſſe. Veritatem laborare
„ nimis ſæpe, aiunt: extingui nunquam. id igitur in libri mei margine aſcripſeram, addita ea nota, qua coniecturas meas diſtinguere ſoleo ab iis mutationibus, quas uetuſtis libris auctoribus facio. Sed cum poſtea διὰ χρόνου accidiſſet mihi, ut eum ipſum locum inſpicerem: uiſum eſt, librum quoque ueterem, quem habeo, conſulere: ſi quid is fortem eam coniecturam adiuuaret. Repperi autem plus etiam, quàm uolueram. etenim ne una quidem littera plus minus ue habebat, quàm ut ego diuinaram. ſed ea inſpectio iter mihi aperuit ad tollendum ex eo loco mendum al
„ terum. nam quod ſtatim ſubiicit Fabius: Gloriam qui ſpre
„ uerit, ueram habebit: uix uerum uidetur, ita ſimpliciter, & ſine ulla adiectione prolatum. quid enim? ἀφιλότιμον εἶναι,

laudi

laudi ne datur, an in uitio ponitur? quàm multi gloriam ſpernunt ignaui & nulli precii homines? Cum igitur in „ meo libro legatur, Gloriam quam qui ſpreuerit, ueram „ habebit: coniicio legendum, Gloriam uanam qui ſpreuerit, ueram habebit. ſic enim & uerior erit ſententia, & illa contrariorum relatione ornatior, & melius cohærebit cum eo, quod paulo ſupra dixerat Fabius. Reſiſtes „ autem, aduerſus famam rumoreſq; hominum ſi ſatis firmus ſteteris: ſi te neque collegæ uana gloria, neque tua falſa infamia mouerit. quàm facile uero librarius in eo labi potuerit, cum quiuis facile uideat, λεπτολογεῖν non eſt meum.

Mulieres eruditas plærunque libidinoſas eſſe, duorum poetarum teſtimoniis confirmatum. Iuuenalis locus cum quodam Platonis collatus. Cap. XXI.

VAFERRIMVS poeta, quiq; omnia ſuæ tempeſtatis hominum uitia & nouerat optime, & inſectabatur liberrime, Iuuenalis, in ea ſatyra, qua mulierum improbitatem detexit, non obſcure ſignificauit, diſplicere ſibi mulieres eruditas, & diſertas.

Non habeat, inquit, matrona, tibi quæ iūcta recumbit
Dicendi genus, aut curtum ſermone rotato
Torqueat enthymema, nec hiſtorias ſciat omnes.

Euripides quoque, magnus & ipſe mulierum oſor, etſi dictus eſt à quodam eas odiſſe in choro, amare in thoro, eiuſdem ſententiæ fuit. putauit enim, id quod res eſt, catas & ingenioſas feminas promptiores & acutiores eſſe ad ſtruendas machinas, quibus decipiant uiros. itaque apud eum ita Hippolytus loquitur.

Σοφὴν δὲ μισῶ. μὴ γὰρ ἔν γ' ἐμοῖς δόμοις
Εἴη φρονοῦσα πλεῖον, ἢ γυναῖκα χρὴ.

Τὸ γὰρ πανοῦργον μᾶλλον ἐντίκτει Κύπρις
Ἐν ταῖς σοφαῖσιν. id eſt.

Odi eruditam. ne meæ unquam ſit domi,
Quæ plus ſciat, quàm mulierem ſcire expedit.
Nanque eruditis ipſa maiorem Cypris
Aſtutiam indit.

& ſane non nimis pudicas eſſe ingenioſas & eruditas mulieres, fidem facere poterit Sappho. neque mirum. multas enim hiſtorias legunt, peccare, ut ait Flaccus, docentes. ſed in iis, quæ ſupra retuli Iuuenalis uerbis, conſtat, metaphoram eſſe à iaculis ſumptam, quæ breuia cũ ſint, rotando torqueri ſolent. eadem autem uſus eſt Plato: cum Lacedæmoniorum loquendi conſuetudinem exponeret: quos ait, initio uideri ſolitos rudes & imperitos: ſed poſtea torquere ac uibrare breue aliquod dictũ: ut is, qui cum diſſerebant, puer præ ipſis uideretur. eius uerba ſunt. εἰ γὰρ ἐθέλοι τις Λακεδαιμονίων τῷ φαυλοτάτῳ συγγενέσθαι, τὰ μὲν πολλὰ ἐν τοῖς λόγοις εὑρήσει αὐτὸν φαῦλόν τινα φαινόμενον. ἔπειτα ὅπου ἂν τύχοι τῶν λεγομένων, ἐνέβαλε ῥῆμα ἄξιον λόγου βραχὺ καὶ κατεστραμμένον, ὥσπερ δεινὸς ἀκοντιστής, ὥστε φαίνεσθαι τὸν προσδιαλεγόμενον παιδὸς μηδὲν βελτίω.

Iphicratis multa dicta, quibus elatus & excelſus ipſius animus oſtenditur.
Cap. XXII.

Rervm bellicarum gloria non ætatis modo ſuæ imperatores uiciſſe, ſed ſuperiorum etiam quemlibet adæquaſſe Athenienſis Iphicrates dicitur. idemq; eloquentiæ ſtudiis deditus fuiſſe, & cum ſæpe dixiſſe in publico, tum oſtentationis quoque gratia domi non nunquam declamitaſſe perhibetur. erat autem excelſo uir & elato animo, quiq; de ſe interdum magnificentius, quàm uulgi aures libenter ferre poſſent prædicaret. Itaque cum orationem de ſtatua ſibi ab Athenienſibus poſita aduerſus Har-

modium quendam è ueteris illius tyrannicidæ poſteris haberet, multa dixit de ſeipſo animoſe, & prope arrogan ter: ut Dionyſius Halicarnaſſeus non alio magis argumẽ to refellerit eos, qui orationem illam Iphicrati à Lyſia ſcriptam eſſe dicebant, quàm quòd à Lyſiæ moderatione nimium longe abeſſet. In ea hoc dixit, quòd aduerſarius generis ſui nobilitatem extollens, illius obſcuritatem, & ignobilitatem exagitauerat, ut quiſque uirtute maxime præſtaret, ita nobilisſimum eſſe. nam ne Harmodium quidem & Ariſtogitonem nobiles fuiſſe prius, quàm præclarum aliquid deſignaſſent. Item illud: ſe maiorem habe re cognationem cum illis, quàm ipſum illum quo cũ con tenderet: quo ſua, quàm illius, facta propius ad eorum gloriam accederent. &, Meorum nobilitas à me incipiet: tuorum in te deſinet. quæ omnia imitatus eſt, quicunque ſcripſit declamationem in Saluſtium. ſed & ex eadem oratione hæc repperi. Si qualis ego ſum, tales uobis ſeptem imperatores fuiſſent, deſerta iam eſſet & inculta Lacedæmon. Et cum de Harmodio & Ariſtogitone ageret: Quorum, inquit, ego ſi temporibus fuiſſem, aut aſſumpſiſſem eos ad ſocietatem præclari illius operis, aut ipſe ab eis aſcitus eſſem. Et, Vos fortaſſe Athenienſes iſtam mihi columnam, & iſtas in ea inſcriptas litteras, præclarum quiddam, & gloriatione dignum à uobis contigiſſe arbitramini. at mihi columna cælum attingens in Peloponneſo uirtutis meæ teſtis conſtituta eſt. Hæc poſtrema quibus uerbis Græce pronunciata ſint, ſi quis uidere cupit, reperiet apud Aelium Ariſtidem ἐν τῷ περὶ τοῦ παραφθέγματος.

Medicum fuiſſe Herculem, & ſanatam ab eo Alceſtin, quum iam depoſita eſſet. Cap. XXIII.

SCRIBIT Plutarchus, fortiſsimum heroum Herculem medicinæ peritum fuiſſe. itaque quod apud Euripidem legitur de Alceſtide, quam, cum mortem pro uiro ſuo Ad-

meto obiiſſet, Hercules cum ipſa Morte luctatus, per uim ei eripuiſſe, & uiuam ad Admetum reduxiſſe narratur: ita intelligendum eſſe: cum Alceſtis ita grauiter ægrotaret, ut depoſita iam & deſperata eſſet, ueniſſe Herculem, & medendi arte, qua excellebat, ei ualetudinem priſtinam reddidiſſe. Admeto autem ea in re gratificari uoluit. non enim minus amabat Admetum Hercules, quàm Alceſtin Admetus.

De immani crudelitate regis Deiotari. Cap. XXIIII.

Atroci admodum & barbaro ingenio fuiſſe oportet regem Deiotarum: ſi uerum eſt, quòd de eo idem, quem modo nominaui, Plutarchus memoriæ prodidit. & ſane is eſt auctor Plutarchus, quem nemo ſpernere, ut parum idoneum poſsit. Ait autem, Deiotaro plures fuiſſe filios: quorum cum ipſe uni relinquere imperium, atque omne patrimonium ſuum cuperet: quo id facilius efficeret, ceteros omnis manibus ſuis trucidauit: uinitorum exemplo, qui cum uitis aliqua complures emiſerit ſurculos, unum modo ex eis relinquere, alios amputare conſueuerunt: ut is qui relinquitur, maior & robuſtior fiat.

De lege quadam Perſarum humanitatis plena. Cap. XXV.

Multae olim apud Perſas leges fuiſſe traduntur: ex quibus facile intelligi poteſt, ſingularem quandam eius gentis ſapientiam fuiſſe. Atque earum in unam nuper cum inciderim, quæ neque multis, niſi me fallit animus, cognita eſt, & dignisſima, quæ cognoſcatur ab omnibus: iudicaui non ingratum fore iis qui hæc legent, ſi eam hoc loco proponerem. Erat igitur apud eos ita cõſtitutum, ut cum quis in iudicio argueretur aliquid feciſſe contra leges, etiam ſi liquido conſtaret, eum culpæ affinem eſ-

ſe,

ſe, non tamen ſtatim comdemnaretur: ſed prius inquireretur diligentisſime in omnem illius uitam, ireturq́; ratio, plura ne turpiter & flagitioſe, an bene laudabiliterq́; gesſiſſet. tum ſi uincebat turpium numerus, condemnabatur: ſin præponderabantur honeſtis turpia, abſoluebatur. Cogitabant enim, humanarum uirium non eſſe, rectum curſum perpetuo tenere: habendos pro bonis uiris eos, non qui nunquam peccarent: ſed qui ſæpius honeſte agerent. Hanc ipſam legem ego ab iis quoque, quorum in manus hi libri uenient, obſeruari ſummopere cupio: ut ne ſtatim eos reiiciant ac condemnent, ſi quid in eis à me peccatum deprehenderint. nam ſi, ratione fideliter inita, maior τῶν ἐσφαλμένων ς, ἢ τῶν κατωρθωμένων, numerus fuerit: tum, equidem, quin reiiciantur, & ſordeant, non recuſo.

F I N I S.

Erratorum correctio.

pag.	uer.	Delenda.	Reponenda.
pag. 1.	uer. 12	paræneſis	paræneſis
7.	9	reiiceret,aſpernaretur:	reiiceret, & aſpernaretur:
11:	19	falſus	faſſus
24.	15	diis	dies
25	8	iu	in
38.	4	ego quodammodo	ego ita quodammodo

in eadem pagina, uerſus ille, quem negaui à me emendari poſſe, qui quidem ita legitur,

* Cui nihil iucundius quiſquam uiuit.

uide, num ita corrigi poſsit:

Vino nihil iucundius quicquam cluet.

pag.	uer.	Delenda.	Reponenda.
40:	10	Sophoclis	Euripidis
53:	29	fllatonis	Platonis
61:	17	Centimanum	Centimanumq;
66.	20	mis	mi
84:	31	redimi	redimiri
87:	4	III.	IIII.
92.	1	ſctiptum	ſcriptum
ead.	10	ἑμαντῷ	ἐμαυτῷ

Non dubitamus, quin inſint etiam alia non nulla. quod caueri nullo modo poteſt, in ijs preſertim libris, qui tunc primum eduntur. ſed cũ ea, ut ſperamus, & pauca, & leuia ſint: æquum lectorem, ea ut nos condonet, oramus.

[illegible]

[illegible]

NICOLAVS NATHANAELVS CRETENSIS

LECTORIBVS S. D.

CVM liber hic abſolutus iam eſſet, egerunt cum Mureto quidam honeſtiſsimi homines, & cum eo magna familiaritate coniuncti, ut quicquid in toto opere Græce ſcriptum eſſet, Latine interpretaretur, & hic in extremo ſubiiceret: fore enim alioqui, ut multos legendi cupidos, Græci ſermonis ignoratio retardaret. id ipſe, cum ſit alioqui ſtudioſiſsimus gratificandi ſuis, neque laborem ſubterfugere ullum ſoleat, quo eorum uoluntati obſequatur, non tamen negauit modo, ſed etiam pernegauit. Deiecti hac ſpe, poſtularunt, ut id ſaltem ab alio quopiam fieri permitteret. ille diu reluctatus, tandem tamen uinci ſe paſſus eſt. Ego igitur, ipſius quidem permiſſu, aliorum autem rogatu, ſuſcepi hunc laborem: qui, uereor equidem, ne incurrat in multorum reprehenſionem. nam cum illud ipſum perdifficile eſt, quæ una lingua dicta ſint, in aliam conuertere, quæcunque tandem illæ ſint: tum lingua noſtra (quod bona Latinorum uenia dictum ſit) permulta habet, quæ latinus ſermo aſſequi plane non poteſt. Adde, quòd nobis, quicunque in Græcia nati ſumus, non credibile eſt, quàm ſit difficile, quæ Græce dicta ſunt, latine exprimere. nam & Græca neſcio quo modo magis percipimus, & in latinis minus ſumus exercitati. Quare peto ab iis, qui hæc legent, ne mecum ſum-

mo iure agendum putent. non enim laudem quæſiui: ſed ut pars aliqua eius difficultatis, quæ homines diſcendi cupidos à fructuoſiſsima pulcherrimorum librorum lectione abſterrere poterat, per me tolleretur, elaboraui. Valete. Venetijs. a. d. IX Kal. Quinct. M D L IX.

CONVER-

pagina 1. Ἰσοκράτης μὲν &c.
Iſocrates quidem, tuus ſodalis & meus o Echecrates in parænesi ad Hipponici filium, oportere ait bonis hominibus ineſſe, ſi quicquam aliud, etiam affabilitatem, quæ quidem in eo ſita eſt, quemadmodum ipſe ait, ut libenter alloquamur eos, qui nobis obuii fiunt.

1:

Τῷ μὲν τρόπῳ &c. moribus quidem affabilis eſto, oratione autem comis. eſt autem affabilitatis quidem, alloqui obuios: comitatis autem, domeſticos cum eis, & familiares conferre ſermones.

ἐπακτὸς ὅρκος. delatum iuſiurandum.

Οἱ μὲν κατάπτυστοι &c. execrandi quidem Theſſali & ſenſus expertes Thebani amicum, beneficum, ſalutis datorem Philippum arbitrabantur. omnia ille ipſis erat.

συμποσιακῶν. Epularium ſermonum.

2:

Τὰ πρόβατα. pecudes.

3.

Νοσοῦσα δ' εὔπως. &c.

Aegrotans autem, bene quodammodo morbum uincito.
Sunt autem & incentiones, & ſermones ad mulcendum apti.
Apparebit aliquod huius pharmacum morbi.

Κατ' ἀλληγορίαν τινά. per allegorian quandam.

3:

ἐγγινομένου δ' ἡμῖν &c. cum autem illud à natura nobis inſitum ſit, ut alii alios in ſententiam noſtram adducamus, & inter nos animi ſenſa communicemus, non tantum à ferina uiuendi ratione abducti ſumus: uerum etiam congregati oppida conſtruximus, & leges poſuimus.

Καὶ μὴν ὁ περίῤῥυτος γὲ &c. Ac uero cum aquis circundata non ſit, nihilominus, inſulæ in morem, omnibus uentis & importat ea, quorum indiget, & exportat ea quæ uult. bimaris enim eſt.

5.

Ὑγιὴς νοσοῦντα & cet. Valens ægrotantem facillime quilibet corripit.

5.

Τὸ τῆς λέξεως καινόν τε καὶ ξενικόν. Dictionis nouitatem & peregrinitatem.

Ζεφύρου πνοαῖς &c. Zephyri ſpiritibus equitantis in cælo.

Θαλασσόπλαγκτα &c. Aequoriuagos autem nullus alius, niſi ego,

Lineis alis præditos inuenit nautarum currus.

6.

Ὦ δεινὸν ἔργον &c.

O quæ atrox facinus contra leges perpetraſti,

Medea, fuge, fuge: neque nauticum

Relinquens currum, neque curriculum, quod per terram trahitur.

Ἀνδρόπαιδες, pueri quidem adhuc, ſed qui iam uirile quiddam haberet.

7.

Οὐκ ἔφυ Σόλων &c.

Non fuit Solo prudens, neque conſilio præditus uir.

Bona enim cum deus dediſſet, ipſe non accepit.

Cumq; circundediſſet prædam, hilaris non attraxit magnum

Rete, tum animo aberrans, tum conſiliis falſus.

Voluiſſet enim, potentiam conſecutus, magnis opibus acceptis,

Et potitus Athenarum imperio ſolum diem unum,

Vtris in morem poſtridie excoriari, ac totum genus ſuum conteri.

πολιτικῶν. de rep.

Κατεσκεύαζε δὲ &c. Inſtruxit autem ciuitatem multitudine

ne quidem, decem hominum millia habentem: diſtributam autem tres in partes, unam artificum, alteram agricolarum, tertiam bellatorum, & arma habentium.

7:

φαμὶ δ' ἐγὼ &c. Aio autem ego tres in partes diſtribui omnem remp. atque unam quidem eſſe partem bonorum, gubernantium publica. ſecundam autem eorum qui uiribus. tertiam eorum, qui expletione, ac comparatione rerum neceſſariarum. Appello autem primam quidem multitudinem, conſultatricem: ſecundam, auxiliatricem: tertiã, ſordidam, & quæſtuariam.

Τῶ δὲ βαναύσω &c. Sordidæ autem, & eius quæ uictum ſibi labore quærit, una quidem eſt agricolarum, & eorum qui ruri in opere faciundo ſunt occupati. altera autem, quæ artes exercet, inſtrumentaq́; & machinas negociis uitæ ſuppeditat. tertia, quæ è loco in locum commeat, mercaturamq́; exercet, atque ea quidem quibus ciuitas abundat, ad exteros conuehit, alia uero importat ab exteris in ciuitatem.

ἐν τῷ περὶ πολιτείας. in ſermone de rep.

8.

Ἔσωσά σ' ὡς ἴσασιν &c.

Seruaui te, ut ſciunt Græcorum quicunque
Idem una ingreſsi ſunt Argoum nauigium.

Τυφλὸς τά τ' ὦτα &c.

Cæcus es & auribus, & mente, & oculis.

περὶ ἑρμηνείας de interpretatione.

8:

Quæcunque Græce ſcripta ſunt & in hac, & in ea quæ proxime ſequitur, pagina, nihil prorſus adiuuare poſſunt eos qui Græcas litteras non callent. iis autem qui earum periti ſunt, interpretatione nihil opus eſt. itaque fruſtra conuerterentur.

9:

Τὰς δὲ ἑλληνικὰς &c. Græcas autem omnes prioribus ſæculis tales fuiſſe aiunt, à comœdiis id accipientes. quòd percutiunt fores ſuas, & ſtrepitum excitant interius ii, qui exire

exire uolunt. ut ſentiant ii qui foris ſunt, & aut prætereunt, aut ſtant pro foribus: ne deprehendantur, ualuis in angiportum impulſis.

Ἴθματα μὲν &c.

Tellurem pedibus, capite attingebat Olympum.

Ἥτ' ὀλίγη μὲν πρῶτα &c.

Primum parua quidem aſſurgit: ſed deinde leuata
Ingrediturq; ſolo, & caput inter ſidera condit.

Καὶ τῶν ἄλλων ἰδεῶν &c. & aliarum idearum, quæ in dictionibus oratoriis ſplendent, atque audientes admirationem ſuam ſignificare, & tumultuari cogunt.

10.

εἰλικρινεῖς, ſinceras.

συρίζειν, ſibilare.

Τὸ δὲ κῦρος τούτων &c. Horum uerborum hæc eſt Marſilii interpretatio. Auctoritas autem cognoſcendi hæc, iudicandiq;, & damnandi ſi quis contra feciſſet, nec ſibilo, nec ineptis clamoribus multitudinis, ut modo, tribuebatur: nec rurſus laudandi licentia plaudenti ſtrepentiq; turbæ: ſed præſtantibus doctrina uiris erat conceſſa: dabaturq; ipſis ad finem uſque magno cum ſilentio audire. Adoleſcentes autem, pædagogi, & plebs uniuerſa, caſtigatione uirgæ admonebantur.

10.

Ἢ μᾶλλον &c.

Aut potius, infelix natio, aquaticis ſerpentibus lucrũ,
Illinc ex aquis patres clamant ranunculorum.

LIBRO SECVNDO. CAP. I.

οὐ γὰρ ὥσπερ &c. Non enim ut quidam eorum qui de arte ſcripſerunt, poſuerunt in arte & bonitatem dicentis.

ὡς οὐδὲν συμβαλλομένου &c. ut quod nihil conferat ad perſuadendum.

ἀλλὰ σχεδὸν &c. immo uero fere præcipuum momentum habent mores ad faciendam fidem.

οὐ γὰρ, ὥσπερ &c. non enim ita eſt, ut quidam eorum qui de arte

arte ſcripſerunt, in arte poſuerunt: probitatem dicentis nihil conferre ad perſuadendum. quin fere dixerim præcipuum faciendæ fidei momentum ſitum eſſe in moribus.

σχεδὸν fere.

αἱ ἀποδείξεις demonſtrationes.

Τῶν δὲ διὰ τοῦ &c. Hæc paulo poſt Muretus ipſe conuertit.

C A P. I I.

ὀφιογενεῖς ſerpentigenæ.

C A P. I I I.

καὶ γὰρ &c. Nam & qui natura quidem ciues ſunt, hac autem ſententia utuntur, patriam ſibi eſſe, ubicunque habuerint ea, quæ ſibi neceſſaria ſunt, de iis dubitari non poteſt, quin ſpreto ciuitatis communi bono, ſuum propriũ lucrum ſecuturi ſint: propterea quòd non ciuitatem, ſed opes ſibi eſſe patriam putant.

C A P. V.

ἐλλειπτικῶς defectiue.

οὐ καταφρόνητον πρᾶγμα, καὶ οὐ πολλοῦ ἄξιον, contemnendum negocium, & non magni precii.

Ξένος, οὐ καταφρόνητον πρᾶγμα. Hoſpes, negocium eſt quod facile contemnitur.

σοφόν τι χρῆμ' ἄνθρωπος. ſapiens quædam res eſt homo.

φίλιστος δὲ &c. Philiſtus autem imitator eſt Thucydidis: præterquam quòd mores non imitatur. nam illius quidem, liberi ſunt, & ſpirituum pleni: huius uero accommodati ad demulcendam tyrannorum & aliorum cupiditatem. imitatus eſt autem primum quidem illud, ut imperfectum argumentum relinqueret, quomodo & ille fecerat: deinde & illam in diſponendo ordinis negligentiam: quin & eorum quæ dixit confuſione opus ſuum difficile ad intelligendum reddidit. in dictione autem uarietatem illam linguarum, & illum exquiſitum Thucydidis ornatum imitatus non eſt: ſed illam rotunditatem, denſitatem, illum præclarum ſonum, illud dicendi genus aptum ad altercationes ualde diligenter expreſsit. non tamen peræque dictionis pulchritudinem, & grauitatem, & copiam enthymematum, & moleſtias, & concitatos affectus, & figuras. exilis

lis autem eſt, & abiectus propemodum deſcriptionibus aut locorum, aut pugnarum naualium, aut prœliorum terreſtrium, aut extructionis ciuitatum. neque oratio rerum magnitudini exæquatur. prudens tamen, & quod ad dictionem attinet, ad uera certamina Thucydide utilior.

C A P. V I I.

Ὁρᾶτε γὰρ &c. Videtis enim, Athenienſes, apud uos quidem de hoc Demoſthene iudicium exerceri, apud alios autem de uobis. qui quidem quaſi è ſpeculis obſeruant, quæ tandem, de iis quæ ad patriæ utilitatem pertinent, ueſtra ſit futura ſententia. et utrum ne priuatas horum corruptelas & improbitates in uos ipſos ſuſcepturi ſitis, an omnibus manifeſto declaraturi, odio uobis eſſe eos, qui aduerſus remp. dona capiunt.

C A P. I X.

περὶ ἀρχῶν de principiis.

ἁλιευτικῶν piſcatoriorum.

Ἰχθύσι δ' οὔτε &c. Piſcibus autem neque iuſtitia eſt æquabilis, neque ullus pudor:

Non amicitia. omnes enim inimici inter ſe
Infenſi natant. fortior autem ſemper
Vorat infirmiores. alii autem annatat alius
Mortem agens. alter autem alteri præbet cibum.

Ὡς δ' ὑπὸ &c. Vt autem à delphine uaſto piſces alii
Fugientes, implent receſſus portus appulſu facilis,
Timentes: ualde enim comeſt, quæcunque corripuerit:
Sic Troes fluminis ad rapidi fluctus
Metu fugiebant ſub rupes.

C A P. X I I.

Ἡδίστης &c. ſuauem quandam olens peregrinitatem.

Ὦ πάτερ &c. O pater noſter Saturnie ſupreme imperantũ.
Si quidem nunc hoc amicum eſt beatis diis,
Vt prudens Vlyſſes redeat domum ſuam.

περὶ πρακτοῦ, de eo quod agendum eſt.

ἐὰν μὲν τῷ θεῷ &c. ſi quidem deo amicum ſit, ualde multum proficies, & cito.

τὰ μὲν οὖν δὴ &c. Igitur ea quidem, quæ de ueteribus ſunt, omittantur, & ualeant, & ut diis amicum eſt, ita dicantur.

ὡς μάθῃ τί χρὴ &c. ut diſcat, quid oportet

Facientem, aut dicentem diis agere amica.

Πουλυδάμα &c. Pulydama tu quidem non amplius mihi amica hæc loqueris.

εἴ σοι φίλον, ſi tibi amicum.

Τῷ θεῷ γὰρ ἦν φίλον. deo enim erat amicum.

C a p. x i i i i.

Ἀλλὰ μὴν &c. At uero &, tanquam duodecim ſcriptis ludens, uolo tibi licere in ſermonibus reducere quicquid uis dictorum, ut ne te decipi putes.

Ἀλλὰ ἔτι καὶ νῦν &c. At nunc etiam reducas licet.

πολιτειῶν, de rep.

Ἀλλὰ μεταθώμεθα &c. Sed reponamus. periculum enim eſt, ne minus recte amicum & inimicum poſuerimus.

Quæ capite x v. Græce ſcripta ſunt, cum de uerbo tantum quodam agatur, nihil plane uidentur ad eos qui Græce neſciunt, pertinere.

C a p. x v i.

ἕλκεσι βρύοντας, hulceribus ſcatentes.

ἀποβλητέα δῶρα reiicienda dona.

ἑλωρίοις. ita uocantur ea, quæ ad diſcerpendum & dilacerandum expoſita ſunt.

C a p. x v i i.

Εἰ μὲν οὖν &c. Nam ſi de quibus hoc iudicium conſtitutum eſt, ea ſolum accuſaſſet Aeſchines, ego quoque de ipſo decreto ſtatim reſpondiſſem. nunc cum haud minorem partem orationis in aliis rebus percenſendis conſumpſerit, plurimaq; in me ipſum mentitus ſit, neceſſarium eſſe puto, & ſimul iuſtum, Athenienſes, ut primum ad ea breuibus reſpondeam.

C a p. x i x.

ὁ γὰρ τὸ σπέρμα &c. nam qui ſemen præbuit, is eorum malorum, quæ enata ſunt, cauſſa eſt.

Quæ capite uigeſimo leguntur, eos plane adiuuare non poſſunt, qui Græce neſciunt.

ὁ δαιμόνιος ἐκεῖνος, diuinus ille.

τῶν ὑφ' αὐτὸν ἡγεμόνων, eorum imperatorum quos ſub ſe habebat.

Μνήμην δ' οὔτινα &c. Memoria aute m neminem aio Simonidi æqualem eſſe,

Octogenario, filio Leoprepis.

CAP. II.

ὄργανον, inſtrumentum.

εἶδος, ſpeciem.

Πρῶτον μὲν εἶδος &c. Primũ quidem ſpeciem dignam imperio

ἄξιον, dignam. ἀξίους, dignos.

ἐν τῷ ὑπὲρ κάλλους λόγῳ, in oratione pro pulchritudine.

Ἴδοιμι δ' αὐτῶν &c. Videam autem ex ipſis genitos mares maribus;

Primũ quidem, quod ad ſpeciẽ attinet, imperio dignos.
Magna enim præſtantia eſt, cum hoc adeſt in uita,
Vt corpus dignitatem pulchrorum habeat.

φύσει βασιλικόν τι τὸ κάλλος εἶναι. natura regale quiddam eſſe pulchritudinem.

CAP. III.

περὶ ἑρμηνείας, de interpretatione.

φεῦ. ὦ μῆτερ &c. Heu. o mater, quæquidem è regiis ædibus.

Ἔα. Πολύμηστορ ὦ δύστηνε &c. Hem. Polymeſtor o infelix, quis te perdidit?

φεῦ. πῶς ἄν σ' &c. Quomodo te uerbis ſeruata moderatione laudauerim?

Εἶεν. καὶ δὴ &c. Sit ita ſane. Et uero mortui ſunt: quæ me excipiet ciuitas?

φεῦ, ἔα, εἶεν. Heu, hem, ſit ita ſane.

CAP. IIII.

βίην ἡρακληείην &c. Virtutem Herculeam, & uirtutem Iphicleã.

Ἐγὼ τὸ μὲν &c. Ego tuum quidem corpus, quod mihi fauſtum ac fortunatum fuit,

Seruare paratus ſum.

Ἀλλ' εἰσορῶ &c. Sed, uideo enim hic domini corpus

Agamem-

σὸν δέμας θηρώμενος, tuum corpus uenans.

C A P. V I.

μνημονικὸν ἁμάρτημα, memoriæ lapſum.

C A P. V I I.

Κ' ἤπειτεν &c. Ac deinde in ſaccum ſic ingredimini.
Videte autem, ut grunniatis,
Et emittatis uocem porcarum myſtericarum.

Τί δαὶ φέρεις; &c. Quid autem fers? Porcas ego quidem myſticas.

C A P. X.

Οὐ ποιήσομαι &c. Hæc Muretus ipſe conuertit.

C A P. X I.

Καλλίνικον φέρεσθαι, callinicum ferre.

Δεινὴ γὰρ &c. Callida enim eſt. neque facile qui quidem ſuſceperit
Inimicitias cum ipſa, callinicum feret.

ᾄσεται, canet. οἴσεται, feret.

Τὸν καλλίνικον &c. Callinicum cum diis egit.

Ετι &c. Adhuc Herculis
Callinicum canam.

ἀλλ' ἐπάεισε &c. Sed incine callinicum carmen meo choro.

C A P. X I I.

Ne ea quidem, quæ in hoc capite leguntur, quicquam attineat ad Græci ſermonis ignaros.

C A P. X I I I.

φροετικὸν, largum, & prope prodigum.

C A P. X I I I I.

ἔθηκε γὰρ &c. conſtituit enim, ut & ingrediens uerecundaretur, & exiens. eis autem ita congredientibus, neceſſe quidem eſt & alterum alterius deſiderio magis teneri, & robuſtius gigni, ſi quid germinent, ita magis, quam ſi alter altero ſatur eſſet.

C A P. X V.

Πολλοςημόριον, multeſima pars, ut Lucretius loquitur.

καθ' ὅσον ἴοντε, quantum id fieri poteſt.

Quæ ex Xenophonte adducuntur, ea Muretus ipſe ad fi-

nem capitis explicat. ut ea quoque, quæ capite XVI. leguntur.

CAP. XIX.

θρηνεῦσι, lugent. ἐπαιάζουσι, καὶ στεναχίζουσι lugenti reſpondent, & deplorant.

αὐτοὺς δ' &c. ipſos autem dilacerandos obiecit canibus,
Auibusq́; omnibus.

Ον δὲ κ' ἐγὼν &c. Quem autem ego procul à pugna timentem ſenſero.
Manere ad naues altas, non ipſi poſtea
Fas erit effugere canes, & alites.

εὖτ' ἂν πολλοὶ &c.
donec multi ab Hectore uiricida
Morientes cadant.

Θεσπεσίῳ &c.
Mirifico clamore ab Hectore uiricida
Fugientes.

Εκτορος &c. Hectoris uiricidæ caput in manibus habens.

E LIBRO QVARTO, CAP. I.

αἴτε λιπαραὶ, &c. pingues, & celebrandæ, Græciæ propugnaculum, Athenæ.

CAP. II.

ἐξαγωγὴν εὔλογον, migrationem è uita, rationi conſentaneam.

Τὸ δ' ἀποθνήσκειν &c. Mori autem fugientem paupertatem, aut amorem, aut aliquid moleſtum, non fortis eſt, ſed potius ignaui. mollitia enim eſt, res laborioſas fugere. & non quia pulchrum, perfert, ſed dum fugit malum.

Εσκεψάμην δὲ &c. Conſideraui autem, quanquam in malis poſitus,
Ne ignauiæ cuiuſdam arguar, relinquens lucem.
Calamitatibus enim quiſquis non reſiſtit,
Ne uiri quidem telum poſsit ſuſtinere.

CAP. III.

Καλὸν παρὰ τὸ καλεῖν. Pulchrum, à calando id eſt, uocando, quoniam omnes ad ſeſe uocat.

O, τι καλὸν, φίλον ἀεὶ. quod pulchrum eſt, ſemper amicū eſt: Ἀλλὰ τῷ ὄντι &c. Sed reuera ego ipſe æſtuo, præ dubitatione quam attulit mihi oratio. ac periculum eſt, ne iuxta uetus prouerbium, amicum ſit id, quod pulchrum eſt.

Μοῦσαι καὶ χάριτες &c.

Muſæ & Gratiæ, filiæ Iouis, quæ olim Cadmi
Ad nuptias cū ueniſſetis, pulchrum ceciniſtis carmen.
Quicquid pulchrum, amicum eſt: non pulchrum autē,
non eſt amicum.
Hoc carmen immortalia iit per ora.

Cap. v.

ἀντιπαραβαλεῖν, ex æquo conferre.

περὶ ἀρχῆς de principio.

οὓς γὰρ οἱ &c. quos enim Antipater monolemmatos ſyllogiſmos dicit, non ſunt ſyllogiſmi: ſed non plene interrogantur.

Cap. vi.

ἀκολουθία, conſequentia.

Cap. vii.

Λέγουσι δ' ἡμᾶς &c. Dicunt autem nos uitam periculi expertem

Viuere domi: cum ipſi depugnent haſta:
Male ſentientes. ter enim ſub clypeo
Stare uelim potius, quàm parere ſemel

Cap. ix.

O δ' αὖ θάνατος &c. Mors aſſequitur etiam eum, qui pugnam fugit.

Ευρυέδους &c. Latæ quicunque fructu ueſcimur terræ.

Εἰ δέ τις &c. Sin aliquis es mortalium, qui terræ fructum edunt.

Cap. x.

Τόν θ' ὑμνοποιὸν &c.

Hymnorum autem factorem, ipſe ſi pariat uerſus,
Gaudentem parere. quòd niſi ita affectus ſit,
Non ſane potuerit, domeſticis laborans doloribus,
Delectare alios. neque enim iuſtum eſt.

Διὰ γὰρ &c. Nam propterea, cum eadem ſit methodus concionalis generis: cumq́; pulchrior & ciuilior ſit deliberationum quàm conuentionum tractatio: de illa quidem nihil dicunt, de iudiciis autem omnes præcepta tradere conantur.

λοιποὶ δέ εἰσιν &c. Reliqui autem ſunt nobis ii, qui ante nos fuerunt: quiq́; ſcripſerunt eas, quæ artes uocantur: quorum non eſt prætermittenda reprehenſio. illi enim ſe profitebantur tradituros artem tractandi iudiciales cauſſas, delecto eo nomine, quod omnium moleſtiſſimum eſt. quod dicere oportebat eos, qui inuiderent, non eos qui tali doctrinæ præeſſent. idq́; cum res ipſa, quatenus doceri poteſt, nihilo magis prodeſſe poſsit ad orationes iudiciales, quàm ad alias quaſlibet.

Cap. xii.

ἐμπιπλᾶσθαι, impleri. cetera declarantur.

Cap. xiii.

ἐπιχαιρεκακία, gaudium quod è malis percipitur.

ἀμηχανοῦντος καὶ ἀποροῦντος, æſtuantis, & ambigentis.

ἀναμφισβητήτως, ſine ulla dubitatione.

Cap. xiiii.

Ελε. ἀπωλόμεσθα &c.

Hel. Periimus. Theſtias autem puella ſuperſtes ne eſt?
Teu. Ledam dixiſti? illa uero iam excesſit è uiuis.
Hele. Nunquid ipſam turpis Helenes fama perdidit?
Teu. Aiunt. ita quidem, ut generoſo collo laqueum aptauerit.

Λήδα δ' &c. Leda autem laqueo
Mortua eſt infa-
miæ meæ præ doloribus.

ἐπαιάζων, allamentans. Μάτηρ μὲν οἴχεται. Mater quidem abiit.

εἰ δέ τις αὐτοὺς &c. quòd ſi quis putat, eos aut ſine uoluptate cibum capere, cum ſolum naſturtium pro obſonio habeant: aut iniucunde bibere, cum aquam bibant: recordetur, quàm ſuaue ſit eſurienti maza quidem & panis

ad

ad edendum : & quantopere ſitiens aquæ potu oblectetur.

αἰσχρὸν μὲν γὰρ &c. Turpe enim etiam nunc Perſis habetur, & ſpuere, & emungi, & corpore ſufflato uideri.

CAP. XV.

Οἵην &c. Qualem aurei patres ſobolem reliquerunt
Deteriorem. uos autem deteriora gignetis.

Παῦροι &c. Pauci enim filii ſimiles patris euadunt.
Plærique deteriores, pauci autem patre præſtantiores.

CAP. XVI.

Στείχω δ' &c. Eo autem ad ipſam, ut libem haſta.
Sacer enim ille eſt diis manibus,
Cuius è capite hæc haſta capillum libauerit.

ὁ Θάνατος. Mors.

CAP. XVIII.

πολιτειῶν de rep. *τὰ πρωτεῖα*, prima præmia.

ὁ τοῦ τέλους λόγος, finis ratio.

συμφωνεῖν, concinere.

Quæ capite XIX. leguntur, cum ad rationem utendi uerbo quodam Græco pertineant, neque fructum, neque delectationem afferre ullam iis, quibus hæc laboramus, queunt.

CAP. XX.

Βοὰν δ' &c. Clamorem autem edebat hunc, ad genam meam
Admuoens manus.
Filio meo ſupplico.
Genisq́; è meis
Pendebat. ita ut manus meas liquerit telum.

Τέκνον &c. Filia mea, quod tibi uerbum fugit è uallo dentiũ?

E LIBRO QVINTO CAP. I.

ἀειδέσιν, inuiſibilibus.

CAP. II.

ἀμούσους, alienos à Muſis.

CAP. VI.

σμικρὸν ἐπὶ σμικρὸν καταθέμενος, paruum paruo apponens.

ἀμηχανίας, hæſitantiæ.

CAP.

Cap. VII.

Ἐγὼ γὰρ &c. Ego enim ipſa alium mea manu
Qui quidem mortalium ei cariſsimus eſt,
Sagittis ineuitabilibus hiſce ulciſcar.

Ἄδωνις &c. Adonis cum adhuc puer eſſet, Dianæ ira percuſſus inter uenandum à ſue, interiit.

Cap. X.

περὶ καλοῦ καὶ ἡδονῆς, de pulchro, & uoluptate.

Ἡ πίννη &c. Pinna & pinnoteres operis ſocia inter ſe ſunt: cum ſeorſim degere non poſsint. Ac pinna quidem oſtreum eſt: pinnoteres autem paruus cancer. Pinna igitur cũ concham diduxerit, quieta manet, obſeruans ingredientes piſciculos. pinnoteres autem aſtans, ubi quid ingreſſum eſt, mordet ipſam, tanquam ſignificans. ipſa uero morſa comprimit conchas. ſic quod captum eſt, intus una comedunt. aiunt autem non nulli animalia hæc etiam una generari, quaſiq; ex uno naſci ſemine.

Cap. XI.

φιλοσοφεῖν, philoſophari.

Cap. XIII.

Κεῖνος &c. ille felicisſimus,
Cui in diem nihil ineſt mali.

Cap. XIIII.

ἀπομνημονευμάτων, commentariorum.

Γλαύκωνα δὲ &c. Hæc Muretus ipſe conuertit.

Cap. XV.

δοκεῖ δέ μοι &c. Videtur autem mihi, o Cyre, difficilius eſſe, reperire uirum, qui bona pulchre ferat, quàm qui mala. Illa enim luxuriam & impotentiam multis, hæc uero moderationem omnibus afferunt.

εἰ δὲ δὴ &c. Quod ſi quenquã mortalem uirum Olympi præſides honore affecerunt, is Tantalus fuit. at enim concoquere magnam felicitatem non potuit.

Cap. XVI.

Μέθῃ δὲ &c. Ebrietate autem madidus matris meæ maritus,
Clarus ille, ut aiunt, inſultat tumulo,
Saxisq; petit monimentum lapideum patris.

ἑλληνίζει, Græciſſat.

Μηδ᾽ ἔθελ᾽ &c.

Neque uelis contentionem ſuſcipere cum eo, qui te melior eſt.

CAP. XIX.

ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις. ſeptem ad Thebas.

Ετ. Πύργον &c. Turris ut tegat haſtam hoſtium, optate.

Cho. An non igitur hæc à diis erunt? Et. at nunquid deos

Vrbis quæ capitur præſides deſerere aiunt?

Λέγεται γὰρ &c. Fertur enim, cum iam inibi eſſet, ut Troia caperetur, apparuiſſe deos Troianis aſportantes è templis ſimulacra ſua.

CAP. XX.

Τρ. Τί φῄς; &c.

Nutrix. Quid ais? amore cuiuſquam hominis o filia correpta es?

Phæd. Quicunque tandem ille eſt, Amazonis eſt filius.

Nu. Hippolytum dicis? Ph. ex te hæc, non ex me, audis.

E LIBRO SEXTO CAP. I.

MAGNA pars eorum, quæ in hoc capite Græce ſcripta ſunt latinis uocibus exprimi non poteſt. itaque præſtat non attingere. Totum etiam ſecundum caput conſumitur in eo, ut oſtendatur, nomen axiomatis quomodo latine reddi debeat. quomodo autem quiſquam hæc latine ſe tractare poſſe confidat?

CAP. III.

μιμητέον ἡμῖν &c. Imitandi ſunt nobis ſapientiores medici, qui amariora pharmaca, cum prius oras poculi melle perunxerint, bibenda dant.

CAP. V.

πῶς ἂν &c. quomodo igitur non fuiſſem infeliciſsimus omnium hominum, ſi ſeruos meos, non ſeruos amplius habiturus eram, ſed dominos in reliquum uitæ tempus, qui ta

lis facinoris mihi conſcii futuri eſſent? Itaque etiam ſi maxima in me peccata commiſiſſent, fieri non poterat, ut pœnas ab eis ſumerem. præclare enim ſciuiſſem, in ipſorum manu eſſe, ut me ulciſcerentur, & cum indicaſſent me, ipſi liberi fierent.

CAP. VII.

λέγεται δὲ &c. dicitur autem & uir mulierem habere, & mulier uirum.

ἔχω λαΐδα &c. habeo Laida, ſed non habeor.

Τὸν ςρατιώτην &c. Militem, o Thai, Acharnanem, qui olim quidem Abrotonum habuit, poſt autem me amauit, noſtin'?

ὁδοῦ πάρεργον, obiter.

ὁ μὲν ἡλικιώτης &c. Aequalis quidem tuus Charmides, uicini Ariſtæneti filius, uxorem iam duxit, & temperanter uiuit. tu autem quouſque tandẽ cũ meretrice uerſabere?

οὐδὲν γὰρ &c. nihil enim aliud ſignificamus, cum dicimus quempiam habere mulierem, quàm quòd cohabitat.

συνοικεῖν cohabitare.

περὶ τοῦ ἔχειν, de uerbo habendi.

καὶ συνῴκει &c. & cohabitabat omnium hominum infeliciſſimus matri & filiæ.

Θεῶν κρίσει, in Iudicio dearum.

Δοκεῖ τις &c. uidetur quædam ipſi cohabitare Idæa mulier.

Πρὸς τὸν αἰτιώμενον &c. ad accuſantem, quòd cohabitaret meretrici: ecquid, inquit, intereſſe cenſes, eam ne domum conducas, in qua multi, an in qua nullus habitauit?

συνοικεῖν, cohabitare. συνεῖναι, coire.

CAP. VIII.

ἕξομεν δὲ &c. Habebimus autem perfecte methodum, cum ſimiliter habuerimus, ut in rhetorica, & in arte medendi, & talibus facultatibus. Id autem eſt, ex contingentibus facere quæ eligimus.

Τοῦτο δέ ἐστι &c. id autem eſt, &c.

ἀμήχανον ὅσον, nimium quantum.

ἔστι δὲ ἀριθμῷ &c. ſunt autem numero æqualia & eadem ea ex quibus orationes, & ea de quibus ſyllogiſmi. nam orationes

tiones quidem fiunt ex propoſitionibus, de quibus uero ſyllogiſmi, problemata ſunt.

ἔστι δὲ ἀριθμῷ &c. ſunt autem numero æqualia & eadem ea ex quibus orationes, & ea de quibus. nam fiunt quidem ex propoſitionibus, de quibus autem, problemata ſunt.

λόγων, orationum.

ὁ δ' ἄδικος &c. Iniuſtus autem non ſemper eligit id quod plus eſt, ſed & quod minus, in ſimpliciter malis. at quoniam uidetur & minus malum, bonum quodammodo eſſe, boni autem eſt pluris cupiditas: ob id uidetur pluris auidus eſſe. eſt autem inæqualis. hoc enim continet, & cõmune. & legum tranſgreſſor. hoc enim, legum tranſgreſſio, ſiue inæqualitas continet omnem iniuſtitiam, & commune eſt omnis iniuſtitiæ.

ἔστι δ' ἄνισος &c. eſt autem inæqualis, & legum tranſgreſſor. hoc enim continet, & commune eſt.

πᾶσαν ἀδικίαν &c. omnem iniuſtitiam, & omnis iniuſtitiæ.

περιέχει καὶ κοινόν ἐστι, continet & commune eſt.

πρὸς πᾶσαν ἀδικίαν ad omnem iniuſtitiam.

πρὸς τὸ πλέον καὶ πρὸς τὸ ἔλαττον, ad plus, & ad minus.

Cap. X.

γεροντικόν ἐστι, ſenile eſt.

μνημονικὰ ἁμαρτήματα, memoriæ peccata.

Cap. XI.

Ζηνὸς γὰρ &c. Iouis enim cum ſit, uiuere ipſam immortalem oportet.

Et Caſtori & Polluci in cæli conuexis
Socia erit, nauigantibus ſalutaris.

Cap. XII.

Οἶνος &c. Vinum, ſi multum potetur, malum. ſin quis ipſum
Potet ſcienter, non malum, ſed bonum.

Ὡς οἶνος &c. Vt uinum mortalibus, à diis donum eſt optimũ,
Si bibatur moderate. immoderatum autem peius.

Cap. XIII.

Ἄλλοι δ' &c. Alii autem è Terra & è Cælo nati ſunt
Tres pueri magni, & terribiles, non nominandi,
Cottusq;, Briareusq;, Gygesq;, ſuperba proles.

Quorum centum quidem manus ab humeris exiliebant
Informes. capita autem unicuique quinquaginta
Ex humeris naſcebantur.

E LIBRO SEPTIMO CAP. I.

Ἀναμνήσθητε δὲ &c. Recordamini autem etiam maiorum, quàm boni, quamq; temperantes fuerint. qui quidem ex urbe eiecerunt Cimonem, ob legum contemptum: propterea quòd cum ſorore ſua rem habebat. etſi non modo ipſe Olympia uicerat, ſed & pater ipſius Miltiades. uerumtamen nullo in numero ponebant uictorias. non enim è certaminibus, ſed ex inſtitutis ipſum iudicabant.

CAP. II.

Καίτοι &c. et uero non ſane quiſquam ad nuptas mulieres comeſſatum ire audeat. neque nuptæ mulieres eunt cum uiris ad conuiuia. neque æquum cenſent conuiuari cum alienis, preſertim cum quibuslibet.

CAP. IIII.

ἡμαρτηκόσι etc. eis, cum peccarunt, Veneris miniſtri ſunt.

ὀρθὰν τὰν ναῦν rectam nauem..

Θάνοιμ᾽ ἂν &c. Moriar, ſi me omnes optant mori.

CAP. VII.

Ἐστι δὲ &c. Eſt autem & ex corporis bonis, & fortunæ. nam qui morbis non careat, neque ſit robuſtus, non erit perturbationum expers, neque moleſtiarum, & longæuus, neque fortunatus permanſerit.

μὴ ἄνοσος &c. nam qui morbis non careat, neque ſit robuſtus, non erit perturbationum expers. neque ſine fortuna poteſt quiſquam aut expers moleſtiarum, aut longæuus eſſe.

εὐγηρίαν, bonam & commodam ſenectutem.

ἀπαθὴς, perturbationum expers.

ἄνευ τύχης &c. ſine fortuna neque moleſtiarum expertem, neque longæuum manere, poſsibile eſſe.

Οὐδ᾽ ὁ χορὸς &c. Neque chorus Phœbum ad unum modo diem canet.

Eſt

Eſt enim laudatu facilis. per montes Phœbum canit.

Ἐστὶ γὰρ &c. Eſt enim laudatu facilis. quis non facile Phœbum canat?

CAP. VIII.

Διὸ δεῖ &c. Quocirca latenter id facere oportet. neque uideri exquiſite dicere, ſed naturaliter. hoc enim aptum eſt ad perſuadendum: illud contra. nam ut aduerſus inſidiantem calumniantur.

διαβάλλονται, calumniantur. διευλαβοῦνται, cauent ſibi.

ἐν δὲ τοῖς ψιλοῖς λόγοις &c. in ſimplicibus autem ſermonibus multo paucioribus.

ἐν δὲ τοῖς &c. in ſimplicibus autem ſermonibus multo pauciora ſunt.

ἀκολουθία, conſecutio.

Quæ nono & decimo capitibus reperiuntur, ea quomodo apte latino ſermone exprimi poſsint, aut uero quomodo ab hominibus Græcarum litterarum ignaris percipi, non ſane uideo.

CAP. XII.

Κατ' ἐκεῖνο &c. iuxta illud Euripidis, Mutatio omnium dulcis.

παθητικῶς, paſsiue. παντολέτορες, omnium corruptores.

ἔχεις γὰρ ἃ ἐγὼ οἶδα, habes enim, quæ ego ſcio.

ἔχεις γὰρ ἃ εἶχον οἱ νέοι. habes enim, quæ noui habuerunt.

CAP. XIII.

ἐν αἰνιγμοῖσι, in ænigmatis.

τὰ δ' οὐκ &c. Hæc non in ænigmatis ſignificant mala. Perſpicue enim loquuntur, ſocios periiſſe.

CAP. XV.

παροιμιῶν prouerbiorum.

Ἡρακλεῖ μαινομένῳ in Hercule furente.

ἁ νεότας &c. Iuuentus mihi cara eſt.
Senectus autem pondus ſemper
Grauius Aetnæ ſcopulis
Supra caput ſitum eſt.

CAP. XVI.

κἀγὼ &c. et ego uobis tentabo demonſtrare, quid tandem ſit id, quod mihi & famam, & calumniam confecit.

CAP.

σκιὰς ἀΐσσειν, umbras uolare.

ἡσιόδειον, Heſiodium.

ψευδησιόδειον, falſò tributum Heſiodo.

Μηδὲ &c. Ne ſententiam feras, priuſquàm utriuſque orationem audiueris.

περὶ αἱρέσεων, de ſectis.

CAP. XIX.

ἡγησάμην &c. Cogitaui, Euagoran, ſi quis eſt ſenſus mortuis, eorum quæ hic fiunt, libenter quidem & hæc accipere, & gaudere uidentem & diligentiam tuam in iis, quæ ad ipſum pertinent, & magnificentiam tuam: multo autem maiorem gratiam habiturum, quàm aliis omnibus.

CAP. XX.

φιλῶ λέγειν &c. amo dicere Verum ſemper: neque uir duplex natura ſum.

CAP. XXI.

Ὁμοίως δὲ &c. Similiter autem & in iis, quæ dicuntur de philoſophia definitum eſt.

περὶ φιλοσοφίας etc. de philoſophia nunc dicit, ea quæ de bono ab ipſo ſcripta ſunt, ex Platonis conſuetudine. in quibus narrat et Pythagoreas, et Platonicas de iis quæ ſunt, opiniones.

CAP. XXII.

Πράξεις δὲ &c. Actiones autem quales tribuere oportet ipſis? an iuſtas? an ridiculi uidebuntur, contrahentes, & depoſita reddentes, & quæcunque alia talia ſunt? at fortes? ſuſtinentes terribilia, & periclitantes, eo quòd pulchrum eſt? an liberales? cui autem dabunt? abſurdum autem an ipſis quoque eſſe dicemus nummum, aut aliquid tale? ſin autem temperantes, quidnam erunt? an inepta eſt laus? neque enim habent prauas cupiditates. percurrentibus autem omnia, uidebuntur ea quæ ad actiones pertinent, parua, & indigna diis.

τὰς θεωρητικὰς τῶν ἀρετῶν, contemplatiuas uirtutes.

ταῖς πρακτικαῖς, actiuis.

παραδειγματικὰς &c. exemplares & cauſſales.

CAP.

CAP. XXIII.

Ἐγὼ δ' &c. Ego uero, quod ueſtrum quiſque iniuria affectus, ſibi faciendum eſſe duxiſſet, id etiam ipſe feci.

οὕτως &c. Hæc conuerſa iam ſunt à Mureto.

E LIBRO OCTAVO. CAP. I.

σοφὸς δ' &c. Sapiens autem is, qui mul-
ta nouit natura.
qui autem didicerunt, inſanientes
clamoribus, tanquam corui,
imperfecta ſonant,
Iouis aduerſus auem diuinam.

σὺν ἀμενεῖ &c. libenter accipe coronam hanc.

Σοὶ τόνδε πλεκτὸν &c. non tantum ipſe inſanire mihi uiderer, ſi hos uerſus poſt Muretum conuerterem, ſed ipſum, ſi reuiuiſceret, Euripidem dubitaturum puto, Latinos mallet, an ſuos.

CAP. II.

Διὸ τῷ λόγῳ &c. Quocirca oratione oportet præcaſtigare. indignantur enim minus ſic caſtigati etiam ſerui.

CAP. V.

Ἡ δ' εἰς δίφρον &c.

Illa uero in currum inſiliit iuxta Diomedem diuinum
Concita dea. magnum autem inſonuit faginus axis
Præ pondere. grauem enim agebat deam, & uirum
fortiſsimum.

CAP. VII.

πᾶσαι γὰρ &c. omnes enim artes, tum factiuæ, tum etiam ſcientiæ, facultates ſunt.

ἡ γὰρ αὐτὴ &c. eadem enim poteſtas contrariorum, contraria.

ὑποκειμένῳ, ſubiecto.

κατὰ συμβεβηκὸς, per accidens.

ἀφιλόσοφα, aliena à philoſophia.

CAP. VIII.

δυνατὸν, poſsibile. δυνατοῦ, poſsibilis.

καὶ κατὰ τὰς ἄλλας &c. & ſecundum alias temporis differentias. *καὶ ἀντιδιαιρεῖται τῷ ἐξ ἀνάγκης*, & è regione oppônitur ei quod neceſſario fit.

τῶν δυνατῶν, poſsibilium.

τὰ ἐναντία etc. contraria pro quomodocunque oppoſitis.

τὸ τοῦ δυνατοῦ ὄνομα, poſsibilis nomen.

πᾶν τὸ δυνατὸν etc. quicquid poſsibile eſt, eſſe, poſsibile eſt et non eſſe.

ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας, in libro de interpretatione.

Cap. X.

ἀλλ' οὐ προέλεγον etc. at non prædicebant, non præſignificabant nobis dei, ut caueremus, tantum non aſſumptis hominum uocibus.

ὁρᾶτε τοῖς ὀφθαλμοῖς etc. Videtis oculis, deteſtabilem et execrandum portum mœnibus cinctum.

Γένεσθε δή μοι etc. Eſtote mihi ad breue tempus, cogitatione, non in iudicio, ſed in theatro: ac putate, uos uidere prodeuntem præconem.

Ἀλλ' ἐπειδὴ etc. Sed, quandoquidem corporibus non affuiſtis, cogitationibus ſaltem aſpicite ipſorum calamitates. ac ponite uobis ante oculos captam ciuitatem, murorum euerſiones, domorum incenſiones, abductas mulieres, et pueros in ſeruitutem, ſenio confectos homines, uetulas mulieres ſero dediſcentes libertatem, lugentes, ſupplicantes uobis, iraſcentes, non iis qui pœnas repoſcunt, ſed iis qui horum in cauſſa ſunt.

ἤδη γάρ ποτε etc. Iã enim aliquando uidi odio habitos eos, qui aliena flagitia nimis aperte dicerent.

Ὀκνῶ, μὴ περὶ σοῦ etc. uereor, ne de te dicens ea, quæ te decent, ipſe non decoros ipſi mihi uidear elegiſſe ſermones.

πολλὰ γοῦν etc. Cum igitur alia mihi multa, quæ de ipſo dicam, ſuppetant, prætermittam. non enim quæcunque turpia et inhoneſta ineſſe in ipſo poſſum oſtendere, ea mihi libenter dicenda omnia eſſe arbitror: ſed quæcunque mihi dicere turpe non eſt..

Cap. XIIII.

τοῦ μὲν οὖν etc. Vt igitur iis qui dicunt, fides habeatur, tres ſunt

ſunt cauſſæ. tot enim ſunt ea, propter quæ credimus, præter probationes. ſunt autem hæc, prudentia, uirtus, & beneuolentia. Mentiuntur enim de iis, de quibus dicunt, aut conſulunt, uel propter omnia hæc, uel propter eorum quippiam. aut enim per imprudentiam non recte opinantur, aut recte opinantes, propter improbitatem non dicunt ea, quæ uidentur: aut prudentes quidem & boni ſunt, ſed non beneuoli. quocirca contingit, ut non dent optima conſilia, cum tamen cognoſcant, quid ſit optimum factu. & præter hæc, nihil.

πολύσημον, quod multa ſignificat.

Cap. XVII.

Μισεῖν τὸ σεμνὸν &c. Odiſſe ſuperbum ingenium, & non omnibus amicum.

Οἴμοι &c. Hei mihi, ſuperbia ut me conficiet tua.

Ὄντας δὲ &c. Mortales autem cum ſimus, mortalia etiam ſapere oportet.

Nam ſuperbis quidē, & iis qui contracto ſunt ſupercilio
Omnibus eſt, me quidem iudice,
Vita reuera non uita, ſed calamitas.

παρεωρακέναι parum acute uidiſſe.

Cap. XVIII.

Καί σοι ἐγὼ &c. Et tibi ego, ut nouem archontes ſolent, polliceor, me conſecraturum Delphis ſtatuam eiuſdem menſuræ non meam modo, ſed & tuam.

Cap. XIX.

περὶ στεφάνου de corona.

Καί τοι καὶ τοῦτο &c. Quamuis hoc quoque, o uiri Athenienſes, ego maledictionem ab accuſatione hoc differre arbitror: quòd accuſatio habet ea crimina, quibus ſupplicia legibus conſtituta ſunt: maledictio autem contumelias, quas ſibi inuicem inimici temere dicunt, ſecundum ſuam quiſque naturam.

Cap. XX.

ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου, in oratione aduerſus Timarchum.

οὕτως ἰσχυρὸν &c. ita fortis eſt ueritas, ut omnes hominum calliditates ſuperet.

Ff διὰ

διὰ χρόνου, interiecto tempore.

ἀφιλότιμον εἶναι, gloriæ amore non tangi.

λεπτολογεῖν, minute ac ſubtiliter ſingula perſequi.

C A P. X X I.

εἰ γάρ ἐθέλοι τις &c. nam ſi uelit quis cum Lacedæmoniorum abiectiſsimo congredi: plærunque quidem in ſermonibus inueniet ipſum talem, ut haud magni precii eſſe uideatur. deinde alicubi inter colloquẽdum iniicit uerbum aliquod memorabile, breue, & contortum, tanquam peritus iaculator: ita ut is, quicum ipſe loquitur, nihilo melior puero appareat.

C A P. X X V.

τῶν ἐσφαλμένων, ἢ τῶν κατορθωμένων, erratorum, quàm eorum in quibus haud aberraui ab eo, quod mihi propoſueram.

F I N I S.

INDEX EORVM, QVAE SINGVLIS LIBRIS PER CAPITA TRACTANTVR.

TRES Iſocrates. Cuius ſit παραίνεσις ad Demonicum, indicatum. Cap. I. car. 1.
Mithridatem cur Dionyſum Tralliani honoris cauſſa uocarent. Illuſtratus locus ex oratione pro Flacco. Eius qui Plutarchi συμποσιακὰ interpretatus eſt, notatus error. Cap. II. 1:
Locus quidam Ciceronis in Verrem uindicatus à praua aliorum correctione. Plinii alter declaratus. Cap. III. 2.
Horatii locus ex Euripide expreſſus. Cap. IIII. 2:
Eiuſdem Horatii locus ex Iſocrate prope conuerſus. Cap. V. 3.
Ciceronis locus ex oratione pro P. Quinctio pulchre à Paulo Manutio correctus. Cap. VI. 3:
Epitheton, quo Corinthum ornauit Horatius, è Græca uoce expreſſum uideri. Cap. VII. 4:
Horatii locus, qui multis in libris corrupte legitur, explicatus. Cap. VIII. 4:
Sententia quædam Terentiana ab Aeſchylo etiam prolata oſtenditur: &, qui eandem continet, Græcus incerti ſcriptoris uerſiculus indicatur. Cap. IX. 5.
Equitandi uerbum quòd Euro tribuit Horatius, Euripidem quoque eodem modo locutum eſſe. Cap. X. 5:
Currum pro naui, ut à Catullo, ſic & à Græcis poetis dictum eſſe. Cap. XI. 5:
Libidinoſarum mulierum, quæ calumniatæ ſunt eos, à quibus ſpretæ ac repudiatæ erant, exempla octo. Cap. XII. 6.
Falſam quandam hiſtoriam à Petro Victorio pro uera traditam eſſe. Cap. XIII. 6:
Ariſtotelem in Hippodamo reprehendendo parum bona fide uerſatum eſſe. Cap. XIIII. 7
Duræ compoſitionis duo inſignia exempla: ex Euripide unũ, alterum è Sophocle. Cap. XV. 7:

Coniecturæ de aliquot locis è libello Demetrii περὶ ἑρμηνείας. Cap. xvi. 8.
De forium aperiendarum ratione apud ueteres Græcos. multis Plauti ac Terentii locis allata lux. Cap. xvii. 9.
Quod de fama Virgilius dixit, idem Callimachum de Cerere, Homerum de contentione dixiſſe. Cap. xviii. 9.
Quid ſibi uelit apud Ciceronem in epiſtolis ad Atticum paſtoricia fiſtula, explicatum. Cap. xix. 9.
Alius locus ex iiſdem epiſtolis declaratus. Cap. xx. 10.

LIBER SECVNDVS.

Correctvs & explicatus locus è primo libro Ariſtotelis de arte dicendi. Cap. i. 11.
De Pſyllis, & ophiogeneſin. Allatus locus Varronis, cuius teſtimonio uſus erat Plinius. Cap. ii. 12.
Sententiam illam, Patria eſt, ubicunque bene eſt, acute à Lyſia reprehenſam. Cap. iii. 12
De ui uerbi alloquor. Horatii in odis explicatus locus. Cap. iiii. 13.
De Calliſthene & Philiſto. locus Ciceronis emendatus, & declaratus. Capitales interdum à ueteribus ingenioſos dictos eſſe. Cap. v. 13.
Pauperum cognationem à nemine libenter agnoſci. Terentii loco allatus non diſsimilis Menandri. Cap. vi. 14.
Ciceronis locus è Dinarcho expreſſus oſtenditur. Cap. vii. 15.
Quod Victorius de auctore libri de mundo ad Alexandrum credidit, uerum non uideri. Cap. viii.
Piſces paruulos à maioribus deuorari, multorum ſcriptorum teſtimoniis confirmatum. emendatus Varronis locus. Cap. ix. 16.
Iugurtham, cum in triumpho ductus eſſet, deſipere ac delirare cœpiſſe. Plutarchi in Mario locus. Cap. x. 16.
Ariſtotelis locus, allatis Theognidis uerſibus, qui eandem ſententiam continent, illuſtratus. Cap. xi. 17.
Genus quoddam loquendi Horatianum indicatur è Græco fonte

fonte manaſſe. Cap. xii. 17:
Plat onis locus conuerſus à Cicerone in Hortenſio, in quo Marſilius leuiter lapſus eſt. Cap. xiii. 18:
Ciceronis locus, quẽ Silius elegãter imitatus eſt. ca. xiiii. 19.
Quodnam ſit uerbum illud Græcum, quo uſos eſſe Athenienſes in diſcordiis ſedandis ait Cicero in Philipp. Cap. xv. 19:
Ciceronis ex oratione pro Deiotaro loci duo emendati. Cap. xvi. 20.
Illuſtratus locus ex oratione pro Cœlio. Cap. xvii. 21.
Cicero in oratione pro Sylla, locum quendam Demoſthenis imitatus oſtenditur. Cap. xviii. 21.
Alius Ciceronis locus è Demoſthene expreſſus. cap. xix. 21:
Theocriti ἀδωνιαζούσαις correctus & explicatus locus. ca. xx. 21

LIBER TERTIVS.

De quorundam admirabili memoria. cap. i. 23.
Sublata menda, quæ inhæſerat in Euripideo uerſu apud Porphyrium. Item de formæ dignitate quædam non indigna cognitu. cap. ii. 24:
Locus Terentii è Phormione illuſtratus. cap. iii. 25.
Duo genera loquendi, quibus latini poetæ utuntur, à Græcis accepta eſſe. cap. iiii. 25:
Aeris Corinthii temperatura quomodo inuenta. cap. v. 26.
Indicata uetus ſcriptura duum locorum è libro ſecundo de Diuinatione. cap. vi. 26.
Cur Tibullus porcũ hoſtiam myſticam dixerit. cap. vii. 26:
C. Verres qua ex gente fuerit. emendatus locus è libro quarto accuſationis. cap. viii. 27.
Correctus Plauti locus è Milite glorioſo: cap. ix. 28.
Quæ ſe facturos iurauerint Græci cum Xerxis copiis congreſſuri. cap. x. 28.
Locutio quædam, quæ Euripidis eſſe credebatur, reiecta: & ipſius poetæ emendatus locus. cap. xi. 28.
Atticum loquendi genus, quod imperiti ex Euripidis Hecuba ſuſtulerant, reſtitutum. cap. xii. 29.
Antelogium quid. Plauti è Menæchmis correctus locus. cap. xiii. 29:
Hiſtoria

Hiſtoria de oraculo, quod Peleo redditum eſt. Xenophontis locus correctus. Cap. XIIII. 30.
Xenophontis alius locus correctus. Cap. XV. 30.
Particulam, ὡς, è quodam loco ex apologia Socratis apud Platonem, delendam uideri. Cap. XVI. 31.
Emendatus Plauti locus è Milite glorioſo. Cap. XVII. 32.
Lentos debitores aliter à Cicerone, aliter à Lucilio dictos. Lucilii uerſus apud Nonium emendati. cap. XVIII. 32.
Horatii uerſus è quinto odarum illuſtrati. cap. XIX. 33.
Declaratus locus quidam è Ciceronis Hortēſio. cap. XX. 33.

LIBER QVARTVS.

HISTORIA de Pindaro poeta, multato à ſuis, ornato ab Athenienſibus. Cap. I. 34.
Quod Ariſtoteles ſenſit, de iis qui ſeipſos interficerent, Euripidis teſtimonio confirmatum. Cap. II. 35.
Correctus Ciceronis locus è libro tertio de legibus. Cap. III. 35.
De ueteri prouerbio, quo dicebatur, quod pulchrum eſt, placere. Cap. IIII. 36.
De loco quodam Varronis aduerſus Petri Victorii ſententiam diſputatum. Cap. V. 36.
Fragmentum Varronis è Marcipore, quo tempeſtas eleganter deſcribitur. Cap. VI. 37.
Enniani uerſus ex Euripide expreſsi. notata Nonii inconſtantia. Cap. VII. 37.
Emendati Varronis loci duo. Cap. VIII. 37
Duo uerſus Horatii conuerſi è Simonide. Cap. IX. 38.
Sententiæ cuidam Ouidianæ allata ſimilis ex Euripide. Cap. X. 38.
Quod Ariſtoteles in antiquis dicendi magiſtris reprehendit, idem Iſocrates antea reprehendiſſe oſtenditur. Cap. IX. 38.
Antiqui quoties die cibum ſumpſerint. Cap. XII. 39.
Terentianus uerſus imitatus è Cæcilio. loci cuiuſdam è quarta Tuſculana uulgata ſcriptura aduerſus Nonium defenſa. item eiuſdem grammatici alia quædam improbata. Corre

ctus

ctus locus è libro quarto de finibus. Cap. XIII. 36.
Theriacam olim bibi ſolitam, uerum non uideri. emendatus Varronis locus. Cap. XIIII. 40.
Sententia quædam Horatii ab Arato prius prolata oſtenditur. Cap. XV. 42.
De loco quodam è quarto Aeneidos aduerſus Seruium. Cap. XVI. 42.
Prouerbium quoddam ab illo ſcriptore, qui tam multa alia collegit, prætermiſſum. 42.
In bonorum comparatione diſſenſio inter Platonem & Ariſtotelem indicata. Cap. XVIII. 43.
De loco quodam ex oratione in Piſonem, aduerſus Petrum Victorium. Cap. XIX. 43
Genus loquendi, quo telum manu fugiſſe dicitur, quomodo Græce exprimatur. Cap. XX. 44.

LIBER QVINTVS.

INSVLARVM fortunatarum deſcriptio, & ſitus. Cap. I. 45.
Tibulli uerſus illuſtratus. Cap. II. 46.
Virgilii uerſus, in quo Ciceronem imitatus uideri poteſt. Cap. III. 46.
Platonis in Hippia maiore emendatus locus. Cap. IIII. 46.
Emendatus locus è Ciceronis agrariis. Cap. V. 47.
Plautinæ Stichi principium emendatum, & diſtinctum. Cap. VI. 47.
Adonin Dianæ ira interfectum. Cap. VII. 48.
Confirmatæ duorum locorum Ciceronis emendationes à Petro Victorio factæ. Cap. VIII. 48.
Emendati loci aliquot è Moſtellaria Plauti. Cap. IX. 49.
Ciceronis locus conuerſus è Chryſippo. Cap. X. 49.
Explicatus & emendatus locus è ſecundo epiſtolarum ad Atticum. Cap. XI. 50.
Virgilii uerſus ex Aeſchylo imitati. Cap. XII. 50.
Ennii hemiſtichium ex Euripide. Cap. XIII. 50.
Falſum argumentum allatum eſſe ab A. Gellio ad oſtendendum,

dum, inter Platonem & Xenophontem aliquid ſimultatis interceſsiſſe. Cap. xIIII. 51.
Secundam fortunam difficile ferri, multorum grauium ſcriptorum teſtimoniis confirmatum. Cap. xv. 51.
Ebrii nomen ad alia quædam à uino eleganter tralatum. Cap. xvI. 52.
Horatiana quædam genera loquendi è Græco expreſſa. Cap. xvII. 52.
Breuitatem & obſcuritatem aptam eſſe ad terrorem inferendum, aliquot exemplis confirmatum. Cap. xvIII. 52.
Locus Virgilii aliter, quàm à Seruio, & Macrobio expoſitus. Cap. xIx. 53.
Illuſtratus Platonis locus ex Alcibiade primo. Cap. xx. 53.

LIBRO SEXTO.

De prænotionibus, quibus ſcientiarum omnium principia debentur. explicatum & correctum principium poſteriorum analyticorum Ariſtotelis. Cap. I. 54.
Axiomata quomodo latine uocanda ſint. Cap. II. 56.
Comparatione quadam Lucretiana uſus etiam Themiſtius oſtenditur. Cap. III. 56.
Vt multas alias diphthongos, quæ nunc uſurpari deſierunt, ita oi pro œ, apud ueteres fuiſſe. emendatus Plauti locus. Cap. xIIII. 57.
Dominos, niſi cupiditatibus ſuis imperent, ne ſeruis quidem ſuis imperare poſſe. Cap. v. 57.
Homerum & Aeſchylum Athenienſes, Tyrtæum Lacedæmonii quo honore affecerint. Cap. vI. 58.
Illuſtratus locus ex Ariſtotelis categoriis. Cap. vII. 58.
Correcti loci duo è primo libro Topicorum. Item alius è quinto Ethicorum. Cap. vIII. 59.
Videri Plautum dixiſſe rem uoluptatum eodem plane modo, quo Græci dicerent τὸ χρῆμα τῶν ἡδονῶν. Cap. Ix. 60.
De quodam Plautino loco, itemq; de loco quodam è Catone maiore Ciceronis diſputatum. Cap. x. 60.

Euripidem

Euripidem aliter, quàm ceteros omnes, de Helenæ ſidere locutum. cap. xi. 60:
Emendatus Plinii locus. cap. xii. 61.
Emendatus uerſus quidam Horatianus. cap. xiii. 61:
Correcti apud Ciceronem Ennii uerſus. cap. xiiii. 62.
Ecquid adhibenda ſint in conuiuiis acroamata, an minus. Cap. xv. 62.
Correctus locus è ſecundo de Diuinatione. Cap. xvi. 63.
Semiramis quo aſtu ad regnum peruenerit. Cap. xvii. 63.
Vt honorem latinis, ita Græcis ὄνειδος & κλέος ambigua uocabula eſſe. Cap. xviii. 63:
Correctus locus ex oratione Ciceronis pro domo ſua. Cap. xix. 64.
Correctus locus è ſecundo de finibus. Cap. xx. 64:

LIBER SEPTIMVS.

SORORES uxores ducere, num apud Athenienſes licuerit. Cap. i. 65.
De conſuetudine Græcorum non adhibendi honeſtas mulieres ad conuiuia uirorum. Illuſtratus locus ex Eunucho Terentii: itemq; locus Ciceronis è libro primo in Verrem. Cap. ii. 65:
Euripidis locus in Medea correctus & declaratus. Cap. iii. 66.
Quid interſit inter imperium patris & domini. Emendati Afranii uerſus apud Gellium. Cap. iiii. 67.
Emendatus Varronis locus, qui citatur à Nonio. Cap. v. 68.
Ad igne ad uitam crebro tralatas eſſe multas ab antiquis ſcriptoribus uoces. Cap. vi. 68.
Correctus locus è primo Rhetoricorum Ariſtotelis. item locus Callimachi ex hymno in Apollinem. Cap. vii. 68:

Conatus emendandi duos locos è tertio libro Ariſtotelis de arte dicendi. Cap. VIII. 73.
Illuſtratus locus è primo Topicorum Ariſtotelis. Cap IX.. 73:
Correctus & illuſtratus locus è ſecundo Topicorum. Cap. X. 74.
Emendati loci aliquot è libello Q. Ciceronis de petitione conſulatus. Cap. XI. 75:
Ex eodem libello emendati aliquot loci. Cap. XII. 76.
Ex eodem libello emendati aliquot loci. Cap. XIII. 77.
Quod apud Ciceronem in epiſtolis ad Atticum legitur, ἐναἰνιγμοῖς, unde ſumptum ſit. Cap. XIIII. 77:
Prouerbium quoddam, quo Cicero de ſenectute uſus eſt, ex Euripide ſumptum eſſe. Cap. XV. 77:
Vt Cicero dixit, conficere famam, ita Græce dici ποιῆν ὄνομα. Cap. XVI. 78:
Quod Theopompus de Lacedæmoniis dixit, idem de fortuna quoque merito dici poſſe. Cap. XVII. 78.
Ciceronis è Lucullo correctus & declaratus locus. Cap. XVIII. 79.
Ciceronis locus ex Iſocrate, ut uidetur, imitatus. Cap. XIX. 79:
De quodam loco è ſecundo de finibus neque Manutii, neque Victorii ſententiam ueram uideri. Cap. XX. 80.
Qui fuerint Ariſtotelis libri de philoſophia, quodq; illorum argumentum. illuſtratus locus è primo libro Ciceronis de natura deorum. Cap. XXI. 81:
Ciceronis è tertio de natura deorum locus ex Ariſtotele expreſſus. Cap. XXII. 82.
Locus è Miloniana cum duobus, Demoſthenis uno, altero Lyſiæ comparatus. Cap. XXIII. 82:
Illuſtrati Virgiliani uerſus è quarto Aeneidos. Cap. XXIIII. 83.

LIBER

Poetarvm & apum comparatio. illuſtratus Horatii uerſus, Necte meo Lamiæ coronam. Cap. I. 84.
De quodam loco è libro ſecundo Rhetoricorum Ariſtotelis, aduerſus Petri Victorii ſententiam. Cap. II. 85:
Collatio loci cuiuſdam è Phædro Platonis cum eiuſdem loci interpretatione Ciceroniana. Cap. III. 86.
Correctus & explicatus locus Platonis ex apologia Socratis. Cap. IIII. 87:
Virgilii uerſus è ſexto Aeneidos ex Homero imitati. Cap. V. 88:
Notatum Petri Victorii μνημονικὸν ἁμάρτημα. Cap. VI. 89.
De facultate contrariorum. emendatus & declaratus locus è ſecundo Ariſtotelis de arte dicendi. Cap. VII. 89:
Alius locus ex eodem libro explicatus. Cap. VIII. 90:
Correctus Ciceronis locus ex oratione pro C. Rabirio perduellionis reo. Cap. IX. 90:
Ciceronis loci duo ex Aeſchyne, ut uidetur, imitati. Cap. X. 91.
E declamatione in Saluſtium loci aliquot, qui ex Aeſchine expreſsi uidentur. Cap. XI. 91:
Inficetum, non, ut uulgo, Infacetum ſcribi oportere: & ex eadem coniugatione cetera ad eundem modum. Cap. XII. 92:
Correctus & illuſtratus Ariſtotelis locus è libro quinto Ethicorum. Cap. XIII. 92:
Verbum διαλλάττεσθαι, quodam loco è ſecundo Rhetoricorum Ariſtotelis non uideri ita accipiendum, ut Victorius cenſuit. Cap. IIII. 93.
Quid apud Catullum, aſini nomine intelligendum eſſe uideatur. Cap. XV. 93:
Male conuerſos uideri à Cicerone tres Euripidis uerſus. Cap. XVI. 94.
De quodam loco ex epiſtolis ad C. Trebatium accurate diſputatum. cap. XVII. 94:

Locus Platonis è Phædro, allata uetere quadam Athenienſium conſuetudine illuſtratus. Cap. XVIII. 95:

Quod diſcrimen ſit accuſationis & maledictionis, ex Demoſthene, & Cicerone. cap. XIX. 96.

De ui ueritatis. Ciceronis ſententia ex Aeſchine. Liuii loci duo emendati. cap. XX. 96:

Mulieres eruditas plærunque libidinoſas eſſe, duorum poetarum teſtimoniis confirmatum. Iuuenalis locus cum quodam Platonis collatus. cap. XXI. 97.

Iphicratis multa dicta, quibus elatus & excelſus ipſius animus oſtenditur. cap. XXII. 97:

Medicum fuiſſe Herculem, & ſanatam ab eo Alceſtin, quũ iam depoſita eſſet. cap. XXIII. 98.

De immani crudelitate regis Deiotari. cap. XXIIII. 98:

De lege quadam Perſarum humanitatis plena. cap. XXV. 98:

FINIS.

INDEX SCRIPTORVM, QVORVM LOCI QVIDAM IN HIS LIBRIS AVT CORRIGVNTVR, AVT ILLVSTRANTVR.

Aemilij Probi 65.
Aeſchyli 5. 5.
Afranii 67. Andocidis 65.
Ariſtotelis 7. 11. 11: 17: 35. 38: 39. 38: 54: 58. 59. 72: 73. 73: 74. 81: 89: 90: 92: 93.
Callimachi 72:
Catulli 5: 13. 93:
Ciceronis 1: 2: 3: 9: 10: 13: 15. 18: 19. 19: 20: 21. 21: 26. 27: 35: 35: 39: 40. 40: 41: 42: 43: 47. 48: 49: 50. 60: 63. 64. 64: 65: 77: 77: 78. 79. 79: 80. 81: 82. 82: 86. 90: 91. 94. 94: 96. 96:
Demetrii 8: 9.
Demoſthenis 96.
Dinarchi 25.
Dionyſii Halicarnaſſei 1.
Ennii 37. 50: 62.
Euripidis 3. 5: 6. 8. 21. 28: 29. 29: 60: 66.
Gellii 51.
Horatii 3. 3: 4: 4: 5: 13. 17: 25: 33. 38. 42. 52: 61: 84.
Iſocratis 1. 3: 38:
Iuuenalis 97.
Liuii 96:
Lucilii 32:

Lyſiæ

Lyſiæ 12:
Ouidii 18:
Platonis 18: 31: 46: 53: 86. 87: 95: 97.
Plauti 28. 29: 47: 49: 57. 60. 60:
Plinii 2: 12. 61.
Plutarchi 2. 7. 16: 32.
Porphyrii 24:
Q. Ciceronis 75: 76. 77.
Senecæ 13.
Silii Italici 19.
Sophoclis 8.
Terentii 5. 14. 25. 39: 65:
Themiſtii 56:
Theocriti 22. 22:
Theopompi 38.
Tibulli 26: 46.
Varronis 12. 16. 36: 37. 38. 40: 41: 68.
Virgilii 9: 25: 42. 46: 50: 53. 83. 88:
Xenophontis 30: 31.

Alia quædam errata librariorum, præter ea, quæ ad ipſum octaui libri finem indicata iam ſunt.

		Delenda.	Reponenda.
pag. 1:	*uer.* 19.	*Dionyſium,*	*Dionyſum,*
7:	34.	*conſimilia in*	*conſimilia: in*
16.	31.	δεινοῖ	δεινοῖο
18.	29.	λέγνέσθω	λεγέσθω
29.	20.	δρᾶσον	δράσεις
ead.	21.	δράσεις	δρᾶσον
32:	29.	*huius*	*huiu'*
43:	20.	*repudia.*	*repudiat.*
50.	10.	αἴννη	πίννη
59.	4.	ἠὸς	ὑὸς
59:	19	ἤτο ἤ	ἤτοι ἤ
61:	6	*uerſur*	*uerſus*
ead.	16	*ſerpentipedesq́;,*	*ſerpentipedesq́;*
90.	27	*altrum*	*alterum*
99.	13	ἐσφαλμένων ς,	*dele illud* ς